DÖNEM : 17 CİLT : 35 YASAMA YILI : 4

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

49 uncu Birleşim

22 . 12 . 1986 Pazartesi

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ 162

II. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER 162,188

1. — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/798, 1/799, 3/1150, 1/791, 3/1151, 1/792) (S. Sayısı : 499, 500, 510, 509) 162:185,188:286

A) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI 162,188

1. — Dışişleri Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi 162:185,188:235

2. — Dışişleri Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı 162:185,188,235:236

B) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI 236

1. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi 236:285

2. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı 236,286

Sayfa

III. — USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER 185

1. — İsim belirtilmeden vaki sataşmalarda, İçtüzüğün 70 inci maddesi hükmü uyarınca söz verilip verilmeyeceği hakkında 185:187

IV. — SORULAR VE CEVAPLAR 287

A) Yazılı Sorular ve Cevapları 287

1. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, Erzurum İlindeki yeminli bürolara ve çalışmalarına ilişkin sorusu ve Bayındırlık ve İskân Bakanı İsmail Safa Giray'ın yazılı cevabı (7/1378) 287:295

2. — Hatay Milletvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu'nun, Suriye Devletinin Hatay İlimiz ile ilgili politikasına karşı ne gibi tedbir alındığına ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Hasan Celâl Güzel'in yazılı cevabı (7/1460) 296

3. — Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın, Kayseri bölgesindeki pancar üreticilerinin pancar söküm iznini geciktirilmesinden doğan zararlarının tazminine ilişkin sorusu ve Sanayi ve Ticaret Bakanı Hüseyin Cahit Aral'ın yazılı cevabı (7/1466) 296:298

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 10.00'da toplanarak iki oturum yaptı.

Bitlis Milletvekili Kâmran İnan, Türk - Yunan sınırında meydana gelen müessif olay ve Türkiye'nin bir komplo ile karşı karşıya getirilmek istenmesine ilişkin gündem dışı bir konuşma yaptı.

1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli Kuruluş ve İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile, 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli Kuruluş ve İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarılarının (1/798, 1/799, 3/1150, 1/791, 3/1151), 1/792) (S. Sayısı : 499, 500, 509, 510) görüşmelerine devam edilerek :

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı,

Orman Genel Müdürlüğü,

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

1987 Malî Yılı Bütçeleri ile 1985 Malî Yılı Kesinhesapları;

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1987 Malî Yılı Bütçesi;

Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1985 Malî Yılı Kesinhesabı ve

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı ile

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü;

1987 Malî Yılı Bütçeleri ve 1985 Malî Yılı Kesinhesapları kabul edildi.

22 Aralık 1986 Pazartesi günü saat 10.00'da toplanmak üzere, birleşime saat 17.32'de son verildi.

Başkan
Başkanvekili
İskender Cenap Ege

Kâtip Üye	Kâtip Üye
Samsun	Edirne
Süleyman Yağcıoğlu	*İsmail Üğdül*

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 10.00

BAŞKAN : Başkanvekili Arif Ş. Bilgin

KÂTİP ÜYELER : Arif Ağaoğlu (Adıyaman), İsmail Üğdül (Edirne)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 49 uncu birleşimini açıyorum.

II. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/798, 1/799, 3/1150, 1/791, 3/1151, 1/792) (S. Sayısı : 499, 500, 510, 509) (1)

A) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

1. — Dışişleri Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi

2. — Dışişleri Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanun Tasarılarıyla 1985 Malî Yılı Kesinhesap Kanun Tasarıları üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Programa göre, Dışişleri Bakanlığının bütçesi ve kesinhesabı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini almışlardır.

Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde söz alanları okuyorum : Grupları adına : Doğru Yol Partisi Grubu adına Köksal Toptan; Anavatan Partisi Grubu adına Halil Şıvgın ve Timur Çınar; Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Erol Ağagil ve Cüneyt Canver.

(1) 499, 500, 510, 509 S. Sayılı basmayazılar, 8.12.1986 tarihli 35 inci Birleşim Tutanağına eklidir.

Şahısları adına : Lehinde Göksel Kalaycıoğlu, aleyhinde Nuri Korkmaz, üzerinde Ümit Halûk Bayülken, İsmail Şengün ve Reşit Ülker söz istemişlerdir.

Sayın Köksal Toptan, buyurun efendim.

DYP GRUBU ADINA KÖKSAL TOPTAN (Zonguldak) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli üyeleri; Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde Doğru Yol Partisinin görüşlerini arz etmeden evvel yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, belki de uzun yıllardan beri ilk defa uluslararası ilişkiler ve problemler bakımından, böylesine yoğun olduğumuz bir Dışişleri Bakanlığı bütçesi müzakere ediyoruz. Böylesine önemli bir dönemde, Dışişleri Bakanlığı ile ilgili görüşlerimizi arz etmeden evvel, şu hususu ifade etmeyi zorunlu sayıyorum :

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyetimizin kurulduğu ilk günden beri Türkiye, dengeli ve istikrarlı millî bir dış politika izlemiştir. Türkiye, «Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesine sıkı sıkıya bağlı bu dış politikasını uygularken, yeri geldiğinde bu kavramın, olana bitene kayıtsız kalmak anlamı taşımadığını da yer yer göstermiştir.

Türkiye, büyük nüfusu, güçlü silahlı kuvvetleri ve yetişmiş dış politika uzmanlarıyla hiç bir zaman saldırgan olmamış, ama hiç bir zaman da saldırıların hedefi olmamıştır.

Türkiye'nin saldırıya uğramamasının nedeni, Türkiye'nin dış dertlerinin olmamasından değil, Türkiye'nin büyüklüğünden ve gücünden kaynaklanmaktadır. Aslında, güç bulursa işgalci olur sabit fikrine kapılmış bir dünya ve özellikle Avrupa karşısında Türkiye, tarihin her döneminde ve bundan sonra da dış problemler içinde olacaktır.

Türkiye, çıkmasını hiçbir zaman dilemediği; ama çıktığı zaman nirengi noktasının Ortadoğu olacağının şüphesiz bulunduğu bir dünya savaşının cereyan edeceği bir coğrafyada bulunmaktadır. Türkiye, jeopolitik ve stratejik önemi uzun yıllar kaybolmayacak bir konumda bulunmaktadır. Böyle bir Türkiye'nin dış dertlerinin bitmesi değil, öne sürülememesi başarısının gösterilmesi söz konusudur. Bunun da yolu, ciddi, istikrarlı ve tutarlı bir dış politikadır.

Siyasî iktidarın üç yıldan beri uyguladığı ve büyük ölçüde Dışişleri Bakanlığını devre dışı bırakan politikasını, bu politikanın doğurduğu sonuçları da görerek, yaşayarak yer yer üzüntüyle belirtmek gerekir ki, kaygıyla izliyoruz. Son birkaç yıldır her vesileyle Türkiye'nin önüne konulan problemleri, Türkiye'nin takip ettiği yanlış dış politikanın tabiî bir uzantısı sayıyoruz. Komşularımızın bizi küçük düşüren tavır ve beyanlarını, Bulgaristan'ın hiçbir zaman yapmaya cesaret edemediği asimilasyona kalkışmasını, Yunanlıların andlaşmalara aykırı olarak pervasızca Ege Adalarını silahlandırabilmesini, bu yanlış dış politik tavra bağlıyoruz.

Tüm bunlara rağmen, hükümetin, dış meselelerde Türkiye'yi ilgilendiren her konumda, yanında bulunmayı tüm siyasî partilerimiz vatanseverliğin bir gereği ve tabiî sonucu saymışlardır. Millî dış politikamızdan yer yer sapmalar olduğu ve bu sapmalar bizi ciddi sorunlarla karşı karşıya getirdiği halde, bu sorunlara karşı partilerimiz ve kamuoyumuz hükümetin yanında yer almak vatanseverliğini her zaman göstermiştir. Yıllardır süren bu tutumun, bundan sonra da devam edeceğinden hiç kimsenin kuşkusu olmaması gerekir.

Bu tutum hiç şüphesiz ki, bizim, hükümetin izlediği dış politikaları tamamiyle onayladığımız anlamı taşımamaktadır. Yeri geldiğinde, ülkemizin yararı olduğu için beğenmediğimiz, karşı geldiğimiz veya eksik bulduğumuz hususları belli etmeyi de, bu vatanseverliğimizin tabiî bir sonucu sayarız.

Sayın milletvekilleri, Dışişleri Bakanlığı bütçesinin müzakeresi vesilesiyle, Türkiye'nin dış ilişkileri hakkındaki düşüncelerimizi bu anlayış içerisinde ifade etmeye çalışacağım. Türkiye'nin dış işlerinden söz açıldığı zaman, akla hemen gelen konuların başında Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerimiz gelmektedir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye NATO içinde Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra en büyük silahlı kuvveti beslemektedir. Bu büyük gücün etkinliğini sağlamak, yalnız Türkiye'nin değil, Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere, tüm NATO nun yararınadır. Türkiye ayrıca, müşterek savunma tesisleriyle de üyesi olduğu NATO ittifakının savunmasına önemli katkıda bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'ye yaptığı ve çok fazla bir miktar ifade etmeyen yardımı vesile ederek, sanki, Türkiye bu yardımı almadan yaşayamaz, şeklindeki saplantıdan mutlaka kurtulmalıdır. Türkiye'ye yapılan yardım, sadece bizim değil, onların da, hür dünyanın da yararına olan bir iştir. Türkiye'de, Amerika'nın da belirli şartlarla kullanma hakkına sahip olduğu ortak tesisler vardır. Bu ortak tesisler hiç şüphe yok ki, Türkiye'ye vaki olabilecek bir saldırı

için caydırıcılık niteliği taşımaktadır; ama bu tesislerin, ülkemiz için riziko da taşıdığı ortadadır. Türkiye, böyle bir rizikoyu tüm batı ve özellikle NATO için yüklenmişken, bunun karşılığını istemesi ve alması elbette hakkıdır. Bu hakkın verilmesinde nazlanılmasını ve iane gibi düşünülmesini, hiç de hoş olmayan bir davranış olarak yorumluyoruz.

Değerli milletvekilleri, Türkiye, NATO'nun Varşova Paktı ile olan sınırlarının yüzde 37'sinin savunuculuğunu yapmaktadır. Türkiye bunu sağlamak için, 800 bine yakın bir ordu beslemekte ve millî gelirinden çok büyük bir payı bu işe ayırmaktadır. Kalkınması pahasına, böylesine ağır bir yükü omuzlarında taşıyan Türkiye'ye karşı Washington'un her sene öne sürdüğü «Kongre üzerinde etkili olamama» bahaneleri, Temsilciler Meclisinden Ermeni karar tasarısı geçirmeye kadar varan yaralayıcı tutumları, Rum lobisini koruma girişimleri; bütün yaptıklarına rağmen, Türkiye'nin Yunanistan ile bir düşünülmesi, son yıllarda artan bir dozda Türk kamuoyunda hoşnutsuzluk yaratmıştır.

Hükümet bütün bu konuları bir sistem içinde tanzim etmek için, ekonomik işbirliği de ilave olunmak suretiyle, 1985'de sona eren Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının beş yıl süreyle uzatılmasını kararlaştırmış bulunmaktadır. Bu işin müzakeresi bir sene kadar sürmüştür. Amerika Birleşik Devletleri ile -son konu dahil- temas ve müzakerelerde, dış politikanın ciddiyetine ve uzun vadeli amacına gölge düşüren hükümet davranışları göze çarpmıştır. İşin başında, Amerika Birleşik Devletlerinin vaatlerini taahhüt şekline dönüştürmek için iki tarafın da yasama meclislerinden geçen bir anlaşma yapılması önerilmiştir. Kısa bir süre sonra da hükümet adına yapılan bir beyanda, «Ortaya, uygun bir taslak çıkarılmasına çalışılmaktadır. Bunun adı sonra konulabilir» yollu bir tavır sergilenmiştir. Bu beyan, Türkiye'nin, meclislerin onayından geçen bir anlaşma yapılması önerisinde ısrarlı olmadığını ortaya koymuştur. Bu tutumu, dış politikanın ciddiyetiyle bağdaştırmak mümkün değildir.

Ayrıca, konulara bu türlü yaklaşım, müzakerecilerimizin dayandığı zeminin sağlam olmadığını açığa vurmuştur. Nitekim, müzakerelerin başlamasından kısa bir süre sonra «anlaşma» kelimesi ağıza alınmaz olmuş ve işler eski formüller çerçevesinde yürütülmüştür.

Bize göre ikinci önemli hata, savunma işbirliğine ticaretin karıştırılması olmuştur. Fevkalade bir bulaşmış gibi, yardım yerine daha fazla ticaret önerisi ileri sürülmüştür. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'nin, borç verme külfetinden kurtulmak için özellikle Latin Amerika ülkelerine yaptıkları bir telkindir. Müşterek savunma konusuna bu açıdan yaklaşmak yanlış ve tehlikelidir. Bu davranış, müşterek savunma konseptine (concept) ters düştüğü gibi, ihtiyaçlarımızın karşılanması için ileri sürdüğümüz isteklerimizin haklılık derecesi hakkında da kuşkular yaratmıştır. Daha evvel de belirttiğimiz gibi, Türkiye NATO içinde, Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra en büyük silahlı kuvveti ayakta tutmaktadır. Bu büyük gücün etkinliğini sağlamak yalnız Türkiye'nin değil, Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere, tüm NATO'nun yararınadır.

Amerika Birleşik Devletleri ile savunma işbirliğini yürütmek için gerekli mekanizma, NATO'ya girdiğimiz 1952 yılından beri ve hatta bir ölçüde Truman Doktrini gereğince 1947 yılından beri işlemektedir. Türkiye'de, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Brüksel'de, sayıları oldukça kalabalık asker - sivil yetkililer, eksperler ve teknisyenler bu sahalarda hizmet vermektedirler. Bütün bunlar işin ciddiyet ve önemini ortaya koymaktadır.

Gerek müşterek savunmamıza Amerika Birleşik Devletleri katkısının tatminkâr bir dereceye ulaşması, gerek uzun vadeli savunma işbirili anlaşmasının uygun bir düzen içinde işlemesinde başlıca neden, sorumluluk-yarar dengesinin korunmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri başka ülkelere de, özellikle İsrail ve Mısır'a da destek sağlamaktadır. Bu iki memlekete ayrılan ödenekler, Türkiye'ye tahsis edilenlerden çok daha yüksektir ve nitelik bakımından da çok daha uygundur. Bu memleketlerin, Amerika Birleşik Devletleri ile müzakerelerinde yardım konularının, tekstil vesaire ihracatıyla karıştırıldığı hiç görülmemiştir. Amerika Birleşik Devletleri ile ticaret başlıbaşına bir konudur. Karşılıklı ticaret yılda 700-800 milyon dolar aleyhimize açık vermektedir. Tekstil başlıca ihracat maddelerimizdendir. Eğer Amerika Birleşik Devletleri'ne tekstil ihracatımızın artırılması mümkün olacaksa, bunun faydalı olacağı alan ayrıdır; ama bu konuda da kayda değer bir sonuç alınamadığını ifade etmek istiyorum. 20 milyon dolarlık bir kota artışı sorunu çözmez. İddia edildiği gibi, bu sahada mesafe alındığını da göstermez.

Amerika Birleşki Devletleri doların kıymetini düşürüp ihracat mallarının rekabet gücünü artırmaya yönelmiştir. Bu gelişme, Amerika Birleşik Devletle-

riyle dış ticaret açığımız üzerinde olumsuz etki yapacaktır, elimize geçecek 20 milyon doların satın alma gücü daha da düşecektir.

Sayın milletvekilleri, Amerika Birleşik Devletleriyle Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması konusunda büyük iddialarla ortaya çıkılmıştır. Sonuç ise, 1985'de sona eren anlaşmanın bir mektup teatisiyle «5 yıl daha uzatılmasından ibarettir» şeklinde izah edilmiştir ve Amerika Birleşik Devletleriyle aramızdaki işbirliğine ekonomik içerik kazandırıldığı iddia edilmiştir.

Somut netice ortaya çıkmadıkça, bu iddialar havada kalmaya mahkûmdur. Yardımın hibe bölümünün artması kuşkusuz faydalıdır; ama miktardaki önemli düşmenin, Silahlı Kuvvetlerimizin uzun vadeli modernizasyon programı üzerinde nasıl bir etkisi olacağının da hesaplanması gerekecektir.

Yardım tutarındaki azalmanın, ihtiyaç fazlası malzeme ile kapatılabileceği iddiası tatmin edici değildir. İhtiyaç fazlası malzeme yardımı, nerede ise kırk yıllık bir geçmişe sahiptir; yani ortada yeni bir yenilik yoktur. İhtiyaç fazlası malzeme, bugünkü ihtiyaçlara bir ölçüde cevap veremeye çalışır; ama uzun vadeli bir modernizasyon programının kaynağını teşkil edemez.

Görünüşe göre, 1980 anlaşmasının sadece uzatılmasını öngören Savunma İşbirliği Anlaşmasının, mektup teatisi veya sözlü mutabakatlarda daha başka neleri içerdiğini Türk kamuoyu bilmek istemektedir. Bunun, hiç olmazsa Türkiye Büyük Millet Meclisinin gizli bir oturumunda tartışılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz. «Bu anlaşma, 1980 anlaşmasının tekrarından ibarettir» denilmek suretiyle konunun geçiştirilmek istenmesini ciddî bulmuyoruz.

Bu anlaşmanın yapılmasında Dışişlerimizin katkı ve etkinlik derecesinin ne olduğu da bilgimiz içinde değildir. Umarız ki, bu katkı çoktur; çünkü, Dışişlerinin bilgi ve katkısı olmaksızın yapılan her iş, söylenen her söz, sonunda karşımıza problem olarak çıkmaktadır.

Amerika ile yapılan anlaşma, açıklandığına göre, 5 yıllık bir anlaşmadır. Milletlerin tarihlerinde elbette 5 sene, 10 sene ve hatta 50 sene önemli bir zaman dilimi olmayabilir; ama, yeri geldiğinde bir ay bile büyük bir önem taşır. Demokratik ülkelerde, ülkeyi yönetenlerin bu konuda dikkat edecekleri önemli husus, bu tip anlaşmalarla gelecek hükümetlerin elini kolunu bağlamamaya özen göstermek olmalıdır.

Türkiye'de, en geç 1988 yılında genel seçimler yapılacaktır. Bu genel seçimlerin, Parlamentonun bugünkü yapısını ve buna bağlı olarak da siyasî iktidarı değiştireceğini kestirmek kehanet değildir. Öyle olunca hükümetin, gelecek hükümetlere ve Türkiye'nin gelecek dış politik tavrına âdeta ambargo veya ipotek koymuş olması büyük bir hatadır.

Bu anlaşma, hiç olmazsa, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen siyasî partilerin katılımı ve bilgisi dahilinde yapılacak ortak bir devlet politikası haline getirilse idi, o zaman bu sakınca bir ölçüde giderilebilir idi; bu yapılmamıştır ve yapılmaması da büyük bir yanlışlıktır. Bu yanlışlık, yapılan anlaşmanın, tartışmasının gündemden düşmemesi ve hem de uzun süre düşmemesi sonucunu doğuracaktır.

Değerli milletvekilleri, kıtalararası ulaşım ve haberleşmenin doruk noktasına eriştiği çağımızda, kamuoyuna mal edilmemiş, komuoyunun desteğini arkasına alamamış, millî parlamentolarının gücünü yanında bulamamış hiçbir dış politikanın başarılı olduğu görülmemiştir.

Ülkemizde sanki başkanlık veya yarı başkanlık sistemi varmış gibi yanlış bir uygulama, özellikle dış politikada, üç yıldan beri ısrarla uygulanmaktadır; bunu anlamak ve buna hak vermek mümkün değildir. Böyle yapılmaya devam olunursa, kolay kolay hiçbir ülkede görülmeyen ve her vesile ile gurur duyduğumuzu ifade ettiğimiz millî dış politika anlayışımızı yitirmekten, bu büyük duyguyu kaybetmekten ciddî şekilde endişe ederiz. Bu millî politika, dış politika ile ilgili tüm eleştiriler içeride tutulmuş; siyasî eğilimi ne olursa olsun, Türkiye aleyhine ve hatta hükümet aleyhine dışarıda yapılmak istenen tüm olumsuz hareketler büyük tepki görmüştür. Hükümet bunu takdir etmelidir. Hükümet bunun gerektirdiği sorumluluğun idraki içinde olmalıdır. Bunun için yapılacak ilk iş, Amerika Birleşik Devletleriyle yapılan anlaşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesine fırsat vermektir. En azından, anlaşma konusunda Meclise bilgi vermektir. Bu yapılmadığı takdirde, bu anlaşma ve özellikle, anlaşmaya bağlı olarak yapıldığı basına sızdırılan karşılıklı taahhütler ve sözler konusunda, Türk ve dünya kamuoyu bizi sıkıntılara sokabilecek yorumlar yapacak, sözler söyleyebilecektir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin uzun vadeli dış politikasının ciddiyetine ve amaçlarına gölge düşüren bir başka hükümet davranışını da, Avrupa Müşterek Pazarı (AET) ile olan ilişkilerde görmek mümkün.

Bilindiği gibi AET sadece, bir ekonomik birlik hareketi değidir. AET aynı zamanda Batı Avrupa'nın çok önemli bir siyasî bütünleşme hareketidir. 1957 yılında kurulan AET'ye, Türkiye daha o tarihlerde, ileride tam üyeliğe erişmek üzere irtibat kurmayı planlamış; ancak, demokrasimizin kesintiye uğraması nedeniyle, Türkiye'nin müracaatı 1960'tan sonraki yıllara kalmıştır. Nitekim, 1963 yılından sonra ortaklık ilişkisi kurulmuş ve ekonomik nitelikli uzun vadeli bir plan çerçevesinde, Türkiye'nin, nihaî hedefine doğru yol almasına kapılar açılmıştır. AET'ye dahil olmanın, üye olmanın en başta gelen ilk şartı hiç şüphesiz tam demokrasiye sahip olmaktır. Ortaklık ilişkisi kurulduğu sıralarda, Türkiye'nin AET ile yukarıdaki konuda bir sorunu olmamış; tam üyelik ekonomik gelişme açısından bir takvime bağlanmıştır. Türkiye, 1970'li yıllarda AET'nin ekonomik takvimine uymakta zorlanmış, fakat siyasî açıdan bir sorun çıkmamıştır.

Gerçekten, işçilerimizin serbest dolaşım hakkının 1986 yılı Aralık ayı başında işlerlik kazanması da, o tarihlerde kabul edilmiştir. Serbest dolaşım hakkı, AET üyeliğinin son derece anlamlı bir göstergesidir. Ancak, 1980'de demokrasimiz yeniden kesintiye uğrayınca, evvelce mevcut olmayan siyasî sorun ortaya çıkmış, Türkiye'nin AET ile ilişkileri sekteye uğramış, bir süre için buzdolabına kaldırılmıştır.

Sayın milletvekilleri, Türk milletinin, tam demokrasinin yerleşmesini şiddetle istediği şüphe götürmez. Türk milletinin bu isteği yerine geldiği zaman, AET'nin öngördüğü bu şart da kendiliğinden yerine gelmiş olacaktır. Hükümet, bu konuya gerekli hassasiyet ve ciddiyetle sarılmamıştır. Türk milletinin bu tutumunu daima akılda tutarak, meseleye bir de AET açısından bakıldığında, hükümetin, konunun öneminin idraki içinde hareket etmediği görülmektedir. Hükümet başlangıçta AET'yi küçümser beyanlarda bulunmuş ve başka taraflarda birlik hareketlerine katılabileceğine işaret eden bir eğilim sergilemiştir. Türkiye'nin çok taraflı ilişkiler yürütmesi elbette normaldir ve doğrudur. Ama bu, Batı Avrupa birlik hareketi içinde olmak kararının öncelik taşımasına engel getiremez.

Şimdi ise, başlangıçta yapması gereken girişimlerde bulunarak, AET'nin kapısını zorlamaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de, dış politikamızın ciddiyetine ve uzun vadeli hedeflerine gölge düşüren davranışlarda bulunmuştur. İşçilerimizin serbest dolaşım hakkının 1986 Aralık ayından itibaren geçerli olacağı, AET tarafından, evvelden, kabul edilmiş bir prensiptir. Hükümet yanlış bir yola girerek, askıya alınmış kredilerin serbest bırakılması veya başka ekonomik menfaatler sağlanması gibi konularla, işçilerin serbest dolaşım hakkını pazarlık malzemesi gibi kullanma eğilimini göstermiştir.

Şimdi de tam üyeliğe müracaatla birlikte, serbest dolaşım konusunun ele alınabileceğine işaret eden bir tutum takınmaktadır. Ortaya konulmuş, kabul edilmiş prensipler ve anlaşmalar pazarlık konusu yapılamaz. Kredilerin serbestleştirilmesi, ortaklık ilişkilerinin normalleştirilmesini ilgilendirir. Serbest dolaşım hakkı ise, AET tarafından çok evvelden tanınmış bir prensiptir. Tam üyelik için müracaat da başlı başına bir konudur. Bu üç konuyu birbirine karıştırarak işlerin içinden çıkmak mümkün değildir. Şu halde, serbest dolaşım konusunda herhangi bir taviz vermemek, ortaklık ilişkilerinin normalleştirilmesini sağlamak ve bir an evvel de tam üyelik müracaatını yapmak, dış politikamızın hedeflerine uygun hareketlerdir. (DYP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Türkiye, tutumunu kesinlikle tespit etmelidir. Karşı taraf buna karşılık vermek yükümlülüğündedir. Her işte komprime aranması siyaset değildir. Dış siyasette bazı durumlarda taviz vermeyi beklemek gerekli olabilir; çözümsüzlük de icabında bir politikadır, yeri geldiğinde anlaşmazlık da bir politika olabilir.

Değerli milletvekilleri, müşterek pazara tam üyelik konusunda İspanya ve Portekiz'in durumuna bakılarak hareket edilmelidir. Bilindiği gibi, bu iki ülke müracaatlarını yaptılar; ancak, yedi sene beklediler. Beklemelerinin nedeni, ekonomik seviyelerinin bir ölçüde yükselmesinden ibaret değildir. Asıl sebep, demokrasiyi ülkelerinde pekiştirmektir. Bizim takip edeceğimiz yol, bir an evvel 1983 seçimlerinin çarpıklıklarını ortadan kaldırmak ve tam demokrasiyi gerçekleştirmektir. Bu hedefe yönelebilmek için başta yapılacak iş, siyaseti tüm Avrupanın bir türlü anlayamadığı kısıtlamalardan arındırmak, eşitliği sağlamak, demokrasinin tüm kurumlarının açık ve huzur içinde işlediği, kuşku ve korkudan arınmış sağlam bir zemin yaratmaktır. (DYP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Sayın milletvekilleri, AET ülkelerine, Türkiye'nin demokrasi içinde kalkınma kararlılığı ne denli iyi inandırılabilirse, ülkemizin üyeliği de o denli çabuklaşır; bunu oluşturan şartlardan uzaklaşmak ise, bizi ortaklıktan o derece uzak tutmaya devam eder.

Türkiye'nin AET ile ilişkileri konusunda burada bazı sözleri söylemek gereğini duyduk, bu konuda söyleyeceklerimizi Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşü-

lürken değil de ne zaman söyleyecektik. Sanıyorum, benden sonra gerek grupları ve gerekse şahısları adına konuşacak arkadaşlarım da AET konusunda beyanlarda bulunacaklardır; ama sanıyorum ki, ortada bir yanlışlık vardır; Türkiye'nin AET ile olan ilişkilerinden Dışişleri Bakanı sorumlu değildir, bu konu ile uğraşan ayrı bir sayın bakan vardır.

Türkiye'nin her konusu ile ayrı bir bakanın ilgilenmesi belki iyi bir şeydir, ama Dışişleri gibi devletin anadamarı durumundaki bir bakanlığın görevlerinin dağıtılması, onaylanması mümkün olmayan bir hatadır. (DYP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Koordineli çalışmamızın örneği.

KÖKSAL TOPTAN (Devamla) — Böyle bir zorunluk duyuluyor ise, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak, bakan yardımcılığı ihdas edilerek bu sorun çözülebilirdi. Mevcut durumun, dışişlerimiz açısından zaaflar yaratacağı endişemizi bir kere daha ifade etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Yunanistan AET'ye tam üye olup, bizim dışarıda kalmamız, savunmamız açısından da önem taşımaktadır. AET üyeliği ile birlikte Yunanistan ortaklıktan aldığı paralarla silahlanmaya hız vermiş durumdadır. Bütün bu nelenlerle, Türkiye' nin AET'ye çok kısa bir süre içinde tam üye olabilmesinin şartlarını süratle gerçekleştirmek. Avrupa ile bütünleşmek gerektiğini ifade etmek istiyorum. Bunun için öncelikle AET üyeleriyle en büyük ortak noktamız olan demokrasimizin önündeki engelleri kaldırmak, ekonomimizi istikrarlı bir seviyede tutmak ve AET ile olan görüşmelerimizi Dışişleri Bakanlığının yetişmiş uzmanları aracılığı ile yürütmek gerekir.

Değerli milletvekilleri, Türk - Sovyet ilişkileri Atatürk'ün çizdiği yoldan karşılıklı dostluk, saygı ve birbirinin içişlerine karışmama ilkesne uygun bir şekilde gelişmeye devam etmelidir. Türkiye ile Sovyetler Birliği ayrı rejimlere sahip ve aynı zamanda ayrı ittifak sistemleri içerisinde yer almış ülkelerdir. Birbirimizin milletlerarası alandaki yerlerini de çok iyi bilmekteyiz. Sovyetlerin, Türkiye'nin iyi niyetini takdir ettiğini sanırız ve bunu bekleriz. Aramızdaki ekonomik ilişkiler, her iki tarafın da yararına gelişmeler göstermiştir. Bu genel çerçeve içinde, ilişkilerimizin aynı yolda devam etmesine engel bir husus olmadığı gibi, geliştirilmesinde bölgenin huzuru için sayısız yararlar bulunmaktadır.

Türkiye mevcut konumu ile dünyanın çok sıcak bir bölgesinde bulunmaktadır. Bunun yarattığı meseleler, sürekli olarak, Türkiye açısından mutlaka ilgilenilmesi gereken boyutları içermektedir. Türkiye bir yandan, bir büyük süper devlet olan Amerika Birleşik Devletleriyle aynı ittifak içinde iken, öte yandan da, diğer bir süper devlet olan Sovyetler Birliği ile komşu bulunmaktadır. Ülkemizin geçmiş hükümetleri, bu iki süper güç arasındaki dengeleri çok iyi tespit etmiş ve millî bir politika haline sokarak bu yıllara kadar taşımıştır. Bu dengeden kesinlikle vaz geçilmemelidir; bu denge çok iyi korunmalıdır. Süper güçlerden biri olan komşumuz ile olan ilişkilerimizde, bu devletin bize rejim ihracına kalkışmadığı sürece, kısa vadede problem çıkmayacağı ümidini taşımaktayız.

Değerli milletvekilleri, Türkiye, tüm dünya ile ve özellikle de süper devletlerle olan ilişkilerinde açık ve dürüst bir politika sergilemelidir. Türkiye, sözüne güvenilir bir ülke olduğu imajını silecek tavırlardan mutlaka kaçınmalıdır. Açık ve dürüst olmak kavramları, elbette ağıza her gelenin söylenmesi ve hele hele ziyarete gidilen bir ülkenin metro fiyatları konusunda fikir yürütülmesi, onlara ekonomileri hakkında akıl vermeye kalkışılması anlamını taşımaz. (DYP sıralarından alkışlar.) Büyük devletlerle olan ilişkilerimizde, «siyasette en büyük hile doğruluktur» ilkesinden hareket ederek kanaatımıza göre en iyi ve en akıllı politikayı gütmüş oluruz.

Sayın milletvekilleri, Varşova Paktının diğer üyeleriyle ilişkilerimiz, Bulgaristan'ın ırkdaşlarımız hakkındaki tutumu istisna edilirse, genel olarak olumlu bir yönde gelişmektedir. Ayrı siyasî rejimlere sahip olmanın, dostane ve verimli ilişkiler yürütülmesine engel teşkil etmediğinin güzel bir örneği ortaya konulmaktadır. Bulgaristan'a gelince; Türk azınlığın orada maruz kaldığı zulüm insanlık dışıdır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bu zulme karşı tepkisini gösterme bakımından geç kalmıştır. Uluslararası saha dışında Türkiye'nin, hükümetin ileri sürdüğü gibi 70 milyon olmayı beklemeden bu durumu düzeltici, ırkdaşlarımızın ıstıraplarını dindirici bir gelişme sağlamaya yönelik tedbirleri oluşturması gerekirdi. Üzüntü ile ifade etmek gerekir ki, pekçok konuda olduğu gibi, bu konuda da uygulanan hükümet politikası, bizleri rencide edici şekilde olmuştur. Tüm dünyanın gözü önünde, 1,5 milyon soydaşımız tam bir asimilasyona tabi tutulmuştur. Bulgaristan'da olan bitenlerle uğraşmak işi ise, dışarıdan meseleye ideolojik açılardan yaklaşarak ilgilenen bazı devletlerle, içeride de Bulgaristan'dan ülkemize göç eden soydaşlarımızın kur-

dukları bir derneğe kalmıştır. İslam Konferansından bir karar çıkarmanın dışında, hiçbir müslüman ülkenin bu olaya tepki göstermesi ciddî olarak sağlanamamıştır. Amerika ve Avrupa ülkelerinin tepkileri ise somut bazı tedbirlerle desteklenmediği için havada kalmıştır. Türkiye tüm olan bitene rağmen bu işin peşini bırakmamalıdır.

Bulgaristan hükümeti bu ciddî sorunu ortadan kaldırma istikametinde iyi niyetinin delilini ortaya koymadıkça, dünya kamuoyunun dikkatini dağıtmayı amaçlayan temaslara, Türkiye'nin iltifat etmemesi gerekir. Bulgaristan meselesi, kendi gayretleri ile zulümden kaçan bir genç sporcunun, devlet törenleriyle karşılanıp uğurlanmasıyla çözülemez. Aslında, çok önemli olan böyle bir fırsatın, iç politik amaçlar uğruna boşa harcanmış olmasını da kaçırılan önemli bir fırsat olarak değerlendiriyoruz. (DYP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Sayın milletvekilleri, sözlerimin burasında iki gün evvel bir teğmenimiz ile bir erimizin şehit edilmesi nedeniyle, yine güncellik kazanan Türk - Yunan ilişkilerine temas etmek istiyorum :

Yunanistan, hangi cesaretle askerimize ateş edebilmektedir? Yunanistan, hangi kaynaktan güç alarak Türkiye'ye karşı sürekli olarak bunalım yaratmaya çalışmaktadır? Bu bunalım stratejisi, Yunanistan Türkiye ile sıcak bir savaşa gitmeyi arzu ediyor ise, bunun sonucunun kendi açılarından hiç de parlak olmayacağının, olamayacağının onlara anlatılması gerekmektedir. (DYP sıralarından alkışlar) Bunu anlatmanın yolu da sadece protesto göndermek veya tazminat istemek değil, yerinde ve zamanında kararlılıkla gösterilecek bazı fiilî durumlardır. Bu yapılmadığı sürece, Yunanistan'ın fiilî tecavüzleri ve emrivakileri devam edip gidecektir. Her yapılana ses çıkaramayan bir Türkiye'yi, kimsenin de ciddiye alamayacağını herkesin aklına koyması gerekir.

Değerli milletvekilleri, Ege'yi Yunanistan kendisine ait bir iç deniz olarak bakmaktadır. Halbuki tarihî, coğrafî, stratejik ve ekonomik gerçekler, Ege'de Türkiye ve Yunanistan'ın hak ve menfaatlerinin eşit şekilde paylaştırılmasını gerektirmektedir. Ege'de kıta sahanlığı sorunu, ancak böyle bir yaklaşımla halledilebilir.

Yunanistan'in niyeti, adalarında kıta sahanlığı olduğunu ileri sürerek, Anadolu'nun kıta sahanlığını ret ve inkâr etmektedir Türkiye böyle bir sonucu asla kabul edemez.

Karasularını 12 mile çıkarma yönünde zaman zaman ortaya attığı düşünceler de, Ege'yi Türkiye'ye kapatmak niyetini aksettirmektedir. Ege Denizine ait özel şartlar nazara alınarak, bu konunun Yunanistan tarafından kurcalanmaması ve hele emrivakilere gidilmemesi, daima dikkatle hatırda tutulması gerekli önemli bir husustur. Aksi yolda hareketin, son derece ağır sonuçlar yaratacağı herkesce bilinmelidir.

Yunanistan, Ege'de adaları silahlandırmıştır. Bu davranış, Yunanistan'ın da taraf olduğu milletlerarası anlaşmalara tamamiyle aykırıdır. Bu anlaşmalar, adaların Yunanistan'a ve daha evvel de 12 Ada durumunda olduğu gibi, İtalya'ya devri halinde, Türkiye'nin güvenliğini tehdit etmelerine imkân bırakmamak için silahlandırılmalarını men etmiştir. İkinci Dünya Harbi sonrasında 12 ada da Yunanistan'a devredildiğinden İtalya'nın sorumluluğu da Yunanistan'a intikal etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bu konuyu canlı tutmalı, haklı davasına ses vermelidir. Sessiz kalmak ve kereksiz yere Yunanistan'a zeytin dalı uzatmak, sadece Yunanistan'ın bu konudaki emrivakilerini sürdürmesine ve hatta daha da geliştirilmesine yol açar.

Değerli milletvekilleri, Batı Trakya Türklerinin azınlık haklarına Yunanistan'ın riayet etmemesi, din ve kültürel alanlarda baskıya maruz kalmaları, gayrimenkul edinmek açısından mülkiyet haklarının zedelenmesi karşısında da ciddî ve sürekli tepki gösterilmesi gerekir.

Yunanistan'la halledilmesi gereken konular içinde, Ege'de hava ve deniz kumandanlık sahalarının belirlenmesi de önemli bir yer işgal etmektedir. Yunanistan'ın tekrar NATO'nun askerî kanadına dönmesine Türkiye, 1980 yılı sonlarında muvafakat ederken, bu konuların, NATO Başkomutanının önerisi dahilinde arkadan halledilebileceği vaadine de itibar etmiştir.

Diplomaside bir tarafın müspet bir kararının, diğer tarafın sadece vaadiyle dengelenmesinin sağlıklı bir yol olmadığını bir kere daha ortaya koymuşlardır.

Yunanistan, bu konularda olumsuz tutumunu sürdürmektedir. Görüldüğü gibi Yunanistan ile sorunlarımız dağ gibi yığılmış, beklemektedir. Hükümet ise ciddî sorunların çözümünün güçlüğünü ileri sürerek, turistlere vizenin kaldırılması gibi, Yunan yönetimine barış eli uzatarak meseleleri çözmeye çalışmaktadır. Böyle bir tutumla Yunanistan'ın bugünkü yönetimiyle Türkiye'nin sorunlarını çözmek mümkün değildir.

Tarihi gelişimden açıkca görülmektedir ki, Yunanistan'ın Anadolu toprakları üzerindeki bitmek bilmeyen ihtirası, özellikle kendilerini güçlü hissettikleri anlarda, kendisini daha da açığa vurmaktadır. Uluslararası platformlarda, sık sık Türkiye'den gelecek tehlike sözlerini tekrarlamak suretiyle, bir yandan kendisine psikolojik destek sağlamakta, öte yandan da inandırıcılığı ölçüsünde askerî ve ekonomik yardım elde etmektedir.

Limni, Meis ve diğer Ege adalarındaki askerî tesis yığınağıyla, pervasızca, uluslararası anlaşmaları reddeder hale gelmiştir. Bize göre ortada delinen ve ihlal edilen değil, artık yürürlüğü söz konusu olmayan bir Lozan Antlaşması vardır. Böyle olunca da Türk - Yunan ilişkileri veya Ege adaları konusu statüsü tanzim edilmemiş konular haline gelmiş demektir. Bu durumda yapılacak iş, Yunanistan'ın şoven ruhlu Başbakanına zeytin dalı uzatmak veya elini sıkmak için kapılarında beklemek değil, onu, bu yeni durum karşısında oturup, konuşmaya zorlamak olmalıdır. (DYP sıralarından alkışlar.) Nasıl zorlanacak? Böyle bir imkân 1980 sonlarına kadar Türkiye tarafından elinde tutulmakta idi. Yunanistan'ın NATO'nun askerî kanadına dönmesine bir vaade inanarak izin verilmesi ile bu önemli imkân yitirilmiştir. Türkiye, bunu sağlamak için yeni imkânlar bulmaya mecburdur. Böyle bir imkânı bulmak içinde, bir gün gelir diye beklememelidir. Bu yapılmaz ise Yunanistan fiilî toprak genişlemesine devam edecektir. Ege adalarının silahlandırılması suretiyle sağlanan fiilî genişlemenin arkasından, belki de birtakım macera arayışları gelecektir.

Kıbrıs Rum kesimine asker ve silah yığınağı yapılması, Ege adalarının süratle silahlandırılması, sınır boyunda askerlerimize ateş edebilme cüretinin gösterilebilmesi, tehlikeli birtakım girişimlerin öncüsü izlenimini vermektedir.

Değerli milletvekilleri, her ilişkide olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de bulunulan yerde korkusuz ve daha rahat durabilmenin en önemli şartı kararlılıktır. Bunu karşısındakine gösteremeyen ülkeye, aynı ittifak içinde olunsa bile, başka ülkelerin iyi gözle bakmasını beklemek yanlıştır. Yunanistan'ın son yıllarda alabildiğine sergilediği ve bir tehdit unsuru haline gelen politikası karşısında sessiz ve güçsüz bir tavır, bizi bu ülke ile başka sorunlara götürecektir. Yunanistan'la olan problemlerimizin, Limni ve Meis'in silahlandırılmasının görmezlikten gelinmesi, askerlerimizin sınırda öldürülmesinin, onur kırıcı bir şekilde tazminatla geçiştirilmeye çalışılması ile bitecceğini ve kapanacağını zannetmek hiçde doğru bir yaklaşım değildir.

Sayın milletvekilleri, Kıbrıs'la ilgili gelişmelere gelince :

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, tarafları bir masa etrafında toplama çabalarını yenilemiş görülmektedir. Kıbrıs'lı Türkler, iyi niyetli bir davranış içinde bulunmaktadırlar. Öngördükleri çözüm, evvelce de etraflı şekilde belirttikleri gibi iki toplumun eşit haklara sahip olmasını sağlayan, Türkiye'nin garantörlüğüne hukuken ve fiilen bir halel getirmeyen iki toplumlu, iki bölgeli bir federasyonu öngören bir anlaşmadır. Kıbrıs'lı Rumların bu kere nasıl bir tutum takınacaklarını zaman gösterecektir. Yunanistan'ın niyet ve davranışlarında esaslı bir değişiklik olmadıkça, sonuç hakkında iyimser olmak çok zordur.

Kıbrıs konusunu noktalamadan önce, Sovyetlerin ocak ayında ortaya attığı milletlerarası konferansa ilişkin düşüncelerine değinmek isteriz. Sovyetler, Kıbrıs sorununun iki toplum arasında halledilmesini, hedefin bağlantısız bir federasyon olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Ama, aynı zamanda çözümün Sovyetlerin ve diğer Güvenlik Konseyi daimî üyelerinin, bağlantısızlar da dahil olmak üzere, başka devletlerin de katılacağı bir konferansta pekiştirilmesini belirtmişlerdir. Garantörlük müessesesini de, Kıbrıs Devletini kuran Zürih ve Londra Anlaşmaları hükümleri dışına taşırarak, kendilerininde içinde bulunacağı kalabalık bir gruba yükselmeye çalışmaktadır.

Kıbrıs'ın gerçeklerine aykırı olan, Türkiye'nin Kıbrıslı Türklerin güvenlik içinde yaşamalarını sürdürmelerini güvence altına alan garantörlüğünü zaafa uğratıcı, ona anlamını kaybettirici nitelikteki bu fikirlerin onaylanmasına imkân yoktur.

Kurulacak federasyonun, dış politika açısından bağlantısız hüviyete sahip olması, Kıbrıs'ın taksime uğramaması, Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türklerin de uygun gördükleri esaslardır. Bu prensipler saklı kaldıktan, sonra, sorunun çözümünün ilgili taraflar arasında gerçekleştirilmesi en doğru ve en normal yoldur.

Kanaatimize göre, Kıbrıs meselesi, 1987 yılında da önemli bir dönemecini yaşayacaktır. Bu yıl içinde, bir yandan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin somut sonuçlar almayı öngören girişimleri yoğunlaşacak, diğer yandan da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye'nin kabul ettirdiği ekonomik tedbirleri uygulamaya başlayacaktır. Türkiye'nin

önerdiği bu ekonomik tedbirler paketinin, Kıbrıslı soydaşlarımız için iyi sonuçlar vereceğini ümit ediyoruz. Konularını geniş bir özgürlük ortamı içinde tartışabilen Kıbrıs Türkünün, bu ekonomik tedbirler paketinin uygulanması sonucunda, başka birtakım sıkıntılar içine girmeyeceğini umuyoruz. Türkiye'nin Kıbrıs ekonomisine yardımı, kaçınılmaz bir şekilde bir süre daha devam edecektir. Bu yardım yapılırken, meselenin çok yönlü düşünülmesi ve incitici bir tavır takınılmasından özenle kaçınılması gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti deneme tahtası olmamalıdır. Güney Kıbrıs'ta yüzde 2 - 3 faizle turizm yatırımı yapılırken, Kuzey Kıbrıs yüzde 50 - 60'a varan faizle, nasıl bir ekonomik kalkınma sağlayacaktır? Bu yolla Kuzey Kıbrıs'a enflasyon taşınmış olmayacak mıdır? Kıbrıs, takip edeceği politikaları kendi imkânlarıyla, kendisi bulup uygulamalıdır. Buna müdahale, yapılan yardımın, bir sayın bakan tarafından yöneticileri incitir tarzda yüzlerine vurulması, Kıbrıs'ın da ülkemiz ekonomisine benzetilmeye çalışılması, ileride içinden çıkılması zor problemler yaratacaktır endişesini duymaktayız.

Sayın milletvekilleri, Avrupa ile bütünleşme çabalarımız yürütülürken, öte yandan da ortak bir geçmişe sahip olduğumuz Arap ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bunu yaparken, bu ülkelerin kendi aralarında çeşitli nedenlerden kaynaklanan sürtüşme ve problemlere taraf olmamaya büyük bir özen göstermemiz gerekmekte olduğunu vurgulamak istiyoruz. Bir kısmı komşumuz olan bu ülkelere karşı, bu dostane duygu ve ilişkileri gösterip uygularken, onların da bu duygularla hareket etmesinin gerekliliğini gözden uzak tutmamalıyız. Türkiye, Ortadoğu'nun ve İslâm ülkelerinin demokrasiye yürekten bağlı tek ülkesidir. Türkiye'nin, demokrasiyle yönetilmekte olmasının, bu rejimlere sahip olmayan komşularımız tarafından yürekten benimsenmediğini yakından bilmekteyiz. Türkiye, hiçbir komşusuna rejim ihraç etme politikası izlememiştir; ama Türkiye, komşularının da ülkemize rejim ihracı anlamını taşıyacak girişimlerine karşı olağanüstü bir dikkat göstermelidir.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Burada o rejimin müşterileri var.

KÖKSAL TOPTAN (Devamla) — Komşularının rejim ihracına böylesine hassas davranmak zorunda olan Türkiye, aynı şekilde topraklarında açıkça terörist besleyip, sınırlarımızdan içeri salan terörist ihracatçılarına karşı da, aynı duyarlılıkla özen göstermelidir. (DYP sıralarından alkışlar) Bu davranışın, iyi komşuluk ilişkileri kavramıyla uzaktan yakından ilgili olmadığı, düşmanlık ve hatta ilan edilmemiş savaş gibi düşünüleceği, anlaşılabilir bir yolla kendilerine duyurulmalıdır. Böyle davranılmaz da, günübirlik bir politika izlemeye devam edilir ve Türkiye güçlü ve caydırıcı bir ülke olduğunu iddiasını kaybederse, kendimizi sıcak bir savaşla karşı karşıya bulmamız kaçınılmaz olabilir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Ortadoğu'daki sıcak savaş hareketlerine karışmamalı, taraf olmamalı veya yeni bir çatışmanın doğrudan nedeni olmamalıdır; ama böylesi bir tutum, ülkemizin Ortadoğu'da olup bitenlere ilgisiz kalması şeklinde, kesinlikle yorumlanmamalıdır. Aksine, konumu itibariyle Ortadoğu bölgesinde her olan bitenle doğrudan etkilenen Türkiye, bu bölgede atılan her adımı, teneffüs edilen her nefesi dikkatle takip etmeli ve sadece yapılanla değil, düşünce planında bile olsa, ileride hedefleri de dikkatle izlemelidir. Türkiye, ne Batının ne Doğunun elimizde olmasına katlanamayacağı Musul - Kerkük petrol bölgesini işgal etmek gibi bir maceraya düşünmemeli; ama bu bölgenin bugünkü konumunun dışında, başka bir ülke veya başka bir grup tarafından da işgaline kesinlikle izin vermemelidir. (DYP sıralarından alkışlar)

Ortadoğu bölgesinde meydana gelebilecek coğrafî değişikliklere zaaf gösterilerek izin verilmesi, ileride topraklarımız üzerinde de tartışmalar açacağından, bu konu ülkemizin bağımsızlığıyla yakından ilgili düşünülmelidir.

Sayın milletvekilleri, Libya ile, bölgede etkinliğini sürekli koruyan anormal şartlara rağmen, dostça ilişkiler içinde olmayı Türkiye her zaman istemiştir. Libya'nın, Kıbrıs olayları sırasındaki jestini Türkiye hiçbir zaman unutmamıştır. Libya'ya böylesine sürekli dostça bakan Türkiye'ye karşı Libya yönetimi, zaman zaman hiçbir diplomatik kalıba sığmayan tutumlar sergilemiş, ülkemizdeki sempati havasını dağıtmıştır. Libya'da iş yapan müteahhitlerimiz ile bu müteahhitlerin yanında çalışan işçilerimizin perişanlığı Türk ekonomisini etkiler hale gelmiş, işçiler müteahhitlerden, müteahhitler de Libya'dan alacaklarını tahsil edememişlerdir. Her dış meselede olduğu gibi, Hükümetin bu konuda da sessiz kalması, söylenenlere aldırmaz bir tutum sergilemesi büyüklük değil, büyük bir zaaf göstergesi olarak görülmüştür.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Filistin sorununa her zaman ilgiyle bakmıştır. Özellikle, İkinci Dünya Savaşından sonra pek çok Afrika milletinin ve hatta bazı büyük kabilelerin bağımsız devletler kurduğu ve bunun desteklendiği dünyamızda, Ortadoğu milletleri içinde ileri bir kültür düzeyine ulaşmış Filistinlilerin devlet ve toprak sahibi olamamalarını anlamak mümkün değildir. Bu, büyük bir yanlışlık ve haksızlıktır. Bu yanlışlık düzeltilinceye, bu haksızlık giderilinceye kadar bölgenin ve bölge ülkelerinin bunun yarattığı bunalımdan etkilenmemeleri mümkün değildir. Türkiye, böylesine sempatiyle baktığı bu hareketin temsilcilerinin de, aynı özen içerisinde hareket etmelerini beklemektedir. Bu özenin gösterilmemesi halinde, sessiz ve pasif kalmak yerine, gereğinde persona non grata yoluna da gitmekten Türkiye çekinmelidir.

Üzüntüyle belirtelim ki, son altı yılda Türkiye Filistin konusunda çelişiklikler içinde görülmüştür. Bu durum, Türkiye'nin inanılır, güvenilir ve açık politika takip etmesi gerektiği prensiplerine ters düşmüştür.

BAŞKAN — Sayın Toptan, 10 dakikanız var.

KÖKSAL TOPTAN (Devamla) — Bir yandan İsrail'deki maslahatgüzarımız üçüncü kâtip seviyesine indirilir; bu ülkeye giden veya gitmek isteyen milletvekilleri için Türkiye ayağa kaldırılırken; öte yandan Birleşmiş Milletlerde İsrail aleyhine verilmiş bir önergeye Türkiye olumsuz oy vermiştir. Bu tutumun, önümüzdeki günlerde devam etmemesini, ülkenin her konuda olduğu gibi bu konuda da tutarlı, güvenli ve güçlü bir devlet imajını herkese kabul ettirmesini diliyoruz. Ülkemizde rahat olmamızın önemli şartının da bu olduğunun bilincinde olmamız gerektiğine inanıyoruz.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin İran - Irak savaşındaki tarafsız tutumunu korumasını bilmesini ve sürdürmesini, Afganistan işgaline karşı hür dünya ile birlikte açık ve net bir tavır koyup, bunu sürdürmesini akılcı ve doğru bir politika olarak değerlendiriyoruz. Buna karşılık, dostumuz Suudî Arabistan'ın Hatay İlimizi Türk topraklarında kabul etmeyip, bu ilimiz doğumlularına vize vermemesini de yakışıksız buluyor ve yönetimin böylesi bir tutum karşısında uysal bir tutum takınmasını onur kırıcı buluyoruz.

Değerli milletvekilleri, sözlerimi bitirmeden evvel önemli bir görevi yerine getirmek istiyorum: Pek çok maddî ve psikolojik sıkıntı ve baskı altında yurt dışında görev yaparken, alçakça saldırıların hedefi olarak yaralanan, sakat kalan, şehit olan dışişleri mensuplarımızı bu kürsüden saygıyla, minnetle anıyorum. (Alkışlar) Aziz şehitlerimize Cenabı Hak'tan rahmet niyaz ediyorum.

Henüz gözyaşları dinmeyen bu aziz şehitlerimizin yakınlarının, bu Yüce Meclisten bir sayın üyenin, «Dışişleri mensupları Türklüklerini kaybettiler» tarzındaki sözü için de, kusura bakmamalarını diliyor ve tüm Meclisin bütün sayın üyelerinin duygularına tercüman olduğum düşüncesiyle onlardan özür diliyorum. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

1987 yılının ve Dışişleri Bakanlığımız Bütçesinin büyük milletimize, Dışişleri Bakanlığımıza hayırlı olmasını diliyor, Doğru Yol Partisi Grubu ve şahsım adına Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Toptan.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Halil Şıvgın.

Buyurun Sayın Şıvgın.

ANAP GRUBU ADINA HALİL ŞIVGIN (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1987 Malî Yılı Bütçesinin Yüce Meclisimizde ele alınması vesilesiyle, dış politika konularında Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini ifade etmek için söz almış bulunuyorum.

Çeşitli anlaşmazlık ve çatışmalarla dolu dünyanın en hassas bölgelerinden birinde bulunan ülkemizin, Atatürk'ün gösterdiği hedef ve ilkeler doğrultusunda yürüttüğü tutarlı ve istikrarlı dış politikayı takdirle karşılıyoruz. Türkiyen'in izlediği bu kararlı politikası, dünya barışına olduğu kadar bölge ülkelerinin de menfaatine hizmet etmekte ve Türkiye, bir güven ve istikrar unsuru olarak ortaya çıkmaktadır.

Hükümetimizin bu yönde izlediği, Türkiye'nin millî menfaatlerini titizlikle gözeten çok yönlü, barışçı dış politikayı destekliyoruz. Bu çerçevede, yüksek müsaadenizle önemli gördüğümüz bazı konular üzerinde özellikle durmak istiyoruz.

Geçtiğimiz yıl içinde Batı camiası ile ikili ve çok taraflı düzeydeki ilişkilerimizle olumlu gelişmeler meydana geldiğini memnuniyetle müşahede ediyoruz. Türk Milletinin ferdî hürriyetlere, insan haklarına ve parlamenter demokrasiye içten bağlılığını idrak eden ve ülkemizdeki olumlu gelişmeleri gören Avrupa Konseyi, Türkiye'deki durum konusunu gündeminden çıkarmıştır. Beş Avrupa Konseyi üyesi

ülke, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna yaptıkları başvuruyu çekmiş ve bu konu dostane çözüme bağlanmıştır.

Türkiye, ayrıca 1986 Kasım ayından itibaren Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığına seçilmiştir. Bunlar, küçümsenemeyecek başarılardır.

Diğer taraftan Türkiye, ülkemize duyulan güvenin bir simgesi olarak, kuruluşunun 25 inci yıldönümünde, ilk defa OECD Bakanlar Konseyi Dönem Başkanlığına seçilmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğuyla münasebetlerimiz ise, Ortaklık Konseyinin uzun bir aralıktan sonra, 16 Eylül 1986'da bakanlar düzeyinde toplanmasıyla bir canlanma süreci içerisine girmiş bulunmaktadır. Yunanistan'ın bütün kasıtlı engellemelerine rağmen, bu toplantının yapılabilmiş olması, küçümsenmeyecek bir başarıdır.

Şüphesiz AET ile bazı problemlerimiz mevcuttur; ancak Batı camiasının siyasî ve askerî entegrasyonunda yer alan Türkiye'nin, ortak değerleri paylaştığı Avrupa'nın ekonomik bütünleşmesinin de içinde bulunması doğaldır. Nitekim, Türkiye'nin 1987 yılı içinde AET'ye tam üyelik müracaatında bulunacağını ümit ediyoruz. Topluluk ile mevcut anlaşmalarımızın da hedefi budur. Türkiye'nin tam üyeliğinin topluluk ülkelerinin de menfaatine hizmet edeceğini, 50 milyonu aşkın nüfusu, geniş doğal kaynakları, yetişmiş insangücü ve iç pazarı ile Türkiye'nin, Avrupa açısından önemli bir potansiyel teşkil edeceği açıktır. Türkiye'siz bir Avrupa düşünülmemelidir.

Uyguladığı liberal ekonomik politika ve ekonominin dışa açılmasına yönelik tedbirlerle, Türk ekonomisini topluluk piyasasıyla uyum sağlamaya yönelten hükümetimizin, esasen yapısal bakımdan Türk sanayiini ve tarımını tam üyelik hedefi doğrultusunda, AET rekabetine hazırladığını memnuniyetle müşahede ediyoruz. Bu çerçevede, AET'nin bazı Türk mal ve ürünlerine koyduğu ticarî kısıtlamaları kaldırılmasını, Dördüncü Malî Protokolü bir an önce yürürlüğe koymasını bekliyoruz. AET ile aramızda mevcut Ankara Anlaşması ve Katma Protokolün açık ve kesin hükümlerinden kaynaklanan işgücü serbest dolaşımı konusunun da, tam üyelik müzakereleri çerçevesinde, tarafları tatmin edecek bir çözüme kavuşturulması yararlı olacaktır. Türkiye'deki olumlu gelişmeler ortada iken, Avrupa Parlamentosunun menfî tutumunun sonucu olarak ortak parlamento komisyonunun henüz harekete geçirilmemesi anlaşılamamaktadır. Sınırlı çevrelerin ve kasıtlı tutumu bilinen bir üye ülkenin itirazı öne sürülerek, topluluk ile münasebetlerimizin her alanda gelişmesinin engellenmesine müsaade edilmemelidir; edilmemekte olduğuna dair ciddî çalışmalar ortadadır. Bu gerçekler, yalnız hükümet tarafından değil, milletvekillerimiz tarafından da Avrupalı dostlarımıza açıklıkla anlatılmalı ve önde gelen AET ülkelerinin, artık Yunanistan nezdinde ağırlıklarını yeterince koymaları istenmelidir. Yunanistan'ın topluluk ülkeleri üzerinde bazı manivelaları kullanabileceğine, buna mukabil diğer üye ülkelerin elinde Yunanistan'a karşı hiçbir baskı aracı bulunmadığına inanmak güçtür. Türk Milletinin büyük bir çoğunluğunun AET'ye tam üyelik konusunda görüş birliği içinde bulunduğu; bunun, istikrarlı Türk dış politikasının temel hedef ve doğrultusu içinde yer aldığı Avrupalı dostlarımıza açıklıkla anlatılmalı ve Avrupa'da bu alanda gerekli siyasî irade oluşturulmalıdır.

Sayın Başkan, Türkiye ile işbirliği yapmak, Avrupalıların da menfaatınadır. Biz, Türkiye'yi Avrupa'nın bir parçası olarak görüyoruz. Türkiye'nin çıkarlarını engelleyen, Avrupa'ya da kötülük yapmış olmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yüksek müsaadenizle bir nebze de ABD ile ilişkilerimize değinmek istiyorum. Benden önce konuşan Doğru Yol Partisine mensup değerli milletvekili arkadaşımızın da bahsetmiş olduğu bu konuyla ilgili olarak, zannediyorum Sayın Bakanımız açıklamalarda bulunacaktır; ancak bu konuda bazı hususları da söylemekte yarar görüyoruz. Bu dost ve müttefik ülke ile münasebetlerimizi, karşılıklı menfaatleri gözeten dengeli ve geniş bir çerçeve içerisinde götürüyoruz. Ortak menfaatlerin korunması amacıyla, Ordumuzun modernizasyonu yönünde sağlanan ABD askerî yardımının, bu yıl önemli bir kesintiye uğradığı görülmektedir. Sağlanan askerî yardımların büyük bir bölümü, geçmiş yıllardaki kredilerin geri ödemelerine gittiğinden, net olarak sağlanan yardım çok düşük bir düzeye inmekte ve ihtiyaçlarımızı karşılamaktan uzak kalmaktadır. Ayrıca bu yardımın, Kongredeki bazı çevrelerce, Türk - ABD ikili münasebetlerinin dışında kalan yabancı unsurlara bağlanmak istenmesi, Türk kamuoyunda haklı bir tepki yaratmaktadır.

ABD ile 1980 yılında imzalanan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması, karşılıklı menfaatları gözeten bir denge üzerine oturtulmuştur. Bu dengenin muhafazası önem taşımaktadır. Yeni anlaşmanın karşı-

lıklı menfaatlara hizmet edeceğini ümit ediyoruz. Hükümetin bu konuda şimdiye kadar basiretli bir tutum izlediğine inanıyoruz. Türkiye ve ABD'nin ortak çıkarları, birtakım azınlıkların keyfi ve iradesine bırakılmayacak kadar önemlidir. ABD Kongresinin bu gerçekleri idrak edeceğine inanmak istiyoruz. Ekonomik bakımdan güçlü ve istikrarlı bir Türkiye'nin, NATO içinde de etkili bir caydırıcı güç teşkil edeceği unutulmamalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarihî ve geleneksel bağlarımız olan İslam ülkeleriyle ilişkilerimizin giderek geliştiği görülmektedir. Çok boyutlu dış politikamızın bir sonucu olarak, Türkiye'nin İslam dünyasındaki önemi giderek artmaktadır. Türkiye'nin bölge ülkelerinin aralarındaki anlaşmazlıklarda izlediği tarafsızlık politikası faydalı olmuştur. Komşu İslam ve Arap ülkeleriyle ilişkilerimizi, karşılıklı toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama prensipleri çerçevesinde yürüten hükümetimizin politikasını destekliyoruz. Hiç kimsenin toprağında gözü olmayan Türkiye, diğerlerinin kendi toprakları üzerinde emeller beslemesine ve terörist grupları barındırmasına müsaade edemez. Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve hedefleri üzerine kurulmuş laik devlet düzenimize dil uzatılmasını kabul etmeyeceğimiz bilinmelidir. Türkiye'nin dostluğunu isteyenler, Türk Milletinin seçtiği devlet düzenine, dünya görüşüne ve hayat tarzına saygı göstermelidirler.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; Bulgaristan'da yaşayan 1,5 milyon soydaşımıza uygulanan baskılara ve uluslararası anlaşmalarla tespit edilmiş azınlık haklarının açıkça ihlaline karşı, uluslararası kamu oyunun duyarlı kılınması ve Bulgaristan'ın uyguladığı bu şiddet politikasından vazgeçirilmesi için, bu ülke üzerinde uluslararası planda baskı yaratılması amacıyla hükümetimizin izlediği politikayı destekliyoruz. Bu konu, parlamentosu, basın yayın organları ve bütün kuruluşları ile Türk Milletine mal olmuş bir meseledir.

Bu itibarla, hükümetimiz bu işin peşini bırakmamalı ve uluslararası uygun platformlarda mesele devamlı olarak canlı tutulmalıdır. Bulgaristan, Türkiye ile iyi komşuluk ilişkilerini cidden istiyorsa, bu baskılara bir an önce son vermeli ve soydaşlarımızla ilgili meselelerin çözüm yollarını araştırmak üzere Türkiye ile görüşmelere başlamalıdır. Bulgaristan ile, bu ülkedeki soydaşlarımızın meselelerinin öncelikle ele alınmadığı bir diyalog düşünülmemelidir. Bu alanda, parlamento olarak, hükümetimize destek vermeliyiz. 1,5 milyon soydaşımızın isimlerini gönüllü olarak değiştirdiğini iddia edenler, gerçeklerin yerinde görülmesi için, Bulgaristan'da soydaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları bölgelere Türk ve yabancı görevliler ile basın mensuplarının ziyaretlerini engellemelerini nasıl izah edeceklerdir, bunu bir türlü anlayamıyoruz.

Sayın Başkan, sayın üyeler; komşumuz Yunanistan'daki Papandreu Hükümeti, Türkiye'ye karşı izlediği husumet ve gerginlik politikasından vazgeçecek gibi görünmüyor. Bu politikanın Yunanistan'a hiçbir şey kazandırmayacağı da ortadadır. Yunanistan, tehdidin Kuzey'den değil, Doğu'dan geldiğini iddia ederek, silahlı kuvvetlerini buna göre konumlandırıyor. Bulgaristan ile dostluk, iyi komşuluk ve işbirliği bildirisi yayınlayarak, âdeta bir saldırmazlık paktı imzalamak suretiyle, NATO'nun temel tehdit kavramına ters düşüyor ve Ege adalarını, uluslararası anlaşmalara aykırı olarak silahlandırıyor. Bütün bu davranışlara karşı, dost ve müttefik ülkelerin seslerini yükseltmeleri zamanı çoktan gelmiştir. Batılı ülkelerce, bu sunî gerginlik politikasına karşı konmalı ve Papandreu'nun NATO dayanışmasına aykırı tutumuna bir set çekilmelidir. Hükümetimizin, Yunanistan Hükümetinin bu tahripkâr politikasına rağmen izlediği serinkanlı, ancak haklarımızı titizlikle gözeten barışçı politikayı takdirle karşılıyoruz. Yunanistan, kendisine uzattığımız dostluk elini geri çevirmekte ve Yunan halkının büyük çoğunluğunun arzusunun hilafına hareket etmektedir; çünkü, Papandreu, kendi ülkesinde güvenini yitirmiştir, yapılan son mahallî seçimlerle de bu bütün dünyanın gözleri önüne serilmiştir. Papandreu'nun kendi ülkesinde yönetime devam edebilmek için bir tek hedefi kalmıştır; Yunan halkına Türk düşmanlığını aşılayarak, buradan kendisine bir çıkış yolu aramak. Ancak, öyle tahmin ediyor ve ümit ediyoruz ki, Papandreu'ya en güzel cevabı, Yunan halkı bizzat kendisi verecektir. Papandreu Hükümetine belki en anlamlı cevabı, son günlerde, tanınmış besteci Teodorakis vermiştir. Dar görüşlü, politik beklentiler uğruna sürdürülen gerginlik politikası, Yunanistan'a bir kazanç sağlamaz. Yunan halkının Türkiye ile dostluk istediğine inanmak istiyoruz.

Hükümetimizin Yunan vatandaşları için vize yükümlülüğünü tek taraflı olarak kaldırmasından sonra, ülkemizi bir yıl içinde ziyaret eden yaklaşık 200 bin Yunan vatandaşı, Papandreu'ya âdeta bir mesaj vermek istemiştir. Bunu anlamamakta ısrar edenler, halklarının menfaatlerine hizmet etmemektedirler. Yunanistan ve onun idaresinde hareket eden Kıbrıs Rum

Yönetimi, Kıbrıs meselesinin çözümünde uzlaşmaz bir tutum sergilemektedir. Kıbrıs Rum Yönetiminin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çerçeve anlaşması taslağını reddetmesi, buna mukabil Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin bu metni kabul etmesiyle uluslararası kamuoyu, kimin Kıbrıs'ta çözüm isteyip istemediğini artık açıklıkla anlamıştır. Kıbrıs'ta soydaşlarımızın can ve mal güvenliğini Türkiye'nin fiilî ve etkili garantisiyle güvence altına alan, her iki tarafın siyasî eşitliğine dayanan, iki kesimli ve iki ayrı federal devletten oluşan bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulması yolunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin sarf ettiği olumlu çabaları destekliyoruz. Kıbrıs Türk tarafı ile uzlaşmaya yanaşmayan Kıbrıs Rum Yönetimine, uluslararası kamuoyunun vereceği en güzel cevap, Kıbrıs Türk tarafı ile anlaşmadığınız ve bu tutumunuzu sürdürdüğünüz takdirde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini tanıma yoluna gideceğiz şeklinde olmalıdır. Hükümetimiz, Kıbrıs davasında, Kıbrıs Türk tarafının siyasî planda sürdürdüğü mücadeleyi, bundan önce olduğu gibi desteklemeye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin ekonomik kalkınma çabalarına yardımcı olmaya devam etmektedir ve edecektir.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; uluslararası camianın karşı karşıya bulunduğu terörizm tehdidi, bu alanda ülkeler arasında somut ve etkin bir işbirliği tesisinin gerekliliğini bir kere daha açıklıkla göstermiştir. Terörist saldırılara hedef olmuş ve bunlarla etkin bir mücadele vermiş olan Türkiye, öteden beri bu görüşü savunmuştur. Son zamanlarda geçirilen acı tecrübeler, Türkiye'nin ne kadar haklı olduğunu ortaya koymuştur. Geçmişte terörizmle mücadelede duyarlık göstermeyen ülkeler, kendileri bu insanlık dışı saldırılarla karşı karşıya kalınca gerçekleri görmüşlerdir. Dünyanın başına bela olan terörizmin önlenebilmesi için, uluslararası alanda işbirliğinin elzem olduğuna inanıyor ve nereden gelirse gelsin terörizme karşı ortak cephe oluşturulmasını istiyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimizin yüksek menfaatlerimizi gözeterek izlediği istikrarlı dış politika desteğimize layıktır. Türkiye, karşılaştığı meselelerin hiçbirisine sebep olmamakla birlikte, bunların üzerine kararlılıkla gitmiş ve anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi için yapıcı gayretler sarf etmiştir. Bu politika, savunduğu görüşlerin haklılığına inanan, maceracılıktan uzak, ancak çıkarlarımızdan en ufak bir taviz vermeyen büyük devlet politikasıdır ve dünyada saygınlık uyandırmıştır. Böyle bir dış politikanın yürütülmesinde bilfiil rol alan, Türklüğün büyük haslet duygularını taşıyan ve hükümetimiz tarafından belirlenen hedefler doğrultusunda uluslararası alanda menfaatlerimizi ön planda savunan, vatanperver dışişleri mensuplarına, Sayın Dışişleri Bakanının şahsında şükran hislerimizi belirtmeyi özellikle bir görev telakki ederiz.

Bu vesile ile Yüce Meclisinize en derin saygılarımızı sunarız. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Şıvgın.

Sayın Timur Çınar, buyurunuz.

ANAP GRUBU ADINA MEHMET TİMUR ÇINAR (Manisa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Dışişleri Bakanlığı 1987 malî yılı bütçesinin Yüce Meclisimizdeki görüşmelerinde, Anavatan Partisi Grubu adına ikinci görüşmeyi almış ve bu vesileyle huzurunuza gelmiş olmaktan büyük mutluluk duyuyor ve hepinize saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum.

Türkiye Cumhuriyeti 63 yıllık bir devlet olmakla birlikte, bin yıllık tecrübenin mirasçısı olduğu hepimizce malumdur. Bu nedenle, Türkiye'nin dünya devletleri içinde ayrı bir yeri vardır; köklü, oturmuş ve önemli devlet görünümünü vermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşuyla birlikte demokrasiyi yaşama tarzı olarak seçmiş, Atatürk'ün bildiğimiz devrimleriyle çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmayı amaçlamıştır.

Türkiye'de mevcut rejimin bu temel nitelikleri, Türkiye'nin Batı dünyasıyla bütünleşmesini gerektirmekteydi. Bu nedenle, Türkiye, Avrupa Konseyi, NATO, OECD gibi kuruluşlarda yerini almış, AET'ye ortak üye olmuştur. Türkiye'nin Batı âlemine katılması, dışarıdan bir zorlamayla değil kendi isteğiyle gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Türkiye nüfusunun yüzde 99'u Müslümandır. Kültürel açıdan Türkiye diğer Batı ülkelerinden farklı bir geçmişe sahiptir. Dolayısıyla gelenek ve görenekleri de değişiktir; ancak bu durum, Türkiye'nin Batı ile siyasî ve iktisadî yakınlaşmasına engel olmamıştır.

Tabiatıyla Türkiye, Batı âlemine tarihini reddederek değil, kendini yenilemek ve çağın koşullarına ayak uydurmak amacıyla katılmıştır.

Türkiye, artık hem bir Batı, hem bir İslam ülkesi durumundadır. Cumhuriyetimizin temellerinden olan laiklik ilkesi sayesinde, ilerleme hamlelerinin önüne çıkan dinî taassup engeli böylece aşılmıştır. Türkiye'nin, sırf bu nedenle, İslam âleminde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Nitekim, birçok Müslüman ülkede

Atatürk devrimlerine hayranlık uyanmış ve Türkiye bu ülkelerin kalkınma çabalarına örnek olmuştur.

Türkiye'nin çağdaşlaşma hedefi çerçevesinde Batı'ya yönelmesi, bölgesinde diğer Müslüman ülkelerle tarihten gelen bağlarının koparılması sonucunu getirmemiştir; tersine, özellikle son 10 - 15 yıldır bu ülkelerle bağlarımız güçlenmiştir. Kapsamı gittikçe artan iktisadî işbirliğine ilaveten siyasî diyalog da geliştirilmiştir. Türkiye'nin Batı'daki yeri ne kadar güçlenirse İslam âlemindeki önemi de o kadar artacak, İslam âleminde ne kadar etkili olursa Batı'daki yeri de o kadar güçlenecektir. Bu nedenle, Türkiye AET'ye tam üye olmak istemekte, bir yandan da İslam ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin dış itibarı, muhalif parti temsilcilerinin öne sürdükleri gibi, sadece iktisadî bir anlam taşımamaktadır; Türkiye'nin dış itibarı siyasî bir muhtevaya sahiptir. Türkiye istikrar içinde kalkınan bir ülke olduğu için itibarlıdır. Türkiye, uluslararası ilişkiler alanında, özel konumunun gerektirdiği avantajlardan yararlanabilen bir hükümet iktidarda olduğu için itibarlıdır. Hem Batı, hem de İslam âleminde Türkiye aslî bir unsur niteliği taşımaktadır.

NATO içinde Türkiye, gerek askerî gücü, gerek stratejik konumu bakımından özel bir önem taşımaktadır. Türkiye, NATO içinde sayı bakımından ikinci büyük askerî güce sahiptir. Diğer taraftan, Sovyetler Birliği'yle sınırdaş iki ülkeden biri ve en uzun ortak sınıra sahip ülkedir. Dünyanın siyasî açıdan en hassas ve en karışık, iktisadî açıdan hayatî önemi bulunan bir bölgesinde yer almaktayız. Bütün bu faktörler, Türkiye'nin global ve bölgesel düzeylerde stratejik önemi büyük bir ülke olmasına yol açmaktadır. Bu önem, doğal olarak, Türkiye'nin askerî bakımdan güçlü olmasını gerekli kılmaktadır. Askerî güç Türkiye için savunma ve caydırıcılık demektir. Ayrıca askerî güç, siyasî avantaj demektir. İnsan ilişkilerinde her zaman gözlediğimiz bir kural devletlerarasında da geçerlidir. Kuvvetli olanı rahatsız etmeye kimse cesaret edemez. Ancak, bir ülkenin kuvvetli olabilmesi için, sadece silah ve asker de yetmez. Ülkenin istikrarı ve kalkınmışlığı da belirleyici faktörlerdendir. Sosyal ve iktisadî istikrara kavuşmuş, insanlarının yarın ne olacak endişesi ile yaşamadıkları ve ortak değerlerin etrafında birleştikleri bir ülke başlıbaşına bir güçtür. Böyle bir ülkenin başkalarının politikalarına alet olması, ulusal çıkarlarından ödün vermesi sözkonusu değildir. Dünyanın en istikrarsız bölgelerinden birinde yer alan Türkiye, dış gelişmelerin olumsuz etkilerinden korunmak için, istikrar içinde kalkınmaya devam etmesini sağlayacak bütün koşulları oluşturmak zorundadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimizin dış politika alanında bu amaç doğrultusunda üstün bir gayretle hizmet verdiği kanısındayız. ANAP iktidarı döneminde Türkiye önemli atılımlara geçmiş, dünyaya açılmış; fakat bunları millî çıkarlarımız ve inançlarımızdan asla taviz vermeden başarmıştır. Bunun en önemli örneğini Bulgaristan'a karşı izlenen politikada görmekteyiz. Bulgaristan sandı ki Türkiye, soydaşlarının tamamının ama tamamının göçünü kabul edemez. Halbuki hükümetimiz Bulgarların bu varsayımını yanlış çıkartmış ve Bulgaristan'ı güç durumda bırakmıştır. Soydaşlarımızın sorunları tam bir millî hissiyat ve anlayış içinde ele alınmış, tutumumuzda bir adım bile gerileme olmamıştır. Hükümetimizin kararlı politikası sonucunda Bulgaristan'daki soydaşlarımızın ümidi sönmemiş, bilakis artmıştır. Bu, hükümete borçlu olduğumuz kuvvetli ve azimli Türkiye imajı sayesinde, daha nice Naim Süleymanlar, Bulgar mezalimine karşı benlik mücadelelerini sürdürebilmektedirler.

Hepinizin bildiği gibi, bu sene, Avrupa Konseyinin gündeminden Türkiye çıkmış bulunmaktadır. Biz ve ben Avrupa Konseyinin bir üyesi olarak, Strasbourg'daki temaslarımızda bizlerle beraber gayret gösteren sayın muhalefet partisi gruplarına mensup arkadaşlarımıza, bu konuda bizleri yalnız bırakmayan Sayın Dışişleri Bakanlığımızın mümtaz temsilcilerine, bu gayretlerinden ve göstermiş oldukları iyi niyetli hareketlerinden dolayı Strasbourg'daki gayretlerinden dolayı huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca hepinizin de bildiği gibi, bu sene İstanbul'da düzenlenen mini session'da yine muhalefete mensup arkadaşlarımız, bakanlık yetkililerimiz, Dışişleri personelimiz üstün gayretler sarf etmişler ve düne kadar Türkiye'de demokrasinin varlığının, insan haklarının olup olmadığı konusunda endişeye sahip olan Avrupalı parlamenter misafirlerimizin, bu vesileyle ne kadar yanlış bir tutum içinde olduklarını, kendilerine dışarıda verilen bilgilerin ne kadar farklı olduğunu, hatta bu bir hafta süren - aslında üç gün süren; ama üç gün de İstanbul'u gezdikleri için bir hafta süren - bu toplantı esnasında, Türkiye'ye gelmeden evvel kendileriyle temas edemeyeceklerini sandıkları kişilerin tümüyle irtibata geçmişler, fikir teatisinde bulunmuşlar, toplantılarına katılmışlardır. Halbuki onlara, bu insanlarla kendilerinin görüşemeyecekleri telkin edilmişti. Dolayı-

sıyla bu konuda anamuhalefet partisindeki arkadaşlarıma bu vesileyle çok teşekkür etmek istiyorum, kendilerinin büyük yakınlıklarını ve desteklerini gördük. Türkiye hakkında kendilerinin ne kadar aldatıldıklarının farkına varan bu insanlar, bize açık kalplilikle yanıldıklarını ifade etmişlerdir. Takriben 234 parlamenter, 70 sekreterya görevlisi ve toplamı 23 olan refakatçi aile ve de 12 Avrupalı basın mensubu misafirle bu toplantı yapılmış ve gayet de başarıyla tamamlanmıştır.

Ayrıca, hepinizin de bildiği gibi, bu dönem Dışişleri Bakanımız Sayın Halefoğlu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanlığını devralmıştır. Bu da bizim dışarıda, dış politikamızın ve hariciyecimizin üstün başarılarından dolayı meseleleri getirdiğimiz belli noktalarda elde ettiğimiz neticeler olarak görüyor ve Sayın Dışişleri Bakanımıza bu görevinden dolayı, bakanlığına ve şahsına güvenimizin tam olduğunu, bizi en iyi şekilde dönem başkanı olarak Avrupa Konseyinde temsil edeceğini ve yanında olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Efendim, hem anamuhalefet partisi lideri, hem de diğer muhalefet partisi lideri zaten bütçe açılış konuşmalarında yapmış oldukları konuşmalarda Dışişleri Bakanlığımızı methetmişlerdir.

AHMET SIRRI ÖZBEK (Adıyaman) — Siz de methetmeye devam edin.

MEHMET TİMUR ÇINAR (Devamla) — Biz de, bu konuda sizlerle aynı duyguları paylaşıyor, Dışişleri Bakanlığımızın bu bütçesinin hayırlı, uğurlu olması temennisiyle hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum.

Teşekkür ederim. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çınar.

SHP Grubu adına Sayın Erol Ağagil, buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar)

SHP GRUBU ADINA EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Sayın Başkan, Dışişleri Bakanlığı 1987 malî yılı bütçesi hakkında Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına görüşlerimi açıklamadan evvel yüce kurulu saygıyla selamlarım. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, yüksek müsaadelerinizle evvela bir konuya değinmek istiyorum : İki gün önce evvela bu yüce ve kutsal kürsüde ve takiben Türkiye Büyük Millet Meclisi kulisinde devam eden tecavüz ve saldırıları ve bunların faillerini, başta o günkü oturumu yöneten Başkanvekili olmak üzere, şiddetle ve nefretle kınayarak sözlerime başlama mecburiyetinde olduğum için üzgünüm. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ağagil, lütfen efendim, bütçe üzerinde konuşunuz.

EROL AĞAGİL (Devamla) — Sayın Başkan, Genel Kurulu terk etmek mecburiyetinde kaldığımız bu konudan sonra, müsaade ederseniz burada hislerimi dile getirmek zorundayım.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen; Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde konuşunuz, lütfen...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Belki bir temennisi var Sayın Başkan.

EROL AĞAGİL (Devamla) — Sayın Başkan, umarım bu gibi davranışlar bundan böyle asla vuku bulmasın ve parlamenter demokratik hayatımız kesintisiz ve tam anlamı ile işlemeye devam etsin. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Sayın Başkan, İpsala'da üç gün önce hain ve müteaviz Yunanlıların kurşunları ile şehit olan teğmenimize ve erimize Tanrıdan rahmet dileyerek, kederli ama gururlu ailesi başta olmak üzere, tüm ulusumuza başsağlığı dileklerimi sunarak sözlerime başlıyorum.

Yunan hükümetinin uzunca bir süredir kasıtlı olarak tırmandırdığı Türk - Yunan uyuşmazlıklarını düşmanlığa çevirmeye yönelik politikasının bir tezahürü olan bu olayın üzerine, bu düşman komşu hükümetine şunu hatırlatmak isterim : Türk halkının haklı olduğu davalarda en ufak bir taviz ve en küçük müsahamaha gösterdiğine ait tarihte hiç bir örnek yoktur. Türk Milleti vakurdur, sabırlıdır, hoşgörülüdür, ağırbaşlıdır; ancak, gerekli noktaya geldiğinde neler yapabileceğini yine en iyi bilmesi gereken Yunanlılardır. (Alkışlar)

Yakın tarihimizde bu konudaki tutumumuzla ilgili ve bizzat Yunanlılara ait örnekler pek çoktur. İkili ilişkilerimizi iç politikasına yönelik problemlerinin hallinde bir araç gibi kullanmak isteyen Papandreu'ya, böyle bir davranışının bizzat Yunan halkına ve bölgenin sulhüne ve barışına da yaramayacağını hatırlatmak istiyorum.

Muhterem milletvekilleri, burada önemli olan Yunan hükümetinin ve böyle bir davranışa nasıl cesaret edebildiğidir; yoksa diyorum, dış, siyasetimize ticarî ilişkileri miğfer yapmanın büyüklüğü bugünden kestirilemeyen bir faturasını mı ödemekteyiz?.. Kaldı ki hükümet, önemli uluslararası olaylarımızı gerektiği boyutlarla ve zamanında Meclise getirmek ve millî mutabakatı sağlamak bakımından hangi tür olayların meydana gelmesini beklemektedir? (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Güneydoğuda 11 subay ve erimiz şehit olur, bunu yapmazsınız; Türk Silahlı Kuvvetleri Irak'ta takip harekâtına girişir, yine bunu yapmazsınız ve sonunda, aramızdaki ilişkiler soğuk harp düzeyini çoktan aşmış bulunan Yunanistan bir teğmen ve erimizi vatan topraklarımıza girerek şehit eder, yine bu girişime lüzum görmezsiniz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri ise, olayları ve boyutlarını, sadece Dışişleri Bakanlığımızın uygulayageldiği klasik dilpomatik girişimlerini basından izleyerek öğrenme fırsatını elde eder ancak. Bunu anlamak mümkün değildir. Hükümet neden anında, o anda -ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde idi bu olay vukua geldiğinde- Meclise gelip, olayları Türkiye Büyük Millet Meclisine açıklayarak, takip edilecek politikalarda tüm ulusun desteğini arkasına almak, dünya kamuoyunda daha güçlü ve etkili olmak gereğini duymuyor? Aksine bu müessif olayın hemen ertesinde, Başbakan, muhtemel gelişmeleri dahi beklemeksizin Yemen'e bir baraj açılış töreni gibi, sadece protokoler bir geziye gidebiliyor? Bu olayları ve anlayışı kavramakta ciddden güçlük çektiğimi ifade ediyor; Meclisin dışlandığı, sözde değil uygulamada Meclisin içinde bulunmadığı bir karar karşısında ise, vukua gelecek menfî gelişmeler olduğu takdirde, hükümeti desteklememiz gerekmediği inancını belirterek, bu konuyu şimdilik kapatıyorum. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de, bugünkü hükümetin dış politikası, Türkiye'nin uluslararası anlaşmalarla kazandığı haklarının giderek daha fazla tartışılır hale gelmesine ve dış sorunlarda bugüne değin elde edilmiş bulunan pazarlık güçlerinin giderek daha fazla yitirilmesine yol açan bir denge duyarsızlığı, önemsemezlik, tepkisizlik ve ne yazık ki olayların her zaman gerisinde kalma politikası haline dönüşmüştür. Dış dünya hükümetin bu kayıtsızlık ve tepkisizlik politikasını fark ettiğinde, kendi çıkarlarına uygun her düşünce ve eylemi, Türkiye'den gelebilecek herhangi bir reaksiyonu hesaba katma ihtiyacını dahi duymaksızın, büyük bir rahatlıkla gündeme getirebilmektedir.

Oysa, hükümetin bu anlaşılmaz davranış ve politikası Türk Ulusunun olayları algılama ve değerlendirme biçimine hiç de uygun değildir. Türk Ulusu, uluslararası arenalarda yapay olarak gündemde tutulmaya çalışılmasına, salt Türk ve Müslüman olmaları nedeni ile soydaşlarımıza karşı Yunanistan ve Bulgaristan'da uygulanan baskı politikalarına, ulusal bir dava olarak kabul ettiği Kıbrıs sorununun sürüncemede bırakılmasına ve Lozan'ın tartışılır, delinir, Sevr'in hortlatılır duruma getirilmeye çalışılmasına, ikili anlaşmalar hiçe sayılarak, ülkesindeki müşterek tesislerin tek taraflı ve tamamen anlaşmalara aykırı olarak kullanılmasına sessiz ve seyirci kalınmasına derin ve haklı bir tepki duymaktadır.

NATO içinde Türk - Yunan uyuşmazlığının çözüme kavuşturulamamış olması; NATO makamları ve müttefiklerince Yunanistan'ın uzlaşmaz tutumunun korunması ve Türkiye'nin bunu aşamaması; kuruluşundan ve resmen ilanından bu yana üç yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen, Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin diğer ülkeler tarafından tanınması yolunda hiçbir başarı kazanamamış olması; Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş ile Türkiye'nin görüşlerini bile almaya gereksinme duymadan, hazırlamış olduğu planda Türkiye aleyhinde değişiklikler yapan girişiminin Özal Hükümetince âdeta doğal karşılanması; General Rogers'in, Yunanistan tarafından yapılmış olan Limni'nin NATO Planlarına dahil edilmesi teklifine, bu makamın müspet görüş bildirmesine bile sessiz kalması; Türkiye'ye İran - Irak Harbinde arabuluculuk telkinlerinde ve tavsiyelerinde bulunan Amerika Birleşik Devletlerinin, bu ikiliden İran'a gizli yollardan silah satışı yapmasının ortaya çıkmasından sonra dahi, hiçbir tepki koyulmamış olması, hiçbir tepki gösterilmemesi, bu olumsuz gelişmelerin sadece bazılarıdır.

Tüm bunlar, Türkiye'nin salt ticaretleştirilen ve bu nedenle siyasal ağırlıklarından yoksun bırakılan bir dış politikasının olumsuz ürünleridir. Bir İslam konferansında bile, Bulgaristan'daki Müslüman azınlıklara yapılan insanlık dışı baskı ve muamelelerin sözlü protestosuna dahi birçok ağırlıklı ülkenin katılmayışı ve gene aynı konferansta, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmasının talep dahi edilememiş olması, bu olumsuz ürünün çok düşündürücü göstergelerinden bazılarıdır.

Sayın Başkan, bugüne kadarki Türkiye Cumhuriyeti dış politikası ise böyle midir? Ben bunun böyle olmadığını düşünüyor ve bugüne kadarki dış politikamızı şöylece özetliyorum : Bağımsızlığımıza, egemenliğimize, toprak bütünlüğümüze, hak ve haysiyetimize dost ve müttefik de dahil herkese karşı sahip çıkılacak; büyük devletler çekişmelerinden özellikle kendi egemenlikleri altında dünya barışı düşleyenlerden uzak durulacak; dünya boyutunda barış ve işbirliği içinde, ülkenin huzur, mutluluk ve refahı sağlanmaya çalışıla

cak; uygar alemin saygılı bir unsuru olunacak. Bu amaç ve dünya anlayışı gereği cumhuriyet, haklı olarak laiklik ilkesini de ön plana almıştır. Dini, devlet işlerinin dışında tutmaya, özellikle dış ilişkilerde dinin belirleyici bir veri haline gelmemesine özenle dikkat etmiştir. Cumhuriyet, kendini Batı'nın karşısında değil, benliğini batıl inançlardan arındırılmış özelliklerini koruyarak, Batı'nın içinde görmek istemiştir; izlediği politika da buna uygun olmuştur. Nitekim, bu alanda büyük mesafeler de alınmıştır. Hem zihniyette, hem müesseselerde Türkiye ile Batı arasında uyum gitgide gelişmiştir. Türkiye, Avrupa Konseyi kurucuları arasına girmiştir, NATO'ya dahil olmuştur, Ortak Pazar ile tam üyelik öngörülen bir ortaklık anlaşması imzalamıştır; belki hepsinden de önemlisi, milyonu aşkın Türk işçisi, eşleri ve çocukları da dahil, Batı Avrupa'nın çeşitli şehirlerine gitmişler, orada çalışıp yaşamaya başlamışlardır ve artık Türkiye'nin Batı'ya gittikçe artan bağlarla uyum sağladığı tam sanılır ve umulurken, bu kere birden bire ters bir gelişme ile karşılaşılmıştır.

Sayın milletvekilleri, anlaşılıyor ki Batı, özlediği ve beklediği gibi demokrasiyi bulamadığı, asgarî şartlarda kabullenebileceği insan hakları, sendikal haklar, grev ve toplu sözleşme hakları, basın ve fikir özgürlüğü göremediği Türkiye'yi, artık mümkün olduğu kadar çok alıp, az vermek politikasıyla ve bir hudut bekçisi ikilemi içinde görmek ve tutmak istiyor. (SHP sıralarından alkışlar)

Haklarımıza ve vecibelerimize gerektiği gibi sahip çıkarak, buna sebebiyet ve fırsat vermemeliydik. Burada, tek yanlı âlicenaplık gibi dış ilişkilerde yeri olmayan yanlış bir zihniyete kapıldık; bir de savunmamızın dışarıdan sağlanacak olanaklarla gerçekleştirilmesi politikasını çok büyük ölçüde ve çok uzun süre sürdürdük.

Bunlar bizim hatamız oldu; ama asıl büyük hatayı bence, hem Osmanlı döneminin eski zihniyetine dönmenin, hem de Batı âlemiyle savunmada, ekonomide, demokraside kader birliği içinde olmanın mümkün olabileceğini sanmak olmuştur. Bugün bu noktaya gelinmiştir ve işte asıl tehlikeli kavşak budur. Bir taraftan Batı'nın siyasal, ekonomik bütünleşme hareketlerinden dışlanıyoruz; Türkiye'ye bir ortak değil, bir pazar gözüyle bakılıyor; daha da acısı sayın milletvekilleri, müttefik ülkeler ve resmî makamların da katıldıkları, soykırımı suçlamalarına muhatap oluyoruz; topraklarımızın bir bölümünden, 2500 yıllık Ermeni vatanı diye söz edilebiliyor; bir taraftan da, «Gelin Anadolu'da askerî işbirliği yapalım, Batı'yı beraber savunalım» deniliyor!

Türk Ulusunun kaderi, kendini dışlamak isteyen bir toplumun sınır bekçiliği olamaz. Bir toplumun üyesi, bir ittifakın taraftarı olmak ile onun fedaisi veya bekçisi olmak çok farklı şeylerdir. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; buradan geliyorum NATO'ya. Bir ittifak ki onun babası kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri tarafından gittikçe artan bir biçimde kaderiyle başbaşa bırakılmaya çalışılsın; onun diğer gelişmiş Avrupalı müttefikleri «NATO» deyince sadece ve sadece merkezî Avrupayı dikkate alıp ona göre planlar geliştirsin; bir Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanlığı ki, kendi sorumluluk bölgesindeki üyelerinden biri NATO planlarını reddetsin ve tehdidi Varşova Paktından değil bir ittifak komşusundan görsün ve planlarını bu görüşe göre düzenleyip, ordusunu bu plana uygun olarak ve NATO planları aksine konuşlandırsın; limanlarını Varşova Paktı gemilerinin bakım ve onarım kolaylıkları için açsın; Kuzeyindeki Varşova Paktı üyesi bir ülkeyle saldırmazlık paktı imzalasın; uluslararası anlaşmalar ve hukuku çiğneyerek silahsız olması gereken adaları silahlandırıp, bunları NATO'ya sunsun ve bu davranış o komutanlıkça hoşgörüyle karşılansın; NATO tatbikatlarına bırakın katılmayı, yapılmasını dahi engellemeye kalkışsın ve gene uysal, efendi, sadık, itaatkâr müttefik Türkiye ile aynı kefeye konulup, aynı 7/10 oranında yardım ile mükafatlandırılsın ve biz hâlâ sessiz, sakin bunu içimize sindirebilelim! (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Yapanlar utansın.

EROL AĞAGİL (Devamla) — Hiçbir haklı tez ve kozumuzu gene ortaya koyamıyor isek, bunu Türk Milletinin kabul etmesini beklemeyelim. (SHP sıralarından alkışlar) Bu ihmal ve yanlışlıklar sonucu herhangi bir emrivaki ile karşılaşmak mukadder olursa, -inşallah olmaz- bu Türk Milletinin kesinlikle kabul etmeyeceği bir oluşumdur, sunîdir, gerekince doğal mecrasına mutlaka getirilir. (SHP sıralarından alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, konu tam buraya gelmişken, son Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri Askerî ve İktisadî İşbirliği Anlaşması denen SEİA anlaşmasına da bir miktar değinmek istiyorum. Kısa bir müddet önce Türk ve Amerika Birleşik Devletleri yetkililerince parafe edilen SEİA'nın içeriği resmen açık-

lanmadığı için, bu konudaki görüşlerim sadece basından takip edebildiğim bilgilere dayanıyor. Eksik veya yanlış bilgiler edinmişsem beni bağışlayın, herhalde hata benim değil; konuyu Türkiye Büyük Millet Meclisine ve kamuoyuna getirmeyenlerin, gizleyenlerin suçu ve hatasıdır.

Benim algılamama göre bu anlaşma metni Türkiye'nin beklentilerinden daha çok ve açık bir biçimde Amerika Birleşik Devletlerinin lehine ve menfaatinedir. Açıkçası Amerika Birleşik Devletleri bizi bu anlaşma taslağıyla birkere daha ikili ilişkilerimizde kendisinin istekleri doğrultusunda bir uyuma zorlamıştır, itmiştir. Zira, Amerika Birleşik Devletleri uzun vadede denge sağlayacak hiçbir ticarî ve ekonomik taviz vermedi. Fesih maddesi çalıştırılıp, müzakereleri üç aylık süreyle sınırlandırsaydık, Washington kendisini bu kadar sorumsuz ve rahat hissetmezdi herhalde. Amerikan Ordusunun ihtiyaç fazlası dediği, genellikle HEK'e ayrılmış malzemesinden yapılacak 300 milyon dolarlık yardım, sadece 2 yıllık; ondan sonrası gene insafa kalmış bir durumda; çünkü 2 yıl sonra Reagan görevinden ayrılacak. Bu bakımdan Amerika Birleşik Devletleri 1988 yılında sorumluluktan kurtulabilir, biz ise 5 yıllık bir sorumluluğu kabullendik, yani fiilen 1990 yılına kadar.

Türkiye tarafından tekstilde 600 milyon dolarlık ihracat imkânı isteniyordu; alınabilen sadece 120 milyon dolar oldu. Anlaşma, Türkiye ve Yunanistan arasındaki 7/10 oranını aynen koruyor hatta Yunanistan, belki de kendi üsleri pazarlık konusu edilince, önümüzdeki yıl bunu bile lehine çevirebilecek. (SHP sıralarından alkışlar)

Neticede bu veriler, bana bu anlaşmada bizim kârlı değil, zararlı taraf olduğumuzu ortaya koyuyor. Bu durumda hükümetin neden bu anlaşmayı imzaladığını anlamak gerçekten çok zor. Türkiye çok israr ettiği 2 yıllık anlaşma süresinden neden vazgeçti? Kaldıki böylece Amerika'ya ve Yunanistan'a da, tekrar masaya oturdukları zaman, önemli bir pazarlık kozunu bizim aleyhimize; ama onların eline verdi.

Sayın milletvekilleri, burada ayrıca çok önemli bir konu daha var. Biz, hükümet olarak, Türk Milleti olarak Reagan idaresine nasıl güveneceğiz? Kendi halkına dahi gerçekleri söylemeyen, bundan dolayı büyük bir güvensizlik krizi geçiren dağınık bir Reagan yönetimine nasıl güvenebiliriz? (SHP sıralarından alkışlar)

Hasım Demokratların kontrolüne geçen Amerika Birleşik Devletleri Kongresinde, mücadele gücü kalmayan Reagan yönetimi, verdiği sözleri nasıl yerine getirebilir? Umarım, bu kararı veren Türk yetkililerinin, Reagan yönetimine ve Perle'ye güvenleri haklı çıksın. Ama, Türkiye Dışişleri Bakanının bugün bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisine detaylı bilgi verip hepimizi ve kamuoyu vicdanını tatmin etmeden ve ulusça hep birlikte böyle bir anlaşmaya mutabakatımız sağlanmadan yapılacak olan ocak ayındaki imza töreni, ileride hükümeti ve Türkiyeyi sonu belirsiz birtakım sıkıntılara düşürebilir diye düşünüyorum.

Sayın Başkan, Reagan, ülkesinde neden kişilik yitirdi?.. Bu konu, hepimizin bildiği gibi, daha geçenlerde meydana gelen ve dünyanın birçok başkentinde «İrangate» diye adlandırılan İran'a yapılan gizli silah satışı olayıdır. Kuşkusuz, bu olay diğer ülkelere olduğu gibi ve her halde birçoğundan daha fazla Türkiye'yi çok yakından ilgilendirir. Her halde bu olup biten olaydan çıkaracağımız ve çıkarmamız gereken önemli sonuçlar vardır ve olmalıdır.

Objektif olmaya çalışacağım bir değerlendirmeden çıkardığım sonuçlar kısaca şöyledir: Reagan yönetiminin İran'a yaklaşma çabasının nedeni ve hedefi ne olursa olsun, sonuç tam anlamıyla bir fiyasko olmuştur. Olay, Başkanı ve Beyaz Saraydaki birkaç danışmanın beceriksizliğini, Washington'da karar verme durumundaki kişilerin yetkisizliğini, çeşitli servisler arasındaki uyumsuzluğu, hatta kopukluğu sergilemiştir Bütün bunlar, hür dünyanın lideri durumundaki süper devletin saygınlığına ve güvenirliğine ağır bir darbe indirmiştir. Diğer bir deyişle bu skandal, Amerika Birleşik Devletleriyle sıkı bağları olan ülkelerde bir güven bunalımı yaratmıştır. Kuşkusuz bu duygu Türkiye'de de paylaşılmalıdır, paylaşılmaktadır.

Türkiye'nin de öteden beri çok üstünde durduğu terorizmle savaş konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nin tutumu şimdiye kadar oldukça kararlı ve kesin görünüyordu. Oysa, İran'la el altından yapılan alışveriş, Washington'un kendi çıkarları söz konusu olduğu zaman ikili oynayabileceğini ortaya açıkça koydu. (SHP sıralarından alkışlar) Bu tutum, uluslararası dayanışma ve işbirliği konusundaki beklentileri sarsmakta, düş kırıklığı yaratmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, İran'la dirsek teması kurmak için başvurduğu yöntem, gizlice silah satışı oldu. Her halde bu olay bir skandal olarak açığa çıkmasaydı, silah sevkiyatı daha sürecekti. Bunun, İran - Irak savaşı ve bölgedeki güç dengesi

üzerindeki etkilerini düşünmek zorundayız. Açıkçası, İran'ın bölgedeki etkinliğini artıracak şekilde güçlendirilmesi, dengelerde ve statükoda sarsıntı istemeyen Türkiye'yi yakından ilgilendirir, hatta kaygılandırır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin İran'a silah satması, Ortadoğudaki ılımlı Arap ülkelerini çok rahatsız etmiştir. Bu ülkelerin Washington'a tavır alması, bölgedeki radikal akımları güçlendirebilir ve siyasal dengeleri de etkileyebilir. Bu da her halde bizim arzuladığımız bir gelişmedir.

Washington'daki skandal, Başkan Reagan'ı zayıflatmıştır. Son genel seçimlerden sonra, daha güçlü bir muhalefetin yer aldığı Kongre, buna karşı diş bileyecektir. Reagan'ın Kongre karşısında zayıflaması, dolaylı yollarla Türkiye'yi de kaygılandırmalıdır. Yardım konusunda yönetimin Kongreye bastırma gücü ve etkinliği - eğer bugüne kadar kullandığını iddia ettiği gibi kullandıysa dahi - her halde daha da azalacaktır.

SEİA görüşmelerinde Türk tarafı, son gelişmelerin ışığında daha dikkatli ve belki daha şüpheci davranmak zorunda kalmalıdır. Shultz, Weinberger ve Perle'nin sözlü vaatleri, Ankara'nın tereddütlerini gidermeye yeterli sayılmamalıdır. Hele bu yetkililerin son olayda görüldüğü gibi bazı hallerde yetkisizlikleri belli olduktan sonra...

Muhterem milletvekilleri, kuşkusuz İran fiyaskosunun uluslararası ilişkilere yansıyacak ve dolaylı olarak Türkiye'yi ilgilendirecek başka yönleri de var. Örneğin, bu olayın Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet ilişkilerini ve özellikle de silahsızlanma görüşmelerini de olumsuz şekilde etkilemesinden korkuluyor. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleriyle NATO müttefikleri arasında soğukluk yarattığı da gözleniyor. Amerika Birleşik Devletlerinin en yakın dostları dahi şimdi Reagan iktidarının iktidarsızlığından kuşku duyuyorlar. Biz ise, bir yandan bize İran - Irak savaşının sona erdirilmesi için telkinlerde bulunan Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin, diğer yandan da yukarıda belirttiğim gibi taraflardan birine gizlice silah satması eylemi karşısında, Reagan yönetiminin sözlü vaatlerinden, tutarlı bir ittifak ilişkisi için gayet tabiî şüphe ve endişe duyuyoruz ve bunda da haklıyız. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; son günlerde cereyan eden ve hariciyecilerimizin onur ve gururunu ciddî olarak inciten bir olaydan bahsetmeden geçemeyeceğim: İktidar partisine mensup bir sayın milletvekili, bazı dış temsilciliklerimizle ilgili olarak kişisel bazı görüşlerini sergilerken, ve bazı Dışişleri üst düzey mensuplarını eleştirirken, olayın boyutlarını çok aşan suçlamalarda bulundu ve «Kokteyl kuşları» «Türklüklerinden şüphe ederim»e varan ithamlarda bulundu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Başkan, usul hakkında...

EROL AĞAGİL (Devamla) — Konuşma devam ederken, usul hakkında söz alamazsınız Sayın Doğu; bittikten sonra söz isteyin Başkanlıktan.

Bazı büyükelçilerimizin geri çekilmeleri gerektiğinden bahsetti. Bu arada Başbakan da, bu ifadeleri koruyan ve hatta desteklediği izlenimini veren beyanatta bulundu. Bu olay ve itham karşısında, ortaya son derece ciddî bir durum çıkmıştır. Bu tür beyanlar kimseye bir şey kazandırmaz, aksine Türk devletinin uluslararasındaki saygınlığını zedeler, zayıflatır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Dışişleri mesleği mensupları, olağanüstü güçlükler içinde, her an bir Ermeni kurşunu ile can - vermenin işten bile olmadığı bir meslekte çalışmaktadırlar. Yakın geçmişimiz, maalesef bunun örnekleriyle doludur. Diplomatik, çok iyi yetişme ve çok üstün çalışma nitelikleri isteyen bir meslektir. İçteki bürokrasisini darmadağın etmiş olan Türkiye, bugüne kadar başta birçok ülkenin gıpta ettiği bir hariciye kadrosuna ve personeline sahip olmakla övünebilir. (SHP sıralarından alkışlar) Tabii, yetki ile teçhiz edilmeleri, fonksiyonel hale getirilmeleri şartıyla. (SHP sıralarından alkışlar) Bugün, Dışişleri Bakanlığının ve mensuplarının, böyle bir fonksiyonel durumda ve konumda olduklarını söylemek, ne yazık ki mümkün değildir.

Dış ekonomik ilişkilerinin. Dışişleri Bakanlığı dışına taşırılışından başlayarak, giderek diğer alanlara da bulaşan bir eğilim, son aylarda doruk noktasına ulaştı. Artık, neredeyse her ülkeye ilişkilerden sorumlu bakanlarımız var. En son olarak, Avrupa Topluluğuyla ilişkiler konusu da, yine Dışişleri Bakanlığı dışında bir sayın devlet bakanına verildi ve tam üyelik için başvurma konusunun çözümü oradan beklenir oldu.

Muhterem milletvekilleri, bu gidişin ve tutumun en kötü sonucu şu oluyor: Türkiye, artık bütün dış ilişkilerini her yönü ile görüp, tartışıp, düşünebilecek ve karar oluşturabilecek bir beyin merkezinden yoksundur. Bir müddetten beri, zaten mevcut olan bir

yanlışlık vardı Türk diplomasisinde: Osmanlı döneminden kalma bir alışkanlıkla hep savunmada kalmak, hep hücumu savuşturmak, hep yeni sorun çıkmasın diye uğraşmak, hep herkesle iyi geçinebilmenin çabasıyla yaratıcı olmaktan, yeni stratejiler geliştirebilmekten uzak kalmak yanlışıydı bu. Şimdi buna, karar şaşkınlığı, otorite boşluğu, kendini fonksiyonel ve sorumlu hissetmeme, kimden nasıl talimat alınacağını, kime nasıl direktif verileceğini bilmeyişin belirsizliği de eklendi (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) ve ne yazıkki bu eksiklikler ve devre dışı kalışlar, aynı meslekten gelerek bakan olan Sayın Dışişleri Bakanı zamanında oluyor. Diplomatlığa uzun yıllarını vererek, her kademesinde çalışarak yetişen, mesleğin problemlerini, zorluklarını çok iyi bilmesi gereken Sayın Halefoğlu'ndan tüm Dışişleri mensupları, şeref ve haysiyetlerinin korunmasını, problemlerine eğilinmesini haklı olarak beklemektedirler. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Her meslekte olduğu gibi, Dışişleri mensuplarından da bazılarının hataları, bazılarının yetersizlikleri olabilir; ancak, büyük bir itham altındaki büyükelçiliklerle ilgili iddialar görmezlikten gelinmez, geçiştirilemez. Sayın Dışişleri Bakanı, bu sayın milletvekilinin sözleri üzerine tahkikat açtırmalı, suçlamalara neden olan olayları ortaya çıkarmalı ve suçlu varsa gereğini yapmalı; yoksa, bu büyükelçileri hem kamuoyu, hem de akredite oldukları ülkeler nezdinde temize çıkararak, itibarlarını korumalıdır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Zira, bu itibar kişilerin değil, devletindir. Korumak ve kollamak da hepimizin görevidir; ama, Sayın Dışişleri Bakanının sorumluluğu olan bir konudur. Koskoca bir teşkilat, kendilerine sahip çıkılmasını sizden bekliyor Sayın Bakan.

KENAN NURİ NEHROZOĞLU (Mardin) — O böyle işlerle uğraşmaz.

EROL AĞAGİL (Devamla) — Bu konudaki görüş ve davranışlarınızı, umarım konuşmanız sırasında açıkça belirterek konuya açıklık getirirsiniz.

Sayın Bakan, Dışişleri Bakanlığını fonksiyonel hale getirmeniz, bu teşkilatı sadece günlük ve protokoler işler gören bir durumdan kurtarmanız, Türk dış politikası hakkında nihaî karar ve uygulamaların verilip işleme konduğu gerçek bir diplomasi platformuna tekrar kavuşturmanız gerekir. SHP olarak, bunu istiyor ve bekliyoruz.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; konuşmamın son bölümünde, Türkiye'yi yakından ilgilendiren bazı uluslararası konulardaki görüş ve temennilerimi satırbaşlarıyla dile getirerek sözlerime son vereceğim.

Devletin uluslararası arenada ve Batı âleminde layık olduğu saygınlığı kazanması için, insana, insan haklarına saygılı, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla işleten ve bunu dış âleme ispatlayan bir ortamın yaratılması gerekir. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Yoksa, devlet saygınlığının ölçüsü, sadece borç para alabilmek olamaz, olmamalıdır.

AET'ye tam üyelik için başvurumuz konusunda tutarlı olunmalıdır. Avrupa topluluğunun sadece bir Ortak Pazar, sadece bir ekonomik bütünleşme aracı olmadığı ve siyasal bütünleşmeyi de amaç olarak aldığını unutmamalı, iç siyasal ve demokratik düzenimizde, demokratik kurallara uymayan tutum ve davranışlar düzeltilmelidir.

NATO konusunda, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin, son zamanlarda eski sıcaklığını kaybeden ilgileri karşısında konumuzu tekrar gözden geçirmeli, NATO'nun bize yüklediği vecibeler ile bizden istedikleri ve aldıklarını tekrar değerlendirmeliyiz.

Ege'deki haklarımızdan hiçbir şekilde en ufak bir ödün, taviz vermeyeceğimizi açıkça her alanda ve fırsatta vurgulamalıyız.

Nükleer herhangi bir silahın ülkemize yerleştirilmesi talep ve teşebbüsünü kesinlikle reddetmeliyiz. (SHP sıralarından alkışlar)

NATO'dan yardım değil, karşılıklı işbirliği ve ortak proje yatırımı çerçevesinde katkılar beklediğimizi ısrarla ve devamlı belirtmeliyiz. Bu prensibin gerçekleştirilmesini NATO ve ana hedeflerimizden biri olarak kabul etmeliyiz.

Bir NATO üyesinin, Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi bölgesel çıkarları için ve NATO maksatları dışında, ikili anlaşmalarla tesis edilmiş müşterek savunma tesislerinden girişeceği veya girişmeye teşebbüs edeceği her türlü askerî harekâtta, bu tesislerin kullanılmasına kesinlikle karşı olmalıyız. (SHP sıralarından alkışlar)

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Türkiye ve Yunanistan arasında yardım konusunda uyguladığı 7/10 oranına tamamen karşıyız. Hele bu konunun Ege ve Kıbrıs sorunlarıyla ilgilendirilmesini asla kabul etmiyoruz.

Amerika Birleşik Devletlerindeki Ermeni anıtlarını ve Ermenileri anma günleri törenlerini şiddetle

ve nefretle kınıyoruz. (SHP sıralarından alkışlar) Amerika Birleşik Devletlerine, bütün diğer ilişkilerimiz için, bu konudaki hassasiyetimize uymalarını isteyerek, konulara gireceğimizi ve devam edeceğimizi ilke olarak kabul ve ilan etmeliyiz.

SEIA Anlaşması, içeriği ve kapsamıyla aleyhimizdedir; mutlaka daha çok haklar talep edilmelidir. Konu Türk kamuoyunda ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışılıp bir ulusal birlik sağlanmadan, ocak ayındaki anlaşma imza edilmemelidir. (SHP sıralarından alkışlar)

Sovyetler Birliğinin son Kıbrıs planını ve Ermeniler ile ilgili tarihsel gerçekleri saptıran iddialarını asla kabul etmiyoruz. (SHP sıralarından alkışlar)

Bulgaristan'daki Türk azınlığa reva görülen insanlık dışı muameleleri şiddetle kınıyor ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin Bulgaristan üzerindeki gerekli girişimleri ile tüm dünyanın nefretine neden olan bu olayı, bir an önce tabii seyrine iade edici teşebbüslerini istiyor ve bekliyoruz.

Yunanistan'ın NATO içindeki ve komşuluk ilişkilerine sığmayan tüm hasmane davranışları karşısında, en ufak bir gerilemeyi ve ihmali asla doğru karşılamıyoruz, doğru bulmuyoruz.

İran - Irak Harbinin bir an önce sona ermesini ve her iki ülkenin, eskiden olduğu gibi bölgede bağımsız ve huzur içinde yaşayan iki komşu ülke konumunu muhafaza etmesini istiyoruz. Her iki ülkenin iç işlerine en ufak bir müdahaleyi dahi doğru bulmuyor, aynı anlayışı büyük bir dikkatle her iki komşumuzun da bize uygulanmasını bekliyoruz.

Suriye'nin Hatay üzerindeki iddialarından vazgeçmesini ve terörist kamplarının kendisine ve tüm insanlığa zarar getirdiğini artık anlamış olduğunu ummak istiyoruz. Türkiye bir karış toprağı üzerinde dahi bazı devletlerin veya grupların hayaller kurmalarına asla izin vermeyecektir, vermemelidir. (SHP sıralarından alkışlar)

Kıbrıs konusunda, iki bölgeli, eşit haklara sahip iki toplumlu, bağımsız ve bağlantısız bir federal devlet kurulana kadar, Türkiye'nin uluslararası anlaşmaların kendisine yüklediği garantörlük görevinden asla vazgeçmeyeceği görüş ve inancındayız.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin şu halinde, diğer devletlerce tanınması yolunda, gerekli hassasiyetin gösterilmediğini görüyoruz. Bu konuda her türlü gayret ve fedakârlık gösterilmelidir.

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; bu dilek ve temennilerle sözlerime son verirken, barış, refah ve mutluluk dolu bir dünya ve Türkiye özlem ve umuduyla, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına hepinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ağagil.

Buyurun Sayın Doğu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın konuşmacının konuşmasında, şahsıma ve hükümetime bir sataşma var. Bu konuda izniniz olursa iki dakikalık söz istiyorum.

BAŞKAN — Şahsınız adına konuşabilirsiniz efendim; buyurun. (SHP sıralarından gürültüler).

AYHAN FIRAT (Malatya) — Arkadaşımız isim vermedi ki Sayın Başkan.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İsim vermediki, niye söz veriyorsunuz.

BAŞKAN — Buyurun efendim, buyurun.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; olay açık. (SHP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen sayın milletvekilleri...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, arkadaşımız isim vermedi ki...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İsim vermedi ki...

PERTEV AŞÇIOĞLU (Zonguldak) — Konu belli Sayın Fırat.

BAŞKAN — Lütfen efendim, gazetelere intikal etmiş, basına intikal etmiş, isim belli efendim; lütfen yerlerinize oturunuz.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Konu belli ise, yapmasa idi.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — İsim vermeden nasıl söz veriyorsunuz?

AYHAN FIRAT (Malatya) — İçtüzüğün hangi maddesine göre söz veriyorsunuz, açıklar mısınız?

BAŞKAN — 70 inci maddeye göre.

Lütfen oturun efendim.

Buyurun Sayın Doğu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Sayın milletvekilleri, izin veriniz açıklama getireyim, lütfen.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Tarafsız davranmıyorsunuz; isim vermedi.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

Buyurun efendim, lütfen.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayın Başkan, bu yaptıklarınız çok yanlış.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Sağesen...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bundan sonra yok Sayın Başkan; her hareketiniz zapta geçecek.

BAŞKAN — Geçiyor efendim, hepsi geçiyor.

Buyurun efendim.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Sayın Başkanım, muhterem milletvekilleri; bana...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bundan sonra müsaade yok. Bir daha kimse kürsüye yürüyemeyecek; bunu da bilesiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

Sayın Doğu, devam ediniz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Bana, konuşma ve açıklama fırsatı verdiği için Sayın Erol Ağagil'in bu konuşmasına teşekkür ederek sözlerime başlıyorum.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Efendim, öyle bir niyetim yoktu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — 15 gündür konuşulan, çok büyük oranda lehte, bir miktar da aleyhte tenkitlerle kamuoyunu işgal eden şu olayı sizlere açık seçik arz etmek istiyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, bu cevap değildir.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Müsaade ediniz efendim; provoke etmeyiniz, müsaade ediniz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, bir sayın başkanın tutumu burada bir milletvekilinin dayak yemesine neden olmuştur, olaylara neden olmuştur. 70 nci maddeye girmez.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Bayezit...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Sayın milletvekili, provoke etmeyiniz, müsaade ediniz. Dinlemekle bir şey kaybetmeyeceksiniz. (SHP. sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Sayın Bayezit, lütfen efendim. Şahsına sataşılmış bir konu var. (SHP sıralarından gürültüler).

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Benim sözlerimde itham varsa ona cevap verecek.

BAŞKAN — Lütfen devam edin Sayın Doğu.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bu, 70 inci maddeye girmez efendim. Başka türlü açıklasınlar; grup adına çıksınlar konuşsunlar; şahsî adına konuşamaz.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Bir söyleşinin belirli bir kısmı alınarak konu, kamuoyuna yanlış... (Gürültüler).

PERTEV AŞÇIOĞLU (Zonguldak) — Sayın Başkan, ben yazıp vereceğim; grup adına konuşuyor. (SHP sıralarından gürültüler).

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Grup adına konuşabilirse konuşsun.

PERTEV AŞÇIOĞLU (Zonguldak) — Grup adına konuşuyor.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Doğu. (Gürültüler).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Müsaade edin efendim, konuşmamdan bir zarar gelmeyecek, müsaade edin. (SHP sıralarından gürültüler).

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Benim ithamım varsa cevap verin.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Size teşekkür ediyorum. (SHP sıralarından gürültüler). Müsaade edin.

BAŞKAN — Sayın Doğu, siz şahsınızla ilgili olan konuya cevap vereceksiniz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Ona vereceğim efendim.

BAŞKAN — Şahsınızla ilgili olan konuya cevap vereceksiniz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Olur mu efendim?..

BAŞKAN — Sayın Bayezit, şahsına bir sataşma var.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, İçtüzüğü bakkal defterine çevirdiniz efendim; olur mu? İsim söylemedi, nasıl açıklasın? 70 inci maddeyi okuyun...

BAŞKAN — Lütfen siz okuyun efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — «Şahsına sataşılan» der. Orada bir mefhum gösterir. Var mı bunun konuşmasında bir mefhum? İsim vermedi.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Müsaade edin de belirteyim.

BAŞKAN — Var efendim, suçlama var efendim; böyle konuşmuş...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Böyle yapa yapa Meclisi bu hale getirdiniz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Bir hasbıhalin, bir söyleşinin belirli bir kısmı alınarak ka-

muya eksik yansıtılmasından ötürü benim salt görüşlerim çarpıtılmıştır. (SHP sıralarından gürültüler).

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, bizim konuşmacımızın süresini tahdit ediyorsunuz...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Müsaade edin arz edeyim.

Parlamentolararası Birlik Trük Grup Başkanı olarak sizleri temsilen yaptığım üç yıllık çalışmalar sürecinde, bugüne kadar 20 kadar büyükelçi, müsteşar, başkonsolos, müşavir ve Dışişleri temsilcilerini, Sayın Bakanımın aracılığı ile takdir ettirmiş ve şahsî... (SHP sıralarından gürültüler).

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Tarafsız Başkana bak.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Nasıl konuşturuyorsun, alakası var mı?

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Neye cevap veriyorsun?..

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — ... şahsî tebrik ve teşekkürlerimi arz etmişimdir. (SHP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Sayın Ağagil, lütfen efendim, lütfen...

Sayın Doğu, şahsınızla ilgili olan kısma cevap verin efendim; kısaca şahsınızla ilgili olan konulara cevap verin efendim. (Gürültüler).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Müsaade ederseniz şahsımdan bahsediyorum; ama bırakmıyorlar.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — ANAP Grubuna ek süre veriyorsunuz, İçtüzüğü çiğniyorsunuz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Sizin gösterdiğiniz saika cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Bayezit, şahsına ait bir sataşma var, ona cevap verecek efendim; lütfen müdahale etmeyiniz.

Buyurun Sayın Doğu, devam edin efendim. (SHP sıralarından gürültüler).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Yani, tüm Dışişleri camiasını karalar gibi gösterilen bu davranışım asla geçerli değildir. (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar; gürültüler).

Efendim, ne kaybedersiniz iki dakika dinlerseniz? (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar; gürültüler).

BAŞKAN — Sayın Doğu, siz devam edin efendim. (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar; gürültüler).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Dışişlerinin çok değerli, çok cefakâr, çok çalışkan temsilcilerini tenzih ederek yaptığım konuşmam bir genelleme olamaz. (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler).

Biz ne dedik? Üç büyük elçinin akredite oldukları ülkelerde gördüğümüz, yaşadığımız ve Türkiye Cumhuriyetinin yüksek menfaatlarıyla çelişen olayları dile getirdik; hepsi bu. Ne yapmak istiyorsunuz? (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler).

BAŞKAN — Sayın Doğu, lütfen bitirin efendim.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Allah'a çok şükür, bu üç büyükelçi ile uzak yakın hiçbir alışverişimiz, şahıslarıyla bir anlaşmazlığımız yoktur. (SHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar).

BAŞKAN — Lütfen Sayın Doğu...

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — (Kürsü önüne gelerek) Sayın Başkan, bu yaptığınız tamamıyla usulsüzdür. Burada olaylara sebep oluyorsunuz. Bu zatın konuşması usulsüzdür. Çok usulsüzlük yapıyorsunuz, haksızlık yapıyorsunuz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Ama ülkenin yüksek menfaatlarına ters düşen olaylar karşısında, müsebbipleri kim olursa olsun, karşılarında beni bulurlar.

BAŞKAN — Sayın Doğu, lütfen bitirin efendim; zamanınız doldu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Bir dış ülkede geçer kabul edilmez, mazur gösterilmez bu olaylar karşısında, herhalde sorumlu olarak karşıma kavas veyahut herhangi bir temsilciyi alamazdım.

BAŞKAN — Sayın Doğu, vaktiniz doldu efendim. (SHP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — İşte, bununla ilgili...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, yaptığınızı görüyor musunuz; susturamıyorsunuz...

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — Sayın Başkan, söz talep ediyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; fazlaca vaktinizi almak istemiyorum. (SHP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar).

BAŞKAN — Sayın Doğu, lütfen bitirin efendim.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Cümlemi tamamlamama izin verin efendim.

BAŞKAN — Lütfen kısaca, bitirin efendim.

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — Söz istiyorum efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Söz vereceğim efendim, lütfen müsaade edin.

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — Sayın Başkan, yazılı konuşuyor, sataşma değildir bu; daha önceden hazırlanmış konuşmasını okuyor. Ben Meclis Başkanlığı yaptım, Mecliste böyle şey görmedim. Meclisi dejenere eden adamlardan bir tanesi de bu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — Değerli, tecrübeli ve bilhassa gelecekte ülkemize çok şeyler vereceğine inandığım Dışişleri mensuplarının... (SHP sıralarından gürültüler).

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında...

BAŞKAN — Söz vereceğim efendim, size de söz vereceğim; lütfen müsaade edin. (Gürültüler).

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Devamla) — ... bir kez daha dikkatini çekerek belirtmek isterim ki, Türklüklerinden gururlanarak, ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlarını koruyan ve özveri içerisinde meslek yaşamlarına devam eden bu vefakâr temsilcilerimizin daima destekçisi idim ve olacağım.

Teşekkür ederim. (Gürültüler).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Doğu.

III. — USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1. — İsim belirtilmeden vaki sataşmalarda, İçtüzüğün 70 inci maddesi hükmü uyarınca söz verilip verilemeyeceği hakkında

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bayezit.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, tarihe geçiyorsunuz.

BAŞKAN — Tarihe geçiyoruz efendim; çok şükür.

Başkanlığın tutumu hakkında Sayın Bayezit; buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar).

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biz bu Mecliste anayasal hakların, içtüzük gereklerinin, demokrasinin ve siyasî faziletin mücadelesini veriyoruz. (ANAP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen efendim...

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Bundan iki gün önce - daha unutulmadı - bir Sayın Başkan, kürsüdeki tarafgirane hareketiyle, kasıtlı tarafgirane hareketiyle şu kürsüye kan damlamasına, bu Meclisin kulislerinin taşlarına kan damlamasına neden oldu. Bundan hepimiz üzüldük; ama ANAP iktidarına mensup başkanlar bundan ders alamamışlar arkadaşlarım.

KENAN NURİ NEHROZOĞLU (Mardin) — Alamazlar.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Şimdi, sayın milletvekili açıklama yapmak için, kendisine sataşma yapıldığı iddiasıyla kürsüye davet edildi; 70 inci maddede sebep gösterildi. Sayın Başkana, «okuyun» dedim; okusunlar Genel Kurula. O maddeye göre, açıkça bir milletvekilinin belirtilmiş olması, muhatap alınan bir milletvekilinin zikredilmiş olması şarttır.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Zikredildi zaten, zabıtlara bak.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Arkadaşımız, bir milletvekilinin söylediği söze temas etti, onu açıkladı. Eğer Anavatan Grubu bu açıklamayı yaptırmak ihtiyacını hissediyor idiyse, bu milletvekili arkadaşımıza grup adına söz verilirdi.

Soruyorum : Anlamlıdır sizin bu davranışınız; niçin o milletvekiline grubunuz adına söz vermediniz? (SHP sıralarından alkışlar).

AYHAN FIRAT (Malatya) — Cesaretiniz varsa onu yapsaydınız.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İkinci konu : Sayın Başkanın bu tutumuyla, arkadaşımıza açıklama hakkı verme kastı yanında ve bunun da üstünde, Anavatan Grubunun konuşma süresini uzatma uygulaması vardır.

Bu, İçtüzüğe aykırıdır; Sayın Başkan bu tavrıyla da İçtüzüğü çiğnemiştir.

BAŞKAN — Hiç alakası yok efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Arkadaşlarım, temenni ediyorum, rica ediyorum sayın başkanlardan, iktidar grubuna bağlı sayın başkanlardan özellikle rica ediyorum : Şu Meclisteki müzakereleri mecranın dışına çekecek davranışlardan kaçınınız. Bunun sorumlusu sizlersiniz. (ANAP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen dinleyin.

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Oturun, bizim gibi, bizim grubumuzun milletvekilleri gibi aynı çizgide, aynı fazilet çizgisinde, aynı halkın menfaatini düşünen, halkın menfaati için çırpınan fazilet çiz-

gisinde görevinizi yapın arkadaşlarım. (ANAP sıralarından gürültüler).

B. DOĞANCAN AKYÜREK (İstanbul) — Propaganda yapıyor.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

M. TURAN BAYEZİT (Devamla) — Saygılar sunuyorum. (SHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sual sormak istiyorum; konuşma ile ilgili bir sual soracağım.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Ben de söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, sual sorulmaz.

Sayın Karakaş, Başkanın tutumunun aleyhinde mi konuşacaksınız?

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — Evet.

BAŞKAN — Başkanlığın tutumu hakkında, iki aleyhte, iki lehte söz vereceğim efendim.

KÖKSAL TOPTAN (Zonguldak) — Neyin aleyhinde?

BAŞKAN — Başkanlık tutumu hakkında konuşuluyor, usul müzakeresi.

Buyurun Sayın Karakaş.

CAHİT KARAKAŞ (Zonguldak) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli arkadaşlarım; Meclisin saygınlığına en çok dikkat etmesi gereken makam, Meclis Başkanlık Divanıdır. Meclisin haysiyeti hepimizin haysiyetidir; Meclisin sağlıklı çalışması, hiç şüphesiz milletvekillerinin kurallara riayet etmesiyle mümkündür ama, bunların başında en hassas olması lazım gelen organ, Meclis Başkanlığıdır, Meclis Başkanlık Divanıdır.

Son zamanlarda, özellikle son zamanlarda sık sık rastlıyoruz, maalesef, Meclis Başkanlığını yürüten arkadaşlarımız bir uyum içinde Meclisi yönetme yerine, kendi şahsî değerlendirmelerine göre, zaman zaman İçtüzükleri bir kenara bırakarak, Meclis teamülünü de göz ardı ederek ve her şeyin ötesinde, bütün milletin televizyonlardan bizi seyrettiği bir anda, «Meclisi nasıl saygın yapabilirim» diye bir gayret sarf etmeksizin, bazen de - üzülerek ifade etmek mecburiyetindeyim -

NECAT TUNÇSİPER (Balıkesir) — Kürsüye siz yürüdünüz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Kürsünün önüne kadar şahsınız geldi.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen Sayın Doğu, dinleyelim efendim.

CAHİT KARAKAŞ (Devamla) — ... bilakis, aksini yapar tavra girerek, Meclisi halk gözünde küçültmek istiyorlar.

Şimdi, burada başkanlık yapan sayın başkanların, parti amblemini her zaman bir tarafa bırakması lazım, şahısları ayırmadan, gayet objektif hareket etmesi lazım ve «Meclis oturumlarını nasıl, salimen, yararlı şekilde yönetebilirim» diye onu düşünmesi lazım.

Burada gündem dışı verilen, burada sataşma bahanesiyle söz verme usulü, bir defa, tamamıyla kurallara ve onun da ötesinde geleneklere aykırıdır. Kaldıki, sataşma...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Kürsüye yönelme âdetten mi beyefendi?

BAŞKAN — Sayın Doğu, lütfen...

CAHİT KARAKAŞ (Devamla) — ... bahanesiyle buraya çıkan kişi, daha önceden hazırladığı yazıyı okumuştur.

SELİM KOÇAKER (Tokat) — Bahane değil.

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Koçaker, lütfen...

CAHİT KARAKAŞ (Devamla) — O sebeple ben, tutumunuzu tenkit ediyorum ve bundan sonra bu tutumunuzu yapmamanızı rica ediyorum.

Teşekkür ederim. (SHP ve bağımsızlar sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karakaş.

Lehinde, buyurun Sayın Çelikbaş.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bir daha kürsüye yürümesin.

ALİ RIFKI ATASEVER (Tekirdağ) — Su atın, su...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Çelikbaş. (ANAP sıralarından alkışlar).

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Usulî müzakere mi başladı?

BAŞKAN — Usulî müzakere açtık efendim,

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Usulî müzakere mi açıldı?

BAŞKAN — Evet efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Efendim, tutumunuz hakkında söz...

BAŞKAN — Başkanlığın tutumu hakkında söz istediniz, size verdim, Sayın Karakaş'a verdim; şimdi de iki tane lehinde söz isteyen olursa vereceğim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Ama usulî müzakere açılmadıki...

BAŞKAN — Açtık efendim, siz dinlemediniz; bu usul zaten efendim, söyledim de.

Buyurun Sayın Çelikbaş.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Olmazki.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sayın Başkan, değerli üyeler; konuyu yaymamakta büyük yarar var. Şu anda, müzakere ve münakaşa konusu olan Başkanın tutumudur. Bu itibarla, şimdi 70 inci maddeyi okuyorum. (SHP sıralarından «Okuduk, okuduk» sesleri). Okumadınız. «Açıklama hakkı.

Şahsına sataşılan...» Açıkça şahsına değil; «Şahsına sataşılan veya...»

AYHAN FIRAT (Malatya) — Nasıl anlayacağız onun olduğunu? Bir hata, bir suç var demekki; nasıl anladınız onun olduğunu?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — «... ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasî parti grubu veya milletvekilleri, açıklama yapabilir ve cevap verebilir».

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Orada ne şahıs unsuru gerçekleşmiştir, ne sataşma unsuru?

AYHAN FIRAT (Malatya) — Nasıl bildiniz o olduğunu, nasıl bildiniz?...

KÂZIM İPEK (Amasya) — Öyle sübjektif değerlendirirsek bir yere varamayız.

BAŞKAN — Lütfen efendim dinleyin, lütfen dinleyin efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bu çeşit konular yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisinde cereyan etmiyor. Üyesi bulunduğumuz enternasyonal kuruluşlarda da bunlar cereyan ediyor, yeni bir şey değil.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Nasıl bildiniz o olduğunu?

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Fırat...

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bakın beyefendiler, ne kadar sabırsızsınız...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O kürsü günah çıkarma yeri değil.

BAŞKAN — Sayın Bayezit, lütfen efendim... Devam edin Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Yani, şu hareketinizi dinleyiciler hakikaten dikkatle takip ediyor.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Siz kendi hareketinize bakın, şu kürsüye çıkıyorsun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Doğrudur; ben maddeyi okudum, şahsına sataşılan bir milletvekili cevap vermek hakkına sahiptir.

AYHAN FIRAT (Malatya) — 20 tane hariciyeciye takdirname veriyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Fırat, lütfen Sayın Fırat...

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Başkanın...

MÜNİR SEVİNÇ (Eskişehir) — Görevden alacağınıza onu koruyorsunuz be.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Başkanın bugünkü tutumu yerindedir, bunu tenkit etmek haksızlıktır, nizamnameye aykırıdır.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Allah Allah; işinize geldi mi öyledir. Daha ikinci konuşmacımız var.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bakınız, hâlâ konuşmaya devam ediyorsunuz, şayanı eseftir. (ANAP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çelikbaş.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Senelerdir sizi biliyoruz. Teessüf sana senelerin Çelikbaş'ı.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri...

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Sayın Başkan, «Bana ithamda bulundu» diye, bana sataşmada bulunuldu. Lütfen açıklama getireyim.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bitti artık usulî müzakere. Lütfen oturun Sayın Ağagil; size sataşmada bulunan yok. (SHP sıralarından gürültüler).

Efendim, konuyu bitirelim lütfen.

Efendim, İçtüzüğümüzün 70 inci maddesine göre - Sayın Çelikbaş da beyan ettiler - şahsına sataşmada açıkça isim belirtilmesine gerek olmadan, şahsının kastedildiği açıkça belli olursa, bu maddeye göre milletvekiline söz hakkı doğar. (SHP sıralarından «Olmaz böyle şey» sesleri).

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Nereden çıkarıyorsun?

BAŞKAN — Bu hadisede de, konuşmada Sayın Barlas'ın kastedildiği herkesçe açık bir şekilde bilinmektedir. Hadise geniş bir şekilde basında da yayınlanmıştır. Bu maddenin, daha önceki uygulamalarına uygun olarak söz verilmiştir.

Başkanın tutumunun doğru olup olmadığını oylarınıza sunacağım : Doğru olduğunu kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim. (SHP sıralarından gürültüler).

M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Bu zihniyetle Anayasayı da oylayacaksınız.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, demokrasiye tüy dikiyorsunuz, tüy...

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Tarafsızlık böyle mi?

II. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar, Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/798, 1/799, 3/1150, 1/791, 3/1151, 1/792) (S. Sayısı : 499, 500, 510, 509) (Devam).

A) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI (Devam)

1. — Dışişleri Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi,

2. — Dışişleri Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı.

BAŞKAN — Müzakerelere devam ediyoruz. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Sayın Cüneyt Canver; buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar).

SHP GRUBU ADINA CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sözlerime başlamadan önce bir hususu hatırlatmak istiyorum : Polatlı'daki dünkü cenaze töreninde hükümeti temsilen hiç kimse yoktu. Cenaze töreninde yoksunuz, Doğuş Grubunun inşa ettiği barajın açılışı için Yemen'e gidiyorsunuz; ama Türkiye'ye iltica eden Naim Süleymanoğlu ile siyasî şov yapmaya varsınız. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Biz, siyasî şovda yoktuk; ama ölen askerimizin cenaze töreninde vardık. Yunan kurşunlarıya şehit edilen Türk askerlerinin anısı önünde saygıyla eğiliyorum. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Sayın milletvekilleri, Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde Sosyaldemokrat Halkçı Parti adına görüşlerimizi açıklamaya devam ediyorum. Hepinizi grubum adına saygıyla selamlarım. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Bu arada üstün bir özveriyle çalışan, yurt dışında canları pahasına görev yapan Dışişleri Bakanlığının seçkin temsilcilerini de Grubum adına saygı ile selamlar iken, Ermeni tedhişçilerinin kurşunlarına hedef olan şehitlerimizi saygıyla anmayı bir görev sayıyoruz. (SHP sıralarından alkışlar)

Biz, SHP grubu olarak, Dışişleri mensuplarının dört bir taraftan tehditlerle karşı karşıya olan Türkiyemizin uluslararası alandaki çıkarlarını koruyabilmek için, görev aşkıyla dolu olduklarını yakından biliyor ve üstün gayretlerini takdir duygularıyla karşılıyoruz. Dışişleri Bakanlığı mensuplarının kanlarının donuk olmadığından, aksine vatana hizmet aşkıyla kaynadığından asla kuşkumuz olmadığını burada açıklamaktan mutluluk duyduğumuzu bilmenizi isteriz. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Dışişleri Bakanlığı, son dönemde bürokrasinin bazı kesimlerinin çözülmesine rağmen, geleneklerini koruyabilmiş kuruluşlarımızdan biri olarak kalabilmiştir. Bazı şahısların haksız eleştirilerde bulunarak, Dışişleri Bakanlığını yıpratmaya çalışmalarını da SHP olarak kınadığımızı belirtiriz. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar)

Sayın milletvekilleri, dış politika hakkındaki görüşlerimizi çeşitli anabaşlıklar altında Genel Kurula sunmaya devam edeceğim. Sorunları irdelerken, saptadığımız bu program dahilinde birinci anabaşlık Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri ilişkileri olacaktır. Hemen konuya girelim. İktidarımızla birlikte, Türk - Amerikan ilişkilerinin aşamalarını irdeleyelim : Bakın geçen yıl Türk - ABD ilişkileri konusunda Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının müzakereye açılmasından sonra Sayın Bakan, «Bu anlaşmadaki dengesizliklerin giderilmesi gerekir. Bugüne kadar Amerika ile ilişkilerimizde geçerli olan, veren ve alan ülke modelini değiştirmek kararındayız. ABD ile savunma sanayi alanında ileri bir işbirliği gerçekleştirilmediği, iktisadî ve ticarî ilişkilerimiz hızla geliştirilmediği takdirde, yalnızca yardımlar aracılığı ile bir yere varılamayacağını» söylüyor Sayın Bakan. Kısacası, Sayın Bakanın, geçen yıl bu tarihlerde Amerika Birleşik Devletlerinden yakınmaları vardı ve 1980 Anlaşmasının daha sağlıklı ve iki taraf için de aynı ölçüde bağlayıcı bir yapıya kavuşturulmasını istiyordu.

Sayın Başbakan ise, yine o tarihlerde New York'da yaptığı bir mülakatta şöyle diyor : «Laf olsun diye anlaşma yapılmaz. Menfaatlerin dengelenmesi gerekir. Ben, ona üs veriyorsam, onun emniyetini sağlıyorsam, dengeli olmak kaydıyla ticaretimin artırılmasını isterim» diyerek o da Amerika Birleşik Devletlerinden yakınmasını dile getiriyordu. Bu arada, konuya devam etmeden önce, bir saptama yapma gereğini duyuyoruz.

Sayın Başbakan, «Ben Amerika'ya üs veriyorsam...» diye bir ifade kullanıyor New York'ta. Demek ki, o tarihte Başbakan bunların üs olmayıp ortak savunma tesisleri olduğunu bilmiyordu herhalde! (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Ancak, bu bütçede Sayın İnönü'yü yanıtlarken, bun-

ların üs değil, ortak savunma tesisi olduğunu ifade etti. Böyledir bu işler; Amerika'da mülakat yaparken «üs» dersiniz, bütçe üzerinde konuşurken, dediğinizi unutur, üstelik yeni bir şey söylüyormuş gibi heyecanlanırsınız! (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Tabiî biz, bunların ortak savunma tesisi olmadığını, gerçekten Amerikan üsleri olduğunu bilenlerdeniz. Hatırlayacaksınız; bir süre önce, üslerinin aranmasına karşı çıkan Harp-İş Sendikasına kayıtlı Türk işçilerini Amerikan köpeklerinin ısırması olayı, Türk görevlilerinin gözleri önünde cereyan etmiş ve Türk görevliler onlara müdahale etmedikleri veya edemedikleri gibi, sıkıyönetim de, Meclisteki yapılan konuşmalar da dahil olmak üzere yayın yasağı koymuş idi. Hâlâ merak ediyorum; suçlanan 13 Amerikalı görevli hakkında şimdiye dek ne gibi işlem yapıldı? Umarım Sayın Bakan bunu açıklar ve Türk işçisinin yıkılan onuru bir ölçüde tamir olunmuş olur.

Ayrıca, Amerika'nın Ortadoğu'da giriştiği bazı saldırılarda, bu üslerin kullanılıp kullanılmadığı konusunda da Genel Kurulun ayrıntılı hiçbir bilgisi yok. Sayın Bakan, bu kuşkulara da kesin ve bağlayıcı yanıt vermelidir kanımızca.

Türkiye - Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerinin nasıl olması gerektiği konusundaki Sayın Bakan ve Başbakanın açıklamalarını sizlere biraz önce arz ettim. Özal hükümeti, Savunma Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını müzakere masasına yatırdığında, Amerika'nın karşısına yukarıda belirttiğimiz gibi büyük iddialarla çıkmıştır. Ne istiyordum ABD'den?

İhracatımıza konan kota kısıtlamaları tümden kaldırılmalı idi. Türkiye'nin ABD'ye olan ve önümüzdeki 10 yıl içinde 3,5 milyar doları bulan FMS ya da askerî dış satış kredilerinden doğan borçlarımız silinmeli; savunma sanayiinde ABD, Türkiye ile somut bir işbirliğine girmeli; ABD'nin Türkiye'ye verdiği savunma desteği 1 milyar doların üzerine çıkarılmalı; Türk - ABD ilişkileri Kongrede yabancı faktörlerin etkisinden kurtarılmalı, bu ilişkilerde Yunan ipoteği kaldırılmalı; ABD'nin Türkiye'ye olan taahhütleri bağlayıcı bir hale getirilmeli idi. Müzakereler açıldığında, Türkiye'nin masaya getirdiği başlıca talepler bunlardı. Bir yılı aşkın süren pazarlık, geçen hafta ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle'nin Ankara'ya yaptığı ziyarette bir sonuca bağlandı.

Sonuç : Bu beklentilerin çok azı karşılanabilmiştir. Varılan anlaşmanın en önemli unsurunu, ABD'nin Türkiye'ye önümüzdeki iki yıl içinde vereceği 300 milyon dolar tutarındaki hibe yardımı oluşturuyor. Bu, gerçekte Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'ye verdiği bir ödün müdür? Değildir.

Hafızamızı zorlayalım. Son iki yıl içinde Kongre'de, Türkiye'ye yapılan askerî yardımlarda önemli bir gerileme olmuştur. Türkiye'nin 1984 - 1985 yılında ABD'den aldığı askerî yardım miktarı 720 milyon dolar tutarında iken, 1986 yılındaki yardım miktarı 600 milyon dolara düşmüş; 1987 malî yılında ise bu miktar 490 milyon dolara kadar inmiştir.

Görüldüğü gibi, Özal iktidarında ABD yardımlarında bir düşme göze çarpmaktadır. ABD'nin verdiği 300 milyon dolarlık hibe, gerçek bir artış getirmemekte, olsa olsa son iki yıl içindeki kaybı ancak gidermektedir. Bunun neresi ödün ve neresi iktidarın başarısıdır?

Bir özdeyiş var, sayın üyeler; o özdeyişi, hükümetin başarı imiş gibi gösterdiği bu anlaşmaya hep birlikte uyarlayalım. Reagan, yoksul Turgut'u sevindirmek için önce yardımı azaltıp, sonra azalttığı miktarı «hibe» diye verip, SEİA'yı çantaya koymaktan başka bir şey yapmamiş oluyor. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

ABD ile yapılan anlaşmanın gözden kaçan bir başka yönünü daha açıklığa kavuşturalım. Türkiye'nin ABD'ye olan bağımlılığının göstergesi, askerî dış satış kredilerinden doğan borçlardır. ABD'nin bize yardım diye verdiği malî kaynaklar, Türkiye'yi önümüzdeki 10 yıl içinde 3,5 milyar dolar gibi dev bir borç yükü ile karşı karşıya bırakmıştır. Aldığınız bir doları, üç dolar olarak geri ödüyorsunuz; bunun neresi yardımdır? Şimdi, ABD 3,5 milyar dolarlık bu borç yükünü 800 milyon dolar kadar hafifleteceğini söylüyor. Bunu, sadece Türkiye için yapsaydı, bu gerçek bir ödün olarak sayılabilirdi; ancak, sonradan gazete haberlerinden ABD'nin yalnızca Türkiye'ye değil, FMS borcu olan 30 kadar ülkeye topluca bu kolaylığı sağladığını öğreniyoruz. İşte, ABD, bütün ülkeler için getirdiği bu kolaylığı Özal Hükümetine bir avantajmış gibi sunup, üsler anlaşmasını imzalatabilmiştir. Yine de biz bunları bir kazanç olarak sayıp, hükümetin aktifine kaydedelim.

Devam edelim : ABD'nin tekstil ürünlerine koyduğu kotalar kaldırılmış mıdır? Hayır, «ABD'nin ihracatımıza koyduğu engellerin tümünün kaldırılması ve ABD'ye ihracatımızın 3,5 milyar dolara ulaşması gerekir» diyen Özal'ın sonradan, pratikte 20 milyon dolarlık artış getiren bir anlaşmayı imzalaması ise sadece bir fiyaskodur. Başbakan Özal dü-

zenlediği basın toplantısında, ABD ile imzaladığı anlaşmayı tatmin edici olarak nitelendirdi; «Biz iyi pazarlıkçıyız, hayatımız pazarlıkla geçti» diyor. Bunun neresi pazarlık? Alınan bu 20 milyon dolar, pazarlık değil, olsa olsa nazarlık olur. (SHP sıralarından alkışlar)

Savunma sanayiinde işbirliğine gelince; Açıkça söyleyelim, hiçbir şey alınmamıştır.

Türk-ABD ilişkilerinin siyasî veçhilesine gelince: Bu alandaki sıkıntılarımızın hiç biri giderilmiş değildir. Perle, geçen hafta düzenlediği basın toplantısında, «ABD yönetimi ne kadar taahhütte bulunursa bulunsun, son sözü kongrenin söyleyeceğini» belirtmiştir. Hani Amerika'nın taahhütleri daha bağlayıcı hale getirilecek idi?

Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ile Türkiye - ABD arasında siyasî sorunların hiçbiri çözüme bağlanmış değildir. Her zaman olduğu gibi, ABD yöneticileri, verdikleri sözlerden, «Ne yapalım, Kongreyi Yunan ve Ermeni lobileri etkiledi» diye işin içinden sıyrılacaklar, bize lobicilik yapmamızı önerecekler; biz de, Kissinger'e ödediğimiz gibi, belki hangi eski Amerika'lı bakana bir sabah kahvaltısı için milyonlarca lira ödemeye devam edeceğiz; bu hikâye böyle sürüp gidecek... Ne zamana kadar mı? Böylesine önemli anlaşmalar için son karar mercii Türkiye Büyük Millet Meclisi oluncaya kadar. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Gerçekten Mustafa Kemal Atatürk'ün tam bağımsız Türkiye'si kuruluncaya kadar.

BAŞKAN — Sayın Canver, Meclise hitap edin efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — SEİA'yı müzakere masasına yatırıp iddialı konuşmakla, Türkiye-ABD arasındaki sorunları çözmek mümkün olmuyor. Bu ilişkilerden doğan sorunların gerçekten çözümü, önce bunların uzun uzun Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışılmasına bağlı olduğu kadar, iktidarın, ABD karşısında kolay pes etmeyip direnmesine, hatta gerekirse ilişkiyi koparacak kararlılık içerisinde olmasına, kısacası siyasi cesarete bağlıdır. Ne yazık ki, ANAP iktidarı bu cesareti ve kararlılığı gösterememiş, «Laf olsun diye anlaşma yapılmaz» diyen Sayın Başbakan, SEİA'yı laf olsun diye imzalamıştır. (SHP sıralarından alkışlar)

Perle ile yapılan anlaşmanın dikkat çeken bir başka yönü daha vardır. Dışişleri Bakanlığı 1980 anlaşmasının en fazla iki yıl için uzatılmasını istemekteydi. Sayın Halefoğlu, gazetecilere yaptığınız açıklamada, «Biz kesinlikle iki yıldan daha uzun bir anlaşma imzalamamak kararındayız» diyen siz değil miydiniz? Perle ile müzakerelerin başladığı gün, Bakanlığınız sözcüsü, gazetecilere, «Anlaşmanın iki yıllık olması konusunda sıkı duruyoruz» dememiş miydi? Soruyorum; anlaşma 5 yıl uzatıldığına göre -fiilen 4 yıl- bu nasıl sıkı durmaktır? Hibe yardımı iki yıllıktır. İki yıl sonra ABD'de başkanlık seçimleri yapılacaktır. Önümüzdeki yıl Yunanistan ile ABD üsler anlaşmasını görüşmeye başlayacaktır. Sayın Halefoğlu, hiç olmazsa bu anlaşmayı iki yıl için imzalamanız, ülkenin çıkarlarına daha uygun değil miydi? Niçin Amerika isteyince, kendimizi hiç güvenceye almadan kolaylıkla razı olan bir ülke haline geldik, 1980'den beri? Bir Amerika'lı general istedi diye 714 sayılı Notamı kaldırıverdik. Yunanistan'ın NATO'nun askerî kanadına dönüşüne karşılıksız, kolaylıkla «Evet» deyiverdik. Şimdi de Savunma Bakan Yardımcısı Perle'nin muğlak beyanlarına kanıp, Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını, ulusal çıkarlarımızı korumadan imzalayıverdik. Üstelik böylesine önemli kararlar nedense hep, en çok milliyetçi olduğunu ileri sürenlerce alınmış Türkiye'de. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Sosyaldemokratlar Türkiye'de bir kez karar vermişler, Kıbrıs'ı onurlu bir Cumhuriyet halinde dünya kamuoyuna sunmuşlar. Bu çelişkiyi kamuoyunun takdirlerine sunuyorum.

Konuşmama devam etmeden önce bir fıkra anlatmak istiyorum müsaadenizle: Zavallı boksör, daha gong çalıp maç başlar başlamaz yumrukları birbiri ardından almaya başlamış. Karşısındaki öyle güçlü ki, bizimki raundun sonunu zor etmiş. Gongu duyunca, kan revan içinde sendeleyerek köşesine gelmiş. Antrenörü bir yandan suratını silerken, öte yandan da bizimkine moral veriyormuş, «Aferin, herifi iyi hırpaladın.» Bizimki sormuş, «Sahi mi abi?» «Sahi tabiî. Baksana ayakta duramıyor. Bari bu rauntta indir artık.» «Öylesine dövdüysem indiririm abi. Peki de, sen bana söylesene, ringde başka biri mi var? Beni fena dövüyor da.» (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Halefoğlu, Amerika ile ilişkilerimizi sürdürürken, ringte başka biri var. Siz başarı gibi gösteriyorsunuz; ama hep bizim zararımıza bitiyor bu anlaşmalar... (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın üyeler, Türkiye, NATO'ya girdiği günden beri izlediği, ancak 1970'li yılların ortalarında bir süre için bıraktığı ödün politikasından vazgeçmek zorundadır. Aksi takdirde, güçlü ülkelere, özellikle

Amerika Birleşik Devletlerine bağımlılığı artan Türkiye'nin, uluslararası alandaki saygın ülke konumu bundan zarar görecektir.

İkinci başlık, Türkiye - Batı Avrupa ilişkileri : Özal Hükümetinin Avrupa politikası, bir çelişkiler ve tutarsızlıklar yumağıdır. Avrupa ile bütünleşmenin asgarî koşulları vardır. Bunların başında gerçek bir demokrasi ve insan haklarına tam anlamıyla saygı gelir. Hiç yargılanmamış vatandaşlara pasaport verilmeyen, siyasî şubelerinde işkence yapılan, siyasî yasakların sürdüğü, sendikacıların yargılandığı, yasal dernek yöneticilerinin zorla yargılandığı, fikir suçlularının tümünün terörist diye anıldığı, bağımsız yargıya Başbakan ve bakanlarca, -Anayasaya rağmen- tavsiye ve telkinde bulunulduğu, değerli bilim adamlarının solcu diye öğretim kurumlarından uzaklaştırıldığı, sıkıyönetim yasaları gereği görevinden uzaklaştırılan, ancak sonradan göreve kabul edilmeyen binlerce insanın açlığa ve işsizliğe mahkûm edildiği, vatandaşlarının siyasî kanaatlerine göre fişlendiği, kitapların yakıldığı, demokrasi dışı gerici hareketlerin destek görüp korunduğu, resmî ideolojinin dışındaki her düşüncenin kovuşturmaya uğradığı, herkesin bir punduna getirilip tehdit edildiği, basın üzerinde Muzır Yasa ile baskı kurulduğu ülkemizde, Batı tipi demokrasiden kuşkusuz bahsedilemez. (SHP sıralarından alkışlar)

Bu nedenlerle, ülkemizde bu sorunların ivedi çözülerek, Batı Avrupanın karşısına başımız dik çıkmak zorundayız. Türkiye artık, insan hakları ihlallerinde Afrika ve Doğu bloku ülkeleriyle birlikte anılmaktan kurtulmak zorundadır. Ancak, bu değişikliklerin bizim iktidarımız döneminde gerçekleşeceği, Özal döneminde ise baskıların artacağı görülmektedir. Bu nedenle, AET'ye tam üyelik, ancak sosyal demokratların iktidarında başarılacaktır. (SHP sıralarından alkışlar)

Düşünün sayın üyeler; Kuzey Atlantik Asamblesi Toplantısı Türk Hükümetinin ev sahipliğinde yapılıyor. Bu toplantıya NATO ülkelerinin sosyalistleri de katılıyor. Türk Hükümeti, her birine resmî mihmandar veriyor, Avrupalı sosyalistler Özal Hükümetince ağırlanıyor, yediriliyor, içiriliyor, dansözlerle eğlendiriliyor, görkemli ziyafetler ve Boğaz'da vapur gezileri düzenleniyor. Peki, Türk sosyalistlerine neyi reva görüyor? Bir panelde, sosyalist parti kurmak için tartışan Türk sosyalistleri tutuklanıyor. Türkçede buna «Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu» derler.

Başka bir tutarsızlığı, Özal İktidarının : Hepimiz izliyoruz, Özal Hükümeti, Türk işçilerinin AET ülkelerinde serbest dolaşım hakkını gerçekleştirmek için uğraş veriyor. Özal, bir yandan vatandaşlarımızın serbest dolaşım hakkını savunurken, yurt içinde, yazar, aydın, sanatçı ve emekçinin çeşitli bahanelerle yurt dışına çıkmalarını engelliyor. Uluslararası üne sahip, hata ödül kazanmış sanatçılarımız veya bilim adamlarımız, ancak, bazen özel izinle yurt dışına çıkabiliyor. Buna da Türkçede «Ele verir talkını, kendi yutar salkımı» derler.

Avrupadan serbest dolaşım hakkını isterken, lütfen Türkiye'deki vatandaşlarımıza da serbest dolaşım hakkını veriniz. Vermez iseniz, daha çok sorarsınız «Niye AET'de üye olmamıza güçlük çıkarılıyor?» diye.

Sayın Halefoğlu, Türk işçilerinin serbest dolaşım hakkı için Batı Avrupa'da kulis yapmadan önce, siz lütfen Başbakanı ikna edin de vatandaşlarımız serbestçe yurt dışına çıkabilsinler. Tıpkı hükümetinizce, Pasaport Yasasının bir maddesini değiştirerek, kaçakçılara ve vergi borcu olanlara yurt dışına çıkış izni verdiğiniz gibi... (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Üstelik biz onları, Başbakanın iş gezilerine götürmenizi de istemiyoruz, ki zaten gelmezler.

Bu konuda tutarlı ve kararlı olunuz. AET ile ilişkilerimizin düzelmesi amacıyla, Sayın Abdullah Baştürk'e bir yandan pasaport vermek zorunda kalıyor; ama diğer yandan «Kafası kopasıca sendikacılar» diyerek, kafasını kopartmak istiyor bir sayın bakanınız. Ya demokrat olunuz, ya da Batı Avrupa'da demokratım diye caka satmayınız.

Sayın Halefoğlu, size soruyorum : 10 yıl Bonn'da büyükelçilik yaptınız. Elinizi vicdanınıza koyup söyleyin; AET üyeliğine başvurmaya hazırlanan bir ülkenin, öncelikle bu iç çelişkilerini gidermesi gerekmez mi?

Peki, ANAP İktidarı böyle; ya Batı Avrupa?.. Serbest dolaşım hakkındaki çelişkide onlar da haksız. Çünkü, hukuken biz haklıyız ve bu hakkımızı tanımak zorundalar. Avrupa her zaman hukukun üstünlüğü ilkesine inanmıştır. Konu Türkiye olunca, bu ilke niçin göz ardı edilmektedir? Ya bu anlaşmayı imzalamasaydınız, ya da uyunuz. Bir Türk sosyal demokratı olarak, Avrupalı sosyal demokratlara bu kürsüden sesleniyorum : Türk işçilerinin serbest dolaşım hakkına karşı çıkmanızın, hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşır hiçbir yanı yoktur. (SHP sıralarından alkışlar)

Türk-Sovyet ilişkileri :

Başbakan Turgut Özal'ın, geçen yıl Sovyetler Birliği'ne yaptığı ziyaret sırasında meydana gelen bazı

olaylar, Türk-Sovyet ilişkilerinde ciddî soru işaretleri yaratmıştır. Başbakan Turgut Özal bu seyahatte Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreteri Mihail Gorbaçov tarafından kabul edilmemiştir. Önce şu hususu belirtelim: Gorbaçov'un Türkiye Cumhuriyeti Başbakanını kabul etmemesi onaylanacak bir tutum değildir ve iyi komşuluk ilişkileriyle bağdaşmaz. Türk-Sovyet ilişkilerinde geçmişte yaşanan sıkıntılar, çoğu kez Sovyet tarafının yaptığı hatalardan kaynaklanmıştır. Sovyet yöneticilerinin geçmişte yaptıkları hatalarının Türk kamuoyunda yarattığı tedirginliğin giderilmesi uzun yıllar almıştır. Bunu bildikleri halde, Sovyet yöneticilerinin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanını kabul etmemesi yakışıksız bir davranış olmuştur. Gelgelelim, böyle önemli bir ziyarette bu tür tatsız bir sürprizle karşılaşılmasında, acaba Sayın Özal'ın dış politikayı hafife alan yaklaşımının da rolü olmamış mıdır? (SHP sıralarından alkışlar) Sovyetler Birliği'ne yapılacak ziyaretin önceden çok iyi hazırlanması gerekmez miydi?

Sayın Halefoğlu yine size soruyorum : Siz Sovyetler Birliği'nde iki kez büyükelçilik yapmış, Sovyet sisteminin işleyişini yakından bilen tecrübeli bir diplomatsınız. Lütfen şimdi soracağım soruya içtenlikle yanıt verin: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sovyetler Birliği'ne, herhangi bir ülkeye gider gibi gidebilir mi?

Unutmadan belirteyim, Gorbaçov Özal ile görüşmedi ama, daha sonra Yaşar Kemal ile Zülfü Livaneli'yi Kremlin'deki çalışma odasında kabul etti. (SHP sıralarından alkışlar)

Gelelim Bulgaristan'daki Türklerin durumuna : Bulgaristan'daki soydaşlarımıza reva görülen muameleler çağımızın yüzkarasıdır. İnsanların isimlerini zorla değiştirmek, Türkçe konuşmaları yasaklamak, ibadet özgürlüklerini engellemek insanlık adına utanç vericidir. Partimiz, Bulgaristan'daki Türklerin durumlarını iyileştirecek her uygulamada hükümete destek olacaktır. Ancak, Sayın Başbakanın bir vesileyle bu kürsüden söylediği gibi, bu iyileştirmeler Türkiye'nin nüfusu 70 milyona çıkınca düşünülecek iyileştirmeler olmasın. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Yalnızca yurdumuza iltica edenlerin durumlarına değil, oradaki baskı altındaki soydaşlarımızın durumlarına da önem verilsin ve neler yapılacağı bu yüce Mecliste tartışılsın.

Türkiye - Ortadoğu ülkeleri ilişkileri : Komşularımıza bu kürsüden bir mesaj vermek istiyoruz. Türkiye, hiçbir ülkenin iç işlerine «Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesi gereği karışmamıştır. Aynı dürüstlüğü komşularımızdan da beklemek en doğal hakkımızdır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Türkiye'nin bu dürüst tutumunu, ne yazık ki bazı komşularımız bir zaaf gibi görmekte ve aleyhimize bazı tertipler içine girmektedirler. İran yöneticilerinin İslam devrimini Türkiye'ye ihraç etme çabaları, bu açıdan, dürüst komşuluk ilişkileri içerisinde değerlendirilemez. Biz, laik sistemimizi İran'a ihraç etmeye kalkışıyor muyuz? Hayır. (SHP sıralarından alkışlar) O halde aynı duyarlılığı İran'dan beklemek bizim de hakkımızdır.

BAŞKAN — Sayın Canver, 6 dakikanız var efendim.

CÜNEYT CANVER (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Yine Türkiye içerisinde terörü körüklemek için bazı tedhişçilerin Suriye'de eğitildiği haberlerini basından sıkça okuyoruz. Bu tutum ve davranışlar iyi komşuluk ilişkileriyle bağdaşmaz. Komşularımızı, Türkiye aleyhindeki faaliyetlerden vazgeçmeleri için uyarıyoruz. Türkiye'nin dostluğu, sizler için ancak kazançtır. Türkiye'nin dostluğunu arayanlar, Türkiye karşısındaki hasmane tutumlarını derhal terk etmek zorundadırlar. Komşularımız, Türkiye ile iyi geçinmenin kendi çıkarlarına olduğunu kavramak zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar.

İran - Irak savaşını da son derece anlamsız buluyoruz. Bu iki ülkenin, savaşın sadece Batı'daki silah tüccarlarının ve Ortadoğuda hesapları olan ülkelerin işine yaradığını kavramalarının zamanı gelmiştir, geçmektedir.

Libya ile ilişkiler konusuna kısaca değinmek istiyorum : Son zamanlarda Libya yöneticileri, başta Kaddafi olmak üzere Türkiye hakkında bazı yakışıksız suçlamalarda bulunmaktadırlar. Kaddafi Türk halkı tarafından, Kıbrıs Harekâtında Türk Hava Kuvvetlerine destek veren bir dost olarak tanınmakta ve sevilmektedir. Bu imajı yıkmamak Kaddafi'nin görevidir. Çünkü, Türk ve Libya halkları tarihten gelen dostluk ve kardeşlik bağlarına sahiptirler.

Ya İsrail?.. Ortadoğu sorununun çözümsüzlüğünün başlıca sorumlusu, Amerika'nın bölgedeki jandarması İsrail'dir. Saldırgan ve korsan devlet, işgal ettiği Filistin topraklarından çekilmedikçe, Ortadoğu sorununa bir çözüm bulunması mümkün olamayacaktır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Gelelim, Türkiye'nin Ortadoğu politikasına. Türkiye bir bölge ülkesi olarak Ortadoğuda tarihsel bir

sorumluluğa sahiptir. Ortadoğu politikamızda en dikkatli olmamız gereken bir dönemden geçiyoruz. Türkiye, bölge ülkeleriyle arasını açmak için düzenlenecek senaryolara karşı uyanık olmak zorundadır. Bir bölge ülkesi olarak Türkiye, Ortadoğuda olup bitenlere seyirci kalamaz. Ancak Özal Hükümetinin, Amerika'nın, Libya'ya karşı giriştiği barbarca saldırı karşısında seyirci kalıp sesini yükseltmemesi son derece hazindir. Özal Hükümeti, ABD'nin, Libya'da masum halka karşı giriştiği bu terör hareketi karşısında, başını devekuşu gibi kuma sokmuştur. Bu mu bağımsız dış politika anlayışı? Amerika'yı ürkütmemek kaygısı ile sivil halka yönelik bu saldırılara karşı sessiz kalmak, Atatürk'ün, mazlum ulusların bağımsızlığına örnek olan Türkiye'sine yakışır mı?

Sayın Halefoğlu, ABD'nin bu saldırısını açıkça kınayabiliyor musunuz?

Sözlerimi bağlarken önemli gördüğüm bir hususu kısaca vurgulamak istiyorum : Türkiye'nin ulusal çıkarlarını savunmak hiç kimsenin tekelinde değildir, hele milliyetçiliklerini dilinden düşürmeyenlerin tekelinde hiçbir zaman değildir. (SHP sıralarından alkışlar)

Biz, geçmişte vatan - millet sözlerini dillerinden düşürmeyenlerin, Amerika'lı generallerin sözlerine kanıp Türkiye'nin çıkarlarını nasıl ipotek altına soktuklarını çok iyi biliyoruz.

Bu kürsüden iddia ediyorum, Türkiye'nin uluslararası alanda çıkarlarını en iyi savunacak olanlar bizler, yani sosyal demokratlarız. Geçmişte, Türkiye'nin en güç dönemden geçtiği, her bir yandan baskılara hedef olduğu bir dönemde, Türk sosyal demokratları içte güç duruma düşme pahasına ödün vermemiş, direnmişlerdir. Gerçek milliyetçiliğin bayrağını ancak sosyal demokratlar yükseltebilir. (SHP sıralarından alkışlar)

714 sayılı NOTAM'ı sosyal demokratlar mı kaldırdı? Yunanistan'ın NATO'nun askerî kanadına dönüşüne, karşılıksız, sosyal demokratlar mı izin verdi? Amerika ile geçen hafta yapılan ve önemli ödünlerle sonuçlanan üsler anlaşması SEA konusundaki mutabakatı sosyal demokratlar mı imzaladılar? Bazıları istedikleri kadar milliyetçi geçinsinler, bunların milliyetçiliği Boğaz tepelerini Araplara peşkeş çekecek, pazarlayacak kadar dardır. (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Ödün talepleri karşısında direnmesini biz biliriz. Çünkü, Mustafa Kemal'in gerçek bağımsızlık ruhunu bugün yaşatanlar bizleriz. Ulusal onurumuz, ulusal çıkarımız, bizim namusumuzdur.

Hepinize saygılar sunuyorum. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Canver.

Şahsı adına, lehte konuşmak üzere Sayın Göksel Kalaycıoğlu söz istemişlerdir.

Sayın Kalaycıoğlu, süreniz 10 dakikadır.

Buyurun efendim.

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, hükümetimizin takip ettiği dış politika hakkında bazı görüşlerimi, bana tanınan sürenin elverdiği ölçüde arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum ve yüce Meclise saygılarımı sunuyorum.

Benden evvel burada konuşan değerli arkadaşım Erol Ağagil'in, konuşmasında bahsettiği konular hakikaten üzücüdür. Buradan ifade etmeliyim ki, kürsü masuniyetinin arkasına gizlenerek yüce Meclise ve milletvekillerine hakaret etmek, bizatihi hakaret edenin, kendi kendine hakaret etmesi anlamını taşır.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Sayın Başkan, beni durdurdunuz ama...

AHMET SIRRI ÖZBEK (Adıyaman) — Sayın Başkan, müdahale edin, kapandı bu konu.

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Devamla) — Bu kürsüye çıkacak arkadaşların bilhassa buna dikkat etmeleri gerektiğine işaret etmek isterim.

Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken, olayları sıcak tutmak gayesiyle kürsüyü konu dışında kullanmak, kanımca bir iyi niyet gösterisi değildir.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, bunlar yaralayıcı sözler değil midir?

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Devamla) — Hayır efendim, ben doğruyu aksettiriyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Hanımefendi, size değil, Başkana soruyorum.

BAŞKAN — Lütfen devam ediniz Sayın Kalaycıoğlu.

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Devamla) — Bilindiği üzere, Türkiye'miz gerek coğrafî ve gerekse tarihî özellikleri itibariyle dünyada eşi bulunmayan bir ülkedir. Türkiye, bir yandan Doğu ile Batı arasında bir köprü teşkil etmekte, diğer yandan birbirinden farklı rejimlerle idare edilen ülkelerle hemhuduttur. Aynı zamanda Türkiye, Batı camiasıyla bütünleşmiş; fakat Ortadoğu ülkeleriyle ve İslam âlemiyle mevcut

tarihî bağlarını inkâr etmemiş, aksine bunları güçlendirmiş bir ülkedir. Ayrıca Türkiye, dünyadaki iki süper güçten birine komşu olmak özelliğini taşımaktadır. Türkiye, bu süper güç ile ayrı ittifaklarda bulunmalarına rağmen, iyi komşuluk ilişkilerini sürdürmeyi hedef edinmiştir. Saydığım coğrafî, tarihî ve siyasî özelliklerine ilaveten Türkiye, kalkınma yolunda bir ülkedir. Tabiatıyla bütün bu şartlar Türkiye'nin dış politikasını, iç politika mülahazalarının üstüne çıkaran bir tavırla ele alınmasını, çok yönlü olmasını ve millî bir karakter kazanmasını gerektirmektedir. Nitekim cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana hükümetler, ulu önder Atatürk'ün çizdiği doğrultuda dış politikamızı yürüttmeyi ilke edinmişlerdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; büyük Atatürk'ün çizdiği ilkeler ışığında, Anavatan Partisi iktidarının dış politika alanında çok başarılı bir yılı daha geride bıraktığı kanaatindeyim. Anavatan Partisi İktidarı dış politika alanında sık sık tenkitlere uğramıştır. Bazan Avrupa'yı ihmal edip Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilere öncelik verildiği öne sürülmüş, bazan da Batı'dan uzaklaşma pahasına İslam âlemiyle yakınlık tesis edildiği iddia edilmiştir. Ekonomik ilişkilere gereğinden fazla önem verildiği de, hükümete yöneltilen tenkitler arasında yer almıştır. Halbuki, bütün ülkelerin yeni piyasalar bulmak peşinde oldukları unutulmaktadır. Ne varki, hepimizin izlemekte olduğumuz gelişmeler, bu tenkitlerin yerinde olmadıklarını göstermektedir. Avrupa Konseyindeki sorunlarımız, bu iktidar devrinde çözümlenmiş, Türkiye hem Avrupa Konseyinde, hem de OECD'de dönem başkanı olmuştur. Sayın Başkanımızın açıkça ifade ettikleri gibi, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna şahsî başvuru hakkının da gene bizim iktidarımız zamanında tanınacağına inanmaktayım. Hiç şüphe yok ki, Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesinin en önemli merhalesini, Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olması teşkil edecektir.

Değerli milletvekilleri, şunu burada ifade etmeliyim ki, tam üyelik başvurusunu da yapacak olan yine bizim iktidarımız olacaktır. Öte yandan Amerika Birleşik Devletleriyle SEİA müzakereleri, kanımızca başarı ile sonuçlandırılmış; Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyacı olan silahların ekonomimize en az yük olacak şekilde sağlanması sonucu alınmıştır.

Değerli milletvekilleri, Anavatan Partisi İktidarı döneminde Ortadoğu ülkeleriyle mevcut tarihî bağlarımızdan da yararlanılarak, yapıcı bir diyalog ve önemli boyutlarda iktisadî ilişkiler kurulmuştur. Daha önemlisi, Türkiye bölgedeki ihtilaflara taraf olmadan kalmış, bütün ülkelerle dostane ilişkilerini muhafaza etmiş ve fikri sorulan, sözü dinlenen, dostluğu aranan bir ülke durumuna erişmiştir. Bunun müşahhas bir örneği de, NATO Parlamenterler Meclisi; yani Kuzey Atlantik Asamblesinin bu yıl yapılan genel kurul toplantılarında, memleketimizi ilgilendiren önemli konular hakkında kararlar alınması ve bu meyanda uzun süredir ilk defa bir Türk parlamenterin, asamblede başkanvekilliği görevine seçilmiş olmasıdır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye büyümektedir, güçlenmektedir. Buna paralel olarak dünyadaki itibarı artmaktadır. Bunda hükümetimizin, giderek artan capta kurduğu dış ekonomik ilişkilerimizin payı büyüktür. Bilindiği üzere, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler kimi zaman dostlukların müşahhas ifadesi oluyorlar, kimi zaman da dostlukların kurulmasını sağlıyorlar; her halûkârda sulh ve istikrarın yerleşmesine yardımcı oluyorlar. İşte Anavatan Partisi iktidarı dış ekonomik ilişkileri kavramış bir hükümet olarak, cumhuriyet tarihinde mümtaz bir yer işgal edecektir.

Öte yandan, değerli arkadaşlarım, Anavatan Partisi iktidarının diğer önemli bir icraatı, Güney Amerika'dan Asya'ya, Uzakdoğu'ya kadar açılma yolunu seçmiş olmasıdır. Dış politikamızın temel özelliklerinden biri olan çok yönlülük, böylece müşahhas ifadesini bulmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış politikamızın millî özelliklerinin muhafazası amacıyla, hükümetlerin değişmesine rağmen, dış politikamızın temel özellikleri değiştirilmeden yürütülmesi için, en önemli görevlerden biri hariciye mensuplarına düşmektedir. Ulu Önder Atatürk'ün çizdiği çerçevede yürütülen millî dış politikamızın başarıya ulaşması, bu politikanın ilkelerine sadık, vatanperver ve inançlı hariciye mensuplarımız olmadan mümkün değildir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kalaycıoğlu, lütfen toparlayın efendim.

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Devamla) — Efendim bitiyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, bugün Dışişleri Bakanlığımız, bünyesinde bulunan 700 kadar diplomat ile 50 milyonluk bir ülkenin dış ilişkilerinde başrolü oynamakta, her türlü güçlüğe ve namüsait şartlara rağmen hariciye memurlarımız görevlerini liyakatla, feragatla yerine getirmektedirler.

Demin söylediğim gibi, namüsait şartlar arasında ölüm tehlikesini bilhassa belirtmek isterim. Hepimizin

bildiği gibi, hariciye memurlarımız her an ölüm tehlikesiyle iç içe yaşamaktadırlar; fakat, burada takdirle ifade etmeliyim ki, şehit verilen veya saldırıya uğrayan hiç bir dış temsilciliğimizde görev aksatılmamış, can korkusundan başka bir yere tayinini isteyen çıkmamıştır.

BAŞKAN — Sayın Kalaycıoğlu, lütfen toparlayın efendim.

GÖKSEL KALAYCIOĞLU (Devamla) — Efendim bitiyor, bir paragraf kaldı.

Burada şunu da ifade etmeliyim ki, hariciye memurlarımızın mahdut malî imkânlara rağmen, görevlerini feragatla yerine getirdiklerini görmekten büyük memnunluk duymaktayız. Bilindiği gibi, gittikçe küçülen dünyamızda dış ilişkilerin, dolayısıyla hariciye memurlarının önemi artmaktadır; Dışişleri teşkilatımızı da bu meyanda kuvvetlendirmek gerekmektedir. Bu durumda kalifiye hariciye memuru yetiştirmek, hariciye mesleğini daha cazip hale getirmek, daha çok sayıda üniversite mezununun hariciye mesleğine intisap etmesini sağlamak amacıyla, tedbirler almak gerektiğine inanmaktayım.

Değerli arkadaşlarım, diğer taraftan Dışişleri Bakanlığının bünyesinde bilgisayarla mücehhez bir dokümantasyon ve değerlendirme merkezinin kurulmasının sayısız faydalarının olacağı kanaatindeyim.

Son günlerde Yunanistan'ın provoke ettiği hadiselerin, kendi iç bünyesinden kaynaklanan problemleri kamufle etmek ve ilgiyi başka taraflara çekmek gayretleri olarak nitelendirmek mümkündür. Bu konuda hükümetimizin itidal içindeki kararlı tutumu, her türlü takdire şayandır; çünkü olayı bir sınır olayı boyutundan çıkarmamak gerektiğine inanmaktayım.

Aynı şekilde Bulgaristan'daki soydaşlarımıza Bulgaristan'ın reva gördüğü zulmün, dünya kamuoyunun ve bize daima insan haklarından söz eden Batılı dostlarımızın yakın ilgisine mazhar olacağına inanmak isterim. Hükümetimizin bu konudaki kararlı tutumunu da tasvip ettiğimizi belirtmek isterim; çünkü, Bulgaristan uluslararası planda artık yalnız kalmıştır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1987 yılı Dışişleri Bakanlığı bütçesinin milletimize ve memleketimize hayırlı, uğurlu olmasını diler, yüce heyetinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kalaycıoğlu.

Sayın üyeler, öğleden önceki çalışma süremiz bitmek üzeredir. Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşmelere kaldığımız yerden devam etmek için, saat 14.00'te toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 12.55

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.00

BAŞKAN : Başkanvekili Arif Ş. Bilgin

KÂTİP ÜYELER : İsmail Üğdül (Edirne), Arif Ağaoğlu (Adıyaman)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 49 uncu Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

II. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/798, 1/799, 3/1150, 1/791, 3/1151, 1/792) (S. Sayısı : 499, 500, 510, 509) (Devam)

A) DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI (Devam)

1. — Dışişleri Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi

2. — Dışişleri Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki müzakerelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini almışlardır.

Aleyhte konuşmak üzere Sayın Nuri Korkmaz, buyurun efendim.

NURİ KORKMAZ (Adana) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Dışişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde görüşlerimi açıklamak üzere huzurlarınızdayım. Sözlerime başlamadan evvel Yüce Meclisi saygı ile selamlıyorum.

Sayın milletvekilleri, 7 yıldır Türkiye bir dış sorunlar yumağı ile karşı karşıyadır. Bu yumak, giderek büyüyen ve daha karmaşık hale gelen bir manzara arz etmektedir. Bu yumağın çözülmesi şöyle dursun, tersine Türkiye'nin etrafında çemberleri daraltıcı karakter taşımaktadır. Bu neden böyle olmuştur? Bunun nedenleri üzerinde durmakta sayısız yarar görüyorum. Bunun temel nedeni, Türkiye demokrasiyi yeterli boyutlarda işletemediği için, kamuoyundan yeterli güç alamadığı için, Türk dış politikasında güçsüzlük emareleri vardır.

Türkiye'de cumhuriyetin temel dayanaklarından olan laiklik ilkesinden ödünler verildiği için, güçsüzlük alametleri vardır.

Demokrasi işlediği dönemlerde çok unsurlu dengeler hassasiyetle gözetilirken onlardan uzaklaşma vardır.

Türkiye'nin jeopolitik öneminin ve onun ağırlığı altında dünyada en büyük silahlı kuvvetleri besleyen bir ülkenin yeterli ağırlığı dünya politikasında, Türk politikasında hissedilememektedir.

Sayın milletvekilleri, ulusal kurtuluş savaşımızdan bu yana ve hareket noktamız olan ulusal kurtuluş savaşında, biz bütün zorlukları parlamentonun işlemesiyle yendik, kamuoyundan güç alarak yendik; ama Yunanistan'la olan sorunlar burun buruna, sınır çatışmasına uzanacak kadar, hatta eğitim amacıyla yapılan görev uçuşlarında uçaklar taciz edilecek noktaya gelecek kadar büyüyerek, sayın hükümet lütfedip bu kürsüden bilgi vermek zahmetine bile katlanmayacaktır. Görüyor musunuz nerelere geldik? Yedi yıldır, adım adım bu politikada zamanında tavır koymamanın sonuçları, Türk dış politikasında kaynaklardan kopmayı, anailkelerden uzaklaşmanın bedellerini şimdi hep kara kara, başta hükümet olmak üzere, ulus, Meclis düşünmeye başladı.

Değerli milletvekilleri, jeopolitik durumumuz, etrafımızdaki ülkelerle olan ilişkilerimiz, ittifak ilişkilerimiz, doğu bloku ile olan ilişkilerimizde çok unsurlu dengeyi gözetme zorunluluğumuz vardır dedim.

Bizde demokrasiye ara verildiği zaman, Amerika Birleşik Devletleriyle genellikle ilişkiler bozulmuyor; ama batı Avrupa ile ilişkilerimiz bozuluyor. Hatta şimdi onun çözümünde hükümet, kamuoyu ve Meclisi bir tarafa bırakmış, Amerika desteği ile AET'ye girme savaşı veriyor. Bu, politikamızın düştüğü aczin en çarpıcı örneklerinden birisidir sevgili arkadaşlarım.

Çok unsurlu denge dedim; ne bir ölçünün ötesinde Amerika'ya, ne bir ölçünün ötesinde Batı'ya dayanarak dış politika yürütemezsiniz. Yürütürseniz, böyle açmazlarla karşı karşıya kalırsınız. Doğu bloku ülkeleriyle karşılıklı güvene dayanan ilişkiler kur-

mak zorundasınız. NATO'nun en tehlikeli kanadında görev yaptığınız NATO'nun Başkomutanı tarafından söylenecek; ama NATO'dan yeterli desteği görmeyeceksiniz. Bu arada Amerika'nın Pasifik'teki, körfezdeki menfaatleri için anlaşmalar imzalayacaksınız, o anlaşmaları imzalarken, nelerin cereyan ettiğini, ticarette dış politikanın ön plana geçtiğini; ama ülkenin bir tehlikeli maceraya sokulacak anlaşmanın burada görüşülmesini esirgeyeceksiniz; Anayasanın hükümlerini çiğneyerek esirgeyeceksiniz. Bu, dış politikada ulaştığımız tehlikeli noktaları gösteriyor.

Laiklik konusunda, 1980 yılına kadar katıldığımız İslam konferanslarında sadece gözlemci bulundururken, şimdi orada karar tasarılarında oy sahibi olacak, hatta başkanlığını yapacaksınız; ama Müslümanım diye bu ülkelerle, Kıbrıs'ın bağımsızlığı konusunda, tanınmasını sağlayamayacaksınız. Bunda bir terslik var.

Dahası var; birbuçuk milyon Türkün 2 yıldır çağımızın cehennemi haline gelen Bulgaristan'da, sadece kınamadan, sadece «70 milyona gelince gösteririm» demekten öteye bir şey söyleyemeyeceksiniz. Neden söyleyemiyorsunuz? Irk ayırımının en şiddetlisinin cereyan ettiği Güney Afrika'dakinden daha mı az tehlikelidir Bulgaristan'daki soydaşlarımızın durumu? Onlara tecrit politikasını uygulayabilmek için, NATO'yu AET'yi, entegre olduğumuz tesislerin desteğini sağlamak için neden çaba harcamıyorsunuz? Neden söyleyemiyorsunuz? Bunun arkasında Sovyet Rusya vardır. Yeter mi Bulgaristan'ın buna gücü; 8 milyonluk Bulgaristan, bütün Dünyanın şimşeklerini üzerine çekecek, böyle karar tasarılarını, böylesine reva görülmeyecek insanlık dışı muamelelere insanlarımızı tabi tutarken, Sovyet Rusya'nın arkasında bulunduğunu neden söyleyemeyeceksiniz? Çünkü, hem ekonominiz, hem cep delik; hem cepken delik; hem halktan uzaklaşmışsınız, hem ticareti dış politikanın metaı haline getirmişsiniz. Elbetteki çıkamazsınız bunun içinden.

Sayın milletvekilleri, en önemli tehlikeyi, önemlilere tercih ederek, tehlikeleri sıralamaya çalışacağım : Yunanistan 1928 yılından bu yana 10 misli genişlemiş. Uçuş koridoru dedik, sesimizi çıkaramadık, Limni Adasının NATO amaçlarıyla kullanılması dedik, tavır koyamadık, adaların silahlandırılması dedik, tavır koyamadık, Ege haklarımızı ağzımıza alamadık; ama şimdi burada, İpsla'da, Keşan'da subayımız, erimiz şehit ediliyor; sınır tecavüzüne kadar ulaşmış. Hatta NATO'nun fizikî bölünmüşlüğü ortaya çıkmış. NATO'ya «Eğer Yunanistan bu tutumundan vazgeçmezse, ben şu görevlerimi askıya alıyorum» diyebilir musunuz? Politika bu, ama diyemiyorsunuz. Yunanistan bunu kullanıyor. Hatta, AET' den aldığı yardımı, silahlanma yarışında Türkiye'yi tehdit göstererek kullanıyor. O da yetmiyor, birliklerini Türk sınırına yakın konuşlandırıyor.

Geçenlerde burada dış politikamızla ilgili genel görüşme sırasında da söylediğim gibi, Yunanistan'ın yapacağı bir adım kalmıştır; bundan sonrası savaştır. Kimse arzu etmez; ama yarın «12 mile çıkardım» derse, bu hükümet ne yapacaktır? Kamuoyunun haberi yoktur; oradaki çatışmadan haberi yoktur; İran'ın Türkiye'de irtica faaliyetleriyle ilgili yardımlarından haberi yoktur, hatta Türkiye'de Gaziosmanpaşa'da, Çankaya'da dolaşan İran'lılardan haberi yoktur.

BAŞKAN — Sayın Korkmaz, 3 dakikanız var efendim.

NURİ KORKMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Yunanistan bu genişlemelerini sürdürürken, Meis Adasında havaalanı yaptı; yetmedi, şimdi Kıbrıs Rus kesimini silahlandırıyor. Kıbrıs'ın uluslararası alanda ikili görüşmelerle müzakeresinde engellemede baş aktör, Yunanistan.

AET'ye girişimiz konusunda, yalnız hükümetin konuların ciddiyetini kavramamasından değil, Yunanistan'ın da etkili olduğunu unutmamak gerekir. Çünkü, siz, kamuoyundan güç alarak değil, kendi ekonominize dayanarak AET'ye girme savaşını vermeyipte, Amerikan desteği ile olmayan demokrasimizi olmuş gibi gösterirseniz, o köprüleri geçemezsiniz.

Diyebiliyor musunuz Portekiz gibi, İspanya gibi, «Bende de sendika hakkı var, bende de siyasal özgürlük var, bende de katılmak hakkı vardır». Bunu diyebildiğiniz gün AET'ye gireceksiniz. Çünkü, AET yalnız bir ekonomik topluluk değil, AET aynı zamanda bir demokrasi topluluğudur, bir dayanışma topluluğudur. Onlardan kaçırırsanız, onları yapamazsanız, yoksa bakanınız gider İngiltere kapısında, Almanya kapısında dolaşır; ama elleri boş döner gelir, bugün olduğu gibi.

Değerli arkadaşlarım, Savunma Ekonomi İşbirliğinin önemi üzerinde hassasiyetle durmak istiyorum. Bugün Basra Körfezi'nde, Pasifik'te Amerika'nın büyük menfaatleri vardır. Bu menfaatleri gerçekleştirmek için, Türkiye burada dolaylı biçimde kullanılmak istenmektedir. Çünkü, bu bölgeyi kontrol eden tek NATO ülkesi Türkiye'dir. NATO ülkeleri Türkiye'

nin NATO dışı amaçlarla kullanılmasını istememektedirler - Amerika dışında - ama, Türkiye'nin bölge ülkesi olarak sorumluluğa katılmasını istemektedirler. İşte anlaşmanın ehemmiyeti buradadır, işte Anayasanın 90 ıncı maddesine göre, bu anlaşmayı öyle kapalı kapılar ardında değil, bu Meclisten geçirmek zorundasınız.

BAŞKAN — Sayın Korkmaz, toparlayın efendim.

NURİ KORKMAZ (Devamla) — Buradan geçirmediğiniz bir anlaşmayı Demokratik Sol Parti olarak tanımadığımızı ilan ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Korkmaz, lütfen toparlayın, bitirin.

NURİ KORKMAZ (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anlaşma uzmanı Perle'nin, bu anlaşmalar nedeniyle Brüksel'de 19 Mayıs 1986 günü yaptığı konuşma ile Sayın Başbakanın konuşmaları arasındaki çelişkiyi vurgulayarak sözlerimi bitirmek istiyorum.

Sayın Perle, 19 Mayıs 1986 günü Brüksel'de yapılan toplantıda, «Savunma İşbirliği Anlaşması içerisinde bulunduğumuz ülkelerde, yani kuvvetlerimizi üstlendirdiğimiz ülkelerde, kriz bölgelerine, o ülkelerin onayını almadan kuvvetlerimizi kaydırabiliriz» demişlerdir; ama Sayın Başbakan, on gün evvel yaptığı basın toplantısında «Amerikan Kongresinin zorlukları var, Amerika'nın bütçe açıkları var. Biz, yönetimin taahhütlerine güveniyoruz» diyerek İkili Savunma İşbirliği Anlaşmasını parafe etmişlerdir.

Ben, şimdi bu kürsüden soruyorum! Sayın Başbakan, sizi kongre ilgilendiriyor da, bu Meclis ilgilendirmiyor mu?

BAŞKAN — Sayın Korkmaz, süreyi aştınız.

NURİ KORKMAZ (Devamla) — Amerika'nın bütçe açıkları sizi ilgilendiriyor da, delik deşik olmuş bütçeniz sizi ilgilendirmiyor mu? Bunlar hesaba katılmadan yapılacak bir anlaşmanın, Türkiye'yi maceraya iteceğini vurguluyor, Dışişleri Bakanlığı bütçesinin milletimize hayırlı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. Sağolun. (SHP, DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Korkmaz.

Dışişleri Bakanı Sayın Halefoğlu, buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Dışişleri Bakanlığının 1987 yılı bütçesini sunmak üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Önce bakanlığımızın bütçe rakamları ve idarî konuları hakkında kısaca bilgi takdim edeceğim. Daha sonra, dünyadaki başlıca siyasî gelişmeler ve dış politika alanındaki faaliyetlerimiz hakkında görüş ve düşüncelerimizi arz edeceğim. Ayrıca, benden önce söz alan değerli milletvekillerimizin değindikleri hususları cevaplandırmaya gayret edeceğim.

Bakanlığımız 1987 yılı malî yılı bütçe tasarısı 111 milyar 63 milyon Türk Lirası olarak yüce Meclisin tasvibine sunulmaktadır. Bu meblağın 67 milyar 850 milyon Türk Lirası cari harcamalara, 1 milyar 500 milyon Türk Lirası yatırım harcamalarına, 41 milyar 713 milyon Türk Liralık bölümü ise, transfer harcamalarına ayrılmış bulunmaktadır.

Sözkonusu harcama türlerini kapsayan rakamları, bütçe teklifimiz üzerinde inceleyecek olursak;

67 milyar 850 milyon Türk Lirası tutarındaki cari harcamaların, 47 milyarlık büyük bölümünün, personel harcamalarına ait olduğu görülecektir. Bu miktarın yaklaşık 29,5 milyar Türk Liralık kısmı memur aylıklarına, 14 milyar 392 milyon Türk Liralık kısmı sözleşmeli personel ücretlerine, 1 milyar 320 milyon Türk Liralık bölümü ise yurt içi ve yurt dışındaki tüm memurlarımızın tedavi ve cenaze giderleri yardımına ayrılmış, kalan cüzi bir kısmı da diğer personel giderlerine tahsis edilmiştir.

1 milyar 500 milyon Türk Lirası tutarındaki yatırım harcamaları ise, ayrıntıları bütçe taslağımızda gösterilmiş bulunan, Bakanlığımızın yurt içindeki muhtelif yatırım projelerine ayrılmış bulunmaktadır.

(3) ödenek türü altında yer alan 41 milyar 713 milyon Türk Lirası tutarındaki transfer harcamaları incelendiğinde, bu harcamaların, ülkemizin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllere olan katılma paylarıyla, esasen Bakanlığımız bütçesini doğrudan ilgilendirmeyen bazı devlet giderlerini kapsadığı görülecektir. Bu itibarla, anılan transfer harcamaları tenzil edildiğinde Bakanlığımız bütçesinin gerçekte 69 milyar 350 mliyon Türk Lirasını geçmediği ve 1987 gider bütçesi içindeki payının da binde 6,35 olduğu görülecektir.

Bakanlığımızın 1987 yılı bütçe tasarısı, 1986 malî yılı rakamlarına göre yüzde 36'lık bir artış göstermektedir. Ancak, hemen arz edeyim ki, Bakanlığımız ödeneklerinin yüzde 80'den fazlası, Bakanlığımızın özelliği nedeniyle dövizle yapılan harcamalara ilişkindir. Bu itibarla, döviz kurlarındaki değişikliklerden dolayı Bakanlığımız, bütçe yılı içinde tahsisatı menfî yönde en fazla etkilenen kurumların başında gelmektedir. Bu durum, bütçemizin her yıl, Türk Lirasının yaban-

cı paralar karşısındaki değer kaybı oranında, zahirî olarak büyümesine neden olmaktadır.

1987 malî yılı bütçemiz, tasarruf prensipleri göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Dış temsilciliklerimizin faaliyette bulunduğu ülkelerdeki, yıllık ortalama fiyat artışları yüzde 30 dolaylarındadır. Ancak, hükümetimizce uygulanan tasarruf politikası nedeniyle, ihtiyaç duyulan mal ve hizmet alımları, zorunlu durumlara inhisar ettirilmiştir. Hal böyle olmakla birlikte, planladığımız faaliyetlerin, sınırlı ödeneklerimiz dahilinde en etkin şekilde icrasına çaba gösterileceğini yüce heyetinize arz etmek isterim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, dış politika konularına geçmeden önce, Sayın Köksal Toptan'ın görüş ifade ettiği bir - iki genel konuya temas etmek istiyorum. Önce Sayın Toptan'ın, dış politika konularında hükümetin yanında yer almayı vatanseverliğin icabı olduğu yolundaki sözleri, şükranla karşılanmaktadır. Sayın Toptan, Türkiye'nin önüne çıkan meselelerin, izlenen yanlış politikaların sonucu olduğunu ileri sürdüler. Türkiye'nin dış politikada karşılaştığı meselelerin çoğu, uzun yıllardan beri süre gelmektedir. Bu meselelerin ortaya çıkmasında, Türkiye'nin hiçbir sorumluluk payı yoktur. Biz bu meselelerin Türkiye'nin temel menfaatlarına uygun biçimde çözümlenmesi için gayret gösteriyoruz. Bunda başarılar sağladığımıza da inanıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Doğu - Batı ilişkilerinde geçen yıl ortaya çıkan nispî yumuşama havası, bu yıl meyvelerini vermeye başladı. 2,5 yıl süren Avrupa Silahsızlanma Konferansı, geçtiğimiz Eylül ayında anlaşmayla sonuçlandı. Bu konferansta kabul edilen kararlar, Avrupa kıtasında karşılıklı itimat havası yaratma yolunda, önemli bir ilerleme teşkil etti. Stockholm Konferansında kabul edilen tedbirlerin bütün ülkelerce tam olarak uygulanması halinde bu, Avrupa'da güven ortamının yerleşmesine katkıda bulunacak ve işbirliği imkânlarını artıracaktır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet liderleri arasında Reykjavik'te yapılan zirve toplantısında, nükleer silahların kontrolü ve sınırlandırılması alanlarında önemli bir mesafe alındı. Uzun menzilli nükleer silahlarda beş yıl içinde yüzde 50'lik indirim yapılması ve Avrupa kıtasındaki orta menzilli nükleer silahların kaldırılması hususlarında ABD ve Sovyet liderleri ilke mutabakatına varmışlardır. Bazı konularda taraflar arasında görüş ayrılıklarının sürmesine rağmen, üzerinde mutabakata varılan hususlar, şimdiye kadar bu alanda elde edilen neticelere nazaran ileri bir adım teşkil etmektedir.

Bu konuda çeşitli vesilelerle yaptığımız açıklamalarda, nükleer silahların indiriminin Avrupa'da konvansiyonel dengesizliğin önemini ön plana çıkaracağını ifade ettik. Konvansiyonel silahlar alanında da, Doğu ile Batı arasında en alt düzeyde denge sağlanması gerektiğine işaret ettik. 11 - 12 Aralık tarihlerinde Brüksel'de yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısında da bu görüş hâkim olmuş ve ortak bildiride de aynı düşüncelere yer verilmiştir.

Türkiye bütün bu çalışmaları çok yakından izlemekte ve silahların kontrolü alanında ittifak içinde yürütülen çalışmalara aktif biçimde katılmaktadır. Üzerinde durduğumuz en önemli husus, bu çalışmaların hiçbir ülkenin güvenliğini azaltmamasıdır. Bu bakımdan, nükleer ve konvansiyonel silahsızlanma çalışmaları arasında uyum sağlanması önem taşımaktadır.

Ayrıca, Avrupa'da yumuşama ve işbirliğinin geliştirilmesi için, insan hakları alanında Helsinki Nihaî Senedinde yer alan temel hükümlere, bütün ülkelerin tam olarak uymaları önem taşımaktadır. Güvenlik ve insan hakları konularının dengeli biçimde geliştirilmesi, halen Viyana'da sürdürülmekte olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında hassasiyetle takip ettiğimiz bir hususdur. Bu görüşlerimizi Viyana Toplantısının açılış oturumunda dile getirmiş bulunuyorum.

Huzurunuzda bir kere daha ifade etmek isterim ki, Hükümetimiz Türkiye'nin güvenliğinin en etkili biçimde korunmasını önde gelen hedef saymakta ve dış politika çalışmalarında bu hususa daima özel bir önem ve öncelik atfetmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; mensubu bulunduğumuz Batı camiasıyla ilişkilerimiz, memnuniyet verici şekilde gelişmektedir.

Amerika Birleşik Devletleriyle bir yıldan beri sürdürdüğümüz Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının yenilenmesiyle ilgili müzakereler, her iki tarafın da menfaatına hizmet edecek şekilde sonuçlanmıştır. Bu konuda Yüce Meclisin, basının ve kamuoyunun gösterdiği duyarlık bize güç vermiştir. Her vesileyle muhataplarımıza demokratik bir ülke olan Türkiye'de, Hükümetimizin, Meclisin ve kamuoyunun duygu ve düşüncelerini önemle dikkate almak zorunda olduğunu ifade etmişizdir.

Huzurunuzda açıkça belirteyim ki, bu defa üzerinde mutabakata varılan metin, birçok açıdan Türkiye lehine unsurlar ihtiva etmektedir. Biz, müzakerelerin başından beri iki tarafın taahhütleri ara-

sında bir denge sağlanması gerektiğini belirttik. Geçmişte ABD'nin sağladığı askerî yardımların Türkiye'nin ihtiyacının altında kaldığını ifade ettik. Türk - Amerikan ilişkilerinin yabancı unsurlardan arındırılması gerektiğini söyledik. İlişkilerimizin sadece savunma alanıyla sınırlı kalmaması gerektiğini, ekonomi, ticaret, savunma sanayii, teknoloji, bankacılık, turizm gibi alanlara da yaygınlaştırılıp, derinleştirilmesini ve bütün bu sahalarda karşılıklı menfaatlara hizmet edecek çözümler bulunması gerektiğini belirttik. ABD yönetimiyle yaptığımız müzakerelerde bu anlayışımızın muhataplarımızca da büyük ölçüde benimsendiğini ve yönetimin Türk - Amerikan ilişkilerini güçlendirmek için ciddî gayret içinde bulunduğunu memnuniyetle müşahede ettik. Aynı zamanda, gerek değerli milletvekillerimizin, gerek hükümet olarak bizim yaptığımız yoğun temasların sonucunda ABD Kongresinde, Türkiye ile ilgili gerçeklerin gittikçe daha iyi anlaşılmaya başlandığı ve Kongre içindeki dostlarımızın sayısının arttığını memnuniyetle müşahede ettik.

Geçen bir yıl içinde, çeşitli vesilelerle Türkiye'yi ziyaret eden Kongre üyelerinin ve yardımcılarının sayısı 100'ü aşmıştır. Sarf edilen bu gayretlerin neticesinde, ABD Kongresinde bu yıl kabul edilen bir kanun, Türkiye'nin de dahil olduğu bazı NATO ülkelerine önemli miktarda askerî malzeme sağlanması için Başkana yetki vermektedir. Bu şekilde ABD Kongresinin genel dış askerî yardım kesintilerinden etkilenerek, ihtiyacımızın çok altında bir düzeye düşmüş olan ABD askerî yardımı, önemli ölçüde telafi edilebilecektir.

Diğer taraftan, ABD askerî satış kredilerinin geri ödemelerinde ve faiz oranlarında getirilen yeni kolaylıklar, olumlu bir gelişme olarak telakki edilmektedir.

Çeşitli yorum ve değerlendirmelerde, Türkiye'nin sarih taahhütlerine karşılık, ABD yönetiminin sadece elinden gelen gayreti göstermeyi vaat ettiği belirtiliyor ve bu eleştiri konusu yapılıyor; doğrudur. Biz de bu konudaki kaygılarımızı çeşitli vesilelerle dile getirdik. Yönetim, Kongreyi bağlayacak uzun vadeli taahhütlere girmesinin hukuken mümkün olamayacağını bildirdi. Bununla birlikte, vardığımız anlaşmada yine de bir denge unsurunu muhafaza ediyoruz. Hiç tahmin ve temenni etmemekle birlikte, ileride ABD'nin, anlaşmada öngörülen mükellefiyetleri yerine getirememesi halinde, Türkiye'nin bu anlaşmayı her zaman tek taraflı olarak sona erdirmesi mümkündür.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş). — Gücünüz var mı, gücünüz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Sayın Toptan, «Türkiye'de ortak savunma tesisleri vardır» dedi. Bu ifadeyi düzeltmek isterim: Türkiye'de ortak savunma tesisi yoktur, Türk Silahlı Kuvvetlerine ait bazı tesislerden ABD'nin, mevcut anlaşmalar uyarınca, NATO amaçları çerçevesinde yararlanmasına imkân verilmesi söz konusudur.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — İfade Başbakana ait.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Bu anlaşma, tesislerin tamamen Türkiye'ye ait olduğu ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin mutlak komutası ve kontrolu altında bulunduğu gerçeğini değiştiremez.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Biraz da biz kullanabilsek.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Sayın Toptan, SEİA müzakerelerinin yürütülüş tarzı konusunda bazı eleştirilerde bulundu. Açıkça ifade edeyim ki, bu konudaki temas ve müzakereler, başından beri büyük bir dikkat ve itinayla yürütülmüştür. Türkiye'nin menfaatlarının azamî ölçüde korunmasına titizlikle riayet edilmiştir. Savunma ve ekonomik işbirliği arasında yakın bir irtibat vardır. Bu ilişki, 1980 Anlaşmasıyla da tesis edilmiştir. Başka ülkelerin yaptıkları anlaşmalarda da bu irtibata yer verilmiştir. ABD ile ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, tabiatıyla üzerimizdeki savunma yükünün bir ölçüde de olsa, hafifletilmesine imkân verecektir. SEİA ile ihtiyacımız olan silah ve gereçleri, ekonomiye daha az yük teşkil edecek bu sistem dahilinde temin etmemiz mümkün olacaktır. SEİA konusunda, kapsamlı bir değerlendirme yapmak için, somut neticelerin beklenmesi gerekmektedir.

Sayın Ağagil ve Sayın Korkmaz, Türkiye'deki tesislerin kullanılma biçimiyle ilgili bazı endişelerini dile getirdiler. Huzurunuzda açıkça ifade etmek isterim ki, bu üslerin NATO amaçları dışında kullanılmasına izin verilmesi söz konusu değildir. Nitekim, bölgemizde cereyan eden son olayların hiçbirinde de böyle bir izin verilmiş değildir.

Sayın Ağagil ve Sayın Canver, SEİA müzakerelerinde tarafımızdan izlenen tutum hakkında bazı eleştirilerde bulundular. Bu vesileyle şu hususları belirtmek isterim: SEİA müzakereleri sonunda mev-

cut anlaşmanın takviyesi sağlanmıştır, ilişkilerin daha geniş bir zemine oturtulması temin edilmiştir, Ordumuzun ihtiyaç duyduğu silahların millî ekonomimize daha az yük teşkil edecek şekilde temini imkânı hazırlanmıştır. Bu anlaşmanın etkili biçimde yürütülmesi için gerekli olan ortak mekanizma oluşturulmuştur. Hava Kuvvetlerimizin ihtiyacı olan uçakların temini üzerinde mutabakata varılmıştır. Birikmiş FMS borçlarından doğan malî yük hafifletilmiştir. ABD yönetiminin Türk Ordusunun modernizasyonuna yeterli katkıda bulunacak yardımı sağlamak amacıyla kongre nezdinde gerekli tekliflerı yapması ve bunların intacını ısrarla takip etmesi hususunda mutabık kalınmıştır. İki ülke arasındaki ticarî dengesizliği azaltmak amacıyla gayret sarfedilmeye devam olunacaktır; bu alanda sanayicilerimizin ve ihracatçılarımızın katkıları da önem taşımaktadır.

ABD, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türk basınının ve kamuoyunun hassasiyetini anlamıştır. Bu konudaki çabalarımızı ısrarla sürdüreceğiz.

Sayın Ağagil ve Sayın Canver, SEİA anlaşmasının neden 5 yıl süreyle uzatıldığını sordular. Bilindiği üzere, 1980 tarihli SEİA 5 yıl için yürürlüğe konulmuş, bu süreden sonra tarafların fesih ihbarında bulunmamaları halinde birer yıllık sürelerle yürürlükte kalması anlaşma metninde öngörülmüştü. Bu kere mutabık kalınan uzatmak, imza tarihinden itibaren 5 yıl, aslında 18 Aralık 1985 yılından itibaren olmak üzere yaklaşık 4 yıllık bir süreyi kapsamaktadır.

Taraflardan biri anlaşma içindeki sorumluluklarını yerine getirmediği takdirde, diğer tarafın yeniden müzakere açma veya fesih hakları baki kalmaktadır. Biz, her iki ülkenin kendisine düşen yükümlülükleri elinden geldiğince layıkı veçhile yerine getirmesi şartıyla karşılıklı ilişkilerde istikrar sağlamak amacıyla 4 yıllık bir uzatmada mahzur görmedik.

Gerek ekonomik, gerek savunma ilişkilerimizin gelecekte makul bir süre için gereğince planlanıp, programlanabilmesi de bu istikrarın mevcudiyetine yakinen bağlıdır. Örneğin; asvunma sanayii projeleri için, bugüne kadar görülmedik ölçüde ABD iş adamları ve yatırımcıları Türkiye'ye gelmektedirler.

Öte yandan daha şimdiden ekonomi ve ticaret alanında ihmal edilmeyecek neticeler aldık. Sayın Başbakanımız, birkaç gün önce yüce heyetinizin huzurunda ifade etti, 1983 yılından sonraki iki yıllık süre içinde ABD'ye ihracatımız bir mislinden fazla artarak 231 milyon dolardan 505 milyon dolara yükselmiştir. Tekstil ihracatımızı artıracak bazı tedbirlerin alınması sağlanmıştır, ayrıca Türk - Amerikan İş Adamları Konseyi kurulmuştur. Yatırımların Karşılıklı Teşviki Anlaşması imzalanmıştır, Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması pek kısa bir süre içinde imzalanacaktır, Savunma Sanayii alanında büyük projeler uygulama safhasına girmiştir.

Kültür alanında da ABD ile temaslarımızı yoğunlaştırıyoruz. Önümüzdeki yıl ABD'nin çeşitli şehirlerinde düzenleyeceğimiz Kanunî Sultan Süleyman sergisi vesilesiyle Türk kültürünü ve sanatını Amerikan toplumuna yaygın ve etkili bir biçimde tanıtabilmek amacıyla çok sayıda faaliyet düzenlemeyi kararlaştırmış bulunuyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Avrupa ile ilişkilerimizde de gözle görülür bir canlanma mevcuttur. Gerek ikili ilişkilerimizde, gerek Avrupa kuruluşlarıyla münasebetlerimizde, bugün, birkaç yıl önce tahayyül edilmesi bile zor bir noktaya ulaşmamız mümkün olmuştur. Türkiye ile ilişkilerde evvelce uzak, çekingen ve mesafeli bir tutum içinde olanlar bile, şimdi bizimle temas etmeye, ülkemizi ziyaret etmeye, Türkiye ile işbirliği yapmaya arzulu olduklarını her vesileyle ifade etmektedirler.

Avrupada insan haklarının ölçüsü olan Avrupa Konseyiyle, yıllardan beri süren ihtilaflı meselelerimiz sona ermiş, Türkiye maddesi, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin gündeminden çıkarılmıştır. Birkaç yıl önce Türk parlamenterlerini kabul etme hususunda tereddüt gösteren Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, tarihinin belki en geniş katılımlı yaz toplantısını geçtiğimiz temmuz ayında İstanbul'da yapmıştır. Türkiye'ye gelmekte evvelce tereddüt gösteren bazı parlamenterler, bu vesileyle Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanlarında sağladığı gelişmeleri bizzat ifade ettiler.

FEYZULLAH YILDIRIR (Gaziantep) — Yasaklar ne oluyor?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Avrupa Konseyi ile münasebetlerimizde memnunluk verici diğer bir gelişmeyi de, beş üye ülkenin Türkiye'deki bazı insan hakları ihlalleri iddialarını vesile yaparak, 1982 yılında İnsan Hakları Komisyonuna yaptıkları müracaatın dostane çözüm ile sonuçlanması teşkil etmiştir. Varılan karşılıklı mutabakat uyarınca, bu çerçevede halen sürdürülmekte olan temaslar önümüzdeki şubat ayında sona erecektir.

Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanlığına seçilmesi de, Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizin tamamen normalleştirilmesinin son ve en önemli merhalelerinden birini teşkil etmiştir.

Bu neticelerin alınmasında, siz değerli milletvekillerimizin de büyük katkıları olmuştur. Kendilerine huzurlarınızda derin şükranlarımı bir kere daha ifade etmek isterim.

Biz, elde ettiğimiz bu olumlu sonuçlarla yetinmiyoruz. Sayın Başbakanımız birkaç gün önce açıkladılar. Hükümetimizin yakın bir gelecekte, fertlerin, vatandaşlarımızın Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurma hakkını kabul etmesi söz konusudur.

Artık hiçbir ülke, insan hakları ve demokrasi bahanesiyle Türkiye'nin Batı Avrupa ile ve Avrupa kuruluşları ile ilişkilerini engellemeye kolay kolay cesaret edemeyecektir. Etse de, bu iddiaların hiçbir inandırıcılığı kalmayacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Avrup Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizde de geçen yıl içinde önemli mesafe aldık. Sürdürdüğümüz ısrarlı gayretlerin sonucunda, Türkiye - AET Ortaklık Konseyinin 16 Eylül tarihinde bakanlar düzeyinde toplanması mümkün oldu. Bu toplantının bir özelliği de, ilk defa olarak, AET'nin talebi üzerine, bakanlar düzeyinde siyasî istişarelere vesile teşkil etmesiydi.

Yunanistan'ın bu toplantıları engelleme çabaları başarısızlığa uğratıldı. Yunanlı bakanın, Türkiye'ye yönelik bilinen iddialarını destekleyen hiç kimse çıkmadı. Biz de bu iddialara karşı görüşlerimizi toplantı zabıtlarına geçirme imkânı bulduk.

Ortaklık Konseyi toplantısı, AET ile ilişkilerimizin normalleştirilmesi açısından önemli bir merhale teşkil etti. Ancak, biz Avrupa topluluğu ile ilişkilerimizi daha kapsamlı bir yaklaşımla ele alıyoruz. Türkiye ile ilişkilerden sorumlu komisyon üyesi Claude Cheysson ile Ankara'da görüşmelerde bulunduk. 12 Aralık günü kendisiyle Brüksel'de etraflı bir görüşme yapma fırsatını buldum. Devlet Bakanı Sayın Ali Bozer de son olarak Cheysson ile görüştü. Kendisine şunu anlattık. Eğer demokrasiyle yönetilen bir ülkede, Meclisiyle, muhalefetiyle, basınıyla, işçi ve işveren kesimleriyle toplumun tamamına yakın bölümü Avrupa entegrasyonuna katılmak fikrini benimsemişse, hiçbir hükümet bunu göz ardı edemez. Kaldı ki, bizim hükümetimiz bu oluşumu memnuniyetle karşılamaktadır. Zira, AET'ye tam üye olmak hedefi hükümet programımızda da yer almıştır ve dış politikamızın başlıca hedeflerinden birini teşkil etmektedir.

Bu mesajımızın açıklıkla anlaşıldığını ve Türkiye'nin tam üyelik için müracaat etme kararının geri dönülemez bir nitelik taşıdığının görüldüğünü ümit ediyoruz. Sayın Başbakanımızın da ifade ettikleri gibi, Türkiye tam üyelik başvurusunu 1987 yılı içerisinde yapacaktır. (ANAP sıralarından alkışlar)

AET yetkilileriyle yaptığımız müzakerelerde işgücünün serbest dolaşımı üzerinde de gayet tabiî olarak durduk. Ankara Anlaşması ve Katma Protokol hükümlerine göre, serbest dolaşımın 1 Aralık 1986 tarihinden itibaren tümüyle başlaması gerekmektedir. Topluluğun bu konuda ittihaz ettiği tutum, bizim açımızdan hiçbir şekilde kabule şayan değildir. Anlaşmalardan doğan bir hakkı, tek taraflı kararlarla bertaraf etmeye çalışmak mümkün olamaz. Böyle bir yaklaşım, Batı Avrupa siyasî felsefesinin temelini teşkil eden hukukun üstünlüğü ilkesiyle de bağdaştırılamaz. Ortaklık Anlaşması çeşitli yönleriyle bir denge oluşturmuştur. Serbest dolaşım da bu dengenin en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Bu nedenle, esasen ortaklık ilişkilerimizin de temel hedefi olan tam üyeliğe dönük biçimde yapılacak düzenlemeler ve kurulacak dengeler çerçevesinde, diğer aslî unsurlarla birlikte el emeğinin serbest dolaşımını da ele almanın mümkün olacağı düşüncesindeyiz.

Sayın Doğru Yol Partisi sözcüsünün «Türkiye'nin AET'ye tam üyelik için bir an önce başvuruda bulunması gerektiği» yolundaki sözlerini memnuniyetle karşılıyoruz. AET konusunda, hükümetimizin, başlangıçta topluluğu küçümseyici bir tutum takındığı doğru değildir; tersine, AET'ye tam üyelik, hükümetimizin programında başlıca dış politika hedeflerimiz arasında yer almıştır.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Bunu sağlamak için ne yaptınız?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Bu konuda, başlangıçtan beri sürekli ve ısrarlı gayret gösterilmiştir. Bu gayretlerin neticesinin alınması için gerekli zamanlama ve teşebbüsler diplomatik usuller çerçevesinde ayarlanmaktadır.

Gerek Sayın Ağagil, gerek Sayın Canver, AET'ye tam üyelik hedefimizden söz ederken, hükümetimizin demokrasi ve insan hakları alanlarındaki tutumu konusunda bazı eleştiriler yönelttiler. Hükümet olarak, demokrasiye ve insan haklarına bağlılığımızı her vesileyle ortaya koyduk ve koymaktayız. Bunun son örneklerinden birini, fertlerin Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna müracaat hakkını tanıma konusundaki kararlılığımız teşkil etmektedir. Türkiye'de, şimdiye

kadar hiçbir cumhuriyet hükümetinin yapamadığı bu hususu gerçekleştirmek bize nasip olacaktır; bundan gurur duyuyoruz. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Yüce heyetinizin huzurunda ifade etmek isterim ki, hükümet olarak AET ile ilişkilerimizi temel hedefler doğrultusunda ve millî menfaatlerimize en fazla yarar sağlayacak yönde geliştirmek için, inançla, sabırla gayret göstermeye devam edeceğiz.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — İyi sabırlar.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Bu zor ve meşakkatli bir yoldur. Zaman alıcı bir oluşumdur. Yolumuzun üzerinde engeller çıkarmak isteyenler olacaktır, daha şimdiden bunun örneklerini görüyoruz.

Biraz önce de ifade ettiğim gibi, Yunanistan, AET ile ilişkilerimizi engellemek için sistemli bir gayret içinde bulunmaktadır. Oysa Yunanistan'ın tam üyeliğinin Türkiye - AET ilişkilerini zarara uğratmayacağı hususunda topluluk bize zamanında taahhütte bulunmuştur. Yunanistan'ın da AET'ye bu yolda verdiği bir taahhüt mevcuttur. Kaldı ki, tek bir üyenin topluluğun diğer bütün üyelerine kendi iradesini ilanihaye kabul ettirmeye çalışması, AET'nin temel yapısı ve felsefesine de ters düşer. Diğer 11 üyenin, Yunanistan'ın bu engellemelerine karşı tamamen çaresiz kalacaklarına ihtimal vermiyoruz. Ayrıca, Yunanistan'ın, Türkiye'nin menfaatlerini zedelemekten başka hiçbir hedef gözetmeyen siyaset izlemesi, Türkiye ile Yunanistan arasında mevcut olan ihtilafı daha da derinleştirmekten ve Yunan hükümetinin yarattığı gerginliği artırmaktan başka sonuç vermesi beklenmemektedir. Son olarak, NATO Bakanlar Konseyinde yaptığımız konuşmalarda ve ikili temaslarda da bu düşüncelerimizi dile getirdik.

İttifak bu yıl, Üç Akil Adam raporu olarak bilinen ve NATO'ya yeni bir işbirliği ve dayanışma anlayışı getiren raporun kabulünü 30 uncu yılını kutluyor. Bu raporun bir yerinde aynen şöyle denilmektedir : «Dayanışma ve güç üzerine kurulu bulunan NATO ittifakının caydırıcılığı sadece, üyeleri arasındaki siyasî ve ekonomik ilişkilerin işbirliğine dayanması ve yakın olması halinde sağlanabilir. Birbirlerinin çıkarlarını dikkate almayan, aralarında siyasî veya ekonomik uyuşmazlıkları olan, birbirlerine karşı şüphe besleyen üyeleri olan bir ittifak ne caydırıcılık, ne de savunmada etkili olur.»

NATO Bakanlar Konseyi Toplantısında, sanki bugün için söylenmiş olan bu sözleri hatırlattım ve aynı zamanda müttefikimiz olan komşumuzun izlediği politikaların üç akil adamın 30 yıl önce işaret ettikleri endişelerin çok ötesine geçtiğini vurguladım.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Vurguladın da ne oldu?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; geçtiğimiz yıl içinde Batı Avrupa ülkeleri ile ikili ilişkilerimiz de yoğunluk ve dinamizm kazanmıştır. Federal Almanya Cumhurbaşkanı Richard Von Weizsaecker'in geçtiğimiz mayıs ayında ülkemize yaptığı ziyaret, bu dost ülkeyle ilişkilerimizin daha da güçlendirilmesi için önemli bir vesile teşkil etti. Sayın Von Weizsaecker'in ziyareti yaklaşık 30 yıldan beri Federal Almanya'dan Türkiye'ye Cumhurbaşkanı düzeyinde gerçekleştirilen ilk resmî ziyaret olmuştur. Bunun yanında, İngiltere ve Fransa da dahil olmak üzere, Batı Avrupa ülkeleriyle gerçekleştirilen temaslar sonucunda ilişkilerimizin ileri götürülmesi ve işbirliğinin geliştirilmesinde olumlu mesafeler alınmıştır.

Şu intibaımı huzurunuzda ifade etmek isterim ki; bundan 2 - 3 yıl öncesine nazaran Batı Avrupa'nın Türkiye'ye bakış açısı müspet yönde, hissedilir ölçüde değişmiştir. Şimdi artık Batı Avrupa'nın gözünde demokrasi yolunda istikrarlı bir şekilde yürüyen, iktisadî alanda kayda değer gelişmeler gösteren, Avrupa entegrasyonu içinde yerini almaya kararlı bir Türkiye vardır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Ortadoğu Bölgesindeki çatışmalar, ihtilaflar ve siyasî gerginlikler ciddiyetini muhafaza ediyor. Kapsamlı bir barışa ulaşılması için sarf edilen çabalar, maalesef henüz beklenen sonuçları vermemiştir.

Ürdün ile Filistin Kurtuluş Örgütünün müşterek teşebbüsü ile oluşturulan ve Filistin'lilerin meşru hak ve menfaatlarını teminat altına almayı amaçlayan girişimin, hiç değilse şimdilik neticesiz kalması, önemli bir fırsatın kaçırılmasına yol açmıştır. Biz, bu konudaki görüşlerimizi her vesileyle ve açıkça ortaya koyduk. Filistin sorununa tatminkâr bir çözüm bulunmadan ve İsrail 1967 yılından beri Kudüs dahil, işgal ettiği Arap topraklarından çekilmeden kalıcı bir barışa ulaşmanın mümkün olamayacağını ifade ettik. Bölgedeki bütün İslam ülkeleri arasında yakın bir işbirliği ve dayanışma ortamının tesisinin, barış girişimlerinin başarı şansını artıracağını vurguladık.

Yıllardan beri bölgede hüküm süren çatışma ve gerginliklerden hiç kimsenin kazançlı çıkması, siyasî avantaj elde etmesi mümkün değildir.

Lübnan halkının 11 yıldan beri çektiği ıstırap, Türk Milleti için derin bir üzüntü kaynağı olmaktadır. Lübnan'ın birlik ve bütünlüğünü sağlayacak, bu ülkede barış ve huzuru mümkün kılacak ve dış müdahaleleri sona erdirecek kalıcı bir çözüm yolu bulunması, bölge barışına da hizmet edecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Ortadoğu Bölgesindeki bütün Müslüman ülkelerle yakın dostluk ilişkileri sürdürme, karşılıkla menfaatlere hizmet eden işbirliğini geliştirme, ancak bu ülkeler arasındaki ihtilaflarda taraf tutmama siyasetini dış politikasının temel ilkelerinden biri haline getirmiştir. Bu politika sayesinde, Türkiye'nin bölgedeki itibarı artmış ve dostluğu gittikçe daha fazla aranır olmuştur.

Komşumuz Suriye'nin Türkiye'nin dostluğunun önemini, şimdi her zamandan ziyade idrak ettiği inancındayız. Suriye Başbakanının, bu yılın başında ülkemize yaptığı ziyaret sırasında, bizim için fevkalade büyük önem taşıyan güvenlik konusu üzerindeki hassasiyetimizi ifade ettik. Bu ziyaret sırasında, sınır güvenliği konusunda tarafların birbirlerine yardımcı olmayı ve kendi ülkelerinde birbirleri aleyhindeki faaliyetlere izin vermemeyi kabul etmeleri hususunda mutabakat tesis edilmiştir. Bunu dikkate değer bir gelişme telakki ediyoruz.

Başka vesilelerle de ifade ettiğimiz gibi, komşu ülkelerin birbirlerini güvenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı göstermeleri, dostluğun ve işbirliğinin en önemli koşuludur. Bu milletlerarası hukukun ve devletler arasındaki siyasî ilişkilerin de en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Yalnız sözlerle değil; fakat alınacak fiilî tedbirlerle de bu kurallara saygılı olunduğunun ortaya konulması gerçek bir dostluk ve işbirliği yolunda atılması gereken ilk adımı teşkil etmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonunda da ifade ettiğim gibi, Türkiye'nin dostluğunu arayanlar bu gerçekleri unutmamalıdırlar. Suriye ile ilişkilerimizin bu anlayış çerçevesinde daha da gelişeceği ümidini muhafaza ediyoruz.

Sayın Toptan, Suudî Arabistan'ın, Hatay'ı Türk toprakları içinde saymayıp, Hatay doğumlu Türk vatandaşlarına vize vermediğini söyledi. Suudî Arabistan'da çok sayıda işçimiz çalışmakta, ayrıca çeşitli mesleklere mensup Türk vatandaşları, her yıl bu ülkeyi ziyaret etmektedir. 1985 yılında bazı kişilerin vize almakta zorluklarla karşılaşmış oldukları bir vakıadır. Ancak, biz bunu önemle Suudî Arabistan yöneticilerinin dikkatine getirdik, zorlukların önlenmesini istedik. Bu girişimimiz olumlu sonuç verdi. Nitekim, 1986 yılı başında bu zorluklar son buldu. Son bir yıl zarfında bu konuda hiçbir zorlukla karşılaşılmış değildir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; İran ile Irak arasında altı yılı aşkın bir zamandan beri süregelen savaşı kaygı ile izliyoruz. Türkiye, savaşın başından beri takip ettiği tarafsızlık politikasını titizlikle sürdürmektedir. Başbakan seviyesinde ve yüksek düzeyde her iki ülke ile de teması muhafaza eden belki de yegane ülke Türkiye'dir. Her iki dost ve komşu ülke ile de münasebetlerimiz karşılıklı itimada dayanmaktadır. Zaman zaman Türkiye hakkında bazı yersiz ve yakışıksız beyanlarda bulunulduğunu görüyoruz. Bunun, Türkiye'nin gerçek niyetleri hakkında yanlış veya eksik bilgilerden kaynaklandığı inancındayız. Türkiye'yi taraflardan birinin veya diğerinin görüşlerine mütemayilmiş gibi takdim etmek isteyen bazı çevrelerin ortaya attıkları rivayetlere itibar edilmemelidir.

Yüce Meclisin huzurunda bir kere daha tekrarlamak isterim ki, bu rivayetlerin hiçbir mesneti yoktur ve Türkiye millî menfaatlerinin icabı olan tarafsızlık politikasını sürdürmeye kararlıdır. Aynı zamanda, gerek ikili düzeyde, gerek İslam Barış Komitesi çerçevesinde İran ile Irak arasındaki savaşın sona erdirilmesi için gayret sarf etmeye devam edeceğiz.

İkili ve çok taraflı ekonomik işbirliği alanlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Irak petrolünü Türkiye üzerinden Akdenize taşıyacak ikinci petrol boru hattının inşası önümüzdeki yılın ortalarında tamamlanacaktır. İran'la da petrol ve doğal gaz boru hatları inşası için temaslarımızı sürdürüyoruz.

Sayın Doğru Yol Partisi Sözcüsü, Musul ve Kerkük konusundaki düşüncelerini dile getirdi. Bu vesileyle huzurunuzda bir kere daha ifade etmek isterim ki, Türkiye. hudutları dışında herhangi bir emel beslememektedir. Bölgede mevcut dengelerin muhafaza edilmesinin, bütün ilgili tarafların yararına olduğu inancındayız. Bu inançla bölgedeki gelişmeleri yakından izlemekte ve değerlendirmekteyiz. Reaksiyonlarımız, millî menfaatlarımız çerçevesinde ve ölçüsünde olacaktır.

İslam ülkeleriyle çok taraflı işbirliği çerçevesinde, Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında faali-

yet gösteren İslam Konferansı Ekonomik ve Ticarî İşbirliği Daimî Komitesi, orta vadeli ihracat finansmanı, ihracat kredisi sigortası, tercihli ticaret sistemi ve ticarî enflasyon ağı kurulması gibi alanlarda önemli kararlar almıştır.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — El Baraka gibi.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Son yıllarda sarf edilen gayretlerin neticesinde Türkiye, ekonomik ve ticaret alanında İslam ülkeleri arasında öncü rolü oynayan bir ülke haline gelmiştir. Afrika ülkelerine de ekonomik ve teknik yardım yapılması çalışmalarımız süratle ilerlemektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; izlediğimiz çok boyutlu bir dış politikanın göstergesi de Alt Kıta ve Uzakdoğu ile yoğunlaşan ilişkilerimizdir. Bölge ülkeleriyle yapılan temaslar neticesinde ekonomi, ticaret ve ulaştırma alanlarında anlaşmalar imzalandı. Türk Hava Yolları Uzakdoğu'ya seferler yapmaya başladı. Çin'e ihracatımız iki yıl içinde bir misli arttı. Japonya ile ekonomik alanda başlattığımız işbirliği büyük ortak projelere dönüştü. Türk firmaları bazı Uzak Doğu ülkelerinde şubeler açtılar. Türkiye'nin adı artık Uzak Doğu zengin potansiyeline sahip ülkelerinde önemli bir partöner olarak zikredilmekte, bu bölgelerin önde gelen firmaları Türkiye'de yatırım yapmak için girişimlerde bulunmaktadırlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Avrupa ülkeleri ile de ekonomik ve ticarî münasebetlerimizi süratle geliştiriyoruz. Başbakanımızın Temmuz ayı sonunda Sovyetler Birliğine gerçekleştirdiği ziyaret sırasında planlama ve turizm anlaşmaları imzaladık. Sovyet doğal gazının, önümüzdeki yıl Türkiye'ye sevki için mutabakata vardık. Bunun bedelinin yüzde 70'inin Sovyet tarafınca Türk ürünlerinin ithalinde kullanılması hususunda anlaşmaya varıldı. İlk defa olarak, Türk müteahhitlik firmalarına Sovyetler Birliği'nde önemli projeler üstlenme imkânını sağlamış bulunuyoruz.

Doğu Bloku ülkeleri ile yapılan yüksek düzeyli temaslar ikili işbirliğinin geliştirilmesi için yeni ufuklar açılmasına imkân sağladı.

Ekim ayı içinde Türk - Romen işbirliği ile yapılan Orta Anadolu Petrol Rafinerisi, Kasım ayında da Türkiye - Çekoslavakya işbirliği ile gerçekleştirilen Soma - B Termik Santralının ikinci ünitesi hizmete girdi. İstanbul ile Köstence arasında Ro - Ro seferleri başladı. Bu hattan haftada 600'ün üzerinde TIR kamyon faydalanmaktadır. Yugoslavya ile ticaretimiz önümüzdeki yıl 200 milyon dolara yükseltilecektir. Mersin ile Yugoslavya'nın Koper limanları arasında Ro - Ro seferleri başlatmak için çalışmalarımız sürdürülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri: Doğu Avrupa ile gelişen ilişkilerimizin istisnasını Bulgaristan teşkil etmeye devam etmektedir. Yıl içinde bütün temaslarımızda ve ilgili uluslararası kuruluşlarda Türk azınlığına yapılan baskıları dile getirdik. Son olarak Viyana'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının açılışında, bu konudaki tepkimizi ve hassasiyetimizi ifade ettik. Dünya kamuoyunun ve ilgili ülke ve kuruluşların Bulgaristan hükümetinin uygulamalarına tepkisi yıl içinde yoğunluk kazandı. Özellikle Viyana İzleme Toplantısında birçok ülke, Bulgaristan'da Türk azınlığına yapılan muamelenin kabul edilmesine imkân olmadığını, bu insanlık dışı baskıların, bilhassa Helsinki Nihaî Senedinin bariz bir ihlalini teşkil ettiğini kuvvetli ifadelerle vurguladılar. Bu tutumlarını toplantıda el'an devam ettiriyorlar.

Bulgaristan Dışişleri Bakanının talebi üzerine kendisi ile geçen 7 Kasım 1986 günü Viyana'da uzun bir görüşme yaptım. «Bizimle her alanda işbirliği yapmak istediklerini» söyledi. Ben ise, Türk azınlığının ikili ve milletlerarası anlaşmalarla tanınmış olan haklarına saygı gösterilmesi gerektiği üzerinde durdum. Dileyen vatandaşlarımızın Türkiye'ye göç etmesine izin verilmesi ve bu amaçla bir göç anlaşması imzalanması talebimizi tekrarladım. İnsanların isimlerini zorla değiştirip, sonra bunun gönüllü olarak yapıldığını beklemenin insan zekâsı ile alay etmek anlamına geldiğini söyledim. Madem ki, soydaşlarımızın gönüllü olarak bu isimleri aldıklarını ifade ediyorlar, o zaman bıraksınlar, bu insanlar gönüllü olarak yeniden Türk isimlerini alabilsinler. Naim Süleymanoğlu'nun Türkiye'ye iltica edişi, soydaşlarımıza yapılan baskıların bir kere daha dünya kamuoyunun gözlerinin önüne serilmesine vesile teşkil etmiştir.

Bulgaristan'ın bu konuda izlediği ve medenî alemin bütün ölçülerine ters düşen tutumundan er geç vazgeçeceğini, arzu eden soydaşlarımızın Türkiye'ye göç etmelerine imkân vereceğini, altında kendi imzaları da bulunan Helsinki Nihaî Senedinin ve diğer anlaşmaların hükümlerine uymaya rıza göstereceğini ümit etmek istiyoruz.

Sayın Toptan, Bulgaristan'daki soydaşlarımız konusuna değinirken, hükümetimizin tutum almakta ge-

ciktiğini ve ülkemize iltica eden Naim Süleymanoğlu meselesinin iç politika amacı ile kullanıldığını ileri sürdüler...

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Doğrudur.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Hükümetimiz, Bulgaristan'daki soydaşlarımızın durumunu başlangıçtan beri büyük bir hassasiyetle izlemiş ve bu konuda alınan bilgilerin gerçekleri yansıttığının anlaşılması üzerine, gerek ikili düzeyde, gerek ilgili milletlerarası kuruluşlar nezdinde süratle gerekli girişimlerde bulunmuştur.

Süleymanoğlu konusu ise, iç politika amacıyla kullanılmamış, iktidarıyla, muhalefetiyle bütün siyasî partilerimiz ve halkımız bu soydaşlarımızı, sıcak ve samimî duygularla kucaklamıştır.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Semra Hanımın elini niye öptürdünüz, gerekiyormuş gibi.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yunanistan, biraz önce AET ve NATO çalışmaları vesilesiyle ifade ettiğim gibi, Türkiye aleyhindeki faaliyetlerine devam ediyor. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısında da belirttim. Yunanistan, artık, bu marazî Türk düşmanlığı saplantısından kendisini kurtarmalıdır. 1981 yılından beri sürdürdükleri bu politikadan Yunanistan ne kazanmıştır, Yunan Milleti ne kazanmıştır? Yunanistan Hükümeti bu tutumuyla, NATO'ya da, AET'ye de, Yunan Milletinin çıkarlarına da zarar vermektedir. Yunanistan içinde, bu politikaya açıkça karşı çıkan siyaset adamlarının, sanatçıların ve bilim adamlarının sesi her gün biraz daha yükselmektedir. Müzakerelerden kaçarak, meseleleri halletmenin imkânı yoktur. Yunanistan'ın daha fazla gecikmeden bu gerçeği anlamasını bekliyoruz.

Sayın DYP sözcüsü, «Yunan vatandaşlarına vize mecburiyetinin kaldırılması gibi tedbirlerle Türk - Yunan meselelerinin çözülemeyeceğini» ifade etti. Tabiatıyla, sadece bu gibi tedbirlerle meseleler halledilemez; ama Türk ve Yunan milletlerinin yakınlaşması ve aralarındaki dostluğu güçlendirmeleri mümkün olabilir. Bu da, Yunan idarecilerinin uzlaşmaz tutumlarını gözden geçirme mecburiyetini hissetmelerini sağlayabilir; bizim de amacımız budur.

Sayın Ağagil, «Yunanistan'ın, NATO'da Limni konusunda giriştiği tertiplere, yeterince tepki gösterilmediğini» ileri sürdü. Bu izlenim doğru değildir. Yunanistan'ın NATO içinde, gerek Limni, gerek diğer konulardaki tertipleri, tarafımızdan zamanında yapılan müdahaleler sonucunda önlenmiştir.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Ne önlendi efendim?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Yunanistan'ın, NATO'yu kendi çıkarları yönünde istismar etmesine müsaade etmedik ve etmeyeceğiz.

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Silahlandı ama.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Hava alanları kapatıldı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Devamla) — Limni'nin, NATO'nun savaş zamanı ihtimaliyat planlarına sokulması yolundaki girişimlere, gerek NATO nezdinde, gerek ikili planda kararlı bir biçimde karşı çıktık. Bu etkin girişimler sonucu, söz konusu planlama önlenmiştir. Diğer taraftan Yunanistan'ın hem ittifak, hem ülkemiz aleyhtarı tutumunu NATO'da sürekli olarak dile getiriyoruz, müttefiklerimizin dikkatini çekiyoruz. Bu düşüncelerimizi son olarak, 12 Aralık günü NATO Konseyinde dile getirdim ve NATO mekanizmalarının maksatlı bir şekilde istismarının önlenmesi gereğini vurguladım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yunanistan'ın Türkiye ile diyalog ve müzakerelerden kaçınan tutumu ve yarattığı sunî gerginlik politikası, iki ülke ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Son olarak, Yunan askerlerinin sınırımızı ihlali sonucu meydana gelen ve her iki taraftan da can kaybına yol açan olay, çok üzüntü vericidir. Olay üzerine Yunanistan Hükümetini, Ankara'da ve Atina'da şiddetle protesto ettik. Ayrıca, tazminat hakkımızı mahfuz tuttuğumuzu bildirdik. Yunanistan Hükümetinin öteden beri izlediği sunî gerginlik politikasının, bir sınır olayının bu müessif boyuta gelmesine amil olduğunu görmemek mümkün değildir. Bu itibarla, aynı savunma ittifakının üyesi olan iki komşu ülke, Türkiye ile Yunanistan arasında diyalog ve işbirliği ortamının daha fazla gecikilmeden yeniden tesisinin ne derece önem taşıdığı, bu acı hadiseyle bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Kıbrıs'ta da, Kıbrıs Rum Yönetimini uzlaşmazlığa sevk ederek, hiçbir yere varmaları mümkün değildir. Kıbrıs'ta uzlaşmayı engelleyen tarafın Rumlar olduğunu dünyada anlayanların sayısı, her geçen gün artmaktadır. Milletlerarası camia, Kıbrıs Rumlarını, Kıbrıs Devletinin tek meşru temsilcisi say-

maktan vazgeçtiği ve adadaki iki topluma eşit muamele yapmaya başladığı anda, Yunan Rum tarafının Kıbrıs'ta uzlaşma tutumlarını değiştirmek ihtiyacını duyacaklarına inanıyoruz. Türkiye, Kıbrıs Türk Toplumunun güvenliğini etkin ve fiilî garantisiyle korumaya ve iktisadî halkınmasını desteklemeye devam edecektir. Başbakanımız temmuz ayında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine yaptığı ziyaret sırasında, bu konudaki kararlılığımızı açıkça ifade etmiştir.

Sayın Ağagil, «Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin milletlerarası alanda tanınmasında başarı kazanılmadığını» söyledi. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 1983 yılında kuruluşundan bu yana, devlet olmanın bütün vasıflarına sahip olarak varlığını sürdürmektedir. Bugün birçok AET üyesi ülke de dahil olmak üzere 60'ın üzerinde ülke KKTC ile ticaret yapmakta, ekonomik ilişki kurmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, birçok milletlerarası teknik, kültürel toplantıya katılmakta, İslam Konferansında görüşlerini ifade edebilmektedir. KKTC'nin varlığını muhafaza edeceği inancı, dünya kamuoyunda gittikçe daha fazla yer almaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünyada son zamanlarda artan terör olayları, terörizmle mücadelede milletlerarası işbirliği ihtiyacını açık biçimde ortaya koymuştur. Terör olaylarına karşı zamanında yeterince duyarlılık göstermeyen bazı ülkelerin, şimdi işbirliği ihtiyacından söz etmelerini, olumlu bir gelişme sayıyoruz. Türkiye öteden beri, milletlerarası camianın, ayrım gözetmeksizin, bütün terörist faaliyetlere, aynı kararlılıkla karşı koyması gerektiği görüşünü savunagelmiştir. Teröristlere veya onları destekleyenlere yardımcı olmanın veya müsamaha göstermenin hiçbir ülkeye avantaj kazandırması mümkün değildir. Zira, artık iyice anlaşılmıştır ki, hiçbir ülke kendini terörist saldırılardan muaf sayamaz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sayısı 2 milyon 282 bine ulaşmıştır. Bunların sosyal haklarının, eğitim ve kültür sorunlarının ve din hizmetleri ihtiyaçlarının karşılanması için hükümet olarak hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyoruz.

Yurt dışındaki faaliyetlerimizi yaygınlaştırmak amacıyla, önümüzdeki yıl Lüksemburg, Sana ve Manila'da büyükelçilik, Dubai'de başkonsolosluk ve Bahreyn'de konsolosluk ajanlığı açılmasını kararlaştırdık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kültür alanında da Türkiye'nin yurt dışında tanıtılması için çabalarımızı sürdürüyoruz. Geçtiğimiz yıl Türk sanatçıları çok sayıda festivale iştirak etmişler, sergiler düzenlemişlerdir. «Uygarlıklar Ülkesi Türkiye Sergisi» Hollanda'ya gönderilmiş ve büyük başarı kazanmıştır. Cambridge Üniversitesinde Atatürk Tarih Kürsüsü kurulmuştur. Oxford Üniversitesinde de Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü kurulması için çalışıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış politika alanında son bir yıl içinde cereyan eden gelişmeler ve aldığımız sonuçları anahatları itibariyle özetlemeye çalıştım. Her vesileyle belirttiğim gibi, dış politika konularında Yüce Meclisimizden ve basınımızdan büyük destek gördük. Millî davalarımızda birlik ve beraberlik içinde hareket edebilmek, Türk Milletinin üstün hasletlerinden biridir. Bu haslet, Cumhuriyet hükümetlerine daima güç vermiştir.

Dış politika alanında memnuniyet verici neticelerin elde edilmesinde bakanlığımızın iç ve dış teşkilatında gayretle, liyakatle ve üstün bir vatan sevgisiyle çalışan Dışişleri memurlarının büyük payı vardır. Başta Sayın Başbakanımız olmak üzere, Dışişleri camiasına takdirlerini ifade ederek yüksek bir moral gücü veren değerli milletvekillerimize bu vesileyle şükranlarımızı bir kere daha ifade etmek isterim.

Dış politika alanında karşı karşıya bulunduğumuz meseleleri Yüce Meclisin desteğiyle, aynı inanç, azim ve kararlılıkla Türkiye'nin yüksek menfaatleri doğrultusunda çözümlemek için elimizden gelen gayreti sarf etmeye devam edeceğiz.

Bu vesileyle yüce heyetinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Son söz milletvekilinindir kuralınca, Sayın Ümit Halûk Bayülken; buyurun efendim. (Alkışlar)

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Antalya) — Sayın Başkan, muhterem üyeler; Dışişleri Bakanlığımızın bütçesinin müzakeresi, bilindiği gibi, Trakya'da, Türk - Yunan sınırında meydana gelen çok üzücü bir olaydan sonra yapılmaktadır. Sayın Bakan da bütün dış politika hususunda bu konuda da gerekli açıklamalarda bulundu.

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Bu da onun avukatlığını yapıyor.

TÜLAY ÖNEN (İstanbul) — Hiçbir şey açıklamadı Sayın Bakan.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Müsaadenizle, benim bu konuda özellikle ve öncelikle

belirtmek istediğim bazı hususlar şunlardır: Malumları olduğu üzere, kişiler gibi milletlerin de kendilerine mahsus olan tarihleri yanında, yine kendilerine özgü bazı tutum, davranış ve tavır koyma şekilleri vardır. Genellikle uluslar, başkaları tarafından kendilerine karşı söylenenleri, uygulanan tutumları, hülasa politikanın çeşitli unsurlarını algılarlarken, işte bu kendilerine özgü, mahsus, davranış ve tavır koyma biçimlerinden kendilerini kolay kolay kurtaramazlar. Bunun günlük dildeki ifadesini, kendisine anlayacağı dilde anlat deyişi, belki en iyiyi göstenir.

Muhterem Başkan ve değerli arkadaşlar; işte, komşularımız içinde Yunanistan birinci derecede bu sınıfa girer. Hele, Papandreu idaresindeki Yunanistan, âdeta buna mahkûm edilmiştir, denilebilir. Kaldı ki,komşularımızdan diğer bazıları da bu konuda Yunanistan'dan pek farklı değillerdir.

Arz etmek istediğim şudur: Papandreu idaresi, ya da onun sevk ve idaresindeki Yunanistan'a, aklı başında ölçüler kullanıldığı nispette, âdeta kendilerini kaybeden ve mazideki çok kullanmış olduğu şımarıklık derecelerini kaydıran bir tutumdan kendilerini alamıyorlar. Biz, Türkiye olarak Papandreu yönetimindeki Yunanistan'dan en medenî ölçülerle ve en aklı başında tavırlarla ilişkilerimizi bilerek ve kasten zehirlemekten vazgeçmesini istedik.

Kendi ülkesinde, Türkiye ile diyalog konusunda daha gerçekçi görünen güçlü bir muhalefetin mevcudiyetine rağmen, Papandreu, beş yıldır giderek kesafetini çoğaltan bir tempo ile tansiyon artırma siyasetine inatla devam etmiştir. Papandreu Hükümetinin şimdiye kadar söyledikleri iddiaları, iftiraları ve çeşitli aksiyonlarıyla bizim beyanlarımız ve tutumlarımız tek bir metinde, mesela bir broşürde toplandığı takdirde, durum tüm açıklığıyla görülecek ve bütün dünyaca anlaşılacaktır.

Yunanistan'ın bu tutumunun, tarafımızdan zannediyorum daha aktif bir şekilde karşılanması aşamasına gelinmiştir. Hükümetimizin ve Dışişlerimizin bu hususta gerekli değerlendirmeleri yaptığından ve buna göre planlı girişimleri hızlandıracak tertipleri öngördüğünden şüphe etmiyorum. Bu çalışmalarda süratle, kısaca belirteceğim bir planı uygulamak durumuna gelmek durumunda olduğumuz kanısındayım.

1. Arz ettiğim şekilde, toplu bir belgenin çeşitli dillerde ve çok güzel bir basımla hazırlanması ve bunun başta müttefikler olmak üzere, tüm ülkelerin yetkili ve ilgili kesimlerine dağıtılması ve Dışişleri elemanlarımızın bu belge ile birlikte şu şekildeki bir uyarıyı da muhataplarına yapmaları:

«Papandreu yönetiminin milletlerarası andlaşmalara, Birleşmiş Milletler Prensipleri ve Yasasına aykırı tutumları, ihlalleri, hele ittifakın metin ve ruhuna aykırı tutumları yalnızca Türkiye'yi ilgilendirmez. Bunun muhatabı, başta müttefiklerimiz olmak üzere, tüm barışsever ve Birleşmiş Milletler Yasasına hürmetkâr medenî ülkelerdir. Sizlere yıllardır bunu anlatmaya çalıştık.»

2. Yunanistan bilerek, devamlı şekilde ve açıkça bizim güvenliğimizi korumak için, Ege'deki adalar hakkında özel hükümler ihtiva eden 1922 Lozan ve 1947 Paris Andlaşmalarını ihlal etmektedir. Daha önceki yıllarda saklanmaya ya da kılıfına koymaya çalışılarak yapılan bu ihlaller, Papandreu Hükümetinden bu yana, âdeta bir iftihar vesilesi dahi yapılarak devam etmektedir.

3. 1919'da Türkiye topraklarına girerek, daha önce on yıla yakın sürmüş olan harplerden yenik ve bitkin düşen ülkemizi parçalamak için, bir piyon olarak da olsa, yurdumuzu işgale yeltenen ve vatanımızın haremi ismetinde hakettiği dersi alan Yunanistan'dır.

Aynı Yunanistan, Lozan Andlaşmasında Anadolu'da yaptığı mezalimin, milletlerarası hukuktaki harp kanunlarına aykırı olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Âdeta Birinci Nürnberg'den evvel bunun cezasını Yunan Milleti bazı mücrimlerine kendisi vermiştir; ama hepsine değil.

4. Türkiye, bu ihlallere, kendi güvenliği bakımından daha fazla tahammül edemeyecektir. Bu sebeple, Lozan ve 1974 Paris Antlaşmasını imzalayan ülkeler, Yunanistan'ın bu ihlallerine kesin bir son vermek üzere gereken teşebbüsleri yapmalıdırlar ve yardımcı olmalıdırlar. Bu yönde olumlu bir sonuç alınmadığı takdirde, yani Ege ve 12 adalardaki antlaşmalarla tespit edilen gayri askerileştirmeye aykırı tesis ve tertipleri Yunanistan kaldırmadığı takdirde, Türkiye, kendi güvenliği için, sözü geçen antlaşmalardaki haklarına hürmet edilmesi yolunda gereken tedbirleri bizzat almak durumunda serbest kalacaktır.

Sayın Başkan, aziz arkadaşlar; kanımca Papandreu'nun Ege'deki hukukumuza karşı takındığı tavır, sadece milletlerarası hukukun suiistimali anlamına gelmemektedir. Her türlü akıl ve izan ölçüleriyle de bağdaşmayan bu tutuma karşı, gereken

sabrı fazlasıyla göstermiş durumdayız. Buna Papandreu'nun cevabı, Şam'ı sözde ikna ettiğini sanarak aklınca bize karşı bir Şam - Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan mihveri kurmak hülyası olmuştur. Ayrıca, Güney Kıbrıs'ta, oradaki barış ve huzur şartlarını yok edecek derecede bir askerî hazırlığın içine girmiş, Ada Rumlarını da bu tertiplerin içerisine itmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin, Kıbrıs Türklerince kabul edilen tekliflerini, iki defa ve küstahca reddettirmiştir; arkadaşlar, Kıbrıs'ta ateşle oynamaktadır.

Ege'deki uluslararası sularda sürdürdüğü tacizleri, değil müttefikler, hasım ülkeler dahi yekdiğerine karşı yapmamaktadırlar. Bundan beş yıl önce, NATO'ya getirmek istediği sözde Türk tehditleri ve bunlara karşı garanti isteme tekliflerine, müttefiklerimiz hayret etmişler ve hatta gülümsemişlerdi. 1981'deki NATO toplantısında, kendisine, o zamanki Genel Sekreter Luns'un ve tüm savunma bakanlarının huzurunda ve şahit oldukları ve takdir ettikleri veçhile, dünyanın siyasî şartlarındaki olumsuz durumları ve muhtemel gelişmeleri dikkate alan müttefikler, tüm NATO üyelerinin güvenlik ve toprak bütünlüklerinin korunmasının başlıca amaçlarından biri olduğunu beyan ederek, mealinde, NATO bildirisinde yer alacak bir uzlaşma teklif etmiştim; Papandreu, Türkiye'den geldiğini iddia ettiği sözde endişelerinin, hiçbir mesnedi bulunmadığını, bu formülü kabul etmeyerek göstermişti; sonuçta da, bu durumu hayretle karşılayan müttefikleri arasında tecrit edilmişti; fakat şunu düşünmek lazımdır, bütün bunlara rağmen, niye bu uydurma Türk tehdidi teması beş yıldır devam ettiriliyor?

İpsala'da, hudutta cereyan eden kanlı olayın da maalesef işaret ettiği veçhile, Yunan liderinin bu tutumu, sadece iç politika nedenleriyle izah edilemez, edilmemesi daha akıllıca olur; çünkü aynı yönetim, aynı zamanda, beş yıldır Yunanistan'ı hızla silahlandırmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Bayülken, 2 dakikanız var efendim; ona göre lütfen toparlayın efendim.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Sayın Başkanım, biraz uzunca maruzatım var; acaba arkadaşlar müsaade ederler mi?

BAŞKAN — Mümkün değil Sayın Bayülken. (ANAP sıralarından «Devam etsin, konuşsun» sesleri)

Mümkün değil Sayın Bayülken, ona göre toparlayın efendim. (ANAP, DYP ve Bağımsızlar sıralarından «Oylama yapalım» sesleri)

CÜNEYT CANVER (Adana) — Başkası olunca itiraz ediyorsunuz ama.

BAŞKAN — Mümkün değil efendim.

Sayın Bayülken, lütfen 2 dakika içinde toparlayın efendim.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Çünkü, Türkiye'ye her uluslararası forumda düşmanlık ediyor; Ortak Pazar'da ülkemizi engelliyor; Varşova Paktı ülkeleriyle, ittifak anlayışına ters düşer biçimde bazı ilişkilere girmiştir; üstelik de, birkaç ay önce Bulgaristan'la bir anlaşma imzalayarak, kendi hesabınca, Sofya'yı da, kurduğunu sandığı mihvere ilave etmiştir.

Ayrıca, komşumuz Yunanistan'da, küstahca bir üslupla, nüfus adedi kastedilerek «Kemmiyet değil, keyfiyyet mühimdir» denilmekte ve İsrailvari yıldırım savaşlarından söz edilmektedir. Bu böyle devam ederse, sanırım ki, Yunanlılar, kendi rüyalarına kendilerinin de inanabilecekleri bir atmosferin esiri olabilirler.

Muhterem arkadaşlar, bunlar «şımarıklık» teriminin de dışına taşan aksiyonlardır. Kanımca artık vadesi dolmuştur. Ya kendisine gelir veya müşterek dostlarının yardımıyla getirilir, ya da antlaşmalardan doğan haklarımıza hürmeti biz sağlarız. (ANAP ve Bağımsızlar sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Türk Devleti ve Milleti bunu yapacak kudrette, Türk Hariciyesi de bu yolları hazırlayabilecek bilgi ve maharettedir. Ölçüyü kaçırma şampiyonu Papandreu'da bilmelidir ki, Türkiye isterse çok daha esaslı mihverler kurabilir. Yoksa onun yaptığı gibi, 1,5 milyon Türk'e karşı giriştiği insanlık dışı mezalim dolayısıyla, bütün dünyaca kınanılmakta olan Bulgaristan'la bir anlaşma yapmak, büyük bir marifet değildir. Öyle tahmin ediyorum ki, Bulgaristan, yakında önemli reformlara girişen yeni ve enerjik lideri Gorbaçov'un idaresindeki Sovyetler Birliği başta olmak üzere, Varşova Paktı ülkelerince de gittikçe sıkıştırılacaktır. Zira, Helsinki Nihaî Senedi üzerinde samimî olanlar, neticede bunu yapmak zorundadırlar.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; bu kısa maruzatımdan da anlaşılacağı gibi, dinamik bir politika izlemek; planlı, programlı, hesaplı bir politika izlemekle çelişmez; aksine akılcı bir politikayı tamamlar. Genel kaidelerden biri de hiçbir ülkenin dış ilişki-

lerinde, sıcak ilişkiler dahil birden fazla cephede ve aynı zamanda çok önemli girişimleri kendi inisiyatifiyle üstlenmemesidir. Bölgemize baktığımızda, tüm hudutlarımızı dikkate aldığımızda ne demek istediğim çok iyi anlaşılacaktır.

Geçen gün Millî Savunma bütçemizin müzakeresinde genel tehdidi değerlendirdik. Bunun devam ettiği, hatta artarak devam ettiğini tespit ettik. Bu itibarla, NATO İttifakı ilişkilerimizin özenle korunması, millî yaralarımız icabıdır. Keza, NATO İttifakı içinde başlıca müttefiklerimizden olan ABD ile ilişkilerimiz de aynı ehemmiyettedir. Bu ülkeyle ilişkilerimizi değerlendirirken, tek yönlü değil, her ülkeyle ilişkilerimizde olduğu gibi, çok yönlü bir hesabın içinde olmamız normaldir. Elbette dost ve müttefikler de dahil olmak üzere ülkelerle ilişkilerimiz, dolayısıyla pek çok eleştirilerimiz olacaktır; buna Amerika da dahildir. Hatta sıkı ilişkilerimiz dolayısıyla, mesela NATO çerçevesinde bize yapılmakta olan askerî ve ekonomik yardımlar dolayısıyla şikâyetlerimiz, haklı şikâyetlerimiz de vardır. Bu konular devamlı bir müzakere mevzuudurlar. Başka bir vesileyle de arz ettiğim veçhile, millî yararlar, dengemizi ve millî onurumuzun sınırlarını zorlamadıkça bu müzakereler sürer. İşin tabiatı budur. Yoksa Amerika Birleşik Devletlerini, bizim aile içerisindeki bağlara benzeterek, mukayeseler yapmamız ve olmayacak beklentiler içine girmemiz doğru değildir Serin kanlı bir değerlendirme şunu göstermektedir ki, iki ülke de, yani Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri, genel toplamda bu ilişkilerden yararlar sağlamışlardır ve sağlıyorlar. Bu istikamette devam ettirmek, kendi kusurumuz olmadıkça, önemlidir, faydalıdır. Bu görüşüme aynı şekilde ve aynı ölçüler içerisinde, Batı Avrupa'daki müttefiklerimiz ve dostlarımızla olan ilişkilerimizi de dahil ediyorum.

Burada önemli addettiğim bir hususun daha arzına müsaadelerinizi rica ederim. Kanımca millî Türk dış politikasının hepsi de, vatanperverlik hislerinden doğduğuna inandığım eleştirilerimizde, ne derece kendimizi haklı görürsek görelim, dış politikamızın millîlik vasfını rencide etmeyecek bir üslup çok yararlı olacaktır. Zira, bu politikanın pozitif sonuçlarının bir kısmını belirli bir kesime mal etmek, diğer kesimleri de aynı iddialara sevk eder. Sonuçta da dıştan yapılan değerlendirmeler daha az lehimizde olur. Üstelik eleştiriler yapmamız ne kadar haklı, yerinde ve doğruysa, bölgemizdeki genel tehdit ve hudutlarımızın dört bir tarafındaki istikrarsızlıklar dolayısıyla, politikamızın temellerinde yek vücut olmamız ve birbirimize kenetlenmemiz de o kadar yerinde ve doğrudur.

Size burada müsaade ederseniz bir politik vakayı hatırlatacağım : 1973 yılında zamanın hükümeti seçimlerden sonra istifa etmişti ve Ortadoğu harbi cereyan ediyordu. O harp de biliyorsunuz kısa bir sürede bitti. Bütün Arap ülkeleri gelip teşekkürlerini sundular ve diğer devletler de bir şikâyette bulunmadılar. Şimdi hafızalar bunları unutabilir; fakat zamanı geldiğinde bir aksiyonda bulunmanın önemini arz edeceğim. Şurada gördüğünüz 1 Kasım 1973 tarihli bir haritadır. Resmî Gazetede yayınlanmıştır. Türk kıta sahanlığını Ege Denizinde Yunanistan ile ikiye ayırmıştır. Türk müşterek hududunu tespit etmiştir ve Türkiye Petrolleri Anonim Şirketi İşletmesine 27 tane işletme hakkı vermiştir.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Petrol şirketleri o hakları kullandılar mı?

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Şimdi efendim, bu, o zamanki bir çalışmada, bir cumhuriyet hükümetinin - arz ettiğim şartlarda - aldığı bir karardır. Bunun unutulmuş olması, zikredilmemiş olması ve yalnızca Yunanistan'ın Ege'deki tehdit maksatlı broşüründe zikredilmiş olması, bendenizi hiç üzmemektedir. Çünkü bunu Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri yapmıştır. Zannediyorum millî meselelerimize bu şekilde yanaşırsak, çok daha olumlu sonuçlar alacağımıza inanıyorum muhterem arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Bayülken, lütfen bitirin efendim.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; müsaadenizle sözlerimi kamuoyunda çok tartışılan bir konu ile bitirmek istiyorum : Bu, meşhur ROGERS Anlaşmasıdır; böyle anılır. Bunun muhtelif değerlendirmeleri yapılmıştır, kitaplara konu olmuştur, kitaplarda uzun boylu teşhis edilmiştir, teşrih edilmiştir vesaire. Bu anlaşmanın yapılmasının Türkiye'nin aleyhine olduğu ya da daha hafif olarak, ülkemizin elindeki kıymetli bir kozu kaybettirdiği ileri sürülmektedir. Bu düşünce de vardır. Şüphesiz ki, her düşünce muhteremdir ve bunu da hürmetle karşılarım; fakat benim düşüncemi sorarsanız şunu arz etmek istiyorum : 1974'te ENOSİS ilan edilmişti muhterem arkadaşlar ve Türk toplumu katlediliyordu. Bu hareket karşısında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, yine kalkmış orada bir müdahalede bulunmuştur ve bunun sonunda

bildiğimiz durum teessüs etmiş ve Türk toplumu kurtarılmıştır ve ondan sonraki gelişmeleri hep beraber biliyorsunuz.

Şimdi, bunun sonucunda bizim de memnun olduğumuz Batı'nın da takdir ettiği bir durum daha ortaya çıkmıştır; Yunanistan'da cunta kaybolmuş, yok olmuş ve demokrasi kurulmuş ve Karamanlis - Averof ekibi işbaşına gelmiştir. Bu sonuçlardan elbette Türkiye olarak biz de memnun olduk o zaman. Çünkü, demokrasi geri gelmişti ve üstelik aynı zamanda dost bildiğimiz, bizimle eskiden Zürih - Londra anlaşmalarını yapan bir ekip işbaşına gelmişti.

Yunanistan kendi hesabına göre izzeti nefsini korumak için, yani kabul ediyor değilim, fakat Kıbrıs'ta hiçbir harekette bulunamayınca, bir karşı koymada bulunamayınca, Yunanistan sıfatıyla, yoksa içeride askerleri vardı tabiî, bunu; izzeti nefsini korumak bahanesiyle NATO Askerî Entegrasyonundan çıkmıştır. Bu hatayı çok çabuk anlamıştır ve arkasından da geri dönmek için müracaatlarda bulunmuştur.

BAŞKAN — Sayın Bayülken, sürenizi çok aştınız efendim. Lütfen bitiriniz efendim.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Şimdi, bu taahhütlerini yerine getirmeyen Yunanistan'a karşı yapılan hareketimiz ne kadar haklı ise, altı sene bunu askerî entegrasyonun dışında tuttuktan sonra ve Yunanistan bilhassa, «Ben Türkiye'nin görüşünü kabul ediyorum, yani 1974'ten önceki düzen yoktur; yenisini müştereken yapacağız» dedikten sonra - sorarım arkadaşlarıma - buna karşı Türkiye bir müttefik olarak diğer müttefiklerin ısrarlarına, ricalarına karşı hangi makbul ve muteber bir argümanı ileri sürebilirdi? Ve «Türkiye bu kozu kaybetti» deniliyor; Türkiye asıl şu kozu kazanmıştır muhterem arkadaşlar : Yunanistan hükümetinin imzası ile - Milletlerarası Hukuku bilen arkadaşlar muhakkak ki takdir buyuracaklardır daha fazlasıyla, ister reddetsin, ister tanıyorum desin - bu Yunan, hükümetinin imzası bulunan hukukî durumla 1974'ten evvelki düzenin yok olduğunu kabul eden Yunanistan'a karşı Türkiye bir muvaffakiyet elde etmiştir. Bunun sonuçta ne şekilde ayarlanacağını hep birlikte göreceğiz; fakat...

CÜNEYT CANVER (Adana) — En önemli kozumuzu verdik.

ÜMİT HALÛK BAYÜLKEN (Devamla) — Olabilir, fakat muhterem arkadaşlar, söyledim; her düşünce muhteremdir. «Kozumuzu verdik» diyenleri de hürmetle selamlıyorum, kabul ediyorum; fakat bendeniz de fikrimi, görüşlerimi arz ediyorum.

Bence Türkiye o şartlar, o konjonktür içinde, millî yaraların dengesi içinde, yaptığı harekette bir yanlış yapmamıştır ve biraz evvel Yunanistan hakkında arz ettiğim bir millî aksiyon planı ile de bunun sonuçlarını, ya Yunanistan kendisine gelerek yahut onu kendisine getirerek alacağımıza inanıyorum.

1987 yılı Dışişleri Bakanlığı bütçemizin, çok vefakâr ve çok çalışkan, kıymetli Hariciye camiamıza ve milletimize uğurlu ve hayırlı olmasını diler; hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bayülken.

Efendim, soru sormak için müracaat eden arkadaşlarımızın isimlerini okuyacağım; müracaat etmemiş arkadaşlar da, lütfen işaret buyursunlar.

Önceki müracaatları okuyorum : Ali İhsan Elgin, Murat Sökmenoğlu, Feyzullah Yıldırır, Sayın Tevfik Bilal, Sayın Sayın Alcan, Sayın Vecihi Ataklı, Sayın Turan Bayezit, Sayın Erol Ağagil, Sayın Halil İbrahim Karal.

Başka soru sormak isteyen arkadaşlarım lütfen işaret buyursunlar; sıra ile kaydedelim efendim.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Sayın Başkan, neden bu tarafa bakmıyorsunuz.

BAŞKAN — Sıra ile kaydediyoruz efendim, niye bağırıyorsunuz?

Sayın Tutum, Sayın Canver, Sayın Ural, Sayın Elgin, Sayın Yaşa, Sayın Fırat, Sayın Öney, Sayın Sağesen, Sayın Nalbantoğlu.

Başka soru sormak isteyen var mı?

Sayın Ateş.

Başka?..

TÜLAY ÖNEY (İstanbul) — Sadece siz değil, kâtibiniz de uyuyor Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Divan nasıl tek kâtiple çalışıyor?

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Sayın Başkan, Divan noksan.

BAŞKAN — Efendim, müsaadenizle bir daha okuyorum soru sormak isteyenleri, yanlışlık olmasın : Sayın Elgin, Sayın Sökmenoğlu, Sayın Yıldırır, Sayın Bilal, Sayın Alcan, Sayın Ataklı, Sayın Bayezit, Sayın Ağagil, Sayın Karal, Sayın Tutum, Sayın Canver, Sayın Ural, Sayın Güler, Sayın Yaşa, Sayın Fırat, Sayın Öney, Sayın Sağesen, Sayın Nalbantoğlu, Sayın Ateş, Sayın Erol, Sayın Yıldırım.

Yazı ile müracaat eden arkadaşlarımızı okumadım efendim.

Başka soru sormak isteyen?..

Sayın Münir Sevinç.

Başka soru sormak isteyen, var mı efendim?.. Yok.

Soru sormak isteyenleri tespit işlemi bitmiştir.

Sayın Ali İhsan Elgin, buyurunuz efendim.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Ben sorumu vermiştim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Elgin yazılı sorusunda, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı bütçesi görüşülürken, bir milletvekilinin bir beyanını soruyor bizden. Biz bunu soru mahiyetinde görmüyoruz.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Nasıl görmüyorsunuz efendim; hayır, olmaz. Sayın Başkan, bu üslupta bir milletvekili ancak Suriye Parlamentosunda konuşuyor, lütfen soruyu açıkça okuyunuz.

İBRAHİM ÖZBIYIK (Kayseri) — Ne bağırıyor bu adam.

BAŞKAN — Sayın Elgin, lütfen bağırmayın efendim.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Açıkça okuyunuz soruyu.

BAŞKAN — Soruyu okudum efendim, öyle bir şey yok.

Efendim, «Atatürk'ün milletine son armağanı Hatay üzerinde Suriye Devletinin dünya platformunda kullanılabileceği bir beyanın üstelik Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı bütçesi görüşülürken Anavatan Grubundan Hataylı bir milletvekili tarafından söylenmesi karşısında, Hatay kökenli bir Dışişleri Bakanı olarak ne yapmayı düşünüyorsunuz?» deniyor, bu bizi ilgilendiren bir konu değil efendim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Dışişleri ile ilgili bir konu efendim.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Sayın Başkan, Dışişleri Bakanlığına ben bir soru soruyorum. Çünkü...

İBRAHİM ÖZBIYIK (Kayseri) — Başkanla böyle konuşulmaz.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — «Sayın Başkan» diyorum.

Sayın Başkanım, burada dünkü arkadaşımızın konuşmasıyla...

BAŞKAN — Efendim, dünkü veya evvelsi günkü...

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Şimdi bakınız, «Hatay Devletinin nasıl kurulduğunu biliriz» cümlesi neyi ifade ediyor? Ancak bu, Suriye Parlamentosunda konuşuluyor.

BAŞKAN — Efendim, bu hiçbir şeyi ifade etmiyor. Efendim bu cümlede bizi ve...

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Suriye Parlamentosunda Hatay'ın Türkiye'ye ilhakına...

BAŞKAN — Efendim, bu cümle bizi, Başkanlığı ve bakanı ilgilendiren bir konu değil efendim. Dün konuşulmuş bir konu.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Hatay'ın Türkiye'ye ilhakında...

BAŞKAN — Efendim, lütfen Sayın Elgin.

Sayın Murat Sökmenoğlu sorusunu geri alıyor.

Sayın Feyzullah Yıldırır'ın sorusu, aynı mahiyette olduğu için onu da işleme koymuyoruz.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — O zaman Hatay'ı teslim edelim efendim, Hatay hakkında soru soruyoruz, Hatay'la ilgili.

BAŞKAN — Sayın Elgin, Hatay'la alakası yok efendim. «Hatay Devletinin nasıl kurulduğunu biz biliriz.» cümlesi ne ifade ediyor, bunu sual kabul edemem efendim, ne ifade ediyor?..

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Anlatsınlar efendim, nasıl kurulmuş.

FEYZULLAH YILDIRIR (Gaziantep) — Efendim, Sayın Bakan anlatsın o zaman, Hatay'ın nasıl kurulduğunu o bilir.

BAŞKAN — Efendim, bir alakası yok, sual olarak hiç ilgisi yok.

FEYZULLAH YILDIRIR (Gaziantep) — Tarihi nasıl inkâr ediyoruz burada?

BAŞKAN — Sayın Tevfik Bilal aynı konuda bir sual soruyor, onu da işleme koymuyorum.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Tarihî gerçeklerin burada saptanmasında bir mahzur mu var?

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Hatay Türklerin eline nasıl geçti, nasıl alındı Hatay?

BAŞKAN — Sayın Alcan, buyurun efendim.

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Meclis çalışmalarını kimin sabote ettiği belli oluyor şimdi.

ALİ İHSAN ELGİN (İçel) — Suriye ile ortak çalışmaları da anlıyoruz, bu ifadelerden.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SALİH ALCAN (Tekirdağ) — Sayın Başkanım, Ayvalık ile Midilli arasında Türk bayraklı yolcu ve yük taşıyan gemilerimiz veya motorlarımız, Midilli'ye gittiklerinde Yunanlılar, hiçbir yasal makbuza dayanmayan 32 ile 40 Amerikan Doları almaktadırlar. Yunan motoru ise, Ayvalık'a geldiğinde 300 lira liman harcı ödemektedir. Yunan motorları, istediği an, iste-

diği yolcu ve yükü Türkiye'den alabiliyor, bizim motorlarımız ise, Midilli'den Ayvalık'a devamlı boş gönderiliyorlar. Gemicilerimiz soruyor; «Bu nasıl anlayış, bu nasıl dış politika? Bize yük ve yolcu vermeyen Yunanlıya, «Türkiye'de yolcu alamazsın» diyecek bir yasa yok mudur?» Bu tek taraflı Yunan sömürüsüne kim çare bulacaktır? Bu konuyu açıklar mısınız?

Soru 2. «25.6.1980 tarihinde, Irak'ta Bahattin Gören isimli taşeron yanında çalışmakta iken, trafik kazasında ölen Burhan Cahit Akgün ve Mehmet Bozkurt ismindeki işçilerin geride kalan eşlerine ve çocuklarına dul ve yetim aylığı bağlanmıştır. Irak'taki birikmiş paralarının, mütekabiliyet sağlanıncaya kadar transferi mümkün görülmemektedir» deniyor. Mirasçılar da vize alamadıklarından, Irak'a gidip birikmiş paralarını alamamaktadırlar. Dışişleri Bakanlığına, 12.11.1986 tarihinde Bağdat Büyükelçiliğine telgraf çekildi, o günden bu yana tarafıma bir bilgi verilmedi. Bakanlığınızca girişim sonucu, bu öksüz kalan insanların paraları alınacak mıdır, alınmayacak mıdır? Dosya numaraları elimde mevcut.

BAŞKAN — Sayın Alcan, sualleriniz çok gerekçeli ve uzun oluyor, lütfen efendim.

SALİH ALCAN (Tekirdağ) — Bitiyor efendim.

Bu paralar alınacak mıdır, alınmayacak mıdır ve öksüzlere ne zaman verilecektir?

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Ataklı, buyurun efendim.

VECİHİ ATAKLI (Şanlıurfa) — Sayın Başkanım, iki tane sorum var efendim.

1. Amerika Birleşik Devletleriyle yapılan İkili Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ne zaman Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilecektir?

2. Sayın Bakan, biraz evvel, «Bu defa üzerinde mutabakata varılan metin, Türkiye lehine unsurlar ihtiva etmektedir» dediler. Bu ifade, bu metnin 1980'de imzalanan ve süresi dolan anlaşmadan daha ileri imkânlar sağladığı anlamına gelmektedir. Bu değerlendirme doğru mudur? Süresi dolmuş olan anlaşmayı hükümet olarak hangi noktalardan yetersiz buldunuz? Şimdi yeni anlaşmada eskisine göre hangi iyileşmeleri sağladınız?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ataklı.

Sayın Turan Bayezit, buyurun efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkanım, birinci sualim yönetiminizle ilgili; bütçenin lehinde ve üzerinde olan konuşmaları, birincisini göz yumarak, ikincisini bilinçle uzattırdınız. Süre uygulamasında kıstasınız nedir? Grubunuzun tepki gösterip, göstermemesi bir kıstas mıdır?

BAŞKAN — Efendim, hemen cevap vereyim; değildir. Herkese yaptığımız müsamahayı sayın konuşmacıya da yaptık efendim.

Sayın Bayezit, siz de o müsamahayı yapmış olduğumu bilirsiniz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Estağfurullah.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Bakan, biraz önceki açıklamaları arasında, «Yunanistan'ın, AET'ye kabulünün, Türkiye'nin haklarına etki yapmayacağı konusunda topluluğun ve Yunanistan'ın karşılıklı taahhütleri vardır» dediler. Sonuç meydanda, mücerret taahhütler dış politikada bir netice doğurmuyor. Bu gerçek olduğu, bir tecrübe olduğu halde, Amerika ile yapılan anlaşmalarda niçin Amerika'nın taahhüdüne güvenilmiştir?

İkinci sualim: AET Komisyonu, serbest dolaşım konusunda Türk Hükümetine bir öneri paketi sunmuştur. Yetersiz bulunan bu paketi, AET ile hükümet müzakere edecek midir?

Üçüncü sualim : Sayın bakanın konuşmalarında temas etmelerini özellikle bekledim, burada çıkan usul münakaşalarından sonra da bekledim, bir sayın milletvekilinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin dış ilişkilerle ilgili bir komisyonun başkanı olan bir sayın milletvekilinin, Dışişleri mensupları hakkındaki sözlerine Sayın Bakan hiç değinmediler.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Gerekli açıklamayı yaptım Sayın Başkan.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bu arkadaşımız haklı mıdır? Haklı ise, muhatapları konusunda ne işlem yapmıştır bakanlık? Haksız ise, Sayın Bakan en azından bugüne kadar niçin susmuştur ve özellikle bugün kürsüde niçin susmuştur?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bayezit.

Sayın Erol Ağagil, buyurun efendim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Sayın Başkan, konuşmalarım sırasında değindiğim bazı konularda yanıtını alamadığım hususlarda Sayın Bakanın görüşlerini açık olarak bir kere daha öğrenmek için şu soruları kendisine, delaletinizle yöneltmek istiyorum:

Sayın Bakan, konuşmaları sırasında; «Amerika Birleşik Devletleriyle, Sovyetler Birliği liderleri ara-

sında Reykjavik'te yapılan zirvenin sonuçlarında, gerek nükleer füzelerle ve gerekse balistik silahlarla ilgili birtakım gelişmeler kaydedildiğini memnuniyetle müşahede ettiklerini» söylediler. Halbuki, benim bilgilerime göre, bu zirve, Amerika Birleşik Devletlerinin, Yıldız Savaşlarında SDI Projesini 10 yıl için askıya almayı kabul etmediğinden tamamen akamete uğramış ve hiçbir somut netice alınmadan bitmiştir. Bu konuda Sayın Bakanın verdiği bilgilerle, benim bilgilerim çelişiyor; Sayın Bakanın bu konuda beni düzeltici bilgilerine de ihtiyacım var. Birinci sorum bu efendim.

İkincisi; Türk - Amerika Birleşik Devletleri arasında son yapılan SEİA Anlaşmasında, sayın bakan, birtakım şeyler kazandığımızı açıkladılar; ama karşılığında Türkiye'nin neler verdiği konusunda, en ufak bir şey bahsetmediler. Biz, - kendi ifadeleriyle ve görüşleriyle - kazandıklarımız karşısında neler verdik, neler taahhüt ettik? Kaldı ki, Amerika Birleşik Devletlerinin bu vaatleri sözlü olduğuna ve Genel Kurmayın çok üst düzey bir yetkilisi dahi, bu sözlü vaatleri kabul etmediğine göre, Sayın Bakan bu sözlü vaatlerin gerçekleşeceğini nasıl kabul edebiliyorlar Bu mevzuuda hangi veriler, kendilerine bu sözlü vaatlere inanmayı bir bakan olarak kabul ettiriyor

Sayın Bakan, Sayın Başbakandan sonra bizim de ifadelerimiz var - Türkiye'deki ikili anlaşmalarla tesis edilmiş ikili tesislerin, kendilerine göre Türkiye'deki tesislerden bir takım haklarla istifade edilmesinin, Türkiye'nin haberi olmadan ve izni olmadan hiçbir şekilde maksatlar dışında kullanılmadığını beyan ettiler; ama gerek Türk gerekse dünya basınında, geçtiğimiz haftalarda, Amerika Birleşik Devletlerinin - özellikle Portekiz'den gelen muhtelif filolarını Suriye üzerinde, Türkiye'deki üsleri kullanarak, uçtuklarını beyan eden çeşitli yazılar, çeşitli basın ve ajans bültenleri okuduk, dinledik. Bu konu, biraz evvel söyledikleri lafla çıkışmıyor mu; böyle bir olay vukua gelmiş midir, gelmemiş midir?

Yunanistan'ın NATO'daki son tutumu karşısında, NATO'nun Güneydoğu bölgesinde bir açıklık, bir boşluk, bir zaafiyet meydana gelmiştir. Bu zaafiyeti, Türk hükümeti NATO nezdinde nasıl kapattırmayı düşünmektedir? Yunanistan'ın üslenmekten vazgeçtiği askerî entegrasyon içerisindeki çeşitli maksatlarla ve değişik konuşlandırdığı birliklerinin meydana getirdiği açığı, Türk kuvvetleri mi kapatacaktır? Amerika'nın Akdeniz'de bulunan 6 ncı Filosu mu kapatacaktır, yoksa General Rogers'in bu mevzuuda başka planları var mıdır? Türkiye'nin bu konudaki zaafiyeti, bölgede meydana gelen NATO savunma zaafiyetini gidermek için, NATO'ya önerileri olmuş mudur, eğer olmuşsa nelerdir?

BAŞKAN — Sayın Ağagil, bitti mi efendim?

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Müsaade ederseniz iki sorum daha var.

BAŞKAN — Efendim, lütfen kısa, gerekçesiz olsun.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Güney Afrika'daki ırkçılık ayrımı yapan azınlık hükümeti, başta Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere olmak üzere, birçok Avrupa ülkesi tarafından ekonomik ambargoya alınmış iken, insan hakları konusunda özellikle Bulgaristan'daki soydaşlarımızla ilgili olarak ileri sürdüğümüz tezleri, bu ülke ile yürüttüğümüz ve geliştirdiğimiz ekonomik ilişkiler zedelemiyor ve tezimizi çürütmüyor mu?

Sayın Başkan, son sorum: Dağınık dış ilişkilerle çeşitli bakanlık ve müsteşarlıklara ait yurt dışında bulunan temsilciliklerin bir başkanlık altında, Türkiye'nin yurt dışında ve o ülkelerde bulunan büyükelçiliklerinin kontrolü altında bulunmaları, Sayın Dışişleri Bakanının uygun gördüğü bir görüş müdür; bu mevzuuda görüşlerini ve bakanlığının hükümete herhangi bir oönerisinin olup olmadığını öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ağagil.

Sayın Halil İbrahim Karal.

HALİL İBRAHİM KARAL (Ankara) — Sayın Başkan, Sayın Bakandan sormak istediğim üç sorum var.

Bunlardan birincisi; Reykjavik'te son yapılan süper güçlerin zirvesinden sonra, hem Sovyetler, hem de Amerika, o toplantı hakkında bilgi vermek üzere, üst düzeyde uzmanlarını gönderdiler. Bu uzmanların verdiği bilgiler, özellikle Türkiye'yi ilgilendiren nükleer silahların dağılımı ve yerleştirilmesi ile ilgili bilgiler, bakanlığımızı ve hükümeti tatmin etmiş midir?

İkinci sorum : Türk - Amerikan ilişkilerinde sık sık kullanılan bir kavram görmekteyiz. Bu da, Türk-Amerikan ilişkilerini yabancı unsurlarından arındırarak, saf Türk - Amerikan ilişkisi halinde yürütme, sık sık Amerika'dan istenmektedir. Bu kavramın yarattığı davranışlar da buna göre olmaktadır. Şimdi, bu kavram ne anlama gelmektedir? Eğer, bu kavram-

dan maksat Amerikan toplumunun yapısındaki azınlık, etnik yapının etkisini, Amerikan - Türk ilişkilerinden kaldırmayı, yahut azaltmayı veya yok etmeyi - hatta Kıbrıs'la ilgili de olarak - kastediyorsa, bu kavram sık sık kullanıldığına ve sık sık uygulandığına, ona göre hareket edildiğine göre; - çünkü, dış politikada seçilen kavramların doğruluğu da çok önemli - Amerikan toplumunun yapısına aykırı bir kavramı doğru gibi sayarak ona göre hareket edince beklenen şeyler hayal kırıklığı ile sonuçlanacaktır. Benim bu konudaki sorum şundan ibarettir: Bu kavramın pratikte, uygulamada faydasını gördünüz mü?

Üçüncü sorum : Görüldüğü gibi, Yunanistan'ın saldırısı artık siyasal düzeyden çıkarak, tırmanarak askerî düzeye, askerî denemelere kadar yükselmiştir. Bu askerî düzeye - kadar yükselen Yunan saldırısının, sadece Yunanistan'ın kendi potansiyeli, kendi diplomasisinin üslubu, kendi liderinin üslubu; kendi dinamiğinden mi gelmektedir, yoksa Yunanistan'a en azından yüz yıldır bu cüreti veren Batı güçleri var mıdır Bu cüreti artıran başka güçler de var mıdır?

Bu üç sorumun cevabını bekliyorum efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karal.

Sayın Cahit Tutum, buyurun.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Sayın Başkan, üç sorum var; üçü de birbiriyle ilişkili.

Türkiye - Suriye sınırı ile ilgili olarak 1921 yılında Fransa ile imzalanan Ankara İtilafnamesinin 13 üncü maddesinde, «Taraflar, yurt dışında kalan mülklerini kullanabilecek ve işletebileceklerdir» hükmü yer almaktadır.

Sorumun birisi şu : Bu hükmün, bugüne kadar gereği gibi işletilmediği ileri sürülmüş ve şu sorumun sorulmasına neden olan durumlar yaratılmıştır :

1972 yılında Suriye ile imzalanan Emlak Anlaşması, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 1976 yılında onaylanmıştır ancak, bu anlaşmanın uygulanabilmesi için bir kararname çıkarılması gerekmektedir. 20 yıldır bu kararnameyi hükümetler niçin çıkarmamaktadır. Birinci sorum bu.

İkinci sorum : Suriye'nin bugüne kadar el koyduğu Türk emlakinin dönüm olarak miktarı ne kadardır ve bu emlakin Suriyelilere kiraya verildiği ve bundan sağlanan gelirlerin yüzde 20'sinin de Türkiye'deki sahiplerinin banka hesaplarına yatırıldığı ileri sürülmektedir. Bugüne kadar bu hesaplara ne kadar para yatırılmıştır ve ne kadarı hak sahiplerine ödenmiştir?

Üçüncü sorum Sayın Başkan, Türkiye'de bulunan Suriye emlakinin miktarı ne kadardır ve bunun kaç dönümü Hatay'da, kaç dönümü Türkiye'nin diğer yerlerindedir ve bu durumdan zarar gören Suriye emlakiyle, Türkiye'de bulunan Suriye emlakinin, aslında bu durumdan zarar gören Türk vatandaşlarının istifadesine sunulması gerekirken, bu emlak hak sahiplerinin dışında kimlerin eline geçmiştir? Bunlar kimlerdir, ne kadardır? Bu emlakin kiralanmasından elde edilen gelir ne kadardır ve kimlere verilmektedir?

Bu konularda aydınlatılmamı istiyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tutum.

Buyurun Sayın Canver.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, zamanın Genel Kurmay Başkanı, 12 Eylül'den hemen sonra, NATO Başkomutanı Orgeneral Bernard Rogers'in sözüne güvenerek, «Siz Yunanistan'ın NATO'nun savunma kanadına dönüşüyle ilgili vetonuzdan vazgeçiniz; ben, hazırladığım, sizin de kabul edebileceğiniz bir planın Atina'ca kabulünü sağlayacağım» şeklindeki sözüne güvenmiştir. Ege'deki komuta sorumluluklarının tevzii ile ilgili Rogers Planını sonradan Yunanlılar reddetmiş, Rogers'de, işin içinden «Ne yapayım, benim elimde bir şey yok» diyerek sıyrılmış, sorumluluğu Orgeneral Evren'e bırakmak istemiştir.

Bu konu ile ilgili sorum şu : NATO'nun askerî kanadına dönüşüne olanak sağlamasını doğru buluyorlar mı?

İkinci sorum; Sürekli sorun yaratan ve Avrupa ile Türkiye arasında bir duvar örmeye çalışan Yunanistan'ın eline bir koz verilmiş olmuyor mu? Eğer bu koz bizim elimizde olsa idi, AET ile ilişkilerimizin daha güzel geçmesi için Yunanistan'a karşı bu hususu koz olarak kullanabilir miydik? Sayın Bakanın bunu da net olarak cevaplandırmasını istiyorum.

Bir diğer sorum : Sayın bakan konuşmalarında; «SEİA'dan, karşılıklı taahhütler yerine getirilmediği takdirde cayabileceklerini» söylediler. Biliyorsunuz, garantörlük hakkımızı Kıbrıs'ta kullandık, Amerika Birleşik Devletleri bize karşı ambargo uyguladı. SEİA Anlaşmasından caymamız halinde, Amerika Birleşik Devletlerinin bize yeni bir yaptırım uygulamayacağı konusunda Sayın Bakan nasıl bu kadar emin olabiliyor bu kadar aldatıldıktan sonra; biz bu

kadar saf mıyız? Bunun da açıklanmasını istiyorum.

Bir başka sorum : Amerika Birleşik Devletlerinin Libya'da sivil halka yaptığı saldırıyı açıkça kınıyorlar mı? Bunu belirtmiştim, cevap vermediler.

Son sorum : Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Yüce Meclise getirecekler mi? Ne zaman?

Bu sorularımın cevaplandırılmasını istiyorum efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Canver.

Sayın Ural, buyurun efendim.

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Sayın Başkan, benim 4 küçük sorum var.

Biliyorsunuz, Amerika'nın Libya'ya müdahalesinden sonra, terörizm konusunda büyük bir duraklama başladı. O devreden sonra Suriye devreye girdi. Suriye'nin de EL-Al uçağına Londra'da bomba koymasından sonra, bütün dünyanın cephe aldığı bir dönemde, dünyadaki bütün terör hareketini durdurdu ama, Türkiye'de, özellikle Türkiye'de, bugün dünyanın en güçlü üç örgütünü harekete geçirerek bazı eylemlerde bulundu. Bu eylemler konusunda Sayın Bakanımız izahat vermek lütfunda bulunurlar mı ve bu eylemlerin arkasında Suriye ve diğer elçilikler bulunduğuna göre, bunlar konusunda bir işlem yapmışlar mıdır?

Türkiye'ye kaçak yoldan 1 trilyonun üstünde silah sokan Bulgaristan olduğuna ve bu silahların hepsi de Varna ve Burgaz'dan sokulduğuna göre, bu konuda en azından, çeşitli şekillerde tedbir almak, bilgi almak konusunda bir emniyet tedbiri almışlar mıdır?

Irak ve İran'da faaliyet halinde bulunan iki bölücü grup olan Barzani ve Talabani gruplarının faaliyetleri son zamanlarda çok artmış olmasına ve İran'ın da bunları desteklediğine, hatta açıkça beyan ettiğine göre, Kerkük petrollerinin, Irak'ın düşmesi halinde verileceği de açıklandığına göre, bu konuda Türkiye'nin tutumu ne olmuştur ve bundan sonra ne olacaktır?

Sayın Bakan konuşmasında; «Suriye'nin Türkiye'ye güvence verdiğini» özellikle bu «Terörizm konusunda güvence verdiğini» söylemiştir. Ben Güneydoğu Anadolu'dan yeni geldim; Türkiye'ye bu anda dahi Suriye'den teröristler sızmakta ve orada birtakım faaliyetlerde bulunduktan sonra çekilmektedirler. Bu beyanı ile, bu fiilî durum çelişmiyor mu? Bu konuda bilgi verirlerse memnun olurum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ural.

Sayın Hüseyin Avni Güler, buyurun efendim.

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Sayın Başkan, yıllardır Yunanistan'la aramızdaki sorunlar belli; kıta sahanlığı 714 sayılı NOTAM, Ege meseleleri, FIR Hattı ve Rogers Planı gibi. Bir de Yunanistan, adaların silahlandırılmasına devam etmektedir. Yunanistan bu sorunları gündeme getirmekte ve Türkiye hafifçe bir itiraz etmekte, ondan sonra meseleler küllenmektedir. Yunanistan ile aramızdaki bu sorunların hiçbirisine çare bulunamamıştır.

Şimdi Sayın Bakandan soruyorum :

1. Şimdiye kadar Yunanistan ile aramızdaki bu sorunlarla ne kazandık?

2. Bundan bir ay kadar önce CIA ajanı olduğu ve Türkiye'deki CIA teşkilatının başı olduğu ve burada görev yaptığı herkesçe bilinen Paul Henze ismindeki karışık adam Türkiye'ye gelerek, Güneydoğu'da birtakım geziler yaptı.

Buna kim müsaade etti? Bu adam elini kolunu sallayarak nasıl gelip de Türkiye'de görev yapıyor?

3. ANAP iktidarı, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmemiş tarzda, dünyada itibarımızın arttığını söylemektedir. Gerek Başbakanımız, gerekse Dışişleri Bakanımız bunu defalarca ifade etmişlerdir.

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ANAP iktidarıyla beraber bağımsızlığını ilan etti. Hiçbir dünya ülkesi Kıbrıs'ın bağımsızlığını tanımadı. Bu mu başarı? Bulgaristan'daki Türkler sorunu gene ANAP iktidarı zamanında oldu; hiçbir yaptırım elde edemedik. Bu mu başarı?

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güler.

Sayın Yaşa, buyurun efendim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, benden çok sonra yazılanların ismini okuyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Fırat, bana verilen listeye göre söz veriyorum efendim. İşte elimdeki liste, kimseye iltimas ettiğimiz yok efendim.

Buyurun Sayın Yaşa.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Sayın Başkanım, birkaç sorum var; müsaade ederseniz tevcih edeceğim.

Birinci sorumun Bakanın şahsıyla ve bakanlığın kendisiyle ilgisi yok; ANAP iktidarıyla, daha doğrusu Anavatan Partisiyle ilişkisi var.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve onunla ilgili politika, bir millî politikadır. Bu politika üzerinde

partiler arasında önemli büyük fark yoktur. Benim müşahedelerim ve Kıbrıs'ı bazı kişilerin şikâyetleri, Anavatan Partisinin, halen Kuzey Kıbrıs Hükümetini destekleyen siyasî partiyle pek fazla meşgul olduğu, onunla bir organik bağ kurmak teşebbüsünde olduğu ve ona müdahale ettiği merkezindedir. Bana göre bu çok tehlikeli bir davranıştır ve ANAP iktidardan düştüğü zaman, yarın ve yarından da yakın...

BAŞKAN — Sorunuzu lütfedin Sayın Yaşa.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Acaba bu konuda Sayın Bakanın düşüncesi nedir? Onun da böyle bir müşahedesi var mıdır, varsa ne gibi tedbirler düşünmektedir? Birinci sorum bu.

İkinci sorum : Sayın Bakan bir iftihar vesilesi olarak ve ANAP iktidarının çok büyük bir teşebbüsü şeklinde, İnsan Hakları Komisyonuna başvurma hakkının tanınacağını ifade etti.

Acaba bu tanınma hakkıyla, yani müracaat hakkının tanınmasıyla ilgili olarak iç hukukumuzda ne gibi değişiklikler yapmayı düşünmektedirler? Anayasamızdaki hâkimiyet hakkının çerçevesi, bu bakımdan bir hayli tadile uğramak durumundadır. Bir supranasyonal müessese mi kabul ediliyor, yoksa oradaki anlaşmaya göre iş hukukumuzda oranın kararlarını uygulayabilir hale getirecek bazı değişiklikler düşünüyorlar mı? Eğer düşünmüyorlarsa, böyle bir anlaşma ölü bir metin halinde kalır düşüncesindeyim. Hukukçu değilim, eğer bu konuda sözlerimin, kendileri tarafından hemen kolaylıkla çürütülebileceği ortaya çıkarsa, bundan da memnun olurum; hiç değilse bir şeyi öğrenmiş olurum.

Diğer bir sorum Suriye ile ilgilidir. Sayın Bakanın konuşma metnindeki cümle aynen, «Komşumuz Suriye'nin, Türkiye'nin dostluğunun önemini, şimdi, her zamandan ziyade idrak ettiği inancındayız» şeklindedir. Buradaki «Her zamandan ziyade» ibaresine dikkatinizi çekerim. Sanki tufan ANAP'la başlar. Yani, Türkiye Cumhuriyetinin bütün dönemlerinde, Suriye'nin, Türkiye'nin önemini en çok idrak ettiği dönem, şu dönemdir. Bildiğim kadarıyla Suriye'nin, Türkiye'nin adı olmadan nefes almadığı zamanlar olmuştur.

BAŞKAN — Sayın Yaşa, sualinizi gerekçesiz olarak lütfedin efendim.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Müsaade buyurursanız edeceğim efendim :

1. Şimdi itibar bu kadar arttığına göre, acaba Suriye, Hatay üzerindeki taleplerinden vazgeçmiş midir?

2. Suriye, oradaki terörist kamplarını dağıtmış mıdır?

3. Suriye, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesine adam sızdırmaktan vazgeçmiş midir?

Oksford ve Kembriç Üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü kurulacağını vaat ettiler. Bu vaatlerini memnuniyetle karşılıyorum; fakat, bildiğim kadarıyla Oksford'da bu kürsü zaten vardı. Acaba, bu kürsü tatile mi uğramıştı, yeniden mi kuruyorlar? Ne zaman ve neden kapanmıştı, nasıl açıyorlar? Bunu öğrenmek istiyorum. Hatta haber aldığıma göre ve öyle zannediyorum ki, o zamanki kürsü başkanını yine oraya tayin edeceklermiş.

Son sorum Dışişleri mensupları ile ilgilidir ve birkaç fıkrası vardır müsaade ederseniz.

Evvela, Dışişleri mensuplarına reva görülen hakaretamiz sözlerden dolayı şahsî üzüntülerimi beyan etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Yaşa, burası konuşma kürsüsü değildir, lütfen sualinizi tevcih buyurun.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Bayülken'e gösterdiğiniz hoşgörüyü Sayın Yaşa'ya da gösteriniz Sayın Başkan.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Sayın Başkan, müsaade edin de başkalarına gösterdiğiniz müsamahanın onda birini bize de gösterin.

BAŞKAN — Sualinizi sorunuz efendim.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Başkan, ne ekerseniz, onu biçersiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Dışişleri Bakanlığı mensuplarının genellikle dış politikanın oluşturulmasında devreden çıkarıldığı iddiaları var basında; hem de Dışişleri Bakanlığı eski mensupları tarafından bu husus ortaya sürülmüştür, hatta daha iki gün evvel de böyle bir yazı basında vardı. Bu iddia doğru mudur? Moskova ve Davos seyahatleri bu iddianın doğruluğunu ispatlar niteliktedir.

Sayın Bakanın bu konudaki görüşünü öğrenmek istiyorum.

Bazı müşahadelerim ve bazı temaslarım sonucunda, eskiden beri kendilerine hayranlık duyduğum Dışişleri mensuplarının kalitesinde, istisnaî de olsa, bazı gerilemeler olduğunu tespit etmiş bulunuyorum.

Acaba, imtihan şekli mi değiştirildi? Dışişlerine memur almada yeni metotlar mı kullanılıyor? İmtihan heyetlerinde Dışişlerinden başka kimse bulunuyor mu? Bu hususları öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yaşa.

Sayın Fırat, buyurun efendim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başkan, sorularım kısa olacaktır :

1. Hükümetiniz döneminde «dostumuz» diyebileceğimiz bir komşumuz kalmış mıdır?

2. Bulgaristan'ın, hükümetiniz döneminde uyguladığı çağdışı ve zalimane asimilasyon politikasına karşı hangi etkili önlemi aldınız?

3. 1 Aralık tarihi itibariyle, anlaşmaların Türk işçilerine vermiş olduğu serbest dolaşım hakkı gasbedilmektedir. Bu hakkın gasbedilmesine ne zamana kadar göz yumacaksınız?

4. Sınır gözetleme kulesinde nöbet tutarken makineli tüfekle taranarak şehit edilen erimiz için, olayın tespiti için gelen heyetin üzerine ateş ederek şehit edilen teğmen için, Amerika'nın tavsiyesine uygun ağırbaşlı; fakat bize göre önur kırıcı, suskun politikanıza hâlâ devam edecek misiniz? (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

5. Amerika ile yaptığınız Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Türk Milletinden gizlemeye hâlâ devam edecek misiniz?

6. Üç yıllık iktidarınız süresince, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini dünya yüzünde tanıyacak bir dost ülke bulamadınız mı?

7. Ege adalarının Lozan Anlaşması aksine silahlandırılmasına kayıtsızlığınız devam edecek mi?

8. Yunanistan'ın NATO'nun askerî kanadına koşulsuz dönmelerine ve 714 sayılı NOTAM'ın koşulsuz kaldırılmasına, Türkiye olarak rıza göstermenin hata olduğunu artık söyleyebilir misiniz?

9. «Dostumuz Amerika» ifadesini içinize sindirerek söyleyebiliyor musunuz?

10. Biraz önce şu kürsüden konuşan Sayın Doğu; zabıtlardan okuyorum :

BAŞKAN — Sayın Fırat, lütfen efendim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bitiyor efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim, soru değil bu efendim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Son soru efendim. Sayın Başkan dinleyin önce; ne dediğimi dinleyin. (SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Zabıtlardan okuyorum :

BAŞKAN — Sorunuzu sorun efendim. (SHP sıralarından gürültüler) Sayın Fırat, sorunuzu sorun efendim; gerekçe göstermeye, metin okumaya mecbur değilsiniz. (SHP sıralarından gürültüler) Lütfen efendim.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Okumadan nasıl sorsun?

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bir dakika efendim; bir suç var suç : Ona ait soru soruyorum.

BAŞKAN — Efendim siz sorunuzu sorun, suç olup olmadığını takdir...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Efendim bir dakika okuyayım.

BAŞKAN — Okuyamazsınız efendim, lütfen sorunuzu sorun.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Efendim, sayfa 40'ta aynen şöyle diyor : «Bugüne kadar 20 kadar büyükelçinin, müsteşarın, başkonsolosun, müşavir ve dışişleri temsilcilerini Sayın Bakanımın aracılığı ile takdir ettirmiş bulunuyorum».

Sayın Bakan soruyorum : Ne zamandan beri ANAP'lı milletvekilleri, haysiyetli Dışişleri memurlarının takdirlerini size empoze ediyorlar? (SHP sıralarından alkışlar)

Teşekkür ederim.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Başkan, sataşma var.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Okumasın mı yani?

BAŞKAN — Sayın Öney, buyurun efendim. (SHP sıralarından gürültüler)

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Cevap hakkım var efendim, müsaade eder misiniz? İçtüzüğün 70 inci maddesine göre cevap...

BAŞKAN — Hayır efendim, oturun Sayın Doğu.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — İçtüzüğün 70 inci maddesine göre açıklama getireceğim efendim. (SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Oturun efendim, ben bakacağım.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bu zabıt bende olduktan sonra çok cevap hakkınız doğar sizin! (Gürültüler)

Zabıt yanlış mı yani?

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — O zabıt doğrudur.

BAŞKAN — Sayın Öney, buyurun efendim.

TÜLAY ÖNEY (İstanbul) — Sayın Başkan, SEİA anlaşmasının müzakereleri sırasında, bundan birkaç ay önce bizim sözcülerimizin de ifade ettikleri gibi, gerek Sayın Başbakan gerek Sayın Dışişleri Bakanı, bu anlaşmayı 2 yıllık olarak imzalayacağımızı kamuoyuna defalarca belirtmişlerdir. Bunda da özel bir ıs-

rarları vardır. Biz bunun teknik olarak nedenlerini; yararlı mı zararlı mı olduğunu takdir edecek durumda değiliz. Fakat bir Sayın Başbakan ile bir Sayın Dışişleri Bakanı bunu böyle ifade ettiklerine göre, 2 yıllık bir anlaşma imzalanmasının zaruretine ve Türkiye açısından faydalılığına inanmışlar demekti. O halde, aradan geçen bir iki aylık bu süre içinde, bu kadar kesin beyanlar varken bu konuda, nasıl oldu da veya hangi nedenlerden dolayı 5 yıllık anlaşmanın imzalanmasına Hükümet razı olmuştur? Bunun net bir biçimde cevabını istirham ediyorum.

2 nci sorum efendim : Sayın Bakan konuşmaları esnasında «Biz Amerika ile gerek ekonomik, gerek ticarî gerek teknolojik işbirliği vesaire -siyasal, sosyal- bütün alanlarda çok derin ve kapsamlı ilişkiler içinde olmak istediğimizi belirttik» diye SEIA anlaşmasının müzakereleri sırasında dediler. İkinci olarak, «Türkiye'ye yapılan Amerikan askerî yardımından ve katkısından memnun olmadığımızı söyledik» dediler ve üçüncü olarak «Parlamentomuzun ve kamuoyumuzun durumlarını hassasiyetle dikkate almak zorunda olduğumuzu Amerikalı dostlarımıza söyledik» dediler.

Şimdi, bu üç konuda da hiçbir tatminkâr durum sağlanmamış olduğuna göre, ne oldu nasıl oldu da bu anlaşmanın imzalanmasına karar verildi; bu üç durumda da hiçbir tatmin edici gelişim olmadığına göre?

3 üncü sorum : Yine Sayın Bakan «ABD yönetimi taahhütlerini yerine getirmezse, anlaşmayı tek taraflı feshetmek hakkına sahibiz» dediler. Bir arkadaşım bununla ilgili bir başka soru sordu ama benim sormak istediğim şudur : Anlaşmada Amerika Birleşik Devletlerinin üstlendiği somut taahhütler bize göre yoktur ya da bu bize yansımamıştır; yani Türkiye'ye örneğin «yıllar itibariyle şu kadar yardım yapılacak, şu edilecek, şu yapılacak» diye somut taahhüt yoktur. «Elinden geleni yapacaktır, gayret sarfedecektir» şeklinde taahhüt vardır.

O halde, biz Amerika'nın taahhütlerini yerine getirip getirmediğini nasıl değerlendireceğiz de, bu anlaşmayı tek taraflı feshetme hakkımızı icabında kullanabileceğiz?

Son sorum efendim : Trakya sınırımızda 2-3 gün önce meydana gelen fevkalade vahim ve ciddi olaydan bir gün sonra, Sayın Başbakanın Yemen'de bir baraj açmaya gittiği hepimizce malumdur.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Ve seyahat!

TÜLAY ÖNEY (İstanbul) — Soruyorum, Sayın Başbakanın Yemen'de baraj açmaya gitmesi, bu kadar önemli ve vazgeçilmez bir mesele miydi?

İkinci soru, böyle bir olay vuku bulmuşken Sayın Başbakanın Türkiye'yi bırakıp gitmesi, Yunan kamuoyuna karşı ve dünya kamuoyuna karşı Türkiye'nin bu olayı fevkalade hafife aldığı şeklinde bir izlenim yaratmaz mı? (SHP sıralarından alkışlar)

Sonuncusu da, Türk kamuoyuna karşı bir hakaret niteliği taşımaz mı?

Teşekkür ederim. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Öney.

Sayın Sağesen.

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Üç gün zam yapmaz.

BAŞKAN — Sayın Sağesen, buyurun.

Her halde bugün sorular az Sayın Sağesen?

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayenizde cevap alamıyoruz ki zaten.

İlk sorum Başkanlıktan efendim.

Efendim, bundan üç gün evvel İpsala'da şehit düşen askerlerimizle ilgili olarak Başkanlık Divanına bir önerge vermiştim, o önergem ne oldu?

Milliyetçilik anlayışınız ile bu tutumunuz bağdaşıyor mu?

Yine İpsala ile ilgili : İpsala hududunda Türkiye topraklarına yapılan tecavüzü Sayın Bakan ve bakanlığınız nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu konuda, ülke çapında vatandaşın resmî ağızlardan beklentilerini ne zaman karşılayacaksınız?

BAŞKAN — Sayın Sağesen, ben birinci sorunuzu hemen cevplandırayım. (SHP sıralarından «Daha bitmedi» sesleri)

Hayır efendim bitmedi de, diğer sorular bakana ait; ben ilk sorunuzu cevaplandırayım diye araya girdim. Bu sizin vermiş olduğunuz önerge Divana havale edilmiştir, Divanda görüşülecektir efendim.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Komisyona gitti yani efendim. (SHP sıralarından alkışlar)

CÜNEYT CANVER (Adana) — Bravo milliyetçi Başkan.

BAŞKAN — Hayır efendim, Divana.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Kemikleri sızlayacak milliyetçiler!

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayın Başkanım, cenazeler kaldırıldı...

BAŞKAN — Komisyona demedim efendim, Divana havale edilmiştir.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Şehitler toprağa verildi.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Şurada bir saygı duruşunda bulunamadık.

BAŞKAN — Lütfen efendim, devam edin siz.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Efendim, cenazeler kaldırıldı, bundan sonra yapılacak bir şey yok.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Şurada bir saygı duruşunda bulunamadık, bu nasıl milliyetçilik?

BAŞKAN — Evet Sayın Sağesen devam edin. (SHP sıralarından gürültüler)

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Önergem şuydu efendim, saygı duruşunda bulunulması ve ve şehitlerimiz için devlet töreni yapılmasıydı. Şehitler kaldırıldığına göre, artık bunun üzerinde Başkanlığın konuşmasına da gerek kalmamıştır.

BAŞKAN — Sayın Sağesen, bu konuları Başkan direkt olarak Başkanlık Divanına getirmeye mecburdur, İçtüzük gereği budur, onun için Divana sevk edilmiştir.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Bugün dördüncü gün efendim, şahsınızla ilgili değil, davranışlarla ilgili.

BAŞKAN — Devam edin efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Başkan niye saygı duruşunu düşünmedi Sayın Başkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Dışişleri Bakanı hatırlasaydı.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Bu menfur tecavüzle ilgili olarak, Meclise kapsamlı bir bilgiyi ne zaman vereceksiniz? Bu ve benzer olaylarda, Meclise bilgi verme gerekliliği itiyadını ne zaman edineceksiniz?

İpsala'daki çatışma saat kaçta başlamış, kaç saat sürmüş ve hükümet saat kaçta bu olaydan haberdar olabilmiştir? Akabinde ne gibi tedbirler almıştır?

Son bir sualim Sayın Bakanım : Konuşmanızda değindiğiniz Koper-Mersin Ro-Ro hattı, bir kaç yıldan beri konuşulagelen ve benim bürokratlığım zamanında da üzerinde çalıştığım bir konudur; ne zaman gerçekleşebilecektir?

Teşekkür ederim?

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sağesen.

Sayın Nalbantoğlu, buyurun.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, Sayın Bakandan şu sorularım var :

1. ABD ile varılan mutabakatla, Türk-Amerikan ilişkilerindeki rahatsızlıkların giderildiğini söyleyebilir misiniz? Bu anlaşma ile ABD ile olan siyasî rahatsızlığımız konusunda derin bir nefes alınabilir mi?

2. Başkan Reagan'ın yıldız savaşları projesinde ısrar etmesi nedeniyle Reykjavik'deki süperler zirvesinde bir sonuç alınmamıştır. Türkiye zirveden hemen sonra, İskoçya'da yapılan NATO Nükleer Planlama Grubu toplantısında Başkan Reagan'ın Reykjavik zirvesindeki tutumunu destekleyen bildiriye katılmıştır. Bazı NATO ülkeleri ve bu arada Yunanistan bildirinin bu bölümüne rezerv koymuşlardır. Türkiye'nin bildiriye katılmasından, Hükümetimizin, Başkan Reagan'ın yıldız savaşları projesini desteklediği anlamı çıkar mı?

3. Son olarak Viyana da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı izleme toplantısında yaptığınız konuşmada, konferansa üye bütün ülkelerin Helsinki Nihaî Senedinde yer alan insan haklarına ilişkin hükümlere riayet etmeleri gerektiğini belirttiniz. Oysa, Türkiye'de insan hakları ihlallerinin eskisi kadar sık olmamakla birlikte, sürdüğü bir sır değildir. Bir giz değildir. Müttefikimiz ABD'nin yasama organı olan Kongresinden 40 kadar temsilcinin, daha geçtiğimiz günlerde Başbakan Sayın Özal'a bir mektup göndererek insan hakları ihlallerine son verilmesini, ayrıca büyük davaların bir an önce sonuçlandırılmasını istemeleri, Türkiye'nin batıdaki görüntüsü bakımından yeni bir örnek oluşturmuştur. Sayın Bakandan şunu soruyorum : Türkiye'nin, Helsinki Nihaî Senedinin üçüncü kısmında yer alan hükümler bakımından, performansının kusursuz olduğunu söyleyebilir misiniz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Nalbantoğlu.

Sayın Musa Ateş, buyurun.

MUSA ATEŞ (Tunceli) — Sayın Başkan, değinmek gereğini duyduğum noktalara sayın üyeler değindiler, tekrarlanmasında lüzum görmüyorum. Sadece iki sorum olacaktır.

1. Esasında hiçbir devletin yardımına ihtiyaç duymadan çağdaş savunma sanayimizin geliştirilmesini canıgönülden isteyenlerden biriyim. Ancak, bugün için NATO paktına, müttefik devletler arasında, Amerika Birleşik Devletlerinden sonra en fazla askerî katkıda bulunan Türkiye iken, Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye ile Yunanistan'a 10/7 nisbetindeki yardım oranının her iki devletin NATO'ya katkısı nispetinde olmadığına göre, bu oranın her iki

devletin NATO'ya katkısı nispetinde değiştirilmesi için ciddî ve olumlu bir çalışma var mıdır?

2. Amerika Birleşik Devletleri Millî Savunma Bakanlığının daveti üzerine, Millî Savunma Komisyonu olarak, Amerika gezilerimizden edindiğimiz birçok intibalarımız vardır. Bunlardan birisi de Amerikada bulunan Türklerin, diğer milletlerin lobilerine karşı yeterli olmadıklarını gördük. Acaba, Amerikadaki Türk lobisinin de diğer lobiler gibi her hususta yeterli bir duruma getirilmesi için, Dışişleri Bakanlığı olarak bir çare düşünmüşler midir, veya düşünüyorlar mı?

Teşekkür ederim. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ateş.

Sayın Sait Erol.

MEHMET SAİT EROL (Hakkâri) — Sayın Başkan, benim 3 sorum var.

Soru 1. Bilindiği üzere Reagan yönetimi Libya devletini terörist bir devlet olarak bütün dünyaya ilan etti ve daha sonra Suriye'yi de aynı yöntemle kınadı ve bu iki devlete karşı Türkiye'yi işbirliğine çağırdı, ki Türkiye'nin teröre karşı tutumu eskiden beri belirlenmiş ve bütün Avrupaya duyurulmuştu. Türkiye, elbette teröre karşı daima titiz davranmıştır.

Reagan yönetimi Türkiye'yi bu konuda işbirliğine çağırırken, diğer tarafta Lübnan'da bulunan Amerikalı rehineleri kurtarmak amacıyla, maalesef İran'a silah yardımında bulunuyor. Şimdi soruyorum : Acaba Reagan yönetiminin bu tutumuna karşı Sayın Dışişleri Bakanımız durumu nasıl değerlendirmektedir?

İkinci sorum; Başbakan Turgut Özal, Yunanistan'ın Meis Adasında bir havaalanı açması üzerine verdiği demeçte, bunun önemsenecek bir olay olmadığını söylemişlerdir. Başbakan Özal'ın, Meis Adasının hukukî statüsüne ilişkin Türk görüşlerine herhangi bir atıf yapmaması, Türkiye'nin Ege politikasında bir zemin kaybına yol açmamış mıdır? Dışişleri Bakanı olarak, Başbakanın bu açıklamasını nasıl buluyorsunuz?

Üçüncü sorum : Buna paralel olarak, Yunanistan'ın Türkiye aleyhindeki tutumu, düşmanlığı çoktandır devam etmekte ve gittikçe ileri gitmektedir. Şu halde Türkiye'nin tavrı ne olmalıdır?

Ayrıca, «en iyi savunma taarruzdur» ilkesine göre, Türkiye niçin Anadolunun tabiî ve doğal uzantısı olan Onikiada üzerinde iddiada bulunamıyor? Arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erol.

Buyurun Sayın Yıldırım.

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Sayın Başkan, Bakandan sormak istediğim iki sualim var.

ABD, geçen ilkbaharda Yunanistan ile yaptığı görüşmeler sonunda, Yunanistan'ın anlaşmalara aykırı olarak silahlandırdığı Limni Adasını, bu ülkeyle yaptığı ikili takviye planına dahil etmiş; Türk Hükümeti de bu gelişmeye sert tepki göstermişti. Bu konuda son durum nedir, söyleyebilirler mi?

ABD ile parafe ettiğimiz Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının uzatılmasına ilişkin mutabakatta, Limni konusunda Yunan görüşlerini destekleyen bir tutumun getirilmeyeceği yolunda, Amerika Birleşik Devletlerinden herhangi bir güvence alınmış mıdır?

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yıldırım.

Buyurun Sayın Sevinç.

MÜNİR SEVİNÇ (Eskişehir) — Sayın Başkanım, birinci sorum;

Reagan yönetiminin, bir süredir, İran'la diyalog arayışı içinde olduğunu basından öğrendik, hepimiz biliyoruz. Batı ile Ortadoğu arasında bir köprü konumunda bulunan ve hem Amerika Birleşik Devletleri ile hem de İran'la yakın ilişkileri olan Türkiye'nin, Amerika Birleşik Devletleri - İran diyaloğuna aracılık yapabilir mi? Hükümetin bu yönde bir fikri var mı? Bu konuda bir aracılık yapma niyeti var mı?

Başta Sayın Bakan olmak üzere Dışişleri Bakanlığı ABD ile parafe edilen Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının en fazla iki yıl için uzatılmasını istiyordu. Sayın Bakan ve Dışişleri Bakanlığının bu konuda kendi beyanatları da var. Oysa, anlaşma ABD Savunma Bakanı Yardımcısı Richard Perle'nin istediği gibi dört yıllık bir süre için imzalandı. Bu durumdan da görüldüğü gibi, Sayın Bakanın dediği olmamıştır, Dışişlerinin dediği olmamıştır. Dışişleri Bakanlığının bu konu üzerinde şu andaki görüşü nedir?

İkincisi, İran ve Suudî Arabistan'dan burada ki, yani Türkiye'deki bazı sapık tarikatlara maddî ve manevî yardım yapıldığı iddia edilmektedir. Böyle yardımların yapıldığı doğru mudur?

Bir başka sorum : ANAP'ın reklamını yapan «İcraatın İçinden Programını» hazırlayan bir film şirketini, Başbakanın özel uçağı ile, Naim Süleymanoğlu'nun Avusturalya'daki filmini çekmek için gönderdik. Bu şirketin filmi vasıtasıyla dünya kamuoyu-

na Bulgar zulmünü bir kez daha yayınladık. Bu özel şirketi göndereceğimize, TRT'yi göndermiş olsaydık, TRT daha mı başarısız olacaktı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sevinç.

Soru sorma işlemi bitmiştir.

Sayın Bakan, bir şeyi hatırlatmak isterim. Soruların hepsine hemen cevap vermek mecburiyetiniz yoktur, yazılı cevap verebilirsiniz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Başkan, cevap hakkımı kullanmak istiyorum. Eğer usuldense önce ben konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Doğu, size cevap hakkı veremeyeceğim. Sebebini de arz edeyim: Zabıtları okunmuş ve bir sual sormuştur. Size...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Suale cevap vereceğim.

BAŞKAN — Hayır, suali bana tevcih etmiştir; Sayın Bakan cevaplar. Bir sataşma yok efendim, lütfen oturun.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Aynı şekilde sormamışlardır.

BAŞKAN — Sizin beyanlarınızı aynen tekrar etmişlerdir, bir sataşma yok efendim, buyurun.

Buyurun Sayın Bakan.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Aynı şekilde sormamışlardır efendim. Söylediğim, zabıtlarda okunan cümleyi değil, bir başka şekilde ifade ederek, o cümlenin neticesini sual şeklinde Sayın Bakana tevcih etmişlerdir.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Konuşturuyorsunuz ama Sayın Başkan.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Oysa amaç o değildir.

BAŞKAN — Buyurun efendim, oturun Sayın Doğu.

Evet Sayın Bakan, sizi dinliyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış politikaya gösterilen bu yakın ve sıcak ilgiden dolayı şahsım ve Bakanlığım adına bütün söz alan milletvekillerine şükranlarımı ifade etmekle söze başlamak istiyorum.

Sayın soru sahipleri birçok ayrıntılara girerek sorular sordular. Bunların hepsine cevap vermek mümkündür; fakat izin verirseniz ben bunları muayyen başlıklar altında toplamak istiyorum ve sanırım ki, soru soranları da bu şekilde tatmin etmiş olabileceğim.

Bunları, iki gün evvel Türk-Yunan hududunda vuku bulan hadise ile başlayıp, arkasında SEIA ile olan ilişkiler, arkasından Ortak Pazarla olan ilişkiler, arkasından Ortadoğu ülkeleriyle olan ilişkiler gibi başlıklar altında arz edeceğim ve bu şekilde de zannediyorum ki, sorulan birçok sualleri cevaplandırmış olabileceğim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bu sistem, usule uygun değil Sayın Başkan. İkinci bir konuşma oluyor. Takdirinize sunuyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, bir konuyu arz edeyim; sual soran arkadaşların suallerine, şu anda cevap verecek durumda değilseniz, yazılı olarak cevap verebilirsiniz. Cevaplandıracaklarınızın isimlerinden bahsederek, cevaplamaya çalışın efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Başüstüne efendim.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Ben yazılı cevap istiyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Tek tek, herkese ismen cevap vereceksiniz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Nasıl emir buyurursanız, öyle hareket ederiz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — İçtüzük öyle Sayın Bakan. Bizim görevimiz hatırlatmak.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hay hay efendim.

Sayın Alcan, Midilli ile Türk sahilleri arasındaki motorlardan alınan paradan bahsettiler. Türk motorlarının Midilli'den yolcu almaları konusunda, Yunanistan makamları nezdinde, zamanında hem Ankara'da hem de Atina'da teşebbüste bulunulmuştur. Bu, epeyce bir süredir takip ettiğimiz bir konudur. Yunan makamları, bu konuda bir mahkeme kararını ileri sürerek, talebimizi olumlu karşılamamışlardır. Motorlarımıza Midilli'den yolcu verilmesi konusundaki girişimlerimiz devam etmektedir. Bu konuda kısa sürede, karşılıklılık ilkesini uygulamak kararındayız. Yani, eğer istediğimiz olmazsa, biz de aynı şeyi onlara tatbik edeceğiz.

Irak'tan bir vatandaşımızın alacağı, takip edilmektedir. Bu bir münferit hadisedir, bunun gibi birçok hadiseler vardır ve zaten Dışişlerinin dışarıdaki görevlerinden birisi de, memleketimizi temsil ettikleri ülkelerdeki Türk vatandaşlarının menfaatlerini korumaktır ve bunları kovalamaktır. Bu da aynen yapılmaktadır.

Sayın Ataklı «SEIA ne zaman Meclise gelecek?» buyurdular. Bunların bize daha imkânlar sağlayıp sağlamadığını sordular. Bildiğiniz gibi, SEIA Anlaşması 1979'da müzakereye başlanmış ve 1980'de imzalanmıştır. Bu anlaşma imzalandığı zaman, 1985'e kadar geçerli olduğu, 5 senelik bir dönemden sonra iki taraf 3 ay önce feshi ihbarında bulunmadığı takdirde, bunun birer yıllık sürelerle uzatılması öngörülmüştür. Yine bildiğiniz gibi, bu anlaşma, bir tatbikat anlaşması telakki edildiğinden, 1980 tarihli anlaşma Meclise gelmemiştir. Binaenaleyh, bugün yaptığımız, yeni bir anlaşma değildir, 1980 anlaşması aynen bâkidir. Biz, 1980 anlaşmasını yeni bir mektup teatisiyle, daha iyi bir şekle sokmak hususunda gayret sarfettik.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — O sizin kanaatiniz.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Ama bir yıllık değil, beş yıllık uzattınız.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Açıkça Meclise getirmiyoruz deyin.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Bayezit, Sayın Ağagil, Sayın Bakana müdahale etmeyin.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Açıkça Meclise getirmiyoruz desinler.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — 1980 Anlaşması Meclise gelmemiştir.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Abes misal olmaz Sayın Bakan. (SHP sıralarından «O zaman Meclis yoktu» sesleri)

BAŞKAN — Sayın Bayezit, lütfen karşılıklı konuşmayalım efendim.

Sayın Bakanım, siz cevaplarınıza devam edin efendim.

MEHMET KOCABAŞ (İçel) — Efendim, niye konuşuyor bunlar?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz 1985'te, hiçbir şey yapmadan ve en küçük bir harekette bulunmadan, bu anlaşmayı birer senelik sürelerle uzatabilirdik ve bu, zaten anlaşmanın 7 nci maddesinde öngörülüyordu. Biz, Amerikalılara : Bu anlaşmanın tatbikatından memnun olmadığımızı; bu anlaşmanın 5 senelik tatbikatının, bazı konularda aramızda görüşmeler yapılması gerektirdiği hususunu ortaya çıkardığını; tecrübelerimizin Türk-Amerikan ilişkilerine başka yabancı unsurların müdahale ettirilmek istendiğini ortaya koyduğunu; aramızdaki ticaretin yeterli olmadığını, taahhütler arasında bir denge bulunmadığını ve 1985 Türkiyesinin 1980 Türkiyesi olmadığını; binaenaleyh, yeni şartların ortaya çıktığını ve bunların hepsini oturup müzakere etmek istediğimizi ifade ettik ve bugün varılan anlaşma, «Anlaşma» da demeyeceğim; çünkü, anlaşma aynı anlaşma olarak kalmıştır; bir mektup ilavesi, bu bahsettiğimiz konuları da göz önünde tutarak ortaya çıkmış bir metindir.

Binaenaleyh, sual soran Sayın Ataklı'ya şunu söyleyebilirim ki, bugünkü sağlanan durum, bundan evvelkine nispetle daha iyidir.

Sayın Bayezit, süre konusunu mevzubahs etti. «Neden iki sene dediniz?» ve...

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Ben demedim, ben öyle demedim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Buraya yazmışım; acele yazıyorum, siz bütün süratle sualleri okuyorsunuz, ben de buraya tabiî elimden geldiği kadar not etmeye çalışıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, ben size hatırlatmıştım. Yani, hemen cevap vermeye mecbur değilsiniz, yazılı olarak verebilirsiniz. (SHP sıralarından gürültüler)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, siz niçin sık sık müdahale ediyorsunuz? Sayın Bakan, demokratik bir tavırla suallerimizi cevaplandırıyor.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Bu demokrasi mi Sayın Başkan? «Ben size söyledim» diye, bir de siteniz var.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Müsaade buyurun sayın milletvekilleri.

Geçen yılı hatırlayacaksınız; «Birçok hatırlatmalara rağmen, ben bütün suallere cevap vereceğim ve bizim bütçemizi bu şekilde kabul ettireceğim» demiştim. Bizim Meclisten halkoyundan sakladığımız hiçbir şey yoktur ve böyle bir iradenin de içinde değiliz. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O ayrı; cevap verme konusunda sizden endişemiz yok efendim, endişemiz yüksek yerlerden.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sadece SEIA'yı saklıyorsunuz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Süre konusunu sormadığınıza göre soranlara cevap vereceğim.

Elbetteki bir müzakereye oturulduğunda gayet tabiî maksimalist bir noktadan hareket edersiniz. En çok neleri istiyorsanız, gerek süre bakımından, gerek muhteva bakımından onları söylersiniz ve müzakereler sonunda da sizin bütün istedikleriniz veya karşınızdakilerin bütün istediklerinin aynen tahakkuk etmesi de beklenmez. Ancak, iki tarafın birtakım uzlaşı formülleri bularak bir noktada uzlaşmalarıyla ve her iki tarafın menfaatlerini koruyacak bir noktaya varmalarıyla bir anlaşmaya varılır. Zaten, anlaşmanın manası da sanırım ki budur.

Sayın Bayezit, «AET içinde Yunanistan'ın taahhütleri» gibi bir şey söylediler.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Benim söylediğim şöyle; siz konuşmanızda, Yunanistan'ın ve AET topluluğunun taahhütleri vardır dediniz; bu tutmadı; «Amerika'nın taahhüdüne nasıl güvendiniz?» diye sormuştum.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Değerli arkadaşlar, biz ilk defa Hükümet olarak şunu söyledik. İki üç sene evvel gerek komisyonlarda gerekse burada konuştuğumuzda, birçok arkadaşlarımız çıkıp, bizim Avrupa Ekonomik Topluluğuna girip girmemek hususunda samimî olmadığımızı, bunun bir gösterişten ibaret olduğunu ve bunu bir oyun olarak yaptığımızı ileri sürdüler. Hatırlayacaksınız, ben de her defasında - bugüne kadar yaptığım konuşmaları da getirip arz edebilirim - Türkiye'nin dış politikasının temel ilkelerinden birisinin Avrupa ile entegre olmak, Avrupa'nın bir parçası olmak ve binaenaleyh, Ortak Pazara da tam üye olmak olduğunu ifade ettim. Bugün de aynı şeyi ifade ediyoruz; hükümet olarak 1987 yılı içerisinde tam üyelik müracaatımızı yapacağız. Bunu şimdiye kadar söyleyebilen ilk hükümet, Anavatan Hükümetidir. (ANAP sıralarından «Bravo Sayın Bakan» sesleri ve alkışlar)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Bakan, benim sualim bu değildi efendim.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sayın Bayezit, cevap nasıldı cevap?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi, Avrupa Ekonomik Topluluğu içerisinde, iki nokta vardır ki, biz bunları daima müzakereler sırasında ortaya koyuyoruz ve ben 16 Eylül tarihinde yaptığım toplantıda da bunların ikisini de söyledim. Birisi, Yunanistan'ın Ortak Pazara girerken, Türkiye ile olan ikili ilişkilerini ortaya koymayacağına dair vermiş olduğu bir taahhüttür. İkincisi de Yunanistan'ın üyeliğinin, Türkiye'nin üyeliğini baltalamayacağı hususunda bize verilen bir taahhüttür. Biz bunun her ikisini de her vesileyle, Ortak Pazar temsilcilerine ve Ortak Pazar üyesi ülkelerin ilgili bakanlarına ve yetkililerine tekrarlıyoruz ve bundan sonra da tekrar etmek kararındayız.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Benim sualim bu değil Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bir dakika efendim, bir dakika, istirham edeyim.

MUSTAFA KEMAL TOĞAY (Isparta) — Duramaz efendim, rahatsız.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi diyorsunuz ki, «Yunanistan'ın taahhüdüne inanmazken...» Öyle diyorsunuz değil mi efendim?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bu taahhütler tutulmadığına göre, AET dahi taahhüdünü tutmadığına göre, Amerika Birleşik Devletlerinin taahhütlerine nasıl güveneceksiniz?

BAŞKAN — Lütfen efendim, karşılıklı konuşmayalım Sayın Bayezit.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın milletvekilleri, taahhütler milletleri, devletleri, hükümetleri bağlar ve dünyada da «Ahde vefa» denilen, «İmzaya sadakat» denilen birtakım prensipler vardır.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Türkiye için geçerli onlar.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bunlara inanmazsanız, milletlerarası ilişkileri yürütmenin, milletler arasında medenî ilişkiler sürdürmenin imkânı yoktur. O zaman bu dünya bir orman kanununa dönüşür; binaenaleyh, koskoca bir devletin size verdiği taahhüdü kabul etmemek veya buna inanmamak diye bir şeyin söz konusu olmaması icap eder. (ANAP sıralarından alkışlar)

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sayın Bayezit, ne güzel değil mi?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «AET önerilerini kabul edecek misiniz?» buyurdunuz. Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkiler konusu oldukça karmaşık, oldukça zor, manialı koşuya benzeyen bir ilişkidir. Biz, bunu göze olarak bu süreci başlattık ve hatırlayacaksınız, Avrupa Konseyin Beşlerle uzlaşmaya vardıktan sonra, ben 11 ülkenin dışişleri bakanlarına birer mektup göndererek, artık Türkiye'nin onikilerle bir bakanlar düzeyinde toplantı yapmasının zaruretine, lüzumuna işaret ettim.

O sırada bu işlerin başında, yani Dönem Başkanı olarak Hollanda Dışişleri Bakanı vardı (- Tanıdığım, genç, dinamik, gayet akıllı bir insan -) bu zat bana telefon etti ve «Mektuplarını aldık, Başkan olarak bana da yollamışsın, hem de Hollanda olarak yollamışsın; yalnız bir zorluğum var, Yunanlı'ya yollamamışsın. Adam buradan zorluk çıkarıyor, bu işleri halletmekte bana yardımcı olursan, ben de sana bu işte yardımcı olurum» dedi. Ben de «Sayın Başkan, benim Yunanlı Dışişleri Bakanına göndermemenin bir sebebi var; çünkü, Yunanlı benim ortaklık anlaşmamı kabul etmiyor, benimle uyum anlaşması yapmaya yanaşmıyor. Beni ortak olarak kabul etmeyen bir dışişleri bakanına ben ne sıfatla mektup gönderebilirim?» dedim. «Ne olur, buna bir formül bul ve bu şekil meselesi yüzünden bu işin geri kalmasını istemiyorum» dedi; «Peki, bugün ben ona bir mektup gönderiyorum» dedim ve o gün Yunan Dışişleri Bakanı Papulias'a bir mektup yolladım, kendisine neden mektup göndermediğimi izah ettim ve sonunda dedim ki, «Temenni ederim ki, Yunanistan da artık Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini düzeltmek hususunda, diğer üye ülkelerin yaptığı gibi, iyi niyetini gösterecektir.» Ondan sonra bu toplantıyı yaptık.

Şimdi, bu toplantı uzun bir sürecin başlangıcıdır, yıllar alacaktır; ama biz bu mukavemet koşusuna girmeye kararlıyız ve gördüğümüz gibi de bunu Avrupa'da çeşitli düzeylerde kovalamaya devam ediyoruz.

Şimdi bize bir tasarıyla geldiler, diyorlar ki; «Şu tasarı üzerinde komisyonla bu işi müzakere edin». Biz de diyoruz ki «Bu tasarı yeterli değildir, tatminkâr değildir, biz kendi tasarımızı size bildireceğiz, onun üzerinden müzakere yapacağız ve bizim vereceğimiz tasarının içerisinde de Avrupa Ekonomik Topluluğuyla olan bütün ilişkilerimizin çeşitli unsurları mevcut olacaktır.» Bunlardan birisi de, belki de en önemlilerinden birisi de serbest dolaşımdır. Tamam mı Sayın Bayezit?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Teşekkür ederim, ikinci sualle çok tatmin oldum; ama üçüncü bir sualim daha vardı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «Sayın milletvekilinin sözlerine değinmedi, niçin sustu?» sorunuz var. Hangisi efendim.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Efendim, bir sayın milletvekilinin, Dışişleri mensupları hakkındaki sözleri konusunda bugüne kadar bir açıklamanız olmadığı gibi, özellikle bugün de bir değerlendirme yapmadınız.

BAŞKAN — Sayın Bayezit lütfen efendim...

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Benim bu hususta açıklamam oldu, gazetelerde de çıktı. Sayın milletvekillerimizden bazılarının da açıklamaları oldu, Sayın Başbakanımızın da son basın toplantısında açıklamaları oldu; bugün de birçok milletvekilimiz takdirlerini ifade buyurdular, bunların hepsine bakanlık namına şükranlarımı arz ediyorum.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sağolun efendim.

Sayın Ağagil, «Gorbaçev - Reagan zirvesi akamete uğradı» buyurdular. Şimdi, bu konuda dünyada iki görüş var. Birisi, bu zirve toplantısından hiçbir şey çıkmadığı merkezinde; diğeri de, bu zirve toplantısının bir başlangıç olduğu ve bundan sonra da görüşmelerin devam edeceği, binaenaleyh faydalı olduğu merkezinde.

Şimdi, görüyoruz ki Sayın Ağagil, iki tarafın tayin ettikleri temsilciler üç konuda - biliyorsunuz - görüşmelerini sürdürüyorlar ve bazı hususlarda da varılmış olan mutabakatları bir çeşit akki (acquis) olarak kabul edilmiş olarak bir tarafa koyuyorlar, ondan sonra yapacakları ilerlemeleri ele almayı düşünüyorlar. Şimdi, bunu biz dünyada yumuşamayı sağlayacak, silahsızlanmada ve silahların kontrolünde müspet bir adım olabilecek bir gelişme olarak gördüğümüz için, iyimser tarafından alıyor ve bunu bir akamet olarak telakki etmiyoruz; çünkü, kendileri de bunu bu şekilde takdim ediyorlar ve bizim de yaptığımız görüşmelerde bize ifade edilen görüşler bu merkezdedir.

Sayın Ağagil de aynı şeyleri soruyor ve «SEIA ile ne aldık ne verdik, sözlü vaatlere inanmak nasıl oluyor, bizdeki tesisler kullanıldı mı?» diyorlar. Şimdi, ne aldık ne verdik konusunu ve sözlü vaatlerle ilgili durumu izah etmiştim. «Bizdeki tesisler kullanıldı mı?» şeklinde olan sualinin karşısında şunu açıkça söyleyebilirim ki, bizdeki tesisler kullanılmamıştır ve kullanılmasına da müsaade etmeyeceğiz.

«Zaafiyeti kim kapatır?» diye buyuruyorsunuz. Bunu da çeşitli vesilelerle ve çeşitli görüşmelerimizde dile getiriyoruz; hatta ben Amerika Dışişleri Bakanı ile görüşmemde, Yunanistan - Bulgaristan anlaşmasını dile getirerek şunu söyledim: «Eğer bu anlaşmaya riayet etmek icap ederse, benim NATO'nun yardımına muhtaç olduğum bir zamanda - Türkiye olarak - siz Türkiye'nin yardımına gelmek için demek ki Yunan hava sahasından geçemeyeceksiniz».

Biz, sanıyor musunuz ki Amerikalılarla veya diğerleriyle görüşürken sözlerimize birtakım frenler koyuyoruz veyahut da düşündüklerimizi söylemekten çekiniyoruz... Hiç böyle bir düşünceye kapılmayın. (ANAP sıralarından alkışlar) Burada siz ne kadar açık konuşuyorsanız, biz de en büyük müttefiklerimizin en büyük şahsiyetleriyle aynı açıklıkla, aynı dürüstlükle konuşuyoruz; buna inanmanızı istiyorum.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Netice ne oluyor?

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Siz dürüstçe konuşuyorsunuz, ama onlar nasıl konuşuyorlar, nasıl davranıyorlar? Acaba dürüstler mi?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — O zaman ringte başka bir boksör var.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bunlar NATO içerisinde dile getirilmekte, bu açıkların, bu boşlukların nasıl kapatılacağı görüşülmekte, Yunanistan görevlerini yapmaya zorlanmakta ve bütün bunlar ciddî olarak ele alınmakta; sizler bunlar üzerinde ne kadar hassasiyetle duruyorsanız, bizler de aynı hassasiyetle bu konuların üzerinde durmaktayız. Bunu bilhassa, altını çizerek ifade etmek isterim.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Ondan şüphemiz yok, ama neticede açık nasıl kapatılacak efendim?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «Dışarıdaki temsilcilikler...» diye not almışım, ama hatırlayamadım; ne buyurmuştunuz Sayın Ağagil?

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Dışarıdaki temsilciliklerimizin tümüyle büyükelçiliğimizin kontrolü altına alınması.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Biliyorsunuz, bu hususta 1173 sayılı Kanun vardır, Başbakanımızın da tüm dış temsilciliklere yaptığı uzun bir tamim vardır ve dışarıda herkes devletimizi temsil eden büyükelçinin emrindedir.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Bir de Güney Afrika ile ilgili bir sorum vardı Sayın Bakan?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «Güney Afrika'da» dediniz, ama o sorunuzu tam anlayamadım Sayın Ağagil.

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Güney Afrika ile olan ilişkilerimiz devam ediyor; halbuki Avrupa ve Amerika ambargo koyuyor. Kendilerinin bu ırkçılık politikasına karşı düşünceniz nedir?

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Başkan, bu nasıl çalışma?

BAŞKAN — Sayın Ağagil, Sayın Bakan, rica edeceğim, soruları karşılıklı olarak tekrar tartışmayalım efendim, istirham edeceğim.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Niye istirham ediyorsunuz? Arkadaşımızın söylediğini anlayamamış bakan, tekrar soruyor ve oradan da müdahale ediliyor.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Arz ediyorum efendim; özür dilerim, bazı hususlarda not alamamışım, arkadaşlardan...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Hata mıdır Sayın Başkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Göreviniz müzakerelere yardımcı olmaktır, müzakereleri bitirmek değil! Burası Meclis ve bütçe görüşmeleri yapılıyor.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Gürkan, Başkanlığa müdahale etmeyin efendim; size ne oluyor efendim?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Olmaz efendim.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Size ne oluyor Sayın Başkan?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Arz ediyorum sayın üyeler.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Yani nedir istediğiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Antalya) — Siz ne yapmak istiyorsunuz bu Mecliste?

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AHMET AKGÜN ALBAYRAK (Adana) — Sen ne yapmak istiyorsun?

EROL AĞAGİL (Kırklareli) — Biz çalışmak istiyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın milletvekilleri, arz ediyorum: Türkiye, Güney Afrika'nın ırkçılık politikasını her fırsatta takbih etmektedir. Sayın milletvekilinin söz konusu ettiği, Güney Afrika ile ülkemiz arasındaki sınırlı iktisadî ilişki bu siyasetimizi değiştirmemektedir. Hükümetimizin uyguladığı liberal ekonomi çerçevesinde, bazı kuruluşlarımız, dışalımlarını en ucuz fiyat teklifi veren ülkelerden yapmaktadırlar. Bu meyanda, Güney Afrika'dan yapılan alımlar, ırkçılığı takbih konusundaki tutumumuzu değiştirmemektedir. Kaldı ki, Güney Afrika'ya ekonomik abluka uygulayan ülkeler, bunun Güney Afrika'daki siyah ırk çıkarlarına ne ölçüde hizmet ettiğini, zaman zaman münakaşa konusu dahi yapmaktadırlar.

Sayın Ağagil'e şunu hatırlatmak isterim. Bizim, bildiğiniz gibi Güney Afrika'da temsilciliğimiz yoktur. Dünyada ırk ayrımcılığının karşısında olduklarını söyleyen, bunun şampiyonluğunu yapan birçok ülkeler, Güney Afrika ile son derece faydalı ticaret yapmaktadırlar. Binaenaleyh, bu iki yüzlü politikada Türkiye gene en dürüst davranan ülkelerden biridir ve böyle de devam edecektir; çünkü biz bunu bir politika ilkesi olarak başından beri sürdürüyoruz ve hiçbir zaman da Güney Afrika'da temsilcilik açmadık, onların da burada temsilcilik açmasına veya dolaylı yollardan bu gibi işleri yürütmelerine müsaade etmiyoruz. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Karal, «Reykjavik hakkında verilen bilgiler tatmin etmiş midir?» diyor. Her iki taraf da gelip bize bilgi verdiler; bunu memnuniyetle karşılıyoruz; Türkiye'ye duyulan güvenin, Türkiye'nin tutumu, durumu dolayısıyla arz ettiği önemin bir göstergesi olarak görüyoruz. Hem Amerika, hem Sovyet temsilcileri gelip bize Reykjavik Zirvesi hakkında bilgiler verdiler, biz de kendilerine bu hususlaki görüşlerimizi, demin izah ettiğim çerçevede anlattık.

«Türkiye - ABD ilişkilerini arındırmak ne demek; uygulamada faydası oldu mu?» dediler. Evet, oldu; dış tesirlerden arındırmak faydalı oldu ve bir sene evvel başlattığımız bu müzakerelerde, üstüne basa basa ifade ettiğimiz görüşlerin, bugün artık Amerika'da daha iyi anlaşıldığını, hem idareyi, hem kongreyi, hem iş çevrelerini bizim hassasiyetimiz konusunda daha duyarlı hale getirdiğini bilhassa ifade etmek isterim.

«Yunanistan saldırısı askerî yere geldi, gücünü nereden alıyor?» diyor. Bir hudut hadisesini kendi boyutları içerisinde değerlendirmekte ve bunu abartmamakta yarar vardır. Türkiye, bu hadiseden büyük üzüntü duymuştur. Her iki tarafta da can kaybı olmuştur. Biraz evvel haberler geldi gitti; bizim heyetimiz, mahallinde tespit yapmak üzere oraya gitmiştir, karşı taraftan kimse gelmediği için ayrılmıştır; arkadan, bir saat sonra onların heyeti gelmiştir, bu defa tekrar bizim heyetimizle görüşmeyi talep etmiştir ve zannediyorum ki, şimdi bu görüşme vuku bulmaktadır veya yakında vuku bulacaktır, o zaman gerçekler daha iyi su yüzüne çıkacaktır. Yalnız, hatırlayacaksınız, evvelsi gün bir beyanat verdim ve «Bize gelen haberler bu konuda bizim haklı olduğumuzu gösteriyor» dedim. O zamana kadar aldığımız haberler öyleydi, bugün de aldığımız haberler böyledir; ancak mahallinde tespit yapılmadan kesin bir karara varmak da mümkün değildir. Yalnız, bunu bir sınır hadisesinin ötesinde değerlendirmekte şu an için bir yarar olduğuna inanmıyorum.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Efendim, gazeteciler mahalline girebildi mi?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Heyetlerle beraber gidiyor.

Sayın Tutum, tafsilat istediniz, rakamlar istediniz, onun için, bunu burada verebilecek durumda değilim; ben, Suriye'yi de, Hatay'ı da çok iyi tanıyan bir insan olarak size bu hususta uzun izahat verebilirim; ama rakamlarını ifade edemem. 1972 yılında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma bütün merhalelerden geçmiştir, son dakikada bu anlaşmanın Türkiye'nin yararlarına olmadığına karar verilmiştir ve biz bu anlaşmayı yeniden müzakere etmek istiyoruz; çünkü verilenle alınan arasında bir denge olmadığı hususunda içimizde kuşkular var ve bu sebeple de kangren olmuş bu mesele, yeniden ele alınmak zorunluluğundadır ve biz bunu yapacağız.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Bilgi verecek misiniz Sayın Bakan?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Veririz; rakamlar var, onun hepsi hakkında bilgi sunabiliriz; yalnız şu anda söyleyemem, şimdi kafadan söylemeye kalkarsam hatalar yapabilirim, özür dilerim. Yalnız, prensiplerini arz ediyorum.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — O sırada Dışişleri Bakanı kimdi?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bilemiyorum, onu da bulup çıkarabiliriz.

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Başkan, bu nasıl görüşme?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Efendim, Sayın Canver, «Rogers Planını Yunan reddetmiş; Yunan geri dönmesi doğru mu» dediler. Öyle mi buyurdunuz?..

CÜNEYT CANVER (Adana) — Meşhur koz, Rogers Planı.

CAHİT TUTUM (Balıkesir) — Meşhur koz efendim, Rogers Planı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Rogers Planı - arz ediyorum efendim - veya Rogers Anlaşması olarak bilinen belgenin Türkiye ve NATO bakımından önemi şudur: Bunun bir suretini de isterseniz veririm. «1974'ten önce Ege'de sadece de facto; yani bilfiil olarak mevcut bulunan ittifakın savunma ihtiyaçlarına cevap vermeyen ve

Yunanistan tarafından istismara müsait NATO Komuta Kontrol Düzenlemeleri mevcut idi. Rogers Anlaşması, Yunanistan'ın, ittifakın askerî kanadı ile ilişkilerinin çeşitli veçhelerini tanzim ederken, bu meyanda, özellikle eski komuta kontrol düzenlemelerinin yerine Ege'de NATO'nun, bu arada tabiatıyla Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarını karşılayan düzenlemeler yapılmasını öngörmektedir. İlgili Türk makamları, Türkiye için bu düzenlemelerin önemi dolayısıyla, anlaşmayı kabul etmişlerdir. Anlaşma, o zamanki Yunan hükümeti tarafından da kabul edildikten sonra NATO' nun savunma konularındaki en yüksek siyasî organı olan Savunma Planlama Komitesince onaylanmıştır. Papandreu hükümeti işbaşına gelince, söz konusu anlaşmanın Yunanistan'ın aleyhine, Türkiye'nin lehine olduğunu, Ege'de 1974'ten önceki komuta kontrol düzenlemelerinin uygulanması gerektiğini ifade ederek anlaşmaya itirazda bulunmuştur. Tabiatıyla, Yunanistan'ın itirazı hukukî durumu değiştirmemektedir. Bu kavga devam ediyor ve burada en büyük ıstırabı duyan da, zannediyorum ki Rogers'in kendisidir.

Binaenaleyh, bugün bu ihtilaf devam etmektedir ve biz 1974'ten evvelki durumu asla kabul etmiyoruz. Dikkat buyurursanız, zaman zaman Ege'de çıkan hadiseler de bu yüzden çıkmaktadır; çünkü biz, bunun geçerli olduğunu, onlar ise 1974'ten evvelki durumun geçerli olduğunu ileri sürüyorlar. Mesela, 10 millik hava sahası. Biz 6 milin üstünde istediğimiz gibi uçuyoruz. Ondan sonra yaptığımız manevralara Yunanistan katılmıyor. Evvelsi gün, biliyorsunuz bizim bir askerî karakol uçağımıza, küçük bir pervaneli uçağa iki Fantom-4 uçağı 100 - 300 feet'e kadar yanaşıp taciz uçuşunda bulundu, bunu şiddetle protesto ettik ve bunun yaratabileceği tehlikelere en yüksek düzeyde nazarı dikkatlerini celp ettik. Bunların hiçbir kimseye yarar sağlamadığını, bunların tekerrürünün tehlikeli olduğunu ve bunlardan vazgeçilmesinin lazım olduğunu bildirdik; bunu ayrıca da NATO'ya ve diğer müttefiklerimize de izah ettik.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Sayın Bakan aynı konu ile ilgili bir sorum daha vardı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «Yunan geri dönmesi doğru mu?» dediniz.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Doğru mu? Evet. Yani bu kozumuzu verdik onlara; iyi mi yaptık, yoksa vermese miydik?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi efendim, bu bir anlaşma idi ve bu anlaşma herkes tarafından kabul edilmişti. Binaenaleyh, bu anlaşmada, Yunanistan buraya döndükten sonra yapılacak başka bir şey yoktu; ama Papandreu gelip de «Ben bu anlaşmayı kabul etmiyorum» deyince, şimdi burada bir hukukî durum ortaya çıkıyor; Yunanistan buradan geri gitsin. Bunu, NATO içerisinde kabul ettirebilmenin ne kadar zor olduğunu takdir buyurursunuz.

İzah ettim, belki açıkça anlaşılmadı; bu defaki konsey toplantısında çok ağır bir konuşma yaptık bu üç âkil adamın hazırladıkları 1956 yılında bir rapor vardır; bu raporda, ittifak içerisindeki üyelerin birbirine karşı ne şekilde hareket etmeleri lazım geldiği anlatılıyordu. İleriye dönük bir şey. Bunu hazırlayanlar, biliyorsunuz Kanada'lı Lester Pearson İtalyan Gaetano Martino ve Norveç Dışişleri Bakanı Halvard Lange idi. Bunlar o zaman üç âkil adam olarak seçildiler ve bu mesajın 30 uncu yılını kutluyoruz. Ben o konuşmamda, «Bu âkil adamların endişelerinin de ilerisine giden bir durumla bugün karşı karşıyayız» dedim. «Bir ittifak üyesi karşı tarafta dostlar ararken, ittifak içerisinde tehditler bulduğunu söylüyor ve siz buna karşı susuyorsunuz» dedim. Bir üyenin bundan fazla söylemesi, herhalde sempati celbinde fazla etkili olmaz.

CÜNEYT CANVER (Adana) — Bir sorum daha vardı; AET ile ilişkilerimizde Yunanistan engel çıkarıyor, bu koz elimizde olsaydı, daha mı iyi olurdu?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi efendim, ilişkiler çok yönlü olarak ele alınır ve «Bugün AET'de acaba bu koz elimizde olsaydı nasıl olurdu?» diye birtakım ihtimaliyat hesapları -hendesede olduğu gibi- yapılabilir. Faydalı mı olurdu, zararlı mı olurdu, bundan yararlanabilir miydik, yararlanamaz mıydık; burası ayrı bir konu. Yalnız, şunu söyleyeyim ki, biz AET'ye müracaat hususunda, zamanında tarihî bir fırsat kaçırmışız. Yani tabiri caizse, siz demin bazı hikâyeler anlattınız, ben de ona benzer bir şey anlatayım :

Vaktiyle Ankara'dan İstanbul'a trenle gidilirdi, böyle biraz yavaş olanlar, hazırlıklarını yapamayanlar da treni kaçırırlar, otomobille Sincan'a giderler, orada trene binerlerdi. Şimdi, biz AET ile ilişkilerimizde Sincan'a gitmeye çalışıyoruz. Maalesef. Demir tavında dövülür. Vaktiyle NATO'ya biz böyle girdik. Vaktiyle NATO'ya girilirken, «Ya ben de girerim ya Yunanistan da girmez» dendi. Bu defa da bizim, Yunanistan müracaat ettiği zaman, AET'ye girme hususunda müracaatımızı yapmamız lazımdı ve o zaman

ya Yunanistan da girmezdi veyahut da bizi de alırlardı ve o zaman biliyorsunuz karşımıza Portekiz ve İspanya konuları da çıkmazdı. Bugün karşımıza çıkan; «Efendim, biz hâlâ İspanya'yı, Portekiz»i hazmedemedik, Türkiye onlardan da büyüktür, onlardan da daha büyük problemlerle buraya gelecektir, binaenaleyh, aman ne olur biraz bekleyin, hele şu yuttuklarımızı hazmedebilelim ondan sonra Türkiye'nin tam üyeliğini görüşebiliriz» diyor. Biz de diyoruz ki; «Artık Türkiye'de bir konsensüs oluşmuştur ve iktidarıyla, muhalefetiyle, işçisiyle, işvereniyle, kamuoyuyla, basınıyla, sanayii ile, ticaretiyle herkes bunu istemektedir ve demokratik bir hükümetin de -zaten isteyen bir hükümetin- bunun karşısında durması mümkün değildir ve biz bu sebeple mecburuz. Kaldı ki, bize başka hiçbir çıkış yolu da bırakmıyorsunuz.» Bizim söylediğimiz budur ve tekrar ettiğimiz budur. Ben bunu Cheysson'a ayın 12'sinde anlattım ve aynı şeyleri de Sayın Bozer, bu defa yaptığı temaslarda gene muhataplarına izah etti ve bunları aynen tekrar ettik.

ABD'ye güvenip güvenmediğimizi daha evvel söyledim; onları tekrar etmek için bir sebep görmüyorum.

Libya ile ilgili açıklama yaptık ve bu açıklamanın içerisinde de hepsini söyledik. Açıklamanın metnini size hatıra olarak, imzalı takdim edebilirim Sayın Canver.

Sayın İbrahim Ural, Türkiye'deki Suriye faaliyetleri hakkında soru sordular. Sayın Ural, bu, kamuoyunda konuşulan ve son defaki hadiseler dolayısıyla da ortaya çıkan bir konudur. Mahkemeye intikal etmiş bir konu hakkında burada fikir yürütmemenin daha doğru olacağını takdir buyurursunuz. Onun için, mahkemenin sonucunu bekleyelim: mahkemede çıkan karar suçlu olanları ve suçluluk derecelerini ortaya koyacaktır.

Bulgaristan'ın silah meselesi... Bunun hakkında söyleyecek bir şey olduğunu zannetmiyorum; çünkü, 1980'den önce birçok gazetelerde, basında yer almış haberlerdir ve Bulgaristan'ı birçok basın teşhir etmiştir. Bunun ne kadarının doğru, ne kadarının doğru olmadığını da tespit edebilmek mümkün değildir; ama böyle bir kanaatın basında uzun yıllar yer aldığını hepimiz gördük.

Barzani, Talabani, Kerkük hikâyesi hakkında, zannediyorum ki, ben gereken açıklamayı konuşmamda yaptım. Biz, Türkiye'nin başka ülkelerin topraklarında gözü olmadığını ve Türkiye'den de başka ülkelere verilecek bir karış toprağımızın olmadığını her vesile ile tekrar ediyoruz ve bu şekilde de tekrar etmeye devam edeceğiz. Yalnız şunu da ilave edeyim ki, bölge ülkelerinin sınırlarının mülkî tamamlılıklarının saygı ile devam etmesini de önemle izliyoruz.

«Suriye güvence verdi, niye sızıyor?» diyorsunuz...

İBRAHİM URAL (İstanbul) — Güneyde sızmalar var buna rağmen.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi, bu konuyu yakından takip eden arkadaşlarımızın görmüş olacakları gibi; Suriye Başbakanının Türkiye'ye vaki ziyaretinden sonra, Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkilerde bir iyileşme, bir rahatlama olduğu bir vakıadır. Biz bunun daha da gelişmesini ve her iki ülkenin birbirinin menfaatlarını korumada ve birbirinin menfaatlarına saygı duymada olduğunu her zaman kabul ediyoruz, tekrar ediyoruz ve karşı tarafa da söylüyoruz. Binaenaleyh, bu süreci devam ettirmede iki tarafın da zannediyorum ki, yararı vardır.

Sayın Hüseyin Avni Güler'in sorularına geliyorum : «Türk Yunan konularında ne kazandık?» diyorsunuz. Öyle mi efendim?..

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Devamlı Yunanistan kazanmıştır, biz ne kazandık?..

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın soru sahibi, sorunuzu anlayamadım efendim.

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Sorumu açayım efendim : Mesela Yunanistan Midilli'yi silahlandırdı, biz itiraz ettik, fakat mesele küllendi. Yunanistan kazanmış oldu. Diğer taraftan adaları da silahlandırıyorlar.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Güler, milletlerarası ilişkilerde konuların küllenmesi diye bir şey yoktur. Midilli adasını silahlandıracak, anlaşmalara aykırı olarak adaları silahlandıracak ve bu küllenecek, ondan sonra da bu böyle gidecek... Bunlar mevzubahis değildir. Bunlar gündemdedir, izlenmektedir, izlenmeye devam edilecektir ve peşi bırakılmayacaktır. Bunlar bugün başlayan işler değildir, bunlar yıllar öncesinden başlamıştır ve yıllardan beri devam etmektedir ve de biz bunun hükümet olarak peşini bırakmak niyetinde asla değiliz; bizden evvelki hükümetlerin de bırakmadıkları gibi.

«Paul Henze'nin gezileri nasıl oldu?» dediniz. Şimdi, Türkiye'de demokrasi var mıdır, yok mudur. Türkiye'de hürriyetler var mıdır, yok mudur diye konuştuğumuz zaman, şunu kabul etmemiz lazım ki, bir ya-

bancı Türkiye'de istediği gibi, yasak bölgeler haricinde, dolaşabilir. Bunda hiç bir mani yoktur. Biz, eğer Türkiye'nin menfaatlerine karşı bir faaliyetleri olursa, o zaman elbetteki bunun karşısında lazım gelen tedbirleri alırız ve gereken yaparız. Yoksa, bir yabancı gelmiş, şurada veya burada dolaşmış, ondan sonra gitmiş; onun hakkında yapılacak bir şey yoktur, takdir edersiniz.

«İtibarımız arttı» diyorlar. Evet arttı, her zamandan fazla arttı. Ben size şahsen şunu söyleyebilirim; 1984 yılı Ocak ayında ben Stockholm'e gittiğim zaman, Avrupa Güvenlik İşbirliği (AGİK) Konferansına iştirak eden dışişleri bakanları, suratıma bakmıyorlardı.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Şimdi?..

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O zaman böyle söylemiyorlardı Sayın Bakan; o zaman yalan söylüyorlardı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi, hepsiyle çok dostane, çok iyi, hatta bazılarıyla gayet sağlam bir diyaloğa dayanan ilişkiler içindeyiz. Bunu benim şahsım için yapmıyorlar; bunu Türkiye için yapıyorlar ve Türkiye'nin itibarı için yapıyorlar. (ANAP sıralarından alkışlar)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — O zaman da kürsüden, «İtibar arttı» diyorlardı.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Arkadaşlar, bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. İstirham ediyorum sizden, burada ikide bir, «Türkiye'nin itibarı azaldı, Türkiye'nin itibarı artmadı» diye ifadeler kullanmayın. Bu Türkiye, hepimizin Türkiye'sidir; Türkiye'nin dışarıda itibarının artması hepimizin yararınadır. (ANAP sıralarından alkışlar) İstirham ediyorum sizden, Dışarıda Türkiye'nin itibarının artması Türkiye'ye kazançlar sağlar.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Bakan, biz Polyanna değiliz.

BAŞKAN — Devam edin Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — KKTC'yi...

HÜSEYİN AVNİ GÜLER (İstanbul) — Diplomatların sizin yüzünüze bakmaya başlamasından ve sizin bu girişimlerinizden bir sonuç alabildik mi? Bütün mesele budur. Biz de Türkiye'nin itibarının artmasını istiyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bir sonuç değil, birçok sonuçlar aldık. Avrupa ile ilişkilerimiz rayına oturmuştur. 1984 yılı Ocak ayında, burada, şu Mecliste, «Avrupa Konseyine girebilecek miyiz, giremeyecek miyiz?» diye müzakere, münakaşa yapan bizlerdik. «Dönem başkanlığı normaldir, dönem başkanlığı sıradan bir iştir» diyen bizlerdik. Dönem başkanlığı normal zamanlarda normaldir; ama biz dönem başkanlığını normal olmayan şekillerde, zorlayarak, oya koydurarak aldık. (ANAP sıralarından alkışlar)

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — «Normal olmayan zaman» dan kastınız nedir Sayın Bakan?

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

Sayın Bakan, devam edin efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «KKTC'yi tanıyan yok» deniyor. KKTC'yi henüz tanıyan olmadı; belki bir gün tanıyan olacaktır. Bugün KKTC artık, bütün iç kuruluşlarını tamamlamış, dünyada yavaş yavaş itibarı artan ve birçok ülkelerle de çeşitli düzeylerde ilişkisi olan müstakil bir devlet haline gelmiştir. Eğer Yunanistan, eğer Kıbrıslı Rumlar, bugün takip ettikleri politikayı aynı şekilde sürdürürlerse, KKTC'nin bir gün tanınması da mukadderdir.

«Bulgaristan Türklerinin durumu ortada; bu mu başarı?» diyorsunuz. Bulgaristan Türkleri hakkında, zannediyorum ki gereken her şey yapılmıştır ve bugün Bulgaristan bu konuda son derece zor durum içerisinde bulunmaktadır ve umuyoruz ki Bulgaristan bir gün, bu konunun halledilmesi için, bizimle görüşmekten başka bir yol olmadığını görecektir.

Çok değerli profesör Yaşa, «KKTC millî politikadır, parti farkı yoktur» diyor; doğrudur, kabul ediyoruz. Partiyle ilişki konusunda, böyle bir ilişkiden benim haberim yok ve biz KKTC'ye tamamıyla bağımsız bir devlet muamelesi yapıyoruz.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Partisine de...

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Partisine de, devletine de, her şeyine de... Biz, KKTC'nin güvenliğini, ekonomik kalkınmasını sağlamak için elimizden gelen her türlü yardımı ve fedakârlığı yapmaya devam edeceğiz.

«İnsan Hakları Komisyonuna müracaat edilecek; Anayasa ayarlaması var mı?» şeklinde bir sorunuz var. Bu konunun kararı verilmiştir; incelemesi yapılmaktadır ve ne şekilde müracaat edeceğimiz, ne şekilde bu kararı alacağımız hukukçularımız tarafından incelenip, ona göre tespit edilmektedir.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Bir de şunu sormama müsaade edermisiniz? Bu müracaat hakkımızı, bugünkü hukuk sistemimize uygulayacak türde rezervler koyarak mı yapacaksınız, yoksa anlaşmayı rezervsiz imzalayıp, iç hukuku mu tadil edeceksiniz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi efendim, Türkiye'nin menfaatları neyi icap ettiriyorsa, ona göre bir formülle müracaatımızı yapacağız. Yalnız, bunun da altını çizmek istiyorum; şimdiye kadar hiçbir Türkiye Cumhuriyeti hükümeti bunu yapmamıştır ve ilk defa olarak bunu yapmak bize müyesser olmaktadır.

FEYZULLAH YILDIRIR (Gaziantep) — Kendini inkâr eden bu kadar olmaz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Suriye'nin dostluğunu en iyi idrak ettiği dönem budur; demin izah ettim ve zannediyorum ki, buna cevap vermiş oluyorum.

Şimdi, «Hatay'dan vazgeçmiş midir?» dediler. Hatay'dan vazgeçmemiş olsa ne oluyor yani? Hatay'dan vazgeçmemişse neye yarayacak acaba? Yani, burada oturan Hatay milletvekilleri veya kulunuz, gidip Suriyeli mi olacağız?

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Vallahi onu kendinize sorun, benim öyle bir niyetim yok.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Hocamız, bu sualin cevabını kendilerinin benden daha iyi vereceklerini söyleyerek, hoş görülerine sığınmak istiyorum. Hatay Türkiye'dedir, Türk kalacaktır ve ebedî olarak da Türk olacaktır. (Alkışlar) Türkiye'siz bir Hatay, Hatay'sız bir Türkiye tasavvuru mümkün değildir. Hocam, Oxford'daki kürsü meselesini yazıp, takdim ederiz.

1986 yılında Kembriç Üniversitesinde ilk defa bir Atatürk Tarih Kürsüsü kurulmuş ve bir bilim adamımız burada görevlendirilmiştir. Oxford Üniversitesinde ise, Sayın Yaşa'nın belirttiği gibi, bir Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü vardır ve burada bir başka bilim adamımız görevlendirilerek, kürsünün geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

«Üzüntülerimi açıklarım» buyurdular. Bunun, zannediyorum cevabını verdik. Gösterilen ilgiye, gösterilen sevgiye, gösterilen şefkâte bir kere daha teşekkürlerimi sunmayı, bütün camia adına bir borç bilirim.

«Devreden çıkmışlar, doğru mu?» buyurdunuz. Dışişleri, bu ülkenin temel müesseselerinden biridir. Onun için, Dışişlerinin bugüne kadar yaptığı hizmetler, bugün birçok hatip tarafından dile getirilmiş ve bizi son derece duygulandırmıştır. Dışişlerinin bir avuç insanı (650 civarındadır) büyük gayretle, büyük fedakârlıkla, hakikaten büyük hizmetler vermektedirler ve Sayın Başbakanımızın da geçen gün basın toplantısında söylediği gibi, Dışişleri, bu memlekette bugüne kadarki yaptığı hizmetlerle içeride ve dışarıda büyük takdir ve hayranlık uyandırmıştır. Türkiye, genç bir cumhuriyettir; fakat Türk diplomasisi, yüzyıllarca geleneği olan ve bu geleneği muhafaza eden bir müessesedir.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Geleneğe gelinceye kadar ne işler vardır.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hocam, müsaade buyurun.

Dünyada, eğer 10 tane diplomasiyi saymak icap ederse, kuşkusuz bunların arasına Türk diplomasisi açık alınla girebilecek durumdadır. (ANAP sıralarından alkışlar)

FEYZULLAH YILDIRIR (Gaziantep) — Sizden önce de böyle miydi acaba Sayın Bakan?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bizim şikâyetimiz Büyükelçi Halefoğlu'dan değil, Bakan Halefoğlu'dandır.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Her zaman böyle olmuştur, bundan sonra da böyle olacaktır.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

Devam edin Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «Kalitesi düşmüş müdür?» diyorsunuz. Size iyi bir haber vereyim. Son açtığımız imtihana ilk defa olarak 90 küsur aday girdi ve yaptığımız imtihanlarda aldığımız sonuçlar son derece iyi oldu. Girenlerin kalitesi, bundan önceki yıllara oranla çok daha iyiydi. Bunları iki türlü tefsir ediyorum : Birisi, Dışişleri mesleğine yeniden, çeşitli nedenlerden -onu sizin idrakinize sunuyorum- yeniden bir incizâbın başlamış olmasıdır; daha çok insan Dışişlerine girmeye heves etmektedirler.

İkinci olarak, bu arkadaşların birçokları 1980'den sonra lise ve üniversite tahsili yapmış, muntazam okumuş ve bilim hazineleriyle dolu olarak bizde imtihana girmiş genç arkadaşlarımızdır.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Yani YÖK mezunları.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hocam, YÖK konusunu, sizinle Sayın Doğramacı arasında halledin.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sayın Bakan ne güzel itiraf etti, «YÖK» demek Doğramacı demek diye.

AHMET MEMDUH YAŞA (İstanbul) — Acaba imtihan usulleri değişti mi?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hangisi efendim?..

BAŞKAN — Lütfen efendim...

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Uyandınız mı Sayın Başkan?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bizim imtihan heyetleri ve imtihan usulleri aynen devam etmektedir ve hiçbir değişiklik yoktur. Hatta...

BAŞKAN — Uyuyan sizsiniz Sayın Sağesen; Başkanlığa karşı biraz nazik ve saygılı olun lütfen.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Ben de aynı şeyi söyleyecektim.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen Sayın Sağesen, biraz saygılı olun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hatta, başka ülkelerin tatbikatını göz önünde tutarak, «Acaba bizim imtihanlara kabul ettiğimiz gençlerin, biraz benzer üniversitelerden mezun olmalarını da göz önüne alabilir miyiz?» diye düşüncelerim var. Mesela tarih okumuş, (Biz şimdi Dil Tarih'in tarih bölümünden mezun olanı almıyoruz) felsefe okumuş; şimdi başka ülkelerde bunları alıyorlar, yeter ki, imtihan kazanmış olsun; fakat biz henüz bu aşamaya gelmedik ve bunun incelemeleri üzerindeyiz; belki de bu tabanı genişleteceğiz.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Sistemi bozarsınız Sayın Bakan...

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Görüyorsunuz, bu hususta da değişik görüşler var.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Bazıları bozdu çünkü.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — İnşallah bu kötümserliği devam ettirmezsiniz.

Sayın Fırat, «Dostumuz kalmış mıdır?» diyorlar.

Tabiî kalmıştır. «El insaf nısf üddin» derler; yani dinin yarısı insafmış. Biz, etrafımızdaki ateşlerden kaç tanesini söndürebilirsek o kadar mutlu olacağız ve onun için dengeli, soğukkanlı ve Türkiye'nin yararlarına bir politika devam ettirmeye gayret ediyoruz.

TÜLAY ÖNEY (İstanbul) — Ediyoruz efendim; ama onlar bize dost değil.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Onları da yavaş yavaş yola getiriyoruz. Zannediyorum ki, biraz evvel izah ettiğimiz Suriye örneği, bize iyi örnek olabilecek bir durumdur. Diğerleriyle de aynı şekilde devam ediyoruz.

Sovyetler Birliğiyle ilişkilerimiz rayına oturmuştur. 1987 yılında Sovyetler Birliğinden Türkiye'ye doğal gaz girecektir ve buna karşılık Türkiye bu yakın ve büyük komşusuna, büyük imkânlarla ihracat yapacaktır. Sovyet toplumu, bir tüketim toplumuna dönüşme eğilimindedir ve bunu Sovyetler Birliğinde 1949'da, 1965'te, 1983'te bulunmuş bir insan olarak açıkça söyleyebilirim ki; Sovyetler Birliği, artık bir tüketim toplumu olma istikametindedir. Komşusu olan, üretimini artıran ve bu üretime pazarlar arayan Türkiye'nin buradan istifade etmesi lazımdır. Sovyetler Birliğinden mal almadan, Sovyetler Birliğine mal satamazsınız. Bizim, Sovyetler Birliğinden alabileceğimiz en iyi şey ise enerjidir. Bugün de bunu yapmış durumdayız ve bunu yapmak gene bizim hükümetimize müyesser olmuştur; bunu kabul edelim.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Bunun sonu ne olacak Sayın Bakan?

AYHAN FIRAT (Malatya) — Ama yine de sınırlar konusunda Yunanistan'ı tutuyor.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Şimdi, Bulgaristan'a karşı aldığımız önlemler ve yaptıklarımızı izah ettim. Bulgaristan'ı, bütün milletlerarası ilgili forumlarda sıkıştırdık ve bugün Bulgaristan bu ezikliğin ağır yükünü hissetmektedir.

Serbest dolaşımın gaspına geliyorum. Serbest dolaşım gasp edilmemiştir. Serbest dolaşım dahil, Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilgili bütün ilişkilerimiz oturulup gözden geçirilecektir ve bunun mücadelesini sonuna kadar yürütmek azminde ve kararındayız. Biraz evvel de söylediğim gibi, bu, uzun, meşakkatli ve manialı koşuya benzeyen bir süreçtir; fakat bunda yılmamak ve zamanı daima iyi kullanmak, zannediyorum ki, gerekecektir.

Sınır konusunu, zannediyorum ki, söyledim, CİA'yı da söyledim, KKTC'yi söyledim ve Rogers'i daha evvel izah ettim; onun için tekrar etmiyorum.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Orada bir sorum vardı; bir sayın milletvekilinin Hariciye Bakanlığı mensuplarına takdirname verdiğine dair.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Efendim, orada zannediyorum ki bir kelime hatası var; ya yanlış not alındı veyahut da başka bir şey...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Tutanaklar burada efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın milletvekili, birçok seyahatlerden döndükten sonra burada benim elimde yazıları vardır- orada gördüğü yardımdan, destekten, konukseverlikten ve dışişleri mensuplarının kabiliyetinden, bilgisinden takdirle, övgüyle bahseden yazıları bana yazmıştır ve takdirlerini ifade etmişlerdir. Ben, yaptığım açıklamada; dikkat buyurursanız, «Sayın milletvekilimiz dahil, birçok kimselerin ifadeleriyle de dışişleri mensuplarının bu kabiliyetleri belgelenmiştir» demiştim; eğer beyanatımı okursanız, belgeleri buradadır.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Tamam Sayın Bakanım, bir milletvekilinin o şekilde vermiş olduğu belge, etki yapıyor mu acaba? Bunu öğrenmek istiyorum; kendileri öyle iddia ediyor.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Hayır efendim. Onlar, bir memurun...

HÜSEYİN BARLAS DOĞU (Ankara) — Sayın Bakan, lütfedip bir tekini okur musunuz; aydınlansınlar efendim, öğrensinler.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Bir memurun sicil amirinin kim olduğu, kimin sözüyle terfi edeceği veya takdir edileceği, kanunlarla, tüzüklerle öngörülmüştür ve o şekilde hareket edilir.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Öney, «SEİA 2 yıllıktı, nasıl oldu da 5 yıllık oldu?» dediler.

Onu izah ettim zannediyorum. Elbette ki, maksimalist bir noktadan hareket ettik ve bir yerde uzlaştık.

«ABD ile geniş ve kapsamlı bir şey yaptık» diyoruz ve bu müzakereleri açmış olmamız, birçok gerçeklerin ortaya atılmasına ve Amerika'da daha iyi anlaşılmasına neden olmuştur ve bu, büyük bir aşamadır.

«Memnun değiliz; tatminkâr olmadan nasıl oldu?» dediler. Hangi konularda memnun olmadığımızı, niçin tatminkâr olmadığını; bütün bunları izah ettik ve bir noktaya getirdik.

«Feshederiz» konusuna gelince; feshedebiliriz, bu 7 nci madde içerisinde açıkça mevcuttur.

«ABD'nin taahhüdü nedir?» dendi. ABD'nin de taahhüdü vardır ve içerisinde mevcuttur.

TÜLAY ÖNEY (İstanbul) — Sayın Bakan, biz bunları bir gün öğrenecek miyiz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Öğreneceksiniz efendim, öğreneceksiniz.

«Yemen o kadar önemli midir?» buyurdular. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, basit bir sınır hadisesini fazla büyütmemekte yarar vardır...

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — O kadar basit bir hadise değil Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Efendim. «Basit» kelimesini çekiyorum; bir sınır hadisesini fazla büyütmemenin ve yapılacak incelemenin sonunu beklemenin daha yararlı olacağını kabul buyurmanızı rica ediyorum.

Öbür konuyu da görüştük; bir daha tekrar etmeye gerek görmüyorum.

Sayın Sağesen, İpsala'daki hudut konusu hakkında bilgi arz ettik; ne zaman olduğunu da arz ettik. Çatışma 12.20'de olmuş (12.20 ile 14.50 arası), Dışişleri Bakanlığına bilgi 16.00'da gelmiş. Yunan Büyükelçisi 18.30'da davet edilerek protesto edilmiş Atina'da Büyükelçimiz 19.00'da protesto etmiş. Dışişlerince basın açıklaması 18.45'te yapılmış. Yunan Büyükelçisiyle ikinci görüşme 21.00'de olmuş, tüm dış teşkilata olayın ve tutumumuzun bildirilmesi 19.30'da olmuş.

Arz ederim. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Bunu alkışlayacak ne var?

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Normal bilgi vermiş, hizmetini yapmış; ne var bunda alkışlayacak? (ANAP sıralarından gürültüler)

MUSTAFA KEMAL TOĞAY (Isparta) — Siz de öküz altında buzağı arıyorsunuz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Emrediyorsunuz, cevap veriyoruz.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

Sayın Bakan, devam edin efendim.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayın Bakan, bunlar basında değişik şekillerde çıktı; resmî ağızlardan bilgi alamadık.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Ben arz ediyorum, aynen bu şekilde cereyan etti.

«Koper'le Mersin ne zaman gerçekleşir?» dendi. Üzerindeyiz; biliyorsunuz, Romanya ile Türkiye arasında Ro-Ro seferleri iyi çalışıyor ve bunu da gerçekleştireceğiz. Mümkün olduğu kadar alternatif yollar

arıyoruz ve bunu ciddî bir konu olarak ele alıyoruz.

Sayın Nalbantoğlu, «ABD ile rahatsızlık giderildi mi?» dediler. Giderildi. «Reagan, yıldızlar savaşı, İskoçya...» diyordunuz; onlar hakkında da zannediyorum, yeteri kadar izahat verdim.

AGİK'te insan haklarını belirttiniz. «Türkiye'de insan hakları var mı?» diyorsunuz. Türkiye'de insan hakları olup olmadığı, Avrupa Konseyine dönmemizle, Beşler'in İnsan Hakları Komisyonunda yaptıkları müracaatı geri almalarıyla, zannediyorum ki, bağlanmıştır; artık bunun üzerinde daha fazla konuşmanın da bir yararı yoktur.

Sayın Ateş, «7/10'un değişmesi için teşebbüs var mı?» dediler. Biz, 7/10'u hiçbir zaman kabul etmiş değiliz. Bize, her defasında idarenin, yani administrasyonun tekrar ettiği bir hususta «Biz de 7/10'u kabul etmiyoruz» tarzındadır; fakat tatbikatta biliyoruz ki, Kongrede daima ne yapıp yapıp gene yardımları 7/10'a irca etmektedirler; Biz bunun kavgasını yapmaya devam edeceğiz.

MUSTA ATEŞ (Tunceli) — Değiştirmek mümkün mü efendim?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — «ABD Türk lobisinin kuvvetlenmesi için ne yapılıyor?» dendi. Her şey yapılıyor; elimizden gelen her şeyi yapıyoruz. Bu, yeni yeni oluşmaya başlamıştır ve bu hususta da büyük çalışmalarımız vardır. Maalesef, bizim oradaki mevcudiyetimiz 150 bin civarındadır. Buna mukabil, biliyorsunuz bazı etnik gruplar milyonları bulmaktadırlar ve bizden çok daha evvel bunlar organize olmuştur. Zor bir mücadelenin içindeyiz; fakat bugüne kadar aldığımız sonuçlar tatmin edicidir. Tabiî, ölçüleri göz önünde tutarak, bundan sonra da bu hususta elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz. Birçok Kongre üyesini ve yardımcılarını Türkiye'ye çağırıyoruz. Geçen sene 100 kadar kişiyi buraya çağırdık; bunlara geniş brifingler veriliyor, bunlara geniş bilgi veriliyor. En son İstanbul toplantısında, ben kırk - kırkbeş tane Kongre üyesiyle bir kahvaltı yaptım ve iki saat onlara Türkiye'nin durumunu, Türkiye'nin meselelerini, Türkiye'nin rahatsızlıklarını ve Türkiye - Amerika ilişkilerini anlattım. Türkiye'nin bu bölgede istikrarın temeli olduğunu ve Türkiye'siz Ortadoğu'da barış olamayacağını bütün açıklığıyla anlattım ve bunu Etap Marmara'nın en üstündeki terasında yaptım ve o sırada da Boğaz'dan birçok gemiler geçiyordu.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Anladılar mı Sayın Bakan?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Çok iyi anladılar; çok iyi anladılar ve çok da etkilendiler.

M. TURAN BAYEZİT (Kahramanmaraş) — Niye daha evvel anlamamışlar?

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Anlayacaklar yavaş yavaş (ANAP sıralarından «Onlardan sorun, anlayıp anlamadıklarını» sesleri)

Sayın Sait Erol, «Reagan yönetimi, Libya'yı, daha sonra Suriye'yi terörizmle suçladı, Türkiye'den işbirliği istedi, İran'a silah sattı; durumu nasıl değerlendiriyoruz?» dediler. Biz, Türkiye'nin yararlarını göz önünde tutarak, bölgemizdeki ülkelerle ilişkilerimizi, Türkiye'nin menfaatlarını göz önünde tutarak yürütmek azminde ve kararındayız.

Meis'teki havaalanı hakkında da, demin adalarla ilgili olarak söylediğimi tekrar edebilirim.

«Yunanistan, Türkiye aleyhine Oniki Ada'da iddiada bulunuyor, biz de şurada burada iddiada bulunalım» dendi.

Bu, Türkiye'ye yakışmayan bir tutum olur. Biz her zaman şunu tekrar ediyoruz : «Yurtta sulh, cihanda sulh» Atatürk'ten bize kalan miras, ilkedir ve hiç kimsenin toprağında gözümüz yoktur. Ancak şunu da bilsinler ki, Türkiye'nin de kimseye verilecek bir karış toprağı yoktur. (Alkışlar)

Hepinize saygılar sunuyorum.

MUSTA ATEŞ (Tunceli) — Sayın Bakan, size Ziya Paşa'nın bir vecizesini arz etmek istiyorum : «Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.» (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ateş, Sayın Ateş...

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Efendim, eğer müşâareye başlarsak, ben Tazminatı, Divan Edebiyatını, genel olarak edebiyatı oldukça iyi bilirim. Onun için, ayrı bir oturum yapalım, biraz da edebiyattan konuşalım. (Gülüşmeler)

MUSA ATEŞ (Tunceli) — İnşallah efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VAHİT HALEFOĞLU (Ankara) — Sayın Yıldırımın sorusu : «Limni'de durum, SİEA'da Limni için güvence?...»

Efendim, Yunanlılar Limni'yi çeşitli vesilelerle manevralardaki hazırlanan planlara sokmak isterler ve biz buna şimdiye kadar mani olduk ve bundan sonra da mani olma kararındayız.

Sayın Sevinç'in sorusu : «Türkiye köprü; ABD - İran için aracılık yapar mı?» Aracılık kolay olan bir şey değildir. Aracılık yapabilmek için, her iki tarafın istemesi lazımdır ve İran - Irak Savaşında durum böyledir. Biz, bölgemizin bir barış bölgesi, bir sükûn bölgesi olmasını istiyoruz ve şimdiye kadar da bunun için çalıştık; çünkü Türkiye'nin yapacak başka işleri vardır. Türkiye, kalkınmasını, Türkiye, halkına refah getirmeyi düşünen bir ülkedir ve bütün imkânlarını bu amaçla harcamak niyetinde, azminde ve kararındadır. Zarurî olmayınca da, başka türlü hareket etmesi mümkün değildir.

«SEİA'nın iki yıl diyorduk, dört yıl oldu; görüş nedir?» dediler. İzah ettim.

«İran ve Suudî Arabistan'dan sapık tarikatlara yardım doğru mu?» dediler. Herhalde bunu takip eden müesseseler, yetkili şahıslar ve kuruluşlar vardır; onlar gerekeni yaparlar; eğer böyle bir şey varsa.

«Özel şirketi yollamak yerine, TRT gitse daha mı başarısız olacaktı?» dediler.

Bunun muhatabı herhalde bendeniz değilim; bunu soracağınız başka bakanlar bulunacağını zannediyorum.

Umarım ki, bu şekilde sayın hatiplerin suallerine elimden geldiğince, gücümün yettiğince cevap vermeye çalıştım. Eğer sizleri tatmin edebildimse, bundan ancak mutlu olurum.

Hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Dışişleri Bakanlığının bütçesi üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Dışişleri Bakanlığı bütçesinin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutup, ayrı ayrı onayınıza sunacağım :

1. — Dışişleri Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi

A — CETVELİ

Prog. kodu	Açıklama	Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	10 356 535 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Dış Politikanın Yürütülmesi	12 721 804 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
112	Dış Temsil Hizmetlerinin Yürütülmesi	70 676 661 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler	17 308 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
	TOPLAM	111 063 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı bütçesinin bölümleri kabul edilmiştir.

2. — Dışişleri Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Dışişleri Bakanlığının 1985 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutup, ayrı ayrı oylarınıza sunacağım :

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin Çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	İptal edilen ödenek Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	4 166 309 000	2 938 471 961	1 227 837 039
111	Dış Politikanın Yürütülmesi BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	4 914 704 000	4 322 028 439	592 675 561
112	Dış Temsil Görevlerinin Yürütülmesi BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	37 660 987 000	34 314 087 183	3 346 899 817
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	9 974 633 351	9 175 169 620	799 463 731
	GENEL TOPLAM	56 716 633 351	50 749 757 203	5 966 876 148
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			

Dışişleri Bakanlığının 1985 yılı kesinhesabının bölümleri kabul edilmiştir.

Böylece, Dışişleri Bakanlığının 1987 yılı bütçesi ve 1985 yılı kesinhesabı kabul edilmiştir; hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. (Alkışlar)

B) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI

1. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi

2. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Programa göre, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının bütçesi ve kesinhesabı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini almışlardır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerinde grupları ve şahısları adına söz alan sayın milletvekillerinin isimlerini okuyorum :

SHP Grubu adına Ali Aşkın Toktaş ve Şeyhmus Bahçeci.

Doğru Yol Partisi Grubu adına Turgut Sera Tirali ve Cemal Özdemir.

Anavatan Partisi Grubu adına İsmet Oktay ve Mustafa Şahin.

Şahısları adına söz alanlar;

Lehinde Saffet Sakarya ve Ali Topçuoğlu, aleyhinde Hayri Osmanlıoğlu, üzerinde Hayrettin Elmas.

SHP Grubu adına Sayın Toktaş, buyurun efendim.

Sayın Toktaş, Grubunuzun süresi bir saattir efendim.

SHP GRUBU ADINA A. AŞKIN TOKTAŞ (İzmir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 yılı bütçesi üzerinde, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına görüşlerimi açıklayacağım.

1986 yılı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bütçesi üzerinde geçen yıl konuşurken, yıllık ekonomik rapordan aldığım gelişme hızlarının rakamlarıyla sözlerime başlamıştım. Devlet İstatistik Enstitüsü rakamları, hükümetin programı ve beş yıllık planın gerisinde kaldığını gösteriyordu. Ancak, o sıralarda Devlet İstatis-

tik Enstitüsü Başkanı, Başbakan tarafından görevden alınmıştı.

Bu yıl Devlet İstatistik Enstitüsünün, rakamları ne doğrultuda vereceğini, geçtiğimiz yılda görmek için, kâhin olmak gerekmezdi. Rakamlar, Başbakanın isteği düzeyinde çıktı ve geçen yıl söylediklerimiz aynen uygulandı.

Hükümet, bu yıl eylül ayında, 1986 yılının kalkınma hızının yüzde 7,8 olacağını açıklamıştır. Sayın zakan, bütçeyi sunuş konuşmasında aynı rakamı kullanmıştır. Biz, bu rakamı inandırıcı bulamıyoruz. Birincisi, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı, göreve atanmasının diyetini ödemiştir. İkincisi, 1985 yılında kalkınma hızı yüzde 5,1 olmuştu, eğer 1986'da kalkınma hızı gerçekten yüzde 7,8 ise, önemli bir refah artışı var demektir. Neresidir bu refah artışı? Halkımızın her gün daha fazla sızlanmalarını, en azından milletvekilleri duymuyor mu? Sızlanmalar, yalnız dar gelirlilerde değil, ekonomik politikanız gereği, sanayici, esnaf ve ticaret erbabı da yakınmalarını yükseltmektedirler. En büyük örnekleri de, iflasların çığ gibi büyümesindedir. Eğer kalkınma hızı, 1985 yılından 1986 yılına kadar gerçekten bu derece arttı ise, iflaslar niye?.. Kalkınma hızı gerçekten arttı ise, ekonomik faaliyetlerde üretimde fevkalade bir yükselme var demektir. Eğer ekonomi bu kadar geliştiyse işsizlik oranı 1985 yılında yüzde 16,7 iken, 1986 yılında yüzde 16,8'e neden yükseldi? İşsizlerin sayısı 3 milyondan, 3 milyon 108 bine neden çıktı? Daha da önemlisi, işsizlik, 1984 yılından bu yana genel bir artış temposuna girmiştir. 1986 yılında bu kadar yüksek kalkınma hızı elde edildiyse, işsizlik nasıl artar?..

Değerli milletvekilleri, 1986'da, gerçekten yüzde 7,8 kalkınma hızı sağlanıyorsa, gelecek yıl, yani 1987'de kalkınma hızı neden yüzde 5'e düşürülmektedir? Bundan şu çıkıyor, ya yüzde 7,8 bilinçli verilmiş aldatmaca bir rakamdır, ya da 1987 yılında, hükümet hızı kesip, yüzde 5 ile ülkenin kalkınmasından vazgeçip, hızı rölantiye alıyor. Böyle düzen olmaz.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri arasında, günün şartlarına ve teknolojinin gereklerine göre, ülkenin sanayi politikasını belirlemek başta gelir. Hükümet, politikasını, günün şartlarına göre değil, serbest piyasa ekonomisinin reçetelerine göre uygulamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde, liberalizm, özgürlük değil, tutsaklıktır. İşçi ve emekçi büyük sanayi işletmelerinin, küçük üretici çeşitli tefeci kuruluşların ve gene büyük sanayinin bütün ülke halkı da, büyük sanayi ülkelerinin insafsız dış tekellerinin, ekonomik çıkarlarının tutsağı haline gelmiştir. Sanayi politikası, ülkenin gereklerine ve günün şartlarına göre değil, bazı çevrelerin isteklerine göre ve istekleri doğrultusunda yönlendirilmektedir.

Ülke şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi ve dağılımı, sanayimizin ana girdileri, dışarıdan pahalıdır. Örneğin; bizim sanayimiz, elektriği bir Batı ülkesinden çok pahalıya satın almaktadır. Girdi olarak, demir, çelik, Petkim ürünleri, kâğıt ve diğer ürünleri Batıya oranla birkaç kat olup, teknolojimiz geridir. Böylesine pahalı üretim girdileriyle çalışan bir sanayii dış rekabete açmak, ancak Özal Hükümeti ile olur.

Maliyet girdisi olarak, faiz, bankacılık ve sigorta hizmetleri de, Türk sanayi için çok pahalıdır. Yüzde 50'lik bir Merkez Bankası reeskont kredisi ile kurulan ve aynı oranda bir orta vadeli kredi ile çalışan sanayi, elbette yabancı sanayi ürünleri yarışmasına dayanamaz. Çünkü, oralarda en yüksek faiz yüzde 20'dir. Bunun gibi, dış ülkelerde, ulaşım, taşıma ve sigortacılık hizmetlerinin, ülkemize oranla son derece düşük olduğu da hesaba katılırsa, sanayimizin aynı yerde saydığı gerçeği ortaya çıkacaktır.

Hal böyle iken, son yıllarda, ülkemizde plansız bir biçimde, yani kullanılmış üç bine yakın otobüs, on bin dolayında kamyon gelmiştir. Bu yılın ilk yedi ayında, ithal edilen otobüs sayısı üçyüze, kamyon sayısı ise binikiyüze yaklaşmıştır. Buna karşılık, ülkemizde otobüs ve kamyon üreticileri, işçi çıkarmaya başlamışlardır. Bu, kaynak sıkıntısı çeken ekonomide, kaynak savurganlığının çarpıcı bir örneğidir.

Bakanlığın üçüncü görevi de, tasarrufların sanayi yatırımlarına kanalize edilmesi ve bu konuda yardımcı olmasıdır. İlk elden harcanan paranın niteliği, tüketim ya da tasarruf oluşu, bu paraların kullanılış biçimine ve kişilerin teker teker iradelerinden çok, ülkenin banka sistemi ve firma yapılarına bağlıdır. Eğer sanayi, tarım ve ticaret yapısı, kârlı üretim yapan şartlar içinde değilse, kişiler ne kadar dişlerini sıksa, tasarruflar ulusal düzeyde artmaz. Banka mevduatı artsa bile, kaynaklar yatırıma kanlize olmaz. Ödenen mevduat faizleri, ekonomiye yük olur. Son yıllarda uygulanan yüksek faiz, ilk 3 ay veya 6 ay piyasada büyük durgunluklar yaratarak, bankalarda mevduatı yükseltmiş, bankalarda biriken para, yüksek faiziyle satılması gerektiğinde, ancak kâr yüzdesi çok olan işlerde kullanılmıştır. Enflasyonun hızını keseceği umu-

lan yüksek faiz uygulamasının yanlışlığı daha başlangıçta görülmüştür. Denetimsiz ve gelişigüzel başlatılan yüksek faiz uygulaması sonucu, cumhuriyet tarihinde ilk kez art arda beş banka iflas etmiştir. Bu bankaların borçları, devlet bankaları tarafından üstlenmiştir. Yani, parası batanın kaybı, halkın vergileriyle karşılanmıştır.

Yüksek faiz sarsıntısı halen geçmiş değildir. Bankalar bugün sıkıntı ve endişe içindedir. Son günlerde, bankaların, ödeme güçlüğü içindeki özel sektör kuruluşlarına karşı giriştiği haciz operasyonları bunun kanıtıdır. Oysa, güvencenin çok üstünde verilmiş kredilerin değil ama, paraların faizlerini bile bu hacizler ile karşılama olanağı yoktur. Bu hacizler olsa, olsa hileli iflasları artıracaktır. Zaten bu hükümet, her türlü hileyi beceriklilik ve iş bilirlilik saymaktadır. Başbakan «İflaslar ekonomiyi geliştirir» diyor, böyle mantık olur mu (SHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Sürdürülen yüksek faiz politikası, kara para sahiplerinin aklanmasına yaramıştır. Halkın bu faizlerden enflasyon oranı üzerinde gelir sağladığı doğru değildir. Eğer bu doğru olsaydı, o zaman çalışmaya, üretmeye, iş kurmaya gerek kalmazdı; herkes varını yoğunu faize yatırarak yaşardı. Bu, olanaksızdı. Gerçekte, yüksek faiz uygulaması çok küçük bir kesime yasallaştırılmış tefeci geliri sağlamaktadır. Küçük tasarruf sahibinin birikimi erimektedir. 30 milyon dolayındaki tasarruf hesabından ancak 2 miyonu 200 bin liranın üzerindedir; kalan 28 milyon hesap sahibi, faiz geliriyle elektrik, su parası bile ödeyememektedir. Kısacası, bu faizlerden yararlananlar, 51 milyonluk nüfusun bankalardan özel faiz talep edebilecek kadar büyük parası olan yaklaşık 1 milyonluk bir kısmıdır.

Öte yandan yüksek faizlere bağlı olarak artan ve blokaj benzeri uygulamalar ile yüzde yüzlere yaklaşan kredi faizleri yatırımları durdurmuştur. Kredi ile çalışan şirketler ödeme güçlüğü içine düşmüşlerdir. Bir kısım özel kesim kuruluşları, kurtulmak için, bankalardan artık alamadıkları kredileri, daha yüksek faizlerle tefecilerden sağlama çabası içine girmişlerdir. Yeniden tefeci piyasaları oluşmaktadır. Tefeci ve bankaya yenik düşmemek amacıyla şirketler, işçiye vermeye yanaşmadıkları ücretin fazlasını faiz olarak ödemek için, her gün fiyatlarını artırıyorlar. Faizin bu denli yüksek olduğu ekonomide, fiyatların düşmesi, yatırımların artması beklenemez. Faizler düşmeden yatırımlar artmaz; iflaslar önlenemez. Şirketleri dolaylı ya da dolaysız yollardan devlet kesesinden, halkın cebinden kurtarmaya çalışmak çare değildir. Vergileri taksitlere bağlayarak, sigorta primlerinin tahsilatını geciktirerek şirketlerin ücret ödemelerini geciktirmelerine göz yummak sonuç olamaz. Bu durumda şirketlere, bankalara, sürekli olarak devlet kesesinden yani halkın cebinden destek verme yerine, dengeleri bozulmuş banka sistemi sağlığa kavuşturuluncaya kadar devlet denetimine almak ve kurtarılması zor olan şirketleri KİT yönetimine devretmek en doğru iştir.

Sayın milletvekilleri, her kesimde ve özellikle imalat sanayinde verimi artırıcı yatırımlar desteklenmelidir. İmalat sanayii pek çok yönden önem taşımaktadır. Türk ekonomisinin verimlilik düzeyine gelmesi, dışa açık büyümesi, gelişmesi bugün, parasal oyunlarla yürütülmektedir. Kısacası, yeni yatırımlar, verimlilik artışı, maliyet düşüşünü ayırmak, var olan kapasite ve yarım kalmış yatırımları üretim sürecine sokmak, var olan üretim kapasitesini de daha yoğun biçimde kullanmak yoluyla ekonomide kısa sürede etkinlik düzeyi yükseltilmelidir. Olgunlaşma dönemi çok uzun, ya da doğrudan veya dolaylı yollarla üretimi artırıcı etkisi çok zayıf yatırımların ertelenmesiyle birlikte, bu politika yatırımlarda büyük artışlara gerek kalmadan üretimi ve verimliliği artırmaya katkı yapacaktır. Bu nedenle, enflasyonu sınırlamada önemli rol oynayacaktır.

Ekonomide tasarruf oranı mutlaka artırılmalı; yatırım oranı - tasarruf oranı farkı küçültülmelidir. Tasarruf oranı yükseltmenin başlıca yolunda, reel gelirin artması gelmektedir.

Bugünkü ihracat politikalarının temel yanlışı, pahalı bir üretimi ucuza satma politikasında ve bunu giderek daha çok satma zorunluluğunda yatmaktadır. Dış satım yaparak, döviz sağlayabilmek için, dış satıma çok büyük ölçüde kaynak aktarmaktayız ve bunu zorunlu olarak dış dünyaya kaptırmaktayız. Bugün, her bir ihracat dövizine yüzde 50'ye yakın sübvansiyon vermekteyiz. 1980 öncesinde, ucuz KİT ürünleri nedeniyle içeride tüketiciye verilen sübvansiyon, şimdi daha büyük ölçüde pahalı üretilen yerli malı, dışarıdaki tüketiciye satın aldırabilmek için yabancı tüketicinin cebine konulmaktadır. Buna zorunluyuz; çünkü, pahalıya üretmekteyiz.

Böylece, içeride yeterli kaynağı bulamamakta, bu nedenle ekonomide gerekli verimlilik ve üretkenlik yatırımlarını yapamamaktayız. İhracat sübvansiyonu nedeniyle yatırılan kaynak kıtlığı, ayrıca üretimi artırıcı yatırımlara da olanak tanımamaktadır. Bu, enf-

lasyonist baskıya neden olmaktadır; çünkü, dış satım mallarının üretimdeki artıştan daha hızlı bir biçimde dış satım sağlamalıyız. Bunun nedeni ise, dış ticaret hadlerinin sürekli bir biçimde aleyhimize gelişmesidir. Belli bir miktar ithal malı satın alabilmek için, her yıl daha fazla ihraç malı verme konumundayız; çünkü, uluslararası iş bölümünün gereklerine uygun bir dış satım sektörü oluşturulmuş değildir. Neyi nasıl ve ne zaman kime satacağımız, bütünüyle rastlantı olarak saptanmaktadır. Uluslararası yarışmacılığın hiçbir ilkesi dikkate alınmamakta ve gereği yapılmamaktadır. Dış pazarlardaki yarışabilirliğimizi, yalnızca emeğin fiyatına ve tarım ürünlerine de doğanın fiyatına giderek artan bir biçimde baskı yaparak, ihracat sübvansiyonlarıyla yapay destek sağlayarak, yüksek döviz kuru uygulayarak ve dış satımdaki kârlılık oranımızı alabildiğince düşürerek, korumaya çalışıyoruz.

Özel sektör ve liberal ekonomi sloganlarıyla yürütülen bir ekonomik program için, özel sektöre yatırım yapma olanağının tanınmış olması çok çelişkilidir. En büyük çelişkinin doğmasında, Özal hükümetinin, kaynakları yanlış yönlendirme politikası temel etken olmuştur. Zamansız ve yanlış dozda uygulanan sıkı para politikası ile işletmeler üretimden ve kaynak yaratma imkânlarından yoksun tutulmuşlardır.

Yüksek faiz politikası, tüm yatırım arzusunu kırmış ve paranın spekülatif amaçlarla kullanımını özendirmiştir.

Sosyal demokratlar, özel sektörün düşmanı değildir. Özel sektörün yatırımları, kurduğu fabrikalar ve üretim kuruluşları, bu halkın özverisi ve olanaklarıyla gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, bu kuruluşların iflasını bu şirketlerin üretimlerini durdurmalarını yalnız sahiplerinin batması olarak değil, aynı zamanda ve daha önemlisi, halka verilmesi gereken hizmetin azalması olarak değerlendirmekteyiz. Sosyal demokratlar için asıl olan, kaynakların en iyi biçimde değerlendirilmesi, üretimin artması, kalkınma ve sanayileşmenin sürmesidir. Hem reel geliri gerileyen tarım üreticileri, hem beslenme koşulları çok kötüleşen halk kitleleri, hem istihdam yaratma açısından olumlu bir gelişme, tarımda verimi ve üretimi artıracak teknolojik değişme ve yatırımlardır. Yeni bir tarım teknolojisine geçerek, üreticilerin sulu tarım teknolojisine göre eğitilmeleri de aynı ölçüde önemlidir. Ayrıca, gübre üretiminin artırılması ve hammaddelerinin ülke içindeki üretiminin genişlemesi gerekmektedir. Yoksa, Türkiye, dünyanın en büyük ithalatçıları arasına girecektir.

Gelir bölüşümünü iyileştirmede çok önemli bir adım, işsizliğin azaltılması için büyüme hızının yükselmesidir. Bu, rakam oyunlarıyla değil, gerçek büyüme ile olmalıdır. Bu konu, artık herkesçe bilinmektedir. Var olan kapasitenin daha yüksek oranda kullanılması, vardiya sayısının artması, yeni yatırımlar ve emek - yoğun mal hizmet ihracı ile birlikte olumlu adımlardır. Böylece bugün çok yüksek olan marjinal sermaye hâsıla oranı düşerken istihdam da yükselir.

Kuşkusuz, ücretlerde fiyat artışına göre endeksleme gündeme getirilmelidir. Faiz haddi, döviz kuru, buna göre ayarlanır. Güçlü toplum katmanları kendi fiyatlarını bunun da ötesinde ayarlarken ücretleri, gerçekleşen değil arzulanan fiyat artışına göre endekslemek, reel gelirleri geriletmek demektir.

Gayri safi millî hâsıla arttıkça bu artıştan üreticilerin pay alabilmeleri için endekslenmeye bu da eklenmelidir. Yoksa, bütün reel gelir artışları, diğer toplum katmanlarınca ele geçirilecektir.

Sayın milletvekilleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının işlevleri, hükümet politikasıyla içiçedir ve ana gaye, Türkiye'yi geliştirmek olmalıdır. Şöyleki; bir istikrar politikasının kısa süreli ufkuyla sınırlı, salt serbest piyasa düzeni içinde, düzenli borç ödeme amacıyla koşullanmış politikaların, denetimin, ülkenin ne uzun dönemli büyüme, ne de sosyal hedeflerini hesaba katmaması olağandır. ANAP iktidarının, sanayi ve tarım kesimlerine önem vermeyen, onların sorunlarına seyirci kalan tutumu, bizim üretime ağırlık veren ekonomi anlayışımıza hiç uymuyor.

Türkiye'de sanayiin gayri safi yıl içi hâsıla içindeki payı 1978 yılında yüzde 24,1 oranında idi. Resmî açıklamaya göre, aradan geçen sekiz yıla ve ihracatımızın artık çoğu sanayi üretimlerini kapsıyor gibi sözlere rağmen, bu oranın 1986 yılında yüzde 25,3 olacağı tahmin edilmektedir. Yani, sekiz yılda alınan mesafe yüzde 1,2'dir. Sanayiimizin genel sorunları olduğunu biliyoruz; yüksek faizler, sermaye yetersizliği, yönetim ve bilim yetersizliği, ekonomik ölçeklerin altındaki işletmelerin çokluğu, iç talebin yetersizliği, ihracat kredisinin ve sigortasının bulunmayışı, dış pazarlara yönelme olanaklarının sınırlılığı, dış rekabete karşı makul bir korumacılığın sağlanamayışı, bu sorunların başlıcalarıdır. Hükümetin bu sorunlarla ciddî ve tutarlı bir şekilde ilgilendiğini hiç görmedik.

Kanımca, bugünkü politikalar, akılcı bir finansal planlama, sağlam projelere dayalı yatırım planlaması, ileri teknolojinin uyarlanması, geliştirilmesi ve yayılmasıyla, ithal ikamesiyle iç üretim artışı ve ihracatı birlikte geliştirmeye dönük olmalıdır.

Genel fiyat düzeyi, göreli fiyatlar, döviz kurları, nominal ve reel faiz hadleri, nominal ve reel ücretlerin çok değişken olduğu bugünkü ortam, dünün göreli, istikrarlı dünyasından çok farklıdır.

Ekonominin tüm kesimlerinde etkinlik artışı yoluyla reel üretim artışını katkı ve bunun toplumun her katmanınca paylaşması ana hedefi gerçekleştirilmeli, hem büyüme hem de ihracat artışına kaynaklık etmelidir.

Teknolojik değişme ve büyümeyi, halkın refahını artırmayı geri plana itip, salt parasal oyunlarla ihracatı artırmaya dönük politikalarla bir noktadan sonra ihracatı artmayan, gelişmesi durmuş, halkın refah seviyesi düşmüş, çağdışı bir Türkiye yaratmak isteyenler, halkımızdan gerekli uyarıyı ara seçimde almışlardır. Ekonomik politikalarını gözden geçirip, değiştirmemekte direnmeye devam ederse hükümetin sonu hüsran olacaktır.

Sayın milletvekilleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığını yakından ilgilendiren bir konuya değinmeden geçemeyeceğim. Karadeniz'de bu yıl yaşanan radyasyon olayında Bakanlığınız ve hükümet çok lakayt davranmıştır. Fındık ve çay üreticisi hiçe sayılmak bir yana, Türk halkının sıhhati hiç düşünülmemektedir. Sayın Başbakan, çayı kaynatarak içmemizi söylüyorlar ve hatta «Azıcık radyasyon çaya lezzet verir» diyorlar, sonra da gülüyorlar. Zaten biz hep ağlanacak halimize güleriz. (SHP sıralarından alkışlar)

Aslında, ne yazık ki, Türkiye'de bu vesileyle nükleer felaketten daha vahim bir şeyler olduğunu öğrendik; insan hayatının bu kadar ucuz olduğunu...

1983'ten beri iktidarda olan ANAP Hükümeti, gerçekte radyasyonla değil, bizzat ve şahsen Türk halkıyla açıktan açığa alay etmektedir. Zaten Çernobil dramını bir trajediye çeviren de budur. Bir millet için bundan daha büyük bir talihsizlik olabilir mi? Radyasyon belki yarın, hatta belki değil, mutlaka geeçcek; ama bunu hafife almanın izlerini kim ve nasıl silecektir.

Sayın Bakan, Sayın Başbakan, insan onurunu zedeleyen, aşağılayıcı tavırlarının hesabını verecekler mi?

Yüce Meclise grubum ve şahsım adına saygılar sunarım. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Toktaş.

Sayın Bahçeci, buyurun efendim.

SHP GRUBU ADINA ŞEYHMUS BAHÇECİ (Diyarbakır) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; görüşülmekte olan 1987 Malî Yılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bütçesi üzerinde SHP Grubu adına görüşlerimi açıklamak üzere söz almış bulunmaktayım. Şahsım ve grubum adına hepinizi saygıyla selamlarım.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, teknolojinin gereklerine göre, ülkenin kalkınmasında sanayiin yönlendirilmesi, geliştirilmesi, iç piyasanın denetlenmesi, tüketiciyi koruması, Halk Bankası, DESİYAB gibi kredi kurumlarıyla, esnaf ve küçük sanayi ve Otomotiv Kurumu gibi sanayi kuruluşlarıyla, Türk sanayiinin politikasının belirlenmesinde çok önemli yeri olan bir bakanlıktır.

Hükümet Programında olsun, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında olsun, sanayileşmeye ağırlık verilmesine rağmen, sanayileşmede bir bütünlük politikası uygulanmamaktadır. Kaynakların hep birlikte kullanılması lazımdır. İhracatta, ihracat; iç pazarda, iç pazar diğer kaynaklar ve teknoloji kullanılmadığı takdirde, birtakım aksaklıklar bugünkü haliyle ortaya çıkacaktır.

İç ticaretin dış ticaretle ilişkisi son derece önemlidir. Dış ticaretle ilgili birçok tedbir, iç piyasadaki gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkar.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bugün ülkemizde sanayiin gelişmesinde birçok sorunlar ortaya çıkmıştır. Küçük ve orta boy sanayicilerin sorunları, projelendirme sorunları, kaliteli mal üretim sorunları, kaliteli işgücü sağlanması sorunları vardır.

Bunların dışında en önemli iki sorun daha vardır : Kaynak tahsisi ve kaynak yetersizliği. Ülkemizdeki kaynak yetersizliğinin nedenleri de temelde kaynak tahsisinin iyi yapılmamasındandır. Küçük ve orta sanayicilerin sorunları aslında kaynakların iyi tahsis edilmemesinden doğmaktadır. Sermaye iyi dağıtılmamıştır. Küçük sanayici sıfırdan işe başlamıştır. Ülkemiz sanayicilerinin çok önemli bir bölümü sıfır sermaye ile işe başlamışlar, yavaş yavaş büyümüşlerdir. Diğer taraftan, biz öğrenme sürecinde olduğumuz için de kaynak ısrafına yol açılmaktadır. Hata yapa yapa öğrenmeye geçiyoruz. Bu hatalara, hükümet geçmişte olduğu gibi bugün de seyirci kalmaktadır. Sanayii, ıslah politikası şeklinde görmektedir.

Verilen teşviklerden ülkemizde halen yatırımların artarak devam ettiğini söylemek mümkün değildir. Ülkemizin muhtelif yörelerinde, hangi tip yatırımların verimli olacağı konusunda yatırımcının yararına çalışmalar yapılmamıştır. Muhtelif dönemlerde temelleri atılmış veya yarım kalmış yatırımların birçoğu tamamlanamamıştır. Bu sorunlara hükümetin olddî olarak, bir bütün halinde eğilmesi, tedbirler alması lazımdır.

Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde gerekli tedbirler alınmadığından görüyoruz ki, diğer büyük

kentlere önemli ölçüde göç vardır. Hatta dış ülkelere bile göç vardır. Şimdi soruyorum : Hangimiz mecbur olmadıkça evimizi barkımızı, çoluğumuzu çocuğumuzu terk etmek isteriz? Bu göçleri zorlayan nedenler vardır. Bu nedenler öncelikle, tutarsız uygulanan ekonomik ve sosyal nedenlerdir. O halde süratle, bu yöre halkımızın çalışmalarını temin edebilmek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Sanayileşme hareketi süratle başlatılmalı, ihtiyaçlarının gereği yapılmalıdır. Bütün olanaklar kullanılarak, kaynaklar bu bölge için seferber edilmelidir. Bu bölgede yatırım, her şeyden önce altyapı istiyor, eğitilmiş insan gücü, müteşebbis, ara insan gücü ve kalifiye işçi istiyor. Bunları yetiştirmek, bunları istihdam etmek çok geniş kapsamlı ciddî manada seferberlik gerektirmektedir. Bunlar, devlet ağırlıklı olmalıdır.

Yatırım teşviklerini belge olarak vermek yeterli değildir. Verilen belgelerde birtakım şartlar vardır. Yatırımcı yatırımı, taahhüt ettiği süre içinde yapacak, ama onu yapabilmesi için de ona gerekli imkânlar zamanında kısılmadan ve esirgenmeden verilecektir.

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkınması, masa başında oturup «İcraatın İçinden» programında ahkâm kesmekle olmaz. (SHP sıralarından alkışlar) Bu konuda hükümetin ciddî tedbirler alması gereklidir.

Organize sanayi bölgelerinin, ülkemizin geri kalmış bölgelerinin desteklenmesinde önemli bir faktör ve planlı sanayi yerleşimini temin etmede olumlu bir araç olmakla beraber, gerek uygulamadaki, gerekse gerçekleşme oranları itibariyle tek başlarına yeterli olmadıkları görülmektedir. Organize sanayi bölgelerindeki darboğaz, yer seçimindeki gecikmeler ve yanlışlıklar, kişi, kurum ve kuruluşlar arasında çıkan uyuşmazlıklar, fonlar yönetmeliği uyarınca teşekkül eden müteşebbis heyetin hukukî bir statüsü olmaması, resmî kuruluşlar nezdindeki işlemlerde aksama ve gecikmelere yol açmakta, denetimi zorlaştırmaktadır.

Kalkınmada öncelikli yörelerde, organize sanayi bölgesi yatırımları tabela olarak kalmıştır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, ülkemizde önemli bir bölümü küçük teşebbüs özelliklerini taşıyan ve istihdamın yaklaşık yüzde 38'ini meydana getiren esnaf, sanatkâr, küçük sanayici ile bunların yanlarında çalışanların toplam istihdam içindeki paylarını artırıcı tedbirler alınmalıdır. Ayrıca, aile tasarruflarının yatırıma dönüşmesinde önemli rolü olan küçük sanayi sitelerinin, küçük sanayi potansiyelinin geliştirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılması amacıyla, bu sitelerin yaygın bir şekilde yapılmasına ağırlık verilmelidir. Özellikle, kalkınmada öncelikli geri kalmış yörelerde bulunan küçük sanayi sitelerinin, bir an önce bitirilmesi gerekmektedir.

Kamu yatırımları içinde doğu ve güneydoğu illerimize küçük sanayi siteleri için ayrılan ödeneklerin, bir an önce faaliyete girmesi için ödeneklerin artırılması ve tam kullandırılması gereklidir.

Orta ve küçük sanayii geliştirici girişimler; bölgelerarası dengesizliği gidermek için Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri özel teşviklerle beraber, altyapı noksanlıklarının giderilmemesi yüzünden istenilen seviyeye ve amaca gelmemektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki kredilerin artırılması gereklidir. Esnaf ve Kefalet Kooperatifleri ile Halk Bankası aracılığıyla verilen krediler yetersizdir. Kredi verilirken, ipotek ve kefalet gibi güvencelerde esnafa kolaylık getirilmeli, faiz nispetleri düşürülmelidir. Kalkınmada öncelikli iller arasında bulunan, bölge illerine getirilen teşvik tedbirlerinin, uygulanmasında görülen bürokratik engellerin ortadan kaldırılması gereklidir.

Kredilendirme aracı olan ve devlet gücü ve desteği ile donatılmış bankaların hedefi, daha çok büyümek ve daha çok kârdır. O denli ki, kâr bankacılığı tüm dönemlerden daha çekici ve göz alıcı hale gelmiş, bir zamanlar denenen banka lobiciliği, bu kez etkili bir banka kurma ve yabancı sermaye ile birleşme seferberliği ile etkili örgütlenmelere kadar varmış, hatta tek banka değil, iki ya da daha fazla banka sahipliğinin geçerli olduğu imajı yaratılmıştır. Artık, gerçek bir kâr ve banka hegemonyası sözkonusudur. Kısacası, bankalar, kuruluş amaçlarından bile sapmışlardır.

Bankaların görevi, sanayileşme süreci içinde sağlıklı tüneller açarak sanayici ve tüccarları akılcı şekilde desteklemek, firma bunalımlarını makro ekonomik sorunlarla eşdeğerde tutarak sorunların çözümüne yardımcı olmak mı, yoksa karga - tilki hikâyesinde olduğu gibi, köşede nöbet tutarak, bir firma batsın da ele geçireyim demek midir? (SHP sıralarından alkışlar)

Bugün birçok yatırımcı ya da ihracatçı kuruluş, yoğun şekilde pazar endişesi çekip yeterli kalitede ürün üretememekten şikâyet ederken, asıl önemlisi güvenceli pazar bulamamaktan yakınmaktadır. Ne iç pazar ve ne de dış pazar yeterli istihdam ve kapasite kullanımını sürükleyecek yapıda değildir. Bu gerçeğe, bir de kredi darboğazı ve yüksek faiz maliyeti eklenirse sorun kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Gerçek sanayici ve işadamı, âdeta, kredinin el yaktığı gerçeğine kilitlenmiş, banka dukalıklarına boyun

eğer şekilde kıvranmaktadır. Banka kapısını çalmak bir olay, bu kapıdan içeri girdikten sonra dışarı çıkmak bir başka olay olmuştur.

Sayın milletvekilleri, dünyanın hiçbir ülkesinde eşi görülmemiş boyutlarda bir işçi şirketleri olayı ülkemizde yaşanmaktadır. Ne hükümet ne de konuyla ilgilenen bilim adamı veya uzmanlar, bunun gerçek anlamını ve önemini kavrayabilmiş görünmemektedirler.

İşçi şirketleri olayı, önemli ölçüde ekonomik içerikli ve gönüllü bir halk hareketidir. Bu hareketin amaçlarıyla hükümet, acil biçimde işçi şirketlerine sahip çıkmalıdır. Böyle bir sahiplenmenin maliyeti, şirket ve banka kurtarmadan çok mu daha fazladır? Bunun sağlayacağı yararlar da ülke ekonomisi yönünden çok büyüktür.

Bu işçi şirketlerinin fiilen gerçekleştirdikleri trilyonluk yatırımlar, verimli bir biçimde işletilecek, yabancı bankalardaki tasarruflar yurda yöneltilebilecek, hem bu hareketi özendirmek isteyen batılı devletlerden ya da uluslararası kuruluşlardan uygun koşullu kredi sağlanabilecek, hem de sınaî mülkiyeti geniş halk kesimlerine yaygınlaştıran düşük ve orta gelirli vatandaşların gelir ve refah düzeylerini yükselten bir harekete canlılık kazandırabilecektir.

Yurt dışında çalışan veya çalışmış olan bu işçilerimizin sahip olduğu anonim şirketlere, DESİYAB'ın da iştirakiyle kapanmış veya kapanacak olanlarına sahip çıkılmalıdır.

Bugün kamu kesimini ve KİT'leri suçlayanlar olmasına ve yıllardır süren engelleme ve kösteklemelere karşın, bunlar Türk ekonomisinde büyük öneme sahiptir. Gerek temel malların üretiminde, gerek istihdamda, kamu kesiminin belirleyici bir rolü sürdürdüğü bilinmektedir.

Devlet, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer araçlar aracılığıyla, mevcut ekonomik ve toplumsal yapının doğal işleyişi sonucu ortaya çıkan adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri bir ölçüde de olsa telafi etmek zorundadır.

Devlet, halkın yararına olacak biçimde, özel sektörün faaliyetlerini demokratik bir biçimde oluşturarak, planın denetimi ve güdümü altına sokmalıdır.

Özel sektörün ürettiği ürünler sıkı bir biçimde kontrol edilmeli, tüketicilerin aldatılmasına olanak tanınmamalıdır. Özel sektörün yatırımları, ülke için uzun vadede yararlı olacak alanlara yöneltilmelidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ihracatımızı gerçek anlamda bir hamle sürecine sokabilmek istiyorsak, teknolojik yapımızı değiştirmek durumundayız. Uluslararası pazara mal satacak isek, kesinlikle, rakiplerimizin kullanmakta oldukları teknolojileri kullanmak, onların özellikle insan unsuruna verdikleri önemi vermek zorundayız. Biz bunu yapmadıkça, teknolojiyi ikinci, üçüncü plana ittikçe ve en önemlisi insan unsuruna, işçisinden pazarlama elemanına kadar gerekli eğitim, gerekli yenileme imkânları tanımadıkça istenen yere varamayız.

Halihazır ihracat politikası; vergi iadeleri, vergi, resim ve harç istisnaları, ihracat karşılığı (gümrük vergisi, diğer vergi ve fonlardan muaf tutarak) yapılan ithalat, kaynak kullanımı destekleme fonu gibi sübvansiyonlara dayandırılmıştır.

İhracatı teşvik etmek üzere ihracat politikası içinde yer alan bu sübvansiyonlardan, sadece vergi iadelerinde mallar için bir ayrım yapılmıştır.

Bu sübvansiyonlar ülkemiz ekonomik yapı ve potansiyelleriyle çelişkili kaynak dağıtımı yaratmıştır. Hayalî ihracat vurgunu yaratmıştır.

Bugün hükümetin uyguladığı ekonomide ihracat, ithalat politikasıyla, bir avuç tekelci işletme ile yabancı tekellerin çıkarlarına hizmet edilmektedir. Türkiye bir avuç servet sahibinden ibaret değildir.

Sermaye gruplarının gücü hızla artarken, hükümet çeşitli yollarla ve araçları kullanarak, bunları daha da güçlendirmek, daha zenginleştirmektedir. Üretim bunların denetimindedir; dış ticaret bunların denetimindedir; her türlü teşvikten bunlar yararlanmaktadır; politik gelişmelere bunlar ağırlık koymaktadır. Bu holdinglerin yaptıkları ihracat sonucunda aldıkları vergi iadesi, 1984 yılında 330 milyar lira, 1985 yılında 290 milyar liradır. Bu paralar bizim ödediğimiz vergilerden, ihracat yaptıkları için şirketlere verilmiştir.

Bilindiği gibi kişiler gelir vergisi öderken, şirketler de kurumlar vergisi ödemektedir. 1984 yılında Türkiye'deki bütün şirketlerin ödediği toplam kurumlar vergisi, 272 milyar liradır. Vergi iadesi olarak ödenen ihracatçı şirketlere ödenen para ise 330 milyar liradır. 1985 yılında bütün şirketlerin ödediği kurumlar vergisi 540 milyar lira iken, vergi iadesi 290 milyar liradır. Bu dönemde devletin toplam vergi gelirinin % 8'i ihracatçılara, ihracatta vergi iadesi olarak verilmiştir. İşverenlerin ayrıca aldıkları teşvikler bu rakama dahil değildir.

İhracat çağdaş teknolojiler kullanılmadığından, üretim artırılamadığından, ihracat ancak Türk Lirasının değeri çok düşürülerek artırılabildi. Dolar olarak millî gelirimiz azaldı. Tüketiciler iç piyasada bir-

çok malı ihraç fiyatının üstünde fiyatlarla satın alabilmeye başladı. Bütün bunların yanı sıra ithalat da arttı.

İthalat politikası ise müsadeye tabi ve liberal maddeler şeklinde yürütülmekte, fon ödemek suretiyle ithal edilecek maddeler, libere maddelerden sayılmaktadır.

Fon miktar ve oranları mal politikalarına, iç piyasanın düzenlenmesine, fiyat istikrarına yönelik olarak tespit edilmiştir.

İthalatta uygulanan gümrük vergisi oranlarının yükseltildiği ve istikrarsızlık nedeniyle ekonomimizin yapı ve potansiyelleriyle ilgili üretime teşvik etmiştir. Çünkü, kaynaklar ekonominin yapısında uygun olmayan alanlara kaydırılmıştır. Aşırı fiyat yükselmeleri yapan imalatçıları, bir anlamda terbiye etmek amacıyla, terbiyeli ithalat gibi bir sistem uygulanmaktadır.

Türkiyede bir malın fiyatı aşırı derecede yükselmiş ise, o yüksekliği terbiye etmek ve önlemek için yalnızca üç dört parti mal ithal etmekle, piyasada fiyat dengelemesi yapılamaz. Böyle terbiyeli ithalat da olmaz.

Herşeyden önce kaynağı ve miktarı ne olursa olsun, dövizin ülkenin gerçekten gereksinme duyduğu ilaç, sağlık araç ve gereçleri kitap ve dergi gibi mallar yerine, bollaşan çeşitli tüketim malları ithaline tahsisi, müsrif bir şimşir tarak ticareti yapılıyor izlenimini vermektedir.

Toplumun tanıdığı veya tanımadığı mallar tüketime amade kılınmıştır, otomatik olarak ekonomiye yeni tüketim kalıpları sokulmakta, tüketimde yeni lüks alışkanlıklar yaratılmaktadır. Tüketimin, yerli ürünlerden çok yabancı mallara bu kadar hızlı ve yaygın olarak yer verilmesi, belki bugüne kadar kalite, maliyetler ve fiyatlar konusunda yeterince sağduyulu davranmayan sanayiciye bir ders verme amacını taşıyorsa da, göstermelik kalmıştır. Bu rekabet, sanayi için kaygılandırıcı bir tehdit olmuştur.

Eğer fiyat artışlarını azaltıcı etkisi sınırlı kalıyor ise, aksine özenti tüketimini harekete geçirmek eğilimi taşıyorsa, hele ortalama fiyatlar nedeniyle ortadireğe hitap etmiyorsa, ithalatta büyük rahatsızlıklar var demektir.

Sözlerimi burada bitirirken, Yüce Meclise saygılar sunarım. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bahçeci.

Doğru Yol Partisi adına Sayın Turgut Tirali. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA TURGUT SERA TİRALİ (Giresun) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinde Doğru Yol Partisi adına, bakanlığın görev ve yetkileri sahasına giren destekleme politikası, Tarım Satış Kooperatifleri, KİT'ler ve dışa açılma hakkındaki görüşlerimizi arz edeceğim :

Bakanlığın destekleme politikası bütün cepheleriyle yanlıştır. Destekleme fiyatları, son üç sene içinde daima enflasyonun altında tutulmak suretiyle, çiftçinin aleyhine işletilmiştir. Böylelikle, çiftçi millî gelir dağılımından hissesini alamaz duruma getirilmiştir.

Gelirde görülen en büyük kaydırma, yüksek faizler ve ihracat teşvikleri için abartmalı ödemelerdir. Bugün banka sisteminde, senede 3 trilyon lira mevduat faizi tahakkuk ettirilmek ve ihracat primi olarak da açık ve kapalı olmak üzere 1 trilyon lira üzerinde ödeme yapılmaktadır. Toplamı 4 trilyon lirayı geçmekte olup, bu 1986 yılı gayri safî millî hâsılanın yüzde 11 gibi büyük bir kısmını ifade etmektedir.

Mütevazi birikimini bankaya yatırarak, faizi ile günlük geçim yükünü biraz daha hafifletmek derdinde olan kesim çıkartılırsa, tahakkuk ettirilen faizlerin astronomik kısımları büyük mevduat sahipleri için geçerlidir. İktidar ise bu olayı sosyal adalet diye ifade etmektedir.

Diğer yönden ihracat teşvikleri için yapılan ödemeler hedeflerini bulmamaktadır. Takriben bir milyon insanımıza hitap eden ödeme, gayri sarî millî hâsılanın yüzde 11'ini almakta, öte taraftan 25 - 26 milyon tarımdan geçinen nüfusa gayri sarî millî hâsıladan düşen pay ise sadece yüzde 18'dir. Destekleme fiyatlarının düşük tutulmasının menfî neticeleri gayet açık görülmektedir. Bu çarpık destekleme politikası, çiftçiyi fak-fuk-fonu'na muhtaç eder hale getirmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatına göre, 9 uncu ay gayri safî millî hâsılanın tahminlerinde kullanılan tarım ve sanayi deflatörlerini de göz önüne alarak yapılacak olan bir hesapta, çitfçinin geliri, sanayi kesimine göre 1986 yılında yüzde 6,4 gerilemiş olup, bunun da parasal karşılığı 436 milyar liradır.

Çiftçi bugün perişan ve muhtaç hale getirilmiştir. Bütün tarım ürünlerinde; pamuk, tütün, buğday, üzüm, incir, fıstık ve bunun gibi mamullerde dengesiz destekleme devam ederken, çiftçinin ana mallarından olan pamuk ve fındıkta destekleme macerasına bir göz atalım :

Türkiye'nin bazı bölgelerinde birkaç senedir tabiat şartlarının kötü gitmesi, pamuk üreticisinin belini

bükerken, himayeci devlet anlayışını ortadan kaldıran iktidarın uyguladığı tarım politikasıyla pamukçunun iflas noktasına geldiği malumlarınızdır. Türkiye'de taban fiyatları 30 kat artarken, maliyet tarımda 100 kat artmıştır.

Sayın milletvekilleri, pamuğa vergi iadesi uygulanarak çiftçi ve köylümüze yardım edildiği izlenimi verilmek istenmektedir. Oysa bu çiftçiye yardım niyetiyle birtakım firmaların anormal kazançlar sağlamasına imkân vermektedir. Bu sene tabiat ananın azizliğine uğrayan pamuk üreticisi, Anavatanın çiftçiye karşı hasisliği karşısında malını elden erken çıkarmış, pamuk fiyatlarında ihracatcılara yüzde 12,5'a varan prim vermesi, sadece pamuk spekülatörlerinin işine yaramıştır. Küçük çiftçi ise, bu mağduriyetinin bedelini kötü ödemekle tefecinin insafına sığınmıştır. Çiftçi pamuk üretimine devam edip etmemeyi düşünmektedir. Dengeli fiyat desteğinden mahrum üretici, cumhuriyet hükümetinin 27 Eylül 1986 tarihinde standart üç hafif benekli ve daha yukarı kalitedeki Ege, Antalya tipi pamuğa 100 lira kilogramda, Çukurova tipi için 170 lira kilogramda ödeme yapılmasını kararlaştırmıştır. Daha sonra 9 ekimde ise Ege, Antalya pamukları için 30 lira, Çukurova pamukları için 50 lira destekleme ve fiyat istikrar fonundan ödeme yapılacağı yayınlanarak dokuz gün evvel hükümetin kararına güvenip piyasadan yüksek fiyatla pamuk alımı yapanlar iflasa sürüklenmiştir. 17 Ekim 1986'da ise yeni bir kararla, Ege, Antalya tipi pamuk için 70 lira, Çukurova tipi için 95 lira ödeme yapılacağını bildirmiştir.

Sayın milletvekilleri, huzurlarınızda soruyorum, 21 günde birbiriyle çelişkili üç karar nasıl verilir? Avrupada ve dünyadaki pamuk piyasasında böyle ikinci bir karar yoktur.

Sayın milletvekilleri, fındığa gelince; Sakarya, Bolu, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize illerinde fındıkla geçinen dört milyon vatandaş bulunmaktadır. Sakarya, Bolu, Samsun, Trabzon ve Rize illerinde ek tarım ürünleri bulunmasına rağmen, Giresun ve Ordu illerinde nüfusun yüzde 80'inin geçimi sadece fındıktandır. Fındıkta bir devlet politikası güdülmediğinden, her yıl haksız kararlar alınmakla bilgisizce uygulama, yanlış destekleme, dolayısıyla fındık müstahsili gittikçe fakirleşmektedir. Bunun en tipik misali olarak 1985 - 1986 yılları destekleme alımlarını gösterebiliriz. 1985 yılında fındığa verilen taban fiyatı 675 lira olmuştur. Rekoltenin azlığı dolayısıyla ayrıca eldeki stokların yağa verilip tüketilmesi neticesinde, fındık fiyatlarının yükseleceğini hükümet düşünmediğinden 675 liralık fındık piyasada 800, 900 liraya satılmıştır. Fiskobirlik kendi tesislerinde işleyeceği fındığı dahi alamamıştır. Olay üreticinin lehine tecelli etmiştir.

1986 yılı mahsulü için rekolte tespiti mayıs ve haziran aylarında yapıldığından, fındığın bir afete maruz kalacağı hesaba katılmamış, rekoltenin bir önceki yıla nazaran iki misli olacağı hesabedilerek fındığa 700 lira taban fiyatı verilmiştir. Halbuki, temmuz ayı başlarında Orta ve Doğu Karadenizde fındık mahsulü sahilden 1,5 kilometreden sonra tamamen dökülmüştür. Dolayısıyla, fındığın az olduğu 1985 yılı rekoltesinin yarısı kadar bile fındık olmamıştır. Zamansız ve yersiz olarak Doğu Karadeniz Bölgesi radyasyon nedeniyle karantinaya alınmış, fındık bölgesi perişan edilmiştir. Bu tutarsızlık değil de nedir?

Ayrıca, 1985 yılında 675 lira olan fındık fiyatı, 1986 yılında 700 lira olarak tespit edilmekte, geçen seneye nispetle yüzde 3,8'lik bir artış olmuştur. Halbuki yüzde 40'lara varan bir enflasyon yılından sonra, fındık müstahsiline ancak yüzde 3,8'lik bir artışın reva görülmesinin manası, üreticiyi kaderine terketmekten başka nedir?

Dünyanın zengin ve hatta fakir ülkeleri çiftçilerini desteklerken, fındık müstahsilinden alınan bir kilo fındıktan 1 dolar fon, isabetli bir vergi midir? Fındıktan ve diğer ürünlerden alınan fonun mahiyeti 13 Aralık 1986 tarihinde değiştirilmiş, Resmî Gazetede ilan edilmiştir. Yeni uygulamaya göre, aç ve çaresiz fındık müstahsili, bundan evvel ödediği fonlar ile Konut Fonuna, gecekondu alt yapımlarına yardım ederken; şimdi bu karara göre de, ihracata dönük yatırımlara yardım edecektir; yani, yeni bir hayalî yatırım uygulaması. Bir kilo fındığını 700 liraya satan köylüden 50 sent, yani 380 lira fon alacaksınız, ayrıca bu vatandaş bir kilo fındığı elde etmek için 520 lira masraf edecek, yani net kazancı 180 lira olacak; siz aldığınız fon adındaki vergiyle bir kilo fındıktan yüzde 200'e varan bir vergi alacaksınız, bununla da ihracat yatırımı yapmak isteyen kimse veya kuruluşlara bu haksız ve adaletsiz aldığınız fondaki paraları ödeyeceksiniz. Türkiye'nin en fakir bölgesi haline getirilen fındık bölgesi halkının hayatını insan gibi devam ettirmesi için, fonun daha adil, daha insaflı tespit edilmesi, desteklenmenin bilinçli yapılması, fona kesilen 380 liranın en az 300 lirasının üreticiye intikal ettirilmesini istemek,

fındık bölgesi halkının en tabiî hakkıdır. (DYP sıralarından alkışlar)

Birliklerin fonksiyonu geriye itilmiş, âdetâ uygulanan ekonomik politika içinde istenmeyen kuruluşlar olarak görülmeye başlamıştır. Halbuki, çiftçiye asgarî bir ürün fiyatı ödeme, gelecek ürüne kadar iç fiyatlarda istikrar sağlama, sanayici ve ihracatçıya istikrarlı bir maliyet yapısı temin etme gibi temel fonksiyonları olan birlikler, bu fonksiyonlarını yapar halden çıkartılmışlardır. Birlikler, sayılan görevlerini yapabilmek için, zamanında ve kâfi miktarda alımlar ile fiyat istikrarı için gerekli stokları yapamamakta veya yapsa dahi bu imkânlarını kullanamamaktadırlar.

Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, çiftçi sermayesiyle kurulmuş ve mülkiyeti de onlara ait olan birer kuruluştur. Bu sebepten, yönetimlerinin de kendilerine ait olması icabeder. Birliklerin yönetimlerinin devletleştirilmesi yoluna gidilmesi doğru değildir. Bundan başka, birliklere ait sanayi işletmelerinin de mülkiyetleri çiftçiye ait olup, onlara el konulması istikametine gidilmesi sakıncalıdır. Bu hususta, iktidarın alacağı herhangi bir karar çok yanlış olacaktır.

Bu arada, bir çok birlikte bugüne kadar müşahade edilmeyen olayların cereyan ettiği rivayet edilmektedir. Mesela, Güney Doğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinde milyarlarla ifade edilen çok büyük bir yolsuzluğun olduğu ve bunun üzerinde hassasiyetle durulmadığı basına intikal ettirilmiştir. Adı geçen birlikte milyarlık bir yolsuzluğun olduğu doğru mudur? Bunun tahkikatı yapılmış mıdır? Tahkikatın neticesi belli midir? Bu yolsuzluğu kimler, hangi görevliler, hangi şirketler yapmıştır? Olayın safhaları nasıl cereyan etmiştir? Aynı şebekenin Anadolu Bankası ile karşılıksız çek işlemi ve para çekme olayı olmuş mudur? Olmuşsa parasal tutarı nedir? İlgililer hakkında ne gibi bir işlem yapılmıştır? Bunları bilmek istiyoruz.

Sayın milletvekilleri, ekonomide halledilecek başka bir mesele yokmuş gibi, büyük bunalımlar ortada dururken, iktidar bu defa yine bir dünya modasına uymuştur; KİT'lerin satışı gündemdedir. Uzun yılların meydana getirdiği KİT'leri satın alınacak yeterli bir tasarruf ve birikim bugün için özel kesimde yoktur. Münferit olarak satılabilecek veya kiralanabilecek KİT'ler için bu yola gidilebilir; ancak, bu operasyonun, açıklık ve genellik prensipleri içinde hazırlanacak satış şartnameleri ile yapılmasında zaruret vardır.

KİT'lerin satışdan ziyade iyileştirmeye ihtiyaçları vardır; ancak bunun da çıkartılacak bir kanunla veya bir yabancı şirkete büyük paralar verilip, birkaç rapor almakla halledilebileceğine inanmıyoruz. KİT'lerin işletmecilikleri ıslah edilmelidir. KİT'ler tekel durumlarından istifade edip, mal ve hizmetlerine durmadan zam yapmaktadırlar. 1987 yılı için, 1 985 trilyon lira zam programlanmış olup, bunun 1 442 trilyon lirası yalnız dört devlet tekeline aittir. Bu tipik bir devlet tekeli istismarıdır. Bu zamlara, bir yandan elektrik, telefon vesaire faturalarının aşırı yüksek ve mükerrer oluşundan ve peşin fatura çıkartılmasından vatandaş şikâyetçi olurken, bu yapılanları geçimine indirilmiş büyük bir darbe olarak görürken, öte taraftan sanayici ve ihracatçıyı daha çok zor duruma bırakmaktadır. Türkiye'de sanayiin tamamı, yine dünya fiyatlarından vasati yüzde 50 daha pahalı fiytla elektrik kullanmaktadır. Dört devlet tekeli akıl almaz zamlarla millî hâsılanın yüzde 4'ü nispetinde kârı bir kalemde oluşturmakta, ülkede ödenen Kurumlar Vergisinin yüzde 50'sinden fazlasını ödeyebilmektedir. Bu ne biçim Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve yönetim tarzıdır? İzahı mümkün değildir.

Sayın milletvekilleri, dışa açılmak kısa vadeli bir olay değildir. Aslında tam dışa açılma, tam gelişmişliği ifade etmektedir. Sanayide dışa açılma bir program dahilinde ve her sektörün tek tek elden geçirilerek, onların zayıf taraflarının iyileştirilmesi için, gerekli finansal ve teknolojik teşvikler yapıldıktan sonra tedricen olmalıdır. Bazı ülkeler ihracat ve pazar tıkanıklıklarını gidermek üzere ortaya attıkları sloganlara sarılmaktadırlar. Bu ülkeler, kendi mallarının başka ülkeler tarafından ithali için sloganlar kullanırken, kendisi ithal ettiği mallara tahditler koymaktadırlar. Biz, bunun aksini yapıp, çıkarlarımızı düşünmeden ithalatı serbest hale getirmekteyiz.

Bazı ithal malları dampingli gelmektedir, özellikle tarımsal ürünler bunların başındadır. Tarım ürünleri her ülkede korunmaya muhtaçtır. Tarımını korumayan ülke yoktur. Tarım ürünleri piyasası dışa açılamaz. İthal ürünlerin ülkeye kolayca girmesi, ülke tarımını iflasa götürür. İthal edilen ürünler genellikle sübvansiyon almış, dampingli ürünlerdir. Nitekim dünya piyasalarında 105-110 dolar/ton olan

buğday fiyatları, çeşitli ülkelerin iç piyasalarında, bunun takriben yüzde 50 üstündedir.

Keza ülkemizde de, AET'nin elinde bulunan büyük stoklardan et, tereyağı, süttozu, peynir ve bunun gibi ürünlerin ithal edilmesi yoluna gidilmiştir. Bunun neticesi olarak, en başta hayvancılığımız gerilemiştir. Hayvancılık girdilerinin fiyatlarının aşırı yükselmesi ve mahsulünün satış fiyatının, bu yükselişe ayak uyduramaması neticesi, çiftçi, hayvanını elinden çıkartmıştır. Nitekim, 1984 yılı sonunda sürü büyüklüğü, 1981'e göre 18,3 milyon azalmıştır. Aynı şekilde, çok çeşitli süt mamulleri ve çok önemli miktarda süttozu ithal edilmesi neticesi, süt üretimi 4 380 ton civarına inmiş ve piyasa fiyatı da, satın alınan su fiyatının altına düşmüştür.

Öte taraftan çiftçinin kullandığı gübre miktarı da azalmıştır. Çiftçi gübre, mazot, ziraî mücadele ilaçlarını dünya fiyatlarından alırken, sattığı mamulleri de düşük olan iç fiyatlarla satmaktadır. İşte tarımda dışarıya açılmanın tablosu budur. Çiftçinin azalan geliri kendisine iade edilmelidir. Çiftçi, en zayıf gelir gruplarından olup, ek gelir elde etmek imkânına sahip değildir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinin memleketimize ve milletimize hayırlı olmasını diler, saygılarımı sunarım. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tirali.

Sayın Cemal Özdemir, buyurun. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA CEMAL ÖZDEMİR (Tokat) — Sayın Başkan, çok sayın milletvekilleri; Doğru Yol Partisi Grubu ve şahsım adına, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 bütçesi üzerindeki görüşlerimi arz etmek üzere huzurlarınızdayım. Hepinize saygılar sunarım.

Sayın Başkan, sayın üyeler; son üç yılda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, fonksiyonlarını unutmuşa benzemektedir. Daha iktidara gelir gelmez, tüketicinin korunması konusunda kolları sıvadığını ilan eden Bakanlık, hâlâ kış uykusundan uyanabilmiş değildir. Tüketicinin korunması için yapılacak işlerden olan, aracı hizmetlerin asgariye indirilmesi ve kalite, dayanıklılık konularında belirli standarda uymayanların teşhiri konusunun rafa kaldırıldığı, bir kez daha maalesef ortaya çıkmıştır. Çünkü, zaman zaman ilan etmişlerdi; tüketiciyi aldatanların, radyo ve televizyonda hatta basında ilan edilecekleri söylendiği halde, hiçbir şey yapılmamıştır.

Gerçekten de sanayide bu tekelci uygulamalar sonucu, fiyatlar dört nala fırlamış, vatandaşın elindeki para, pula dönmüştür. İstanbul Sanayi Odasının 9 aylık üretim değerlendirmesine göre, sabit fiyatlarla yüzde 13,1 artan üretim, cari fiyatlarla yüzde 63,1 oranında genişlemiştir. Bu, yüzde 44,2 oranında bir fiyat artışını tazammun etmektedir. Sektörler itibariyle bakıldığında, tekel durumunda olan firmaların hâkim olduğu veya fiyat kartellerinin bulunduğu sektörlerde fiyat artışları daha yüksek seviyelerde olmuştur. Metal eşya fiyatlarındaki artış yüzde 53,9' dur. Taş toprağa dayalı sanayilerde (çimento-seramik) yüzde 61, otomotiv endüstrisinde yüzde 50,3 olan 9 aylık ortalama fiyat artışları, İstanbul Sanayi Odasının tespitlerine göre, en düşük olarak yüzde 32,6 ile gıda, içki, tütün sektöründe seyretmiştir. Yani, hükümetin artık yüzde 25'lik hayalinden vazgeçmesi gerekmektedir muhterem milletvekilleri.

Devlet İstatistik Enstitüsüne göre, imalat sanayii özel kesimde fiyat artışları, aynı dönem için yüzde 35 civarında gösterilmektedir. Yani, 9-10 puan daha düşük bir fiyat artışı gösteren imalat sanayii endeksinin ağırlığı, genel endeks içinde yüzde 65 olduğuna göre, genel endeks yıl ortalamalarına göre yüzde 30 olarak tahmin edilmekte, fakat aslında İSO verilerine göre bunun yüzde 36,5 civarında olması gerekmektedir.

Gerçek enflasyonun nedeninin ticaretin iyi organize edilmemesi olduğu, artık ANAP iktidarının görmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, küçük sanayi en büyük darbeyi bu iktidarın üç yıllık uygulamasında yemiştir. Halk Bankasının esnaf ve zanatkarlar için, Ziraat Bankasının da tarıma dayalı sanayiler için yeterli kaynak ayırmadıkları ortadadır. Küçük sanayi kredilerinin toplam sanayi kredileri içindeki payı son yıllarda azalmaktadır. 1982'de yüzde 55 civarında iken, 1985'te yüzde 32'ye düşmüştür. (Program sayfa : 415, tablo : 307) Bu resmî kayıtlardan alınmıştır.

Ayrıca, Türkiye Halk Bankasının sağladığı finansman desteğinin amacına tam ulaşması bakımından önemli olan danışmanlık ve rehberlik kıymetleri de, küçük işletmeler kullandırılan kredileri tamamlayacak şekilde verilmemektedir.

Küçük sanayi siteleri konusunda hükümet yatırımları ağırdan almaktadır. Aynı şekilde, organize sanayi bölgeleri için de sorun mevcudiyetini korumaktadır. Bu nedenle, esnaf, zanaatkâr ve küçük sanayi-

cilerimizin bir an önce işyerlerine kavuşturulmasında büyük yararlar vardır. Onların, zaman geçirmeden kendi iş yuvalarına yerleşmelerine yardımcı olmak, hükümetin başlıca görevi olmalıdır.

Hükümetin bir başka haksız uygulaması da, zaten düşük tayin ettiği bu destekleme fiyatlarına ilave olarak, üreticinin parasını zamanında vermemesidir. Üreticinin devlete borcu söz konusu olunca ilk ay yüzde 10, sonraki aylar da yüzde 5'ten yıllık gecikme zammı yüzde 65'e gelmektedir. Fakat, devlet çifte standart uygulamakta, kendisi üreticiye borçlu olduğunda aynı yöntemi uygulama gereğini görmemekte; bu hükümet yüzünden de vatandaşın devlete olan itimadı kaybolmaktadır.

1986 yılında ortalama olarak destekleme fiyatlarındaki artışın yüzde 26,3 olarak gerçekleştiği hükümet tarafından söylenmektedir. Buna karşılık, sanayide fiyat artışı yüzde 44,2 civarında, iç ticaret hadleri üretici aleyhine yüzde 12,4 oranında gelişmiş oluyor. Yani, tarımdan haksız bir biçimde sanayie fon aktarılıyor. Bu fon da başlıca tekelci sanayie gitmektedir; zira, küçük sanayinin durumu, daha önce belirtildiği gibi hiç de iç açıcı değildir.

Bakanlığın kuruluş ve denetlenmesini üzerine aldığı şirket ve kooperatiflerin denetlenmesinde noksanlıklar görülmektedir. Özellikle, içinde bulunduğumuz sene içinde konut kooperatiflerine açılan kredilerin kesifleşmesi, onların işleyişini daha yakından takibi zaruretini ifade etmektedir. Konut ümidi peşinde olan vatandaşların beklediği süre içinde ona kavuşması ve zayiatsız ödemelerle kavuşmasının takibi bakanlığa aittir. Aktif işi halleden kooperatifler yanında kötülerinin de olabileceği unutulmamalıdır.

Bazı zamanlarda, piyasada şirket iflaslarının çoğaldığı görülmektedir. Bu iflasların hangilerinin hakikî olduğu takip edilmelidir. Yürürlükteki icra iflas mevzuatı günün şartlarına uymamakla, âdetâ borçluyu korumaktadır. Bunu değiştirerek icra ve iflas safhası süratle alacaklıyı mağdur etmeyecek şekle sokulmalıdır.

Hayalî iflaslardan bahsedilmektedir. Bugüne kadar bunların üzerinde bir çalışma yapılmış mıdır? Uygulanan yanlış ekonomik politikalar dolayısıyla iflaslar artmış, piyasada senet protestoları her geçen gün çoğalmıştır.

Sayın milletvekilleri, protesto edilen senet miktarları şöyledir: 1984'te 2 milyon 36 bin, bunun malî portresi 402 milyardır; 1985'te 8 aylık, 1 milyon 354 bin adet, bunun malî portresi 449 milyardır; 1986'nın 8 ayında 1 milyon 489 bin adet senet protesto olmuştur, bunun malî portresi de 619 milyar liradır. Görüleceği gibi, 1986 yılındaki artış diğer senelerden daha da yüksektir. Sekiz aylık mukayesede adet artışı yüzde 10, meblağ artışı ise yüzde 38'dir 1985/1986 mukayesesinde.

Yabancı bankaların ülkeye gelmesi çok kolaylaşmış; ona mukabil yerli bankaların dış ülkelerde şube açması âdeta imkânsızdır. Başta milyon dolarları bulan ve Cumhuriyet tarihimizin en büyük yolsuzluğu olan hayalî ihracatların yapıldığı bir devrede, piyasada Ölçü ve Ayar Kontrolörlüğünün çalışmaları mevzii kalmıştır.

«Ülkede ne üretirsen üret, fiyatını düşürür ihraç ederim» düşüncesi yanlıştır. Bu tip pazarlar aynı zamanda çabuk kapanır.

TSE standartları yaygınlaştırılmalıdır.

Tüketiciyi koruyucu yeni tedbirler alınmalıdır.

Tekel yapılarla mücadele etme imkânı yaratacak mevzuat süratle tanzim edilmelidir.

Sayın milletvekilleri, benden evvelki arkadaşlarım da değindiler; ama radyasyon konusuna değinmeden geçemeyeceğim. Çünkü memleketimizde güncel konu olmuştur bu ve hepimizin sıhhati ile ilgilidir.

Komşumuz Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin Çernobil mevkiinde bir nükleer enerji merkezindeki kazadan sonra, ülkemiz de nükleer tehlikeden payını almıştır. Asrımızın en tehlikeli ve önlenemez, hakkında kesin tedbirler henüz belli olmayan nükleer tehlike, özellikle Samsun - Rize arasında kalan bölgedeki tesiri ve tevlit ettiği tehlike için yetkili olarak kendisini takdim edenler, zaman zaman hakikatlere ve söylenenlere hiç uymayan, zaman zaman gülünç benzetme ve tariflerle açıklamalarda bulundu. Diğer yandan da görevli bir profesör, konuyu dağıtarak, işin fecaatini unutturarak, TRT aracılığıyla topluma uyutucu bilgiler sundu.

Şimdi ben burada, günlük küçük olaylara uygulanan savunma şeklini bir kenara bırakıp ve belki de 25 - 30 senelik bir millî felaket yaratacak olay hakkında birkaç sual sorup isteklerde bulunacağım.

Konu bir millî felaket halini alabilir, kapatılma yoluna gidilmemelidir. İlmine inanılan ve yetkili bilgi sahipleri toplanarak, konunun sınırları en ince detaya kadar ve her ihtimal göz önüne alınarak ciddî bir tespit yapılmalıdır. Bu güvenilir tespit sonunda, eğer bir konu varsa, bölgedeki bütün ürünler; fındık, çay, hayvanlar, sebzeler ve meyvelerin toplanması hakkın-

da süratle idarî kararlar alınmalıdır. İcap ederse, komşumuzdan bu zararlarımıza iştirak için uygun tazminat talep edilmelidir. Her halükârda, insanımızın bu amansız tehlikeden korunması için bütün tedbirler tam alınmalıdır. Çernobil olayından etkilenen ülkeler süratle radikal kararlar almakta; hatta İsveç, konuyu kuzeyindeki vahşi Ren geyiklerini radyasyona uğramıştır diye, itlaf etmeye kadar götürmüştür.

Sayın Başbakanın gazetelerde çıkan çay hakkındaki demeci ilginçtir muhterem milletvekilleri. Sayın Başbakanımız, «Çay demlendikten sonra, deme ancak yüzde 2 - 2,5 oranında bir radyasyon geçer; bu da 10 000 - 20 000 becquerel'lik bir radyasyonda, 300 becquerel'dir ve zararsızdır» diyorlar. Ben şimdi soruyorum sayın milletvekilleri, Karadeniz bölgesinde radyasyon acaba yalnız çaya mı gitti? Çayda bir miknatıs mı var radyasyonu çekiyor? Orada yetişen sebzeler, meyveler, diğer gıda maddeleri, bunlar üzerinde acaba Sayın Bakanlığın bir çalışması olmuş mudur? Bunlar üzerinde radyasyon miktarı ölçülmüş müdür? Biz acaba lahanayı, pırasayı demleyerek suyunu mu içeceğiz? Yoksa bunlardan nasıl korunacağız? Eğer bunlardaki radyasyon oranı hakikaten yüksek dozajdaysa, bunları vatandaşlarımıza yedirmemek gerekir; ama bunun için de bir ilmî çalışma gerekir. Bu ilmî çalışmanın bir an evvel yapılmasını bakanlıktan beklemekte ve istemekteyiz.

Sayın milletvekilleri, Dünya Sağlık Teşkilatının kabul ettiği kullanılabilir radyasyon miktarı 2 000 becquerel'dir; halbuki bizde çayda 20 000 - 25 000 becquerel radyasyon tespit edilmiştir.

«Demlendiği zaman yüzde 2,5'u deme geçer, bu da 600 becquerel'i geçmez» diyoruz, kabul ediyoruz; ama, hakikaten 20 000 becquerel'in üzerinde bir radyasyon varsa, çayda değil diğer maddeler üzerinde de titizlikle durmamız gerekir.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Bizde muafiyet var!

TURGUT SÖZER (Sakarya) — Gözden çıkardık mı o insanları?

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ICRP, hükümet organı olmayan bağımsız bir uzman kuruluş olup, maksimum müsaade edilir radyasyon dozlarını önermek üzere 1928 yılında kurulmuştur. Üyeleri, milliyetlerine göre değil uzmanlık konularına uygun bir denge sağlamak amacıyla tıp, radyoloji, sağlık fiziği, genetik ve diğer ilgili dallardaki kişisel değerleri esas alınarak seçilmektedir. ICRP'nin önerileri, radyasyon korunmasından sorumlu olan ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından son 50 yıldır kabul edilmektedir. Bizde bu konu üzerinde çalışan bir kurul var mıdır?

3153 sayılı Yasayla kurulmuş bulunan Tarım Orman ve Köyişlerine bağlı Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü, aslî görevi olan bu konu üzerinde hiç çalışma yapmakta mıdır; çünkü, o genel müdürlük reorganizasyon çalışması yapıyordu - ki, bakanlıkların birleşmesinden sonra genel müdürlük seviyesinden düşürülmüştür - herhalde şimdi laboratuvar çalışması yapıyordur; ama bu konu üzerine eğilmişler, bir rapor hazırlamışlar mıdır? Bu konuda elemanları var mıdır? Türkiye'de gıdaların kontroluyla hangi devlet kuruluşu, hangi firma veyahut da hangi şirket ilgilenmektedir?

TÜRKÂN TURGUT ARIKAN (Edirne) — Hıfzıssıhha Enstitüsü var!

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın Ticaret Bakanımız radyasyon konusunu, satıştan dolayı üzerlerine aldılar kanısındayım; ama buna, gıda kontroluyla ilgili yetkili bir kuruluşun rapor vermesi gerekir, vatandaşlarımızın bu konudan ürkmemesi için.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Efendim, biz ticarî düşünüyoruz ondan.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, aksine hayatî bir tehlike çıkmazsa, bu netice ülkenin nihaî yöneticileri tarafından ve dürüstlük içinde bir ilim heyetince açıklanması sağlanmalıdır. 25 - 30 sene sonra aksi çıkıp da millî bir felaket olursa - ki, radyasyon zamanla kanser yapar yazıları her gün basında çıkıyor ve okuyoruz - insanlarımız başa çıkılmaz hayatî tehlikelerle karşılaşır ve telef olurlarsa, bu şuur içinde ve tesiri olursa, tarih önünde kendisinin, çocuğunun ve torununun mesul olacağını da hesap ederek beyan etmelerini istiyorum.

Ayrıca, ülkenin insanlarının yarınından da mesul bir kişi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıtlarına geçmesini isteyerek bu konuşmamı yapmaktayım. Cenabı Allah bu ihtiyatlı konuşmamın ödülünü milletime ve o bölgede oturan vatandaşlarıma versin, Allah tehlikeden korusun. (DYP sıralarından «Amin» sesleri, alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; memleketimizde otomotiv sanayii kapasitesi giderek düşmektedir. Bilhassa traktörde yüzde 20'dir. Bunun sebepleri nedir acaba? Sebebini Türk köylüsü gayet iyi bilmektedir. Sebebi; fiyatların alabildiğine artması ve alım gücünün düşmesidir.

Üç sene evvel 3 - 4 milyona alınan traktörler bugün 8 - 12 milyon olmuştur. Alım gücü giderek za-

yıflayan çiftçi alamaz duruma düşmüştür. Otomotiv sanayiinin 1986 yılı 10 aylık kullanım kapasitesi aşağıdaki gibidir: Çekici imal eden fabrikalar yüzde 11 kapasite ile, kamyon fabrikaları yüzde 31 kapasite ile, kamyonet fabrikaları yüzde 29 kapasite ile, otomobil fabrikaları yüzde 83 kapasite ile, otobüs fabrikaları yüzde 50 kapasite ile, minibüs fabrikaları yüzde 67 kapasite ile, midibüs fabrikaları yüzde 29 kapasite ile ve traktör fabrikaları yüzde 20 kapasite ile çalışmaktadır. Burada da görülüyor ki 1986 yılı üretimi 1985 yılına göre geriye gitmiştir. Bu, iş alemine uygulanan ekonomik politikanın nasıl bir başarısızlığa doğru gittiğini göstermektedir.

Enflasyon: Ülkemizde enflasyon 7 seneden beri devam etmekte ve kendisine mahsus tahribatını yapmaktadır. Enflasyon ekonomik bunalımın en büyük işaretidir. Enflasyonlu bir ekonomide ekonominin dengelerinin tutturulabileceğine, yatırımın devam edebileceğine, gelir dağılımının bozulmayacağına ve ekonominin araçlarının sağlıklı olarak çalışabileceğine inanmamaktayız. 1978 - 1979 yıllarında iç ve dış ekonomik tesirlerle başlayan bunalımın bertaraf edilmesi için zamanın siyasî kadrosu ve iktidarı tarafından 24 Ocak 1980 kararları alınmış ve bu kararların müspet neticeleri kendisini göstermiştir. Bu, ekonomiye bir nevi şok tedavisidir. Nitekim, 1980 yılında mal yoklukları ortadan kaldırılmış; yağ, gübre, ampul, petrol vesaire bulunur hale gelmiş, karaborsa ve çift fiyat ortadan kalkmış, KİT'lerin temel malları tespit edilmiş, ekonominin ihtiyaç duyduğu malların ithalatı başlatılmış, ihracatın artırılması için gereken temel kararlar alınmış, yabancı sermaye için gerekli uygulamalar ortaya atılmış ve hepsinden de önemli, enflasyona hâkim olmanın en önde gelen bir olay olduğu kabul edilmiştir.

Nitekim, yapılan uygulamalar sonucu, yapılan çok büyük bir devalüasyon senesi olan 1980 yılında yüzde 107,2 olan enflasyon hızı, büyük ve temel bir ekonomik kararın neticelerini göstermesi için gereken zamanın geçmesi neticesi, enflasyon hızı 1981'de yüzde 36,8; 1982'de ise yüzde 25,2'ye düşürülmüştür.

Bunalım bu şekilde atlatılırken, iktidarların değişik ve karmaşık uygulamaları bunalımı ağırlaştırmış, başka sahalara da sıçramıştır. Konunun ikinci safhası olan 1983 - 1986 devresinde ise enflasyon oranları şöyledir: 1983'te yüzde 30,6; 1984'te yüzde 52; 1985'te yüzde 43 ve 1986 yılında yüzde 35 civarında olacağı bazı kurumlarca iddia edilmektedir. Ayrıca, iktidarın yetkili ağızları, yüzde 28 - 30 olacağını beyan ederek, «Enflasyon artık bitmiştir» diye beyanda bulunmuşlar ve konuyu gayri ciddî boyutlara vardırmışlardır.

Muhterem milletvekilleri, enflasyon durdurulamamış, daha da yukarılara çıkmıştır. Talep kısma politikası bir şeye yaramamıştır. Çünkü, orta gelir tabakasının gelirleri önemli derecede kısılmak suretiyle, zaruri tüketim maddeleri hedef alınmıştır. Gelir dağılımı, mal fiyatlarının yükseltilmesi + gelirlerin düşürülmesi neticesi önemli ölçüde bozulmuştur. Mazbut ve muhafazakâr Türk ailesi sarsıntı geçirir hale gelmiştir. Ailede kavgalar, cinayetler, boşanmalar, gayri ahlakî olaylar ve intiharlar çoğalmıştır.

Son iki sene içinde, enflasyonun nerelerde dolaştığı bilinememektedir. Endeks rakamları toplumda tartışmalı hale gelmiş, endeks tanzim eden iki müessesenin bu işlerle ilgili, görevli kadroları değiştirilmiştir. Devlet istatistiklerinin her türlü şüpheden uzak olması, olayları doğru değerlendirilmeleri için esastır. Bir beynelmilel toplantıda bile, konunun iyi değerlendirilmesi için hangi rakamların esas alınması, iktidarın Sayın Başbakanına sorulma derecesine kadar gitmiştir.

Bir yönden alt ve orta gelir gruplarının talepleri ıstırap verecek derecede düşerken, bu defa, diğer taraftan, devletin harcamalarında büyük israflar cereyan etmektedir.

Sayın milletvekilleri, şöyle bir küçük misal verebiliriz: Bugün ülkemizde 750 bin özel binek arabası mevcutken, devlet, 160 bin adet binek arabasına sahiptir. Bu, her beş özel binek arabasına karşılık bir adet devlet binek arabası mevcut demektir. 160 bin binek arabasının bir yıllık maliyetini kısaca şöyle hesap edebiliriz: Amortismanı, yakıt ve personel gideri ile bakım masrafı olarak binek arabası başına 3 milyon TL. gibi nispeten mütevazi bir rakam kabul edersek, tamamı 480 milyar TL. yapar. Bunun yarısı kadar bir tasarruf, 1,4 milyon memura, 1987 senesi için kabul edilen 4 puanlık (yüzde 6,5) bir aylık artırmasını üç misline çıkartabilir, yani yüzde 13 - 15 nispetinde ek zam yapma imkânı verebilir. Bu binek arabaları, nerede, ne maksatlarla kullanılmaktadır? 237 sayılı Kanun meriyette midir, değil midir?

Sayın milletvekilleri, bu konuda buraya bizim araştırmamız da geldi. Arabaların, bir kilo domates, bir tutam ıspanak almak için - cumartesi ve pazar günleri - pazarlarda beklediklerini, lokantaların önünde - araba lokantanın önünde olduğu halde içeride alem yapıldığını - pastanelerin önünde, sayfiye yerlerinde olduklarını - şahsen ben de dahil olmak üzere - no-

terle tespit ettik ve cumhuriyet savcılığına, Sayın Bakanlığımıza ve Başbakanlığa kadar bu konuyu ilettik. Bu arabalar görevlileri tarafından yerinde kullanılırsa hayhay, memnuniyetle karşılarız; ama çoğu zaman yerinde kullanılmıyor ve bilhassa yazın sayfiye yerlerinde resmî arabadan geçilmiyor; bu da masrafları artırıyor sayın milletvekilleri.

Netice olarak; enflasyonla mücadele en uygun kısa devre içinde yapılmamıştır.. Enflasyonla mücadele yalnız para arzının kısılması ile değil, bütçe açıklarının kapatılması, enflasyonu teşvik eden karar ve uygulamaların askıya alınması, emisyona, ihracatın mübalağalı uygulamalarına ve KİT zamlarına hâkim olma gibi enflasyonu körükleyici unsurların bertaraf edilmesi ve konuyu ciddiyetle, müstakil olarak ve öncelikli olarak ele almakla mümkün olabileceğine inanmaktayız.

Sayın miletvekileri, KİT'ler her sene 200 - 300 - 400 milyar lira kâr edebilir seviyeye gelmiştir, bu memnuniyet verici bir şeydir; fakat bu arada PTT ve TEK hizmetlerinde fiyatlar o kadar artmıştır ki, artık tüketici bu faturaların altından kalkamayacak duruma gelmiştir. Bizim 4 katsayıyla verdiğimizi bir elektrik faturası alıp götürmektedir. Acaba önümüzdeki sene de bu zamlar devam edecek midir, etmeyecek midir; sayın bakanımdan bu sorunun cevabını bekleyeceğim?

Sayın milletvekilleri, 3 milyon esnafa verilen kredi 1985'te yalnız 256 milyar Türk Lirasıdır. Oysa bu devre içinde aynı Halk Bankası 114 milyar Türk Lirası ticarî kredi vermiştir. Durum, 1986'da da bundan farklı değildir. Oysa, bu kredi hacminin beş - altı misline çıkarılması dahi esnafa yalnız kredi yönünden bile olsa bir nefes aldıramayacaktır.

Piyasada nakit sıkışıklığı süratle büyümektedir. Protesto edilen senet miktarları ve meblağları daha evvel bahsettiğimiz düzeydedir. Görüleceği gibi, 1986 yılındaki artış yüksektir; 1985 - 86'nın 8 aylık mukayeselerinde yüzde 10 sayı artışı ve yüzde 38 de meblağ artışı vardır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığında, bakanlıktaki görevleri haricinde, üç yerde daha görevli olan personelden bahsedilmekte, bu personel miktarının 15 - 20'yi geçtiği söylenmekte ve bunların gelirleri 1 ila 2 milyonun üzerinde denmektedir.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Bir tane misal verin efendim, lütfen.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Vereceğim Sayın Bakanım, isterseniz bir de liste vereceğim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Lütfedersiniz.

MUSTAFA MURAT SÖKMENOĞLU (Hatay) — Misal vermeyin, listeyi verin sayın bakana.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Bakanlık teşkilatında aylık geliri milyonu geçen ve bakanlık dışında görevli gösterilenlerin miktarı nedir ve aylık gelirleri ne kadardır; açıklanmasını istiyoruz? Organize sanayi ve küçük sanayi sitelerinde koordinatör olarak çalışan personelin adedi kaçtır, kariyerleri ve bakanlıktaki unvanları nedir, kaç kuruluşta görevlidir bu arkadaşlar?

«1984 yılı başından beri ihale ve inşaatına başlananlardan çoğunun, başka yerin projesine göre ihale edilip temeli atılmıştır. Bunların projeleri, daha sonra ilgili genel müdürlük sekreterinin eşinin mimarî proje bürosunda pazarlık edilmeden yaptırılmaktadır; bunlardan pek çoğunu, bakanlık ilgili birim proje arşivinde görmek mümkündür» denilmektedir. Bu konuda da sayın bakanımdan malumat isteyeceğiz.

«1984 yılı başından beri ihale edilen küçük sanayi sitelerinin sözleşme tasarısında, bakanlığın bilgi ve muvafakati dahilinde yıllar itibariyle keşif miktarı kadar ödenek miktarları belirtildiği ve ilgili kuruluş ile müteahhit firma arasında noterlikçe mukavele akdedildiği halde, bu ödemelerin yılda ancak yüzde 10 - 15'i verilmektedir» denmekte, «Bunun neticesi olarak da, inşaatların üç - beş yılda biteceği yerde yedi - sekiz yıla uzatıldığı» söylenmektedir; bu konularda da Sayın Bakanımızdan malumat isteyeceğiz.

İSMET OKTAY (Eskişehir) — Bunları sorular kısmında sor.

CEMAL ÖZDEMİR (Devamla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1987 bütçesinin ülkemize ve ülkemiz insanlarına faydalı olması dileğimizi ifade ederken, başlangıçtan beri değindiğimiz görüşleri şöylece toparlamakta fayda vardır:

1987 yılı bütçesi, gayri safi millî hâsılanın 5,8 gibi yüksek miktarda açık verdiği bir bütçedir. Bütçe, borç ödeme, borç arama, enflasyonist karekterlidir.

Bütçe harcamaları, kamu gelirleri bir tarafta bırakılarak, borçlanmaya istinat etmektedir.

Ülkede enflasyon bunalımından başka bir ikinci büyük bunalım da ortaya çıkmıştır; iç borçlanma, gelir krizi ve iç borç bunalımıdır. Kamu, iç borçla yönetilemez ve bu borçlar artık sermaye ve para piyasasından karşılanamayacak hale gelmiştir. Senelik 1,5 - 2 trilyon Türk Liralık borç faizi konsolide bütçenin

yüzde 15 - 20 oranını bulmaktadır. Kamu, yüksek faizlerle sermaye ve para piyasasındaki kaynakları kendine çekmektedir. İktidar, çeşitli yöndeki politikalarını hep birlikte karıştırarak uygulamakta ve enflasyonu büsbütün tırmandırmaktadır.

Yatırım dengesi, kamu payı yüzde 60, özel kesim payı yüzde 40 oranına dönüşmüştür. Özel sektör kaynaksızlıktan ve yatırımsızlıktan durgunluğa gitmiştir.

İktidar sanayileşmeden büyüme yolunu tutmuştur; bu ileride ekonomide dengesizlikler yaratacaktır.

Bu ekonomik politika, özel teşebbüssüz serbest piyasa ekonomisidir.

Geniş vatandaş kitlelerinin ıstıraplarının 1987 yılında da devam edeceği anlaşılmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Bakanıma başka bir maruzatta bulunacağım. Sayın Anavatan Partisi iktidara geldiği zaman, bürokrasiyi kaldırdık dediler. Ben 28.12.1984 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bir dilekçe verdim, Sanayi ve Ticaret Komisyonu üyesi olarak. Bana verdikleri cevapta «İlgide kayıtlı dilekçeniz incelendi. Ortağı bulunduğunuz Yap - Tur Turistik Tesisleri Anonim Şirketinin durumu İstanbul Valiliği Sanayi ve Ticaret Müdürlüğünce incelenmiş; sözü edilen şirketin genel kurul toplantılarını da yapmadığının tespiti üzerine, şirketin hesap ve işlemlerinin, Ortaklıkların Denetimine Dair Tüzük hükümlerine göre bakanlığımız müfettişlerince gerekli incelemenin yapılması için Teftiş Kurulu Başkanlığına intikal ettirilmiştir.

Teftiş neticesinde hazırlanan rapora göre şirket hakkında gerekli işlem yapılacaktır.» Tam iki sene oldu sayın milletvekileri, henüz bana cevap gelmedi. Acaba bu şirket fezaya mı gitti?

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Ticaret ve Sanayi Bakanlığımızın bütçesi bakanlığımız mensuplarına, devletimize, milletimize, hepimize hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinize saygılar sunarım. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özdemir.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın İsmet Oktay. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA İSMET OKTAY (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerinde Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini açıklamak üzere huzurlarınızdayım. Konuşmama başlarken, şahsım ve grubum adına hepinizi saygı ile selamlarım.

Bilindiği üzere sanayi, maden kaynakları ile çeşitli enerji kaynaklarının işletilmesini; hayvansal, bitkisel ve madenî hammaddelerin mamul madde haline dönüştürülmesini amaçlayan iktisadî etkinlikler bütünüdür. Ticaret ise, genel olarak değerler mübadelesidir. Ticaret hukuku, sanayiciyi de tacir sayar, oysa iktisatçılar sanayi sektörünü ticaretten ayırırlar. Onlara göre ticaret bir malın sürüm ve dağıtımı ile sınırlıdır ve üretimden ayrılır. Her ne şekilde yorumlanırsa yorumlansın, gerek sanayi ve gerekse ticaret bir ülkenin iktisadî hayatının, diğer bir ifade ile kalkınmanın ve sosyal refahın en önemli iki unsurudur. Nitekim, bilimin gelişmesi ve el emeğinin yerini makinenin alması sayesinde, üretimdeki nitelik ve niceliğin inkişafı devletlerin malî, toplumsal ve siyasal yapılarında tersine çevrilemez sonuçlar yaratmıştır. Dünyadaki gelişmiş ülkelerin tarihine kısaca bakacak olursak, sanayileşmenin kökünün 18 inci yüzyılda yeni tekniklerin bulunup yayılmasında yattığını görürüz. Daha sonraları, 19 uncu yüzyılın başında, üç unsur sanayi devrimi diye adlandırılan olayı başlatmıştır. Bu üç unsur, tekniklerin iyileştirilmesi, makine kullanımının genelleşmesi ve özellikle artık yalnız insan gücü ile sağlanmayan bir enerjinin, buharın ve bunu takiben elektrik ve petrolün kullanılmasıdır. Avrupa'da, özellikle Fransa'da, 1840'tan 1855'e kadar geçen yıllar, dokuma sanayiinin yayılmasıyla büyük metalurji sanayiinin nedeni olan demiryollarının gelişmesi arasında bir geçiş dönemi oluşturmuştur.

Amerika Birleşik Devletlerinde sanayinin başlaması 1850 - 1860 yılları arasında olmuş ve sonra hızla gelişmiştir. Amerika Birleşik Devletleri 1870'e doğru İngiltere'nin ardından ikinci sanayi ülkesi durumuna gelmiş, 1880'e doğru ise birinci sırayı almıştır.

Almanya'daki sanayi devriminde de İngiltere'nin etkisi Fransa'daki kadar açık olmuştur. 1871'den itibaren Bismark'ın yönetiminde Prusya ile gerçekleştirilen siyasal birlik, iktisadî kalkınma hareketinde fayda sağlamış ve Ruhr havzasındaki kömür zenginliği sayesinde Almanya ağır sanayie yönelerek hızla Fransa'yı geçmiş ve 1890'a doğru sanayi güçleri arasında üçüncü sıraya yerleşmiştir.

Değerli milletvekilleri, ülkemize gelince; Türkiye'de sanayi etkinlikleri eski olmakla birlikte, gelişmeleri cumhuriyet dönemine rastlar. Bilindiği üzere, Osmanlı İmparatorluğunun ihtiyaçları çoğunlukla ev ve atölye imalatıyla karşılanmaktaydı. Başlıca sanayi kolları dokuma, deri, savaş sanayii ve maden sanayii idi.

Yurdumuzda sanayi destekleme ile ilgili ilk yasa 1913'te çıkarılmış; ancak, araya Birinci Dünya Savaşının girmesiyle gereken yarar sağlanamamıştır. Bilahara, cumhuriyet döneminde, 1927 tarihinde çıkarılan Sanayiî Destekleme Yasasıyla sanayimiz gelişmeye başlamış ve sanayi tesislerinin sayısı giderek artmıştır.

Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye'de başta tarıma dayalı olan besin maddeleri, içki ve konserve, bitkisel ve hayvansal yağlar, sabun, şeker, tütün ve çay üretimiyle ilgili fabrikaların ilk sıraları aldığı görülmektedir. Dokuma, giyim sanayimiz de son yıllarda gelişme göstererek ileri ülke ürünleriyle rekabet edecek seviyeye ulaşmıştır.

Ağır sanayimiz de; askerî fabrikalar, demir - çelik, alüminyum, bakır işleme, ferrokrom fabrikaları, tersaneler, yük ve yolcu vagonları yapımını içine alır. Hammaddesi toprağa dayalı olan çimento sanayiimiz ve bunun yanında tuğla, kiremit fabrikaları da yurt ihtiyacını karşılayacak seviyeye ulaşmıştır.

Cam, seramik sanayiimiz de inkişaf etmektedir. Ayrıca orman ürünleri sanayiinde kereste ve mobilya üretimi yanında, kâğıt üretimimiz de memnuniyet veren bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır.

Bunun yanında, son yıllarda bir hayli gelişen kimya ve otomotiv sanayimiz ile gelişmiş ülkelerde yüksek teknolojik seviyelere gelmiş olan elektronik sanayi konusunda da cesaretli ve ümit verici faaliyetlerimiz hepinizin malumudur. ASELSAN ve TESTAŞ ile özel sektöre ait diğer elektronik cihaz üreten fabrikalarımız, son dünya teknolojisini pek yakından izlemektedir. Gün geçtikçe, yerli imal oranları ve üretim kapasiteleri artmaktadır.

Sayın milletvekilleri, 1986 yılı Eylül ayı sonu itibariyle, elektronik sanayi sektörümüzde üretilen cihazlardan bazılarının adetleri hakkında da bilgi arz etmek isterim: Renkli televizyon 609 026 adet, Video - teyp 134 069 adet, siyah - beyaz televizyon 12 510 adet, yazar kasa 17 750 adet, telefon santralı 374 042 adet, telefon makinesi 477 466 adet ve 47 172 278 adet muhtelif ampul. Bu vesileyle, bir zamanlar birçok malda olduğu gibi, ne kadar ampul sıkıntısı çektiğimizi de sizlere hatırlatmak isterim.

1986 yılında otomotiv sanayi sektörümüzdeki üretim de şöyledir: Otomobil 57 787 adet, kamyon 10 323 adet, kamyonet 4 784 adet, çekici 379 adet, otobüs 1 489 adet, minibüs 5 285 adet ve traktör 18 191 adet.

Sayın milletvekilleri, konuşmamın bu bölümünde de, Sanayi ve Ticaret Bakanlığımızın 1986 yılı faaliyetleri arasında göze batan ülkemiz sanayii ile ilgili gerçekten memnuniyet arz eden çalışmalarına temas etmek istiyorum.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığımızın ülkemizin ekonomik ve ticaret hayatı ile çok yakından ilgili olan bu görevlerini etkin ve istenilen şekil ve seviyede yerine getirme çabası içinde olduğunu yakinen takip etmekte ve görmekteyiz. Nitekim, bakanlık, millî sanayii sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, teknolojileri yakından takip etmek ve araştırmaya önem vererek, böylece dünya pazarlarında yerini bulacak bir yapıya kavuşturmak amacı ile sanayii yönlendirme planları hazırlama faaliyetlerini sonuç aşamasına getirmiştir.

Memnuniyetle öğrendiğimize göre bakanlık, elektronik ve otomotiv sanayiinin yönlendirilmesi plan çalışmalarını, ilgili kamu ve özel sektör temsilcilerinin görüşlerini de almak sureti ile tamamlamış bulunmaktadır. Bildiğimiz kadarı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının, yurdumuzun bütünü ile istenilen sanayi müesseselerine kavuşturulmasına dair çok geniş çaplı araştırma çalışmaları vardır. Bu konudaki çalışmalarına ciddî ve yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Söz konusu çalışmalardan yüce Meclise de özet bilgi arz etmek istiyorum. Yurdumuzun bütün bölgelerinin ekonomik potansiyellerinin tespiti, hangi sınaî yatırımın hangi bölgelerde gerçekleştirilmesinin daha uygun olabileceği ve yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının uygun yatırım alanlarına kanilize edilmesi için, birinci ve ikinci derecede kalkınmada öncelikli illerimize ilaveten, 1986 yılı içerisinde İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde yer alan 20 ilin sanayi potansiyellerini tespit çalışmaları tamamlanmış olup, basım işleri de bitirilmek üzeredir.

Ancak bakanlığın, üniversite öğretim üyeleri ve sanayicilerin üst düzey yöneticilerinin katıldığı yatırım malları yönlendirme planı çalışmaları, bunu müteakip iki binli yıllarda Türkiye'nin bu konuda gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmesi için alınması gerekli tedbirlerin ortaya konacağı 13 adet çalışma grubu tespit edildiği ve söz konusu grupları çalışmalarına halen devam ettiği belirtilmiştir.

Bütün bunların yanında, bakanlığın, başta kalkınmada öncelikili yörlerde yatırım yapmak isteyen müteşebbisler olmak üzere müracaat eden çok ortaklı anonim şirketlere, mahallî idarelere, yurt dışında çalışan veya geriye dönüş yapmış işçilerimizin kurmuş oldukları kooperatif ve şirketlere, yapacakları yatırım konularında tamamen ücretsiz olarak, sanayi profili ve fizibilite etütleri hazırlama uygulamasına devam ettiğini memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Değerli milletvekilleri, malumlarınız olduğu üzere planlı kalkınma dönemine girdikten sonra, ülke kalkınmasını bölgesel dengesizlikler yaratmadan, geri kalmış bölgelerin kalkınmalarını teşvik ederek, sanayi yatırımlarını bu yörelere çekmek sureti ile dengeli bir kalkınmayı sağlamak için organize sanayi bölgeleri uygulaması başlatılmıştır. Bu maksatla teşkilatlanmış bulunan yürütücü kuruluşlardan, mesela kooperatif belediye gibi müteşebbis teşekkül gibi Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinde yer almakta olan organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri inşaatı ve işletme giderleri fonundan, düşük faizli ve uzun vadeli krediler verilerek bu bölge ve sitelerin gerçekleşmesine ve hizmete açılmasına yardımcı olunmaktadır.

Organize sanayi bölgelerinin kent planlaması içindeki yeri şüphesiz çok önemlidir. Sanayileşmenin bölgelerarası dengesiz dağılımı, birçok sosyal sakıncalar doğurmuştur. Bu yüzden kalkınma planlarında geri kalmış bölgelerin kalkındırılması meselesi üzerinde durulmuş, bölgelerarası denge sağlamaya büyük önem verilmiş ve organize sanayi bölgeleri bu amaca ulaşmak için kullanılan araçlardan birisi olarak düşünülmüştür. Yerleşme merkezlerinin başında düzenlenmekte olan organize sanayi bölgeleri, beraberinde ayrılan konut yerleşme bölgeleri ile birlikte ana şehrin konut ve gecekondu meselesine de bir ölçüde çözüm getirmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığımızın kredi desteği ile 1962 yılından 1985 yılına kadar 23 yılda Bursa, Eskişehir, Manisa, Konya, Erzurum ve Gaziantep olmak üzere altı ilde bu sorun tamamlanmıştır. 1985 yılı içerisinde İstanbul deri ve Malatya organize sanayi bölgelerinin ihaleleri gerçekleşmiş olup, halen yurt sathında 26 adet organize sanayi bölgesinin inşaatı devam etmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sayın yetkililerinden memnuniyetle öğrendiğimize göre, bakanlığın 1986 yılı yatırım programında, 3 adedi yeni proje olmak üzere, 33 adet organize sanayi bölgesi projesi yer almaktadır. Bunlardan Bilecik merkez, Bursa İnegöl ve Eskişehir Merkez ısıtma tesisleri hariç olmak üzere, 1986 yılı sonunda bitirilmiş olacaktır.

Sözlerimin bu bölümünde biraz da küçük sanayi siteleri konusuna temas edeceğim: İktisadî kalkınmanın gereği olarak, temel endüstrilerin tesisi öncelikle ele alınmış, ülkenin altyapı problemlerini çözmek amacıyla gerekli yatırımlara süratle girişilmiştir. Bu çabaların sonucu, planlı kalkınma döneminin başlangıcına kadar ülkemizde birçok temel sanayi kuruluşu tesis edilmiş ve bu gelişmenin tabiî sonucu olarak, yurt sathına yaygın, genellikle mahallî ihtiyaçların ortaya çıkardığı, tamircilik vasfı daha belirgin ve çok sayıda küçük sanayi üniteleri oluşmuştur.

Planlı kalkınma döneminde, küçük sanayi sektörünün kendine has problemlerinin çözümü ile, sahip oldukları önemli potansiyelin yaratabileceği ölçüde ekonomiye katkılarını sağlamak amacıyla, birtakım tedbirler getirilmiştir. Bunların başında, küçük sanayi geliştirme merkezlerinin süratle kurulması, büyük ve küçük sanayinin birbirleriyle koordine edilmesi, küçük sanayinin kredilendirilmesi gibi tedbirler gelmektedir.

Millî ekonomide, özellikle istihdam yönünden büyük yer tutan küçük sanayi işletmeleri, büyük sanayinin gelişmesine başlangıç teşkil etmektedir. Zira, özel beceri ve teknik isteyen bazı üretim mallarını imal ederek, yan sanayinin gelişmesini sağlamakta, böylece büyük sanayi işletmelerine yardımcı olarak, kalkınmamızda önemli rol oynamaktadır. Ayrıca yabancı ülkelerde çalışan işçilerin de sanayi sitelerinde işyeri sahibi olmaları sağlanmaktadır. İşçi, çalıştığı ülkenin teknolojisini öğrenerek, döndüğünde getirdiği makine ve ekipman sayesinde, tamirattan ziyade, imalata yönelik çalışmalarını diğer sanayicilere hem öğretmekte, hem de imalata yönelmeye teşvik etmektedir.

Sosyal tesisler grubunda yapılan okullarda, sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının müşterek çalışmalarıyla usta, çırak ve kalfalar meslekî eğitici kursları açılmaktadır. Sanayicilerin toplu bir yerde olmalarını sağlamakla, tüm usta, çırak ve kalfaların söz konusu eğitimden faydalanmaları temin edilmektedir.

Küçük sanayi siteleri için tespit edilen alanlar, genellikle şehrin dışına çıkarılmaktadır. Bundaki

amaç, sanayinin getirdiği yan etkenlerden şehri temizlemek ve trafiğin rahatlanmasını sağlamaktır.

Gelelim, millî ekonomimiz için bu kadar önem arz eden söz konusu sitelerin gerçekleştirilmesine, Müşahedemiz odur ki, söz konusu sitelerin gerçekleştirilmesinde büyük sorumluluk yüklenen Sanayi ve Ticaret Bakanlığımız, bu konuda tamamen politik davranışlardan uzak, tarafsız ve objektif bir uygulama yapmakta ve bu faaliyetlerinde şu prosedürü tatbik etmektedir.

Önce, küçük sanayi siteleri kurulması talep edilen yörelerden mahallin sanayi durumu ve potansiyeli hakkında alınan bilgiler değerlendirilmekte, ilgili kooperatif kuruluşun tesisi sağlanmakta, ilgili sitenin projesi incelenerek onaylanmakta, ihale edilmeye hazır hale getirilen projeler, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına teklif edilerek, yıl içerisinde yapılacak küçük sanayi siteleri tespit edilmekte, Devlet Planlama Müsteşarlığınca yatırım programına alınan ve uygun görülen projenin inşaat ihalesi gerçekleştirilmekte ve daha sonra, inşaat müddetince tüm denetimler yapılmaktadır.

Değerli milletvekilleri, 1965 ila 1983 yılları arasında, yani 19 yılda 90 adet küçük sanayi sitesi gerçekleştirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, önceleri yılda ortalama dört - beş adet küçük sanayi sitesi inşa edilmekteydi. Memnuniyetle görüyoruz ki, 1984 ve 1985 yılları arasında 28 adet küçük sanayi sitesi hizmete sunulmuştur. 1986 yılı sonu itibariyle de 14 adedi daha bitirilerek hizmete açılacaktır. Bu siteler şunlardır: Afyon - Emirdağ, Ankara - Merkez (OSTİM), Burdur - Bucak, Bursa - Merkez, Erzurum - Merkez, Gümüşhane - Kelkit, İçel - ikmal inşaatı, Kars - Ardahan, Kastamonu - Tosya, Kırklareli - Lüleburgaz, Kütahya - Merkez, Muğla - Marmaris, Samsun - Vezirköprü, Sivas - Şarkışla. Böylece 13 yıl itibariyle gerçekleştirilen küçük sanayi sitesi adedi yılda ortalama olarak 4 ila 5'lerden 14'lere çıkarılmıştır.

Sayın milletvekilleri, sanayide en önemli faktörlerden biri de yer seçimi meselesidir. Yurdumuzda çok örneği vardır; hayvan yaşamayan yere süt fabrikası, hammaddesi olmayan yere çimento fabrikası veya bir maden işletme fabrikası kurulmuş, devletin milyarları, sırf politik amaçla heba edilmiştir. Hükümetimiz bu konuda da çok titiz davranmaktadır. Müsaadenizle bir örnek vermek istiyorum: Bildiğiniz gibi yurdumuzda F-16 projesi uygulanmaktadır. F - 16 uçaklarının gövde kısmını yapacak fabrikanın temeli daha önce Ankara Mürted'de atılmıştı. Motor kısmını yapacak fabrikanın inşaatının da doğal olarak orada yapılması düşünülüyordu. Biz yer olarak Eskişehir'in daha uygun olacağını yetkililere ilettik. Bu konuyu Millî Savunma Bakanımıza, daha sonra da Başbakanımıza götürdük. Millî Savunma Bakanlığı ve Sanayi Bakanlığı uzmanları her iki yerde de incelemeler yaptılar. Eskişehir'in, gerek hava kuvvetlerinde mevcut olan bilgi birikimi, gerekse diğer teknik özellikler yönünden daha uygun olacağına karar verildi ve 25 . 6 . 1985 tarihinde temeli atılan fabrika, şartlar çok uygun olduğu için, bir yıl gibi kısa bir zamanda tamamlandı. Bu başarı, hükümetimiz için fevkalade onur vericidir.

Sözlerime son verirken, 29 milyar 343 milyon lira olan 1986 Malî Yılı bütçesi yaklaşık yüzde 50 oranında artırılarak 1987 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısıyla 44 milyar 367 milyon lira olarak tespit edilen Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 malî yılı bütçesinin bakanlığa ve memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını diler, yüce Meclise saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oktay.

Sayın üyeler, öğleden sonraki çalışma süremiz tamamlanmaktadır; görüşmelere, kaldığımız yerden devam etmek için, saat 21.00'de toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 19.46

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 21.00

BAŞKAN : Başkanvekili Arif Ş. Bilgin

KÂTİP ÜYELER : Süleyman Yağcıoğlu (Samsun), Cemal Özbilen (Kırklareli)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 49 uncu Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

II. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. — 1987 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Bütçe Kanun Tasarıları ile 1985 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanun Tasarıları (1/798, 1/799; 3/1150, 1/791; 3/1151, 1/792) (S. Sayıları : 499, 500, 510, 509) (Devam)

B) SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI (Devam)

1. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1987 Malî Yılı Bütçesi

2. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon ve hükümet yerlerini almışlardır.

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Mustafa Şahin; buyurunuz efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA MUSTAFA ŞAHİN (Kayseri) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1987 yılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerindeki, Anavatan Partisi Grubu adına görüşlerimizi yüce Meclise sunmak üzere devam edeceğim. Bu vesileyle, değerli Meclisimizi, grubum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, afiyet olsun; yemek sonrası umarım ki beni daha dikkatli dinlenme şansını bulacağım ve bu arada, konuya girmeden önce de, diğer grup arkadaşlarımın konuşmasına değinerek ana konuya geçmek istiyorum.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Maden suyu gibi bir konuşma yap ha!...

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, her nedense yatırımcılarımızı ve bugünün ekonomisine çok büyük katkıda bulunan holdinglerimizi ve ihracatçı sermaye şirketlerimizi öcü olarak görmekteyiz. Aksine, biz böyle düşünmemekteyiz. Ülke ekonomisine katkıda bulunan ihracatçı sermaye şirketlerimiz ile yatırımcı holdinglerimizi takdirle anmak isterim. Çünkü, bugün bunların Türk sanayisinin kalkınmasında, Türk ekonomisinin kalkınmasındaki payları oldukça büyüktür.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Hayalî ihracatçıların başarılarından dolayı...

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Hayalciler dahil mi?

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ceylan, geldiğiniz hemen farkediliyor efendim.

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Eğer bu sermaye birikimi, holdinglerimiz olmamış olsaydı; görmemiş olan arkadaşlara tavsiye ederim, GAP projesini gitsinler, görsünler - gurur duydum, zevk duydum - orada, bir kolye üzerine sıralanmış gibi duran bu eserlerin herbirini bir Türk müteşebbisi yapmıştır muhterem arkadaşlarım. Bundan beş, altı yıl öncesi bu müesseselerin kurulmasını hayal bile edemezdik. O zaman ne olacaktı?... Bu eserleri yurt dışındaki firmaların yapması imkânı doğacaktı ve döviz kaybımız olacaktı.

İşte, Anavatan iktidarının Türk müteşebbisine ve Türk mühendisine verdiği önem ve değerden kaynaklanarak, bugün müteşebbislerimizin teşebbüs gücü artmış, rezerv olan mühendislerimizin bilgileri tatbik safhasına girmiş ve hakikaten bugün dünyanın bile gözünü kamaştıracak eserleri ortaya çıkarmaktayız. Hatta bugün ayağının tozuyla Sayın Başbakanımız Yemen'den gelmiştir; orada bir Türk firmasının yapmış olduğu barajın açılışından gelmiştir. Bunlar bizi gururlandırmalıdır. Acaba bunları neden öcü gibi görüyoruz?...

İhracatçı sermaye şirketlerine gelince :

Muhterem arkadaşlarım, bugün eğer klasik Türk malları ihracatının dışında, artı 5 milyar dolar gibi bir ihracat artışı olmuşsa, bu ihracatçı sermaye şirket-

lerimiz sayesinde artmıştır. Bugün eğer bizim başımız dış devletlere karşı yukarıdaysa, borcumuzu ödemiş olmamızdan dolayıdır. İhracatçı sermaye şirketlerimizi ben takdirle anıyorum ve sayılarının artmasını da arzu etmekteyim.

Arkadaşlar, herkes ihracat yapamaz. Eğer izin verirseniz, başımdan geçen bir hadiseyi sizlere nakletmek istiyorum : 1983 yılında Tahran'daydım. Bir uçağımızla birçok işadamımız geldi. İzmir'den, piliç kızartma ve elektrikli ızgara imali yapan bir fabrikanın sahibi de gelmiş. Lisan yetersizliği olduğu için benden yardım istedi. Müsaittim o gün, memnuniyetle kabul ettim. Bir İran firmasına gittik. Hadise aynen şöyle : Bu arkadaşımız bir yıl önce de gitmiş. İran'lı firma «Broşür ve numune isterim» demiş; fakat İzmir'li bu sefer de broşür ve numune getirmemiş. Bu sefer İran'lı sesini yükselterek, «Kardeşim, geçen yıl geldiniz, sizden broşür istedim, numune istedim; bakıyorum yine boş geliyorsunuz» deyince, bu sefer İzmirli, «Otelde bir tane var, getireyim» dedi. Bu sefer İranlı kızdı, masanın gözünü çekti, bir Seiko saat, diğer gözünü çekti Movie kamera; oradaki video ve televizyonu gösterdi ve «Be kardeşim, bunların hepsi demonstrasyon için getirilip bana verilmiş. Ben senin 10 bin liralık bir sobana mı tenezzül edeceğim? Tahran'a geliyorsun, otele kadar da getiriyorsun ve bize getirmekten kaçınıyorsunuz» dedi ve arkasından ekledi arkadaşlar, «Siz böyle mal satamazsınız» dedi. Hakikat da böyleki, yani dünya pazarlarında mal satabilmek bir imkân meselesi, bir ihtisas meselesi; Türkiye'de büron olacak, o ülkede büron olacak, her ikisi arasında çalışan telekslerin, telefonların olacak. her gün gökyüzünde giden lisan bilir uzmanların olacak; ancak o zaman dünya pazarlarında yer alabilirsiniz. Aksi halde, hiçbir şekilde dünya pazarlarında yer almayı hayal etmemek gerekir. Bu nedenledir ki, ihracatımız 2,5-3 milyar dolardan 8 milyar dolara çıkmış ise, bu hakikaten ihracatçı sermaye şirketlerimiz sayesinde çıkmıştır. Ben buradan onlara teşekkür mesajı yolluyor ve çalışmalarında gayretli olmalarını isterken; kendilerinin teşvik edilmesi konusunda da hükümetimizden istekte bulunuyorum. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

AYHAN FIRAT (Malatya) — İhracatımız 8 milyar doları buldu mu?

CEMAL ÖZDEMİR (Tokat) — Hayalciler hariç.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, eğer hayalileri var ise, hep beraber olalım, bakın burası yüce Meclistir, yasalar, kanunlar çıkartalım, cezası bir ise yüz yapalım; gerekiyorsa, en ağır...

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Söz mü? Hazırlayın. Cezasını düşürdünüz.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

MUSTAFA ŞAHİN (Devamda) — ... cezayı verecek yasayı çıkartmak şansımız var. Eğer böyle olanlar varsa, ki olabilir, mümkündür, böylelerini yakalayıp, yasa var, adalet var, teslim ederiz. (DYP ve SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Şahin, lütfen efendim, bütçe üzerine konuşmaya devam edelim.

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, sanayiin genel problemleri, bakanlıkça dikkatle izlenmiş, bilhassa imalat sanayii kuruluşlarının üretim, satış ve stok durumları yakınen takip edilmiştir. Plan ve yıllık programlar dahilinde, geçmiş üç yıla ait ithalat ve ihracat rejimi sonrası çalışmalar, 1987 yılına ait görüşmeler, ilgili mercilere bildirilmiştir.

Dünyadaki teknooljik ve sanayi gelişme ana hedeflerine uygun olarak, uzun vadeli sanayi stratejimizin tespiti ve yönlendirilmesi maksadıyla, 1987 yılında toplanması düşünülen Sanayi Şûrasında görüşülmek üzere :

1. Elektronik sanayii,
2. Otomotiv sanayii,
3. Kimya sanayii,
4. Tekstil sanayii,
5. Savunma sanayii,
6. Enerji imal ve kaynakları sanayii,
7. Yatırım malları sanayii,
8. Demir - çelik sanayii kollarında ana plan çalışmaları sürdürülmektedir.

Bu plan çerçevesinde elektronik sanayii : Sanayi stratejimizin tespiti ve yönlendirilmesi çalışmalarından birincisi olan elektronik sanayi yönlendirme plan çalışmaları, ilgili üniversiteler, bilim kuruluşları, kamu kuruluşlarıyla, firma temsilcilerinin görüşleri alınarak tamamlanmıştır. Bu plan, lazer teknolojisi, bilgisayar teknolojisi, sanayi ve ilim kuruluşları raporları, yeni teknolojiler konularını içermektedir.

Otomotiv sanayii : Yönlendirme çalışmalarından ikincisi olan otomotiv sanayii planlarının hazırlanmasında, ilgili kurum, kuruluş, üniversiteler, dernekler ve firma yetkililerinin görüşleri alınarak çalışmalar tamamlanmıştır.

Otomotiv sanayii yönlendirme planı şöyle :

1. Dünyada ve Türkiye'de taşıt araçları sanayii,
2. Dünyada ve Türkiye'de traktör sanayii,
3. Dünyada ve Türkiye'de iş makineleri sanayi,
4. Dünyada ve Türkiye'de taşıt araçları yan sanayii,
5. Motor sanayii,
6. Aktarma organları sanayii,
7. Otomotiv sanayiinin savunma sanayiindeki önemi,
8. Sanayi ve ilim kuruluşları raporları.
9. Ana sanayi ve yan sanayi firmalarıyla, bunlara ait üretim cins ve miktarlarını kapsamaktadır.

Mevcut otomotiv sanayi kapasite kullanımı oranını artırmak için, Türk Silahlı Kuvvetlerinin tekerlekli taktik ve diğer araç ihtiyaçlarının karşılanma çalışmalarına devam edilmektedir.

Yatırım malları sanayi : Ülkemizin sanayi ve teknolojik kalkınmasında önem arz eden yatırım malları alanındaki çalışmalar sürdürülmüştür. Bakanlığımız koordinatörlüğünde, üniversite öğretim üyeleri ve sanayicilerin üst düzey yetkililerinin katıldığı 13 alt bölümden oluşan yatırım malları sanayii ile ilgili çalışmalar, Yatırım Malları Yönetmeliği Yönlendirme Ana Planı çerçevesinde yapılmış olup, genel değerlendirme raporu tanzim edilmiştir.

Enerji imalat sanayi :

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Hayali ihracat sanayii.

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Enerjinin ekonomik kullanımı ve tasarrufu, enerji üreten makine ve teçhizat sanayiinin durumunu içeren «Türkiye'de Enerji Sektörü ve Sanayi Ana Planı 1986 - 2000» adlı rapor hazırlanmıştır.

Kimya ve demir-çelik sanayi : Kimya sanayii ve demir çelik sanayii yönlendirme plan çalışmalarıyla ilgili taslak planlar hazırlanarak, bu konuda ilgili dernek ve firmalarla da ilgili görüşmeler yapılmış, hazırlanan taslak planlar üzerinde mutabakat sağlanmıştır. 14.4.1964 tarihli Montaj Sanayii Talimatının yürürlükten kaldırılması ile bu talimatın yerine uygulamaya konan 6.1.1984 tarihli İmalat Sanayii Yönetmenliği ile sanayi önemli ölçüde yönlendirilmiş ve teşvik edilmiştir. Adı geçen yönetmelik gereğince, 1985 yılı sonuna kadar makine, elektrik, elektronik ve otomotiv sektöründe 646 adet ve 1986 yılının ilk 10 ayında ise, 132 adet imalat sanayii belgesi verilmiştir. 1984 yılına kadar kamu ve özel sektör kuruluşlarına ait üretim, hammadde, işgücü ve bu gibi bilgileri bir merkezde toplamak ve değerlendirmek mümkün değilken, Bakanlığımızda kurulan Sanayi Sicil Envanter Bilgisayar Merkeziyle bu imkân sağlanmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin birkısım ihtiyaçlarının yurt içindeki resmî ve özel sektör kuruluşları tarafından karşılanması çalışmalarına yönelik envanter faaliyetlerine devam edilmektedir. NATO standartları incelenerek, bunlara uygun üretim yapabilecek yeterli firmaların tespitine devam edilmektedir.

Sayın milletvekilleri, bölgelerin ekonomik potansiyellerinin tespiti, hangi yatırımların hangi bölgelerde gerçekleştirilebilmesinin daha uygun olacağı ve yurt dışında bulunan işçilerimizin tasarruflarının uygun yatırım alanlarına kanalize edilmesi faaliyetleri, bakanlıkça önem taşıyan çalışmalar içerisinde yer almaktadır. Ayrıca, devlet tarafından teşvik gören yatırım konularında, yatırımcılara yardımcı olmak amacıyla «Yatırımcı Rehberi» hazırlanmıştır. Bu rehber, gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında başvuruda bulunan müteşebbislerimize önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

Sınaî yatırımlarının teşvikiyle ilgili olarak bakanlığımız bütçesinde yer alan Sanayi Kredisi Fonundan fonlar yönetmeliği hükümlerine göre, sanayici kuruluşlara yatırım ve işletme kredisi verilmektedir. Bakanlığa intikal eden ihtira beratı ve marka tescil müracaatlarında, memleketimizin sanayileşme heyecanına paralel olarak belirli bir artış görülmektedir.

Libya ile ilişkilerimiz Sayın Bakanımızın koordinatörlüğünde yürütülmekte olup, bu çerçevede Libya'da iş yapan müteahhitlerimiz ve işçilerimizin karşılaştıkları sorunlar önemli ölçüde çözüme kavuşturulmuştur.

Sayın milletvekilleri, bakanlığın ticaretle ilgili faaliyetlerine gelince: Bakanlığımızın aldığı tedbirler sonucu 1984 - 1986 döneminde kurulan sermaye şirketlerinin sayılarında büyük artışlar olmuş ve halkımızın şirketleşmeye olan ilgisinin giderek arttığı müşahede edilmiştir. Aynı sayısal gelişme limited şirketlerde gözükmektedir. Ülkemizde sermaye şirketlerinin artmasının, sermaye biriktiminin yanında, sermaye piyasasının gelişmesine de yardımcı olacağı bilinen bir gerçektir. Bu amaca hizmet edebilmek gayesiyle sermaye şirketlerinin kurulmasında ortaya çıkan güçlükler, yapılan idarî düzenlemelerle ortadan kaldırılmış, sermaye şirketlerinin kuruluş ve ana sözleşme tadili işlemleri basitleştirilmiştir. Bu anlamda olmak üzere, anonim şirketlerde sermaye artırımındaki ikin-

ci izin bloke çözümü işlemleri kaldırılarak altı adet ana sözleşme, banka bloke mektubu ve bir dilekçe ile şirketlerin kuruluş işlemleri altıdan ikiye indirilerek oldukça basitleştirilmiştir ve iki günde tamamlanabilmektedir.

Oda ve borsaların faaliyetlerinin daha iyi düzenlenebilmesi açısından getirilen reform niteliğindeki hükümlerle 5590 sayılı Kanunun bazı maddeleri 3277 sayılı Kanunla değiştirilerek, oda ve borsaların organlarının seçiminde yargı gözetimi ve denetimi esas kabul edilmiş, birer ihtisas kolları olarak görev yapacak oda ve borsa konseyleri kurulmuş, oda ve borsaların yönetiminde bütün sektörlerin dengeli bir şekilde temsili amaçlanmıştır.

Sayın milletvekilleri, esnaf ve sanatkârlara verilen önemin gereği olarak, esnaf ve sanatkârların güvenilir ve düzenli bir sicile olan ihtiyaçları gözetilerek, her il merkezinde bir esnaf ve sanatkârlar sicili tesis olunmuştur. Ayrıca, esnaf ve tacir ayrımı konusundaki çalışmalara devam edilerek öteden beri odalar ve 507 sayılı Kanuna tabi dernekler arasında sorun olan bu konu 25.1.1986 tarihinde ve 10313 sayılı Kararname ile ekonomik kriterlere bağlanmıştır; bu konudaki çalışmalar halen sürdürülmektedir. Kasım 1986 tarihi itibariyle esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı esnaf ve sanatkâr sayımız 1 milyon 400 bini aşmıştır.

İktisadî ve ticarî hayatın canlılıklarının bir göstergesi durumunda bulunan fuarların düzenlenmesi ve sergilerin açılmasına ilişkin hizmetler başarıyla sürdürülmüştür. Ülkemizde hemen her hafta fuarlar düzenlenmekte ve çeşitleri çoğaltılmaktadır.

Ölçü ve tartı aletlerinin kontrol ve denetimi konusundaki çalışmalar, tüketicinin korunması ve haksız kazancın önlenmesine yönelik olduğundan aralıksız sürdürülmüştür ve sürdürülmeye de devam edilmektedir. 1986 yılının ilk dokuz aylık döneminde 3 milyon 470 bin tartı ve tartı aleti muayeneye tabi tutulmuştur.

Diğer taraftan, yine tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunması ve kamu düzeninin sağlanması amaçlarıyla, taksilerde taksimetre uygulaması titizlikle takip olunmuş ve bu cümleden olarak bugüne kadar 193 621 adet taksiye taksimetre takılmıştır.

Odalar ve borsalar ile esnaf ve sanatkârlar dernekleri ve ayrıca anonim ve limited şriketlerin de denetimleri için gerekli işlemler yapılmıştır.

Sayın milletvekilleri, bakanlığımıza bağlı kooperatif kuruluşlarının sayısı 40 bini geçmiş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar arasında yer alan konut kooperatiflerinin sayısı 29 bin kadardır. 1984 yılı başından bu yana 8 bin konut kooperatifinin kurulduğu, kooperatif sayısında görülen hızlı artışın konut yapımı konusunda ortaya konulan teşvik tedbirlerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. 8 bin konut kooperatifinin her birinde 200 üye hesabıyla 1 milyon 600 bin kişinin üye olduğu kolayca ortaya çıkmaktadır.

Sayın milletvekilleri, bakanlığımız konut kooperatifçiliğindeki hızlı gelişmenin, kooperatif ortaklarının zararına sonuçlar yaratmaması amacıyla 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda bir kısım değişiklikler yapılmasını zorunlu görmüş ve hazırlanan bu yasa taslağı Başbakanlığa sunulmuştur.

Sayın milletvekilleri, ülkemizin sosyal ve ekonomik hayatında etkili rol oynayan tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, bakanlığımızca hazırlanan ve 8.5.1985 tarihinde yürürlüğe giren kuruluş kanunlarıyla idarî, malî ve ekonomik yönlerden disiplin altına alınabilmişler, böylece daha verimli ve düzenli bir faaliyet içerisine girmişlerdir. Bu kuruluşlara ait diğer mevzuat da peyderpey yürürlüğe konulmaktadır. Şimdiye kadar kooperatif ve birliklerin ana sözleşmeleriyle, destekleme alım yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Personel yönetmeliğinin, 1987 yılı başında uygulamaya konulabileceği; son olarak muhasebe yönetmeliğinin de aynı yıl içinde yürürlüğe gireceği tahmin edilmektedir.

1984 ve 1985 kampanya döneminde 73 milyar liralık ürün mübayaa eden birliklerimiz, 1986-1987 döneminde 185 milyar liralık ürün mübayaa etmişlerdir. Kampanyanın başlamasından bu yana henüz üç ay geçmiş olmasına rağmen, ürün bedellerinin yaklaşık yüzde 97'si üreticiye ödenmiştir.

Yağlı tohumlar üretiminde bu yıl sağlanan artış, 1986 - 1987 döneminde ülkemizi ithalat yapmadan yağlı tohum ve bitkisel yağ ihraç edebilecek duruma getirmiştir. Bunda ithal tohumlarının getirilmesinde ve üreticiye tanıtılarak ektirilmesinde görevli birliklerin önemli bir payı olmuştur.

Bakanlığımız, bugünlerde kooperatiflerin il sanayi ve ticaret müdürlükleri tarafından, mahallinde yürütülecek işlemlerle kurulabilmesi ve bu suretle vatandaşların, bir kooperatif kurmak için Ankara'ya kadar gelmek külfetinden kurtulabilmesi amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Sayın milletvekilleri, bakanlığımızın ilgili kuruluşlarından Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi, yurt içi şeker üretiminin karşılanması yanında, ihra-

cata imkân verebilecek bir seviyede şeker üretim hedefini tespit etmiş bulunmaktadır. Pancar üreticisine 1986 yılı için ödenen ve ödenecek olan 186 milyar Türk Lirası, 1987 yılında yüzde 70 artarak 274 milyar Türk Lirasını bulacaktır.

Makine Kimya Endüstrisi Kurumu : Savunma sanayii ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik üretim yapmakta olan kuruluşumuz, yıllık sipariş programlarına uygun olarak faaliyetlerini devam ettirmektedir. Gücünü gururla ifade ettiğimiz Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, her yıl kendini yenileyerek günümüz tekniğine ve ülke ihtiyaçlarına uygun yeni ürünleri imal etmektedir.

Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi, esnaf, sanatkâr, küçük ve orta ölçekli sanayi ve diğer sanayi kuruluşlarını kredilendirmek suretiyle ekonomimize büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. 1986 yılında 269 milyar Türk Lirası, 1987 yılında, yüzde 37 artışla 505 milyar lira kredi dağıtacaktır.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Kime dağıtacaktır?

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Ancak, dikkatimizi çeken bir husus, bu bankanın yılda 10 milyar lira gibi bir kâr etmesi hususudur. Oysaki, esnaf ve sanatkârlarımıza hizmet eden bu bankanın, yılda 10 milyar Türk Lirası gibi bir kâr etmesi dikkat çekmektedir. Eğer bu kârı, yine esnaf ve sanatkârlarımıza yansıtırsa, bizler de burada mutlu olacağız.

Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası; Ana ruhunda kârlılık yok, sanayie yardım vardır. Oysaki, yine bu bankamızın da, 1984'te 2,1 milyar, 1985'te 2,4 milyar kâr ettiği ve 1986 sonu itibariyle de 6 milyar Türk Lirası kâr edeceği beklenmektedir. Kısa adı DESİYAB olan bu bankamızın, aktivitesinin biraz daha hareketlendirilerek, kapısına gelen müteşebbislerimizin her birine mümkün olanlarına pek tabiî ki olumlu cevap vermesi arzumuz ve temennimizdir. Bir müteşebbisin üç-dört kez gelip de ümitsizlikler içinde dönmesindense, ilk gelişinde bu müteşebbisimize neticenin bildirilmesi, dolayısıyla bu geliş gidişlerin tekrarlattırılmaması da temennimizdir.

Sayın milletvekilleri, ülke gelişmesinin en önemli göstergelerinden birisi de, hiç şüphesiz ki, sanayi kuruluşlarımızdır. Ülke kalkınmasında büyük payı olan ve sözümün başında da ifade ettiğim müteşebbislerimizi huzurlarınızda saygı ile anmak istiyorum. Topluluğnesini yapamayan Türkiye, bugün fabrika yapan fabrikalar yapmakta; hatta çağımızın en yeni teknik ve teknolojisiyle savunma sanayiini dahi kurmayı gerçekleştirmek üzeredir. Bütün bunlar, ülkemizin kalkınması için millî heyecanımızın şahlanması sonucu ortaya çıkmıştır.

Değerli milletvekilleri, ancak ihmal edilmiş bir bölümü, sözlerimin sonunda dile getirmeden edemeyeceğim : Henüz neticelendirilmemiş olan küçük tasarrufların birleştirilmseiyle Anadolu'ya yayılan işçi ve halka açık olan sanayi kuruluşlarının bugün atıl kalması, üzüntülerimizin en büyüğüdür.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Allah başka üzüntü vermesin size.

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Bu kuruluşlar, herhangi bir holdinge bağlı olmayan, kan akrabalığı bulunmayan işçilerimizin ve ülkede bir baca tütmesine vesile olarak vatandaşlık borcunu ödeme inancını taşıyan insanların katkılarıyla kurulmuş fabrikalardır. Anavatan Hükümetinin bu kuruluşlara da yardım etmek istediği iyileştirme gayretleri, maalesef, gerek muhalefet partilerimizin, gerekse basınımızın veya bazı çevrelerin karşı çıkmalarıyla bugüne kadar çözüme ulaşamamıştır. Ama memnuniyet vericidir, bugün yine muhalefet grubuna mensup arkadaşlarımın ifade ettikleri gibi, artık bu kuruluşlara bir an evvel çözümün gelmesini istemeleri ve zaman zaman basında çıkan haberlerin de bu doğrultuda bir olgunluk ve bir oluşum yaptıkları ortaya çıkmıştır. Hükümetimizin de, bilgisine güvendiğimiz becerisine güvendiğimiz, cesareti bilgisinden kaynaklanan Anavatan Hükümetinin de artık bu iş üzerinde durma zamanı gelmiş ve geçmek üzeredir.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Enflasyon hükümeti.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Önce Allah.

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Özellikle, her yönü itibariyle kendine güvendiğimiz ve belirli becerileri olan sayın bakanımızın sanayinin içinden gelmesi ve Anadolu'daki bu sanayileri yakından tanıması neticesi bu şans daha da artmaktadır. Böylelikle, Anavatan Hükümetinin sahip olduğu umdelerden birisi olan, hakiki sosyal adaletçilik ilkesi de, kendini burada gösterecektir. Şöyle ki : Anadolu'ya yayılmış şirketlerimizin ortakları içinde, 170 bine yakın yurt dışında çalışan işçilerimiz vardır. Bu işçilerimiz asgarî 20 bin markla ortaktırlar. Bunların içinde 100 bin marka varan ortaklar da olmakla beraber ben asgarisini alıyorum. Bunu bugünkü paraya tahvil ettiğimiz zaman, 1,5 trilyon liraya yakın bir ortaklığı olan yurt dışında çalışan işçilerimize de, nasılki döviz getirene bir vergi iadesi veriyor isek, onlara da

en az bunun karşıtı bir parayı verirsek, ki bu 150-170 milyar gibi bir meblağ tutmaktadır işte, bu, Anadoluda başlamış, yarım kalmış üretimi...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Mustafa Bey, önerinizi bir kere daha tekrarlayın, sayın bakan duymadı.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Nalbantoğlu...

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — İşte bu tür şirketlerimizin vuzuha erişmesinde, problemlerinin ortadan kaldırılmasında katkıları olacağına hiç şüphesiz ki inanıyor, biliyor ve hükümetimize de bu yönde güveniyoruz.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Bir de bankerliği geri getirin, tam olsun.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen Sayın Hastürk...

MUSTAFA ŞAHİN (Devamla) — Temcit pilavı gibi tekrarlamanın hiçbir anlam ve manası yoktur. Gerçekçi olduğunuz takdirde sizler de dinlenebilirsiniz; ama gerçekçi olmadığınız sürece dinlenmekten uzak kalırsınız, sizin için yazık olur.

Efendim, Sanayi ve Ticaret Bakanlığımızın 1987 yılı bütçesinin, önce ülkemize, sonra sanayicilerimize ve bakanlık mensuplarına hayırlı, uğurlu olmasını diler, saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şahin.

Şahıslar adına, lehinde Sayın Saffet Sakarya; buyurun efendim.

Sayın Sakarya, konuşma süreniz 10 dakikadır.

SAFFET SAKARYA (Çankırı) — Sayın Başkan, yüce Meclisin değerli üyeleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 yılı bütçe tasarısı üzerinde şahsım adına görüş ve düşüncelerimi arz etmek üzere huzurunuzdayım. Bu vesile ile yüce heyetinizi saygıyla selamlarım.

Sayın milletvekilleri, ülke ekonomisinin güç kaynaklarından olan, sanayi ve ticaretin gelişmesinde, yaygınlaşmasında ve giderek güçlenmesinde önemli görevler üstlenmiş bulunan Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 Malî Yılı Bütçesi ve özellikle bu bakanlığa bağlı kuruluşların ülke ekonomisine sağladığı katkılara ilişkin görüşlerimi arz edeceğim.

Sayın Milletvekilleri, şunu açıklıkla belirtmeliyim ki, seçim bölgem olan Çankırı, Başşehrimizin burnunun dibinde, 120 kilometre mesafede bulunmasına rağmen, Anavatan Partisi Hükümeti dönemine kadar, devlet imkânlarından layık olduğu şekilde yararlanamamıştır. Allah'a şükürler olsun ki, Anavatan Partisi Hükümeti sayesinde Çankırı, geri kalmış bir vilayet görünümünden çıkıp, kalkınan, gelişen, büyüyen vilayetler arasına girmiştir. Burada huzurlarınızda hizmeti geçenlere teşekkür etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı kuruluşlardan birisi olan Makine Kimya Endüstrisi Kurumu hakkında görüşümü açıklamak istiyorum.

1950 yılında özel bir kanunla Makine Kimya Endüstrisi adı altında İktisadî Devlet Kuruluşu haline getirilen ve görevi öncelikle Türk Silahlı Kuvvetlerinin mühimmat, silah, patlayıcı madde, askerî araç ve gereçlerini sağlamak olan Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, 20 fabrikası ve bu fabrikalarda çalışan yaklaşık 18 bin kişi ile savunma sanayii yanı sıra sivil amaca dönük ihtiyaçlara da cevap vermektedir.

Başarılı bir çalışma içerisinde olan Makine Kimya Endüstrisi Kurumu, şu konularda üretim yapmaktadır : Kompresörler, elektrik sayaçları, çay, zeytinyağı makineleri ve dişli kutuları.

Kurum, bu sahalarda, yılda 200 milyonun üzerinde üretim yapmakta ve ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

Makina Kimya Endüstrisi Kurumu, üstün kaliteli üretim yapmak ve kapasite yönünden tesislerinin en verimli şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla etüt, araştırma ve teknoloji transferi yaparak modernize edilmekte, Türk Silahlı Kuvvetleriyle işbirliği yaparak savunma sanayiinin ihtiyacı olan modern silah ve mühimmat üretmek üzere yeni yatırımlar hedeflemektedir.

1976 yılında Çankırı Ağır Sanayi ve Teçhizat Fabrikası olarak temeli atılan ve daha sonra atıl kalan bu projeden vazgeçilerek, 1983 yılında Çankırı Uçaksavar Top Fabrikasına dönüştürülmesi Anavatan Hükümeti döneminde gerçekleştirilmiştir. 1986 yılı programında hizmete açılacağı yer alan, modern silahlar projesi kapsamında bulunan Çankırı Uçaksavar Top Fabrikası 6 Aralık 1986 günü Sayın Cumhurbaşkanımız Kenan Evren ve Başkanımız Turgut Özal tarafından hizmet açılmıştır.

Fabrika, 1 milyon 156 bin metrekare arazi, 49 bin metrekarelik bir kapalı alan üzerinde kurulmuştur. Fabrika, 20 milimlik uçaksavar üretimi yapacak olup, buna ilaveten 35 milimlik tevsii projesi için ilave yatırıma başlamıştır. Islah edilmiş fiyatlarla 78 milyar liralık yatırım yapılmıştır. İstihdam gücü giderek artacak olan Çankırı Uçaksavar Fabrika-

sında ilk etapta 400 kişi çalışacak, 35 milimilk uçaksavar topu yatırımı 1988'de tamamlanarak, Çankırı Uçaksavar Fabrikasının istihdam gücü giderek artacak 1 000 - 1 500 kişiye çıkacaktır. Çankırı Uçaksavar Top Fabrikası, modern silahlar kapsamındaki diğer yatırımlardan MP-5 makineli tabanca, imla tesisi, gaz maskesi ve süzgeci, mekanik enerjinin mühimmat üretimi tesisleri 1987 yılında hizmete açılacaktır. Makina Kimya Endüstrisi Kurumu, 1987 yılında 34 milyar liralık yatırım yapmayı planlamıştır.

Sayın milletvekilleri, yine Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı kuruluşlardan olan Türkiye Halk Bankasının çalışmaları hakkında görüşlerimi arz edeceğim. Esnaf ve sanatkârlarımıza, küçük ve orta büyüklükteki işletmecilere kredi veren Türkiye Halk Bankası, son yıllarda başarılı bir çalışma içindedir. Bankanın son iki yıldır toplam aktiflerinde yüzde 118 oranında gelişme kaydedilmiş ve toplam plasmanlar yüzde 176 oranında artarak 650 milyar liraya ulaşmıştır. Bankanın, esnaf ve sanatkârlara açmış olduğu ihtisas kredilerinde son iki yılda sağlanan artış yüzde 144'tür. 1986 yılında esnaf, sanatkâr ve küçük sanayici kesimine bankanın Esnaf Kefalet Kooperatifleri kanalıyla ve doğrudan verdiği krediler toplam 420 milyar liraya ulaşmıştır. 1987 yılı içerisinde de 600 milyar liraya yükselecektir. Bu dönemde banka, esnaf kredilerinde üst limit olan 1,5 milyon lira tavanı uygulamaya başlamış ve geçen yıl küçük sanayicilere açtığı kredilerin limitini 60 milyon liradan 100 milyon liraya çıkarmıştır. Bankanın, ihtisas kredilerine uyguladığı faiz oranları da, genel kredi faiz oranlarına göre yarı yarıya daha düşüktür. Banka, hükümetimizin küçük sanayiye verdiği önem doğrultusunda, açtığı sanayi kredileriyle küçük işletmelerde yeni teknoloji kullanılması, üretim artışı ve istihdam imkânı yaratması için özel bir politika uygulamaktadır. Bu konuda 1986 yılında Dünya Bankasından sağlanan düşük faizli 18 milyon dolarlık bir dış krediyi de, kur garantisi olarak küçük sanayicilerin hizmetine sunmuştur. Beş Yıllık Kalkınma İcra Planında yer aldığı üzere, bankanın 1987 yılında esnaf ve sanatkârlara verilecek kredileri genişletici çalışmaları devam etmektedir. Bu arada banka sermayesinin 100 milyar liraya çıkarılması konusundaki hazırlıklar sürdürülmektedir.

Sayın milletvekilleri, çalışmalarını ve ülke ekonomisini başarıyla devam ettiren Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı kuruluşlardan birisi de Küçük Sanayi Siteleri ve El Sanatları Genel Müdürlüğüdür. Hükümetimiz programına uygun olarak küçük sanatlar ve orta boy sanayicinin modern işyerine kavuşması ve böylece verimlerinin artması amacıyla, küçük sanayi sitelerinin yapımına ağırlık verilmesi konusundaki çalışmalar takdire şayandır. Biz, Çankırı olarak hiçbir hükümet döneminde alamadığımız hizmetleri Anavatan Partisi Hükümeti döneminde aldık. 5 Aralık 1986 günü, Sayın Sanayi ve Ticaret Bakanımız Cahit Aral, Çerkez Küçük Sanayi Sitemizin temelini attı. Kendisine, burada huzurlarınızda teşekkür etmek isterim.

1987 yılında da, yine Sanayi Siteleri Genel Müdürlüğü tarafından Ilgaz İlçemizde kurulacak 100 işyeri kapasiteli, proje tutarı 722 milyon liralık sanayi sitesi ile Kızılırmak Bucağında kurulacak 200 işyeri kapasiteli 1 milyar 402 milyon liraya mal olacak sanayi sitelerini Devlet Planlama Teşkilatına teklif etti.

Yine, Çankırı'da kurulan toplam 800 milyon liraya malolacak organize sanayi bölgesi için, 1986 yılı içerisinde 435 milyon lira harcandı. Geriye kalan 365 milyon lira da 1987 yılı içinde harcanarak, Çankırı Organize Sanayi Bölgesi 1987 yılı içerisinde hizmete girecektir. Bu olumlu çalışmalarından dolayı ilgililere teşekkür ederim. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri)

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı, yine tarıma dayalı sanayinin etkin kuruluşlarından olan şeker sanayiinin bugünkü durumuna ilişkin düşüncelerimi arz etmek istiyorum.

Tarım ve ekonomimize büyük katkıları bulunan ve 26 Kasım 1986 günü 60 ıncı kuruluş yıldönümünü kutlayan şeker sanayiini, ülkenin sadece şekerini üreten bir kuruluş olarak görmemek gerekir. Nitekim, şeker sanayiinin temel politikası daima şeker pancarı tarımını geliştirmek ve yaygınlaştırmak suretiyle hammadde ihtiyacını emniyet altına almak ve şeker tüketimini yerli üretimle karşılamak olmuştur. Bu amaçla kurulan ve ülkemizin hemen hemen her tarafına yayılmış bulunan tarım teşkilatı, 60 yıldan beri sözleşmeli ekim, münavebeli tarımsal mücadele ve makineli tarım gibi yeniliklerle pancar üreticilerine hizmet etmekte ve aynı zamanda ülke tarımına da büyük katkılarda bulunmaktadır.

Üreticilere, malî imkânlar elverdiği ölçüde aynî ve nakdî krediler verilmekte ve her zaman çiftçilerle işbirliği yapılmaktadır. Çiftçileri teşkilatlandırmak

ve onların bazı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, şeker sanayiinin desteği ve önderliğinde 1951 yılından itibaren Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifleri kurulmaya başlanmış ve bugün kooperatif sayısı 24'e, ortak sayısı ise 1 milyon 200 bine ulaşmıştır.

60 yıldan beri, pancar çiftçisiyle ve çevre ile süre gelen yakın ilişki sayesinde şeker sanayiinde önemli gelişmeler olmuştur. Nitekim, 1927 ile 1980'li yıllarda alınan bazı sonuçlar karşılaştırıldığında; pancar eken çiftçi sayısının 6 700'den 450 bine; ekim alanının 50 bin dekardan 3 milyon 500 bin dekara; pancar rekoltesinin 35 bin tondan 12 milyon tona; dekara verimin 872 kilodan 3 500 tona; günlük pancar işleme kapasitesinin bin tondan 95 bin tona; şeker üretiminin 520 tondan 1 milyon 320 bin ila 1 milyon 700 bin tona; yurt içi şeker üretiminin 62 700 tondan, 1 milyon 300 bin tona ve kişi başına tüketimin 4 ila 6 kilogramdan, 27 kilograma yükseldiği anlaşılmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Sakarya, konuşmanız herhalde uzun; lütfen bitirin efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Sayın Başkan toparlıyorum.

Şeker sanayii ve personelinin sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetleriyle, çiftçinin, işçinin ve yöre halkının daima yanında bulunması ve onları aydınlatması sayesinde şeker pancarı tarımı, ülke tarımına destek olmaktadır.

Şeker sanayii en büyük faydayı pancar tarımı sayesinde kırsal alanlarda sağlamaktadır. Ayrıca, bir dekar pancara 13 ila 15 işçi çalıştığı düşünülürse, istihdama katkısı ortaya çıkmaktadır. Bundan başka, şeker sanayiinde yıllık fiilî ortalama olarak 30 - 32 bin kişi çalışmaktadır.

Şeker sanayiinin 1987 yılı yatırım programında yer alan 34 projenin, proje tutarı toplamı 219 milyar 400 milyon liradır. 1986 yılı sonuna kadar bu paranın yaklaşık 100 milyar lirası harcanmış olacaktır. 1987 yılı için teklif edilen ödenek miktarı 51 milyar 400 milyon liradır.

Sayın milletvekilleri, Çankırı'da 1950'li yıllarda kurulması düşünülen şeker fabrikası Kastamonu'ya, 1960 - 1980'li yıllarda yine Çankırı'ya kurulması düşünülen şeker fabrikası Ankara'ya kurulmuştur. Öteden beri Çankırı'nın, Çankırılıların hakkı muktesebi olan şeker fabrikası, - Sayın Başbakanımızın da çeşitli gezilerinde ifade ettiği gibi - Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan beş şeker fabrikasından birisinin Çankırı'ya kurulması, Başbakanımızın itadesiyle kesinleşmiştir.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Programınızda yok da, Sayın Başbakanın ağzında var; siz de buna inanıyorsunuz.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Plan hedefleri doğrultusunda kurulacak beş şeker fabrikasının...

BAŞKAN — Sayın Sakarya, lütfen bitirelim efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Etüt ve fizibilite çalışmalarına başlanmıştır... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Sakarya, bitirelim efendim; sürenizi aştınız.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Çankırı'ya o kadar hizmet gitmiş ki, bitiremiyor.

A. AŞKIN TOKTAŞ (İzmir) — Kayırma var, bölgecilik var...

BAŞKAN — Lütfen efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Plan hedefleri doğrultusunda kurulacak 5 şeker fabrikasının etüt ve fizibilite çalışmalarına başlanmıştır. 3 yıl içinde tamamlanarak üretime geçmesi planlanan 5 yeni şeker fabrikasının kurulacağı iller şöyle açıklanmaktadır: Konya - Ereğli, Çankırı, Van - Erciş, Kars - Çorum, Hakkâri - Yüksekova.

Şeker fabrikasının Çankırı'ya kazandırılmasında emeği geçenlere huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Manisa'ya bağlandı.

BAŞKAN — Sayın Sakarya, bitirelim efendim. Lütfen...

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

BAŞKAN — Sürenizi çok aştınız efendim. Biliyorsunuz bütçe müzakerelerinde buna müsaade etmiyoruz. Lütfen efendim. Lütfen Sayın Sakarya, sözünüzü kesmeye beni mecbur etmeyin; lütfen

KADİR DEMİR (Konya) — Zevkle dinliyoruz.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Konuşsun efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı olan Devlet Sanayi Yatırım Bankasının da ülke ekonomisine sağladığı katkılara ilişkin düşüncelerimi kısaca arz edeceğim.

Devlet Sanayi...

BAŞKAN — Sayın Sakarya, lütfen...

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Kalkınma...

BAŞKAN — Sayın Sakarya, sözünüzü kesmeye mecbur kalacağım; lütfen bitirin efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

BAŞKAN — Lütfen bitirin efendim. Hâlâ toparlıyorsunuz efendim. Lütfen. (ANAP sıralarından «Konuşsun» sesleri)

İSMAİL DAYI (Balıkesir) — Sayın Başkan, oturum 21.00'de başladı. Öbür arkadaş yarım saat konuşmadı efendim.

BAŞKAN — Sayın Dayı, lütfen itimat buyurun efendim. Siz de böyle yaparsanız... Çok istirham ederim efendim. (ANAP sıralarından «Konuşsun konuşsun» sesleri) Bütçe müzakeresinde müsamaha olur mu?

Sözünüzü keseceğim Sayın Sakarya; lütfen bitirin efendim.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Garantiye bağla garantiye.

BAŞKAN — Sayın Sakarya, lütfen bitirin efendim.

SAFFET SAKARYA (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 yılı Bütçesinin memleketimize ve milletimize hayırlı olmasını dilerim.

Bu bütçenin hazırlanmasında emeği geçen Bakanlık mensuplarına şahsım adına teşekkür eder, yüce heyetinizi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sakarya.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Çankırı'ya da hayırlı olsun.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Osmanlıoğlu.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Gaziantep) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1987 Yılı Konsolide Bütçesi üzerinde, şahsî görüşlerimi arz etmek üzere huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum. Şahsım adına Yüce Meclise saygılar sunarım.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'de kalkınmanın temel şartının sanayide gelişme olduğu, sanayide gelişme olmadan kalkınmanın mümkün olmadığını artık herkes bilmektedir. Sanayide gelişme ise, günün şartlarına ve teknolojinin gereklerine uygun politikalar belirlemeyi gerektirmektedir.

24 Ocak 1980'den bu yana Türkiye'de uygulamaya konulan ekonomik politikalar, Türkiye'nin sanayi ve ticaret hayatında çok ve büyük değişiklikleri hedef almıştır. Bu değişikliklerin başında serbest piyasa ekonomisi, liberal ekonomik politikalar gelmektedir ve bu konuda ilk uygulamalardan birisi 1 Temmuz 1980 bankacılığıdır. Bununla, faiz hadleri serbest bırakılmış, o güne kadar yüzde 10 öz sermaye, yüzde 90 banka kredileri ile çalışan ve bankaların düşük faiz hadleriyle halktan topladığı mevduatları düşük faizle kullanan ve sadece iç pazar için üretim yapan, yapma alışkanlığında olan sanayiciler, sıkı para politikaları ve yüksek faiz uygulamasıyla yeni bir ekonomik politikaya ayak uydurmak durumuyla karşı karşıya kalmışlardır ve devlet ilk defa yüzde 28 faizli tahvil çıkararak yüksek faiz uygulamasını kendisi başlatmıştır. O gün bugün Türkiye'de yüzde 50'leri aşan yüksek faiz uygulaması sürüp gitmektedir. Ancak bundan, maliyet enflasyonuyla halk perişan olmaktadır, sadece sermaye sahipleri faydalanmakta, ANAP İktidarı zengini daha zengin yapmaktadır. Zenginler elinde biriken paraların yatırıma yöneleceğini varsaymakla da hata etmektedir.

Türkiye'nin kapalı bir ekonomi içinde yaşaması düşünülemeyeceğine göre, sanayimizin dünya sanayii ile bütünleşmesinin amaçlanması doğrudur ve keza sanayimizin diğer memleketlerin sanayileriyle rekabet edecek bir güce erişmesini beklemek de hakkımızdır. Bütün alanlarda dünya ile entegrasyonu sağlamak artık kaçınılmaz olmuştur. Ancak, 1980'den bu yana 6 yıl geçmiş olmasına rağmen, piyasanın hâlâ yerine oturmayışı, bankerlik olayından sonra şimdi de büyük, küçük birçok firmanın iflas ile dalgalanması, sahtekârlığın, dolandırıcılığın, suiistimalin piyasada yaygınlaşması, bankaların 3 trilyonu aşan donmuş kredileri, her sene protesto edilen milyarlarca lira tutarındaki senetler, Türkiye'nin sanayi ile ticaret hayatında bir hastalığın olduğunun işaretleri değil midir?

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'de liberal ekonomi, serbest piyasa ekonomisi uygulamaya konurken, büyük bir hataya düşülmüştür. Bu hata nedeniyledir ki, faiz hadleri serbest bırakıldıktan hemen sonra Türkiye'de bir bankerlik olayı yaşanmıştır. 1983'ten sonra kurulan Özal Hükümetince de devam edilen aynı politikalar sonunda, bugün büyük firma iflasları gündeme gelmiştir. Firmaların hatalı olmadıklarını söylemek bana düşmez; ancak uygulanan ekonomik politikaların hatalı yanlarının olduğu gün gibi aşikârdır. Özal Hükümeti 1983'ten bu yana faiz hadlerini 12 kez değiştirmiştir.

Ekonomiyi bir deneme tahtası olarak gören ve neyi nasıl yapacağını tam bilemeyen iktidar, sınama - yanılma metodu ile ekonomiyi el yordamıyla yürütmeye çalışmaktadır. Son olarak hisse senedi alım satımını kolaylaştırmayı planlayan Özal'ın, bu konuda dikkatli olmasını, serveti tabana yayacağım diye memleketin başına yeni dertler açmamasını dilerim. Çünkü, serbest pazar ekonomisinin altyapısının olup olmadığına bakılmadan, yeni ekonomik politikaların uygulamaya konulması hatalı olmaktadır.

Ekonomik sistemleri tamamlayan hukukî altyapılardır. Bunlar mevcut olmadıkça; yani ekonomik ilişkiler toplum hayatında geçerli, sağlam, hukukî kurallara bağlanmadıkça, ekonomik sistemlerin başarıya ulaşmasını beklemek boşunadır. Çünkü, ekonomik hayat hukukla ayrılmaz bir bütündür.

Türkiye ekonomisinin altyapısını oluşturan temel hukuk kurallarından olan Türk Ticaret Kanunu ile İcra ve İflas Kanunu artık eskimiştir. Türk Ticaret Kanunu 1956'dan bu yana hiçbir tadilata uğramamıştır. Hukukî boşluklarla doludur. Bu hukukî mevzuatla yürürlüğe konulan liberal ekonomiyi, serbest pazar ekonomisini yürütmeye imkân yoktur. Çünkü, serbest pazar ekonomisi için tekelciliği kıran, tröst ve kartellerin oluşmasını önleyen hukukî bir yapıya gerek vardır. Tıpkı yüzmede olduğu gibi; yüzme bilmeden derin suya atlayanlar ya çırpına çırpına yüzmeyi öğrenirler ya da bankerlik faciasında yaşandığı gibi, halkın boğulmasına neden olurlar.

İşte, bugün sanayi ve ticaret hayatında yaşanan olayların ve dalgalanmaların temelinde, ekonomik hayatı düzenleyen temel hukuk kurallarının yetersizlikleri yatmaktadır. Nitekim, Sayın Kaya Erdem, bankerlik olayında kendi kabahatini, Sermaye Piyasası Kanununun olmayışına yükleyerek, suçunu örtmek istemiştir. 1933'te tedvin edilmiş Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun, sermaye piyasasını tanzimde ne kadar yetersiz kalmışsa, bugün Türk Ticaret Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu, serbest piyasa ekonomisinin hukukî altyapısını oluşturmakta o kadar yetersizdir.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Kaya Bey o işleri çok iyi bilir beyefendi.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Ticaret ve sanayi, temelde dürüstlük isteyen, güvene ve itimata dayalı olan uğraşlardır. Bugün bu faaliyetlerdeki dalgalanmalar ve borçlunun alacaklısına «Fazla üzerime gelme, yoksa iflas edeim» diye tehdit etmesinin temelinde kanun ve mevzuat yetersizlikleri yatmaktadır. Bankerlik olayında da aynı durum yaşanmış ve 12 kez kanun hükmünde kararname değiştirmek zorunluğu ortaya çıkmıştır.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Kastelli kurtuldu ya, yeter.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Türkiye'de iflas avukatlığı müessesesi bundan sonra daha da gelişmiştir. Türk Ticaret Kanunu ile İcra İflas Kanununun boşluklarından faydalanarak halkı ve bankaları dolandıranlar gün geçtikçe artmaktadır. Bunun zararı dönüp dolaşıp Türk Milletinin sırtına yüklenmektedir. İş bilen, iş bitiren bazı açıkgözler önce bir firma kuruyor, bankalardan krediler alıyor, dağ, taş «mülk» adı altında bankaya teminat gösteriliyor, sonra da gelsin iflas... Adam iflas ediyor; ama lüks yaşamından hiçbir şey kaybetmiyor, dışa kaçırılan paralarla Avrupa'nın çeşitli memleketlerinde beyler gibi yaşıyor.

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Villalar yaptırıyorlar.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Olan zavallı işçiye ve halka olmaktadır. İşçiler, tazminat hakları için artık senelerce mahkeme kapılarında elleri böğründe bekleyeceklerdir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; parlamentoların görevi, toplum hayatında ihtiyaç duyulan kanunları çıkarmaktır. Toplumun huzur içinde rahat yaşamını sağlayacak, adil, tutarlı ve ekonomik hayatla uyumlu kanunları çıkarmakta maalesef gecikilmektedir.

BAŞKAN — Sayın Osmanlıoğlu, toparlayın efendim.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, gündemine hâkim kılınmalıdır. Kanun tekliflerinin hükümetten gelmesini beklemek, hükümetlerin uyguladıkları kendi ekonomilerinin aksaklıklarını kabullenemeyişleri nedeni tek çıkar yol değildir. Egemenliğin kayıtsız şartsız millette olduğu sözde kalmamalıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin daha etkin bir çalışma düzenine kavuşturulması şarttır. Üç seneyi aşan parlamento hayatında, muhalefetten gelen ne bir tek kanun, ne de bir tek öneri, Büyük Millet Meclisinde iktidar kanadınca kabul görmemiştir. Bu, demokrasi adına büyük bir yanlışlıktır. İktidarın tenkitlere tahammülsüzlüğü, Meclis kürsüsüne fiilî tecavüzü; parlamentonun millet ve memleket hayrına çalışmasını, sağlıklı kanun tedvinini önleyen kötü bir uygulamadır,

İktidarın bu kötü gidişe mutlaka bir çare bulması şarttır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; serbest piyasa ekonomisi adı altında Türkiye'de uygulamaya konulan sistem, bugün artık serbest piyasa ekonomisi olmaktan çıkmış ve tamamen fiilî tekellerin hâkim olduğu bir ekonomik sistem haline gelmiştir. Bugün Türkiye'de hiçbir mal ve hizmetin fiyatı serbest olarak arz ve talebe göre pazarda teşekkül etmemektedir.

BAŞKAN — Sayın Osmanlıoğlu, lütfen efendim, sürenizi aştınız.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Bitiyor efendim.

Buzdolabı, otomobil fiyatlarından tutunuzda, aklınıza ne geliyorsa hepsinin fiyatı tekel fiyatıdır. Petrolün, elektriğin, demirin, çeliğin, kömürün, hatta uçak bileti fiyatlarıyla, PTT'nin bütün hizmetlerinin fiyatı hep tekel fiyatıdır ve arz ve taleple ilgisi yoktur. Mal ve hizmetlerde böyle olan fiyatlar, faiz hadlerinde, işçi ücretlerinin teşekkülünde ve nihayet döviz fiyatlarında da serbest değildir. Bu ekonominin neresi serbest ekonomidir? Amerika'da ve birçok Avrupa memleketlerinde serbest piyasa ekonomisi uygulanmaktadır; ama orada tröst ve kartelleri kıran, tekelciliği önleyen hukukî mevzuat vardır. Bizde böyle hukuksal bir altyapı olmadığı içindir ki, serbest piyasa ekonomisi uygulamada tam bir tekel ekonomisine dönüşmüştür. Halk soyulmaktadır. KİT'lerin her Allah'ın günü zam üstüne zam yapmasına özel sektör de katılmıştır. Otomobil ve dayanıklı tüketim mallarına aşırı zamlar bunun göstergesidir.

BAŞKAN — Sayın Osmanlıoğlu, bitirelim efendim lütfen.

M. HAYRİ OSMANLIOĞLU (Devamla) — Bakanlık iç fiyatları denetlemekten uzaktır. Tüketiciyi koruma görevini de yapamamaktadır. Elinde yeterli bir mevzuat da yoktur. Bence bu ekonomik sistemin adı «Altta kalanın canı çıksın ekonomisi» dir. (SHP sıralarından alkışlar)

«Çok bilen çok yanılır» demiş atalarımız. Ekonomiyi ben bilirim diyen ve her seferinde yanılan bu iktidarın işçi, köylü, emekli, memur ve tüm fakir halktan yana olmadığı gün gibi aşikârdır, dar gelirli vatandaşlar perişandır.

Bu nedenle, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinde oyumun renginin kırmızı olduğunu bildirirken, yüce Meclise saygılar sunarım. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Osmanlıoğlu.

Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Cahit Aral; buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Sayın Başkan, yüce Meclisin muhterem üyeleri; bugün, şu ana kadar, sayın milletvekillerimizin gerek grupları, gerekse şahısları adına yaptıkları konuşmalardan bakan olarak fevkalade istifade ettiğimi evvela arz etmek isterim. Aynı zamanda, çok önemli konulara da temas buyurdular, hususiyle radyasyon konusunu, muhterem iki milletvekili grupları adına fevkalade önemle belirterek üzerinde durdular.

Radyasyon konusuna biraz fazla zaman ayırmak maksadıyla başlangıçta, bahsi geçmemiş bir-iki konuya temas edeceğim ve ondan sonra radyasyon konusunu, bir bakan olarak değil, komite başkanı olarak değil, bir uzman olarak sizlere arz etmeye çalışacağım.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayın Bakan, radyasyon konusunda ne zaman uzman oldunuz?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, anlattığım zaman yaparsınız değerlendirmenizi.

O konuya geçmeden evvel, evvela kuruluşlarımızın faaliyetleri hakkında bir-iki rakam arz etmek istiyorum efendim :

Bildiğiniz gibi, tarım satış kooperatiflerine bağlı olan birliklerce bu sene 19 325 ton incir, 12 bin küsur ton üzüm, şu dakikaya kadar 5 600 ton zeytinyağı, 57 632 ton fındık, 16 793 ton zeytin; Gül - Birlikçe 2 milyon 541 bin kilo; yani 2 541 ton ürün; 165 bin ton pamuk; 407 bin ton ayçiçeği ve 115 bin ton da soya fasulyesi mubayaa edilmiştir. Bir tek kelime ile şöyle izah edeyim : Destekleme alımında olan bütün ödemelerin yüzde 99'u yapılmıştır, yüce Meclise arz ederim. (ANAP sıralarından alkışlar)

Bu arada bir hususu belirtmek istiyorum : Bildiğiniz gibi fındık önemli bir üründür. Daha önce sayın milletvekillerimize, bir Meclis araştırması ve bir de Meclis soruşturması dolayısıyla Meclis çalışmalarında birçok bilgiler arz etmiştim; fakat şimdi şu an; yani geçen senenin 22.12.1985 tarihinden, bu senenin 22.12.1986 tarihine kadarki satışları ve aynı zamanda gelen dövizi arz etmek istiyorum :

Geçen sene -1985 yılı Aralık ayının 22'sine kadar- 36 799 ton iç ihraç etmişiz ve 122 milyon 043 bin 517

dolar gelir elde etmişiz. 1986 yılında 22.12.1986 tarihine kadar 36 bin ton yerine 76 632 ton iç ihraç edilmiş ve bu, dış olarak 153 264 tona tekabül eder- gelen döviz de 226 milyon 016 bin 160 dolardır. Bugün Fiskobirliğin ihraç ettiği fındığın kental fiyatı 358 dolardır. Özel sektör 325 ile 345 civarında ihraç etmektedir. Onun da sebebi; Fiskobirlik'in kalitesi ve klasifikasyonu daha yüksektir.

Bu arada basında «Almanya'dan, İngiltere'den, Hollanda'dan fındık döndü» diye haberler çıktı. Dönen miktar 120 tondur. İhracat Genel Müdürlüğünün eksperleri numune alıyorlar. Bir şahit numuneyi mühürlüyor, ihracatçıya veriyor; diğer şahit te numuneyi Atom Enerjisi Kurumuna gönderiyor. Burada analizi yapılıyor ve belgedeki rakam çıkıyor. Eğer 600 becquerel altında ise AET ülkelerine ihraç müsaadesi veriliyor. Değilse, o takdirde 2 000'e kadar olanları AET ülkeleri dışında Sovyet Rusya veya demirperde gerisi memleketlere ihraç müsaadesi veriyoruz. 2 000' den yukarısının zaten ihracatı sözkonusu değil.

Bildiğiniz gibi, aşağı - yukarı yüzde 50'si 600 becquerelin üzerinde olan malımız elimizde mevcut. Bugüne kadar 76 bin ton iç ihraç edilmiş, 120 tonu dönmüştür. İngiltere'den dönen 20 tonun şahit numunesi iç numune ile tutmaktadır ama 20 ton sağlam fındığın niçin döndüğünü bilmiyoruz. Tahkikat halen devam ediyor. Diğer 100 tonda ise, şahit numune analize tamamen uymasına rağmen, içi uymamaktadır. Şu halde 5 TIR için şöyle olabilir : Numune alırken eksper çok dikkatli almadı veya bir çuvaldan alıp diğerlerinden almadı; o da düşüktü böyle geldi veya daha başka bir hata oldu, onu takip ediyoruz. Tabiatıyla böyle bir adım, diğer ihraç mallarımızı gölgelemesi yönünden fevkalade tehlikelidir. Bu kadar sıkı tutmamıza rağmen, görülüyor ki, binde bir mertebesinde bir hata olmuş, 76 bin tonda 100 ton iade edilmiştir. Bu iyi bir neticedir; onun için bilgilerinize arz ediyorum.

Diğer taraftan, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ciddî ve memleket ekonomisinde müessir iki tane icraatı vardır. Bir tanesi sıvı yağ fiyatlarının istikrarını temin, diğeri de ipliğin -pamuk ve ipliğin- istikrarını temindir. Bu iki madde çok önemlidir. Yağ, gıda maddelerinde bir değişiklik yaptığı zaman müessirdir, iplik de dokuma endüstrisi ve ihracatta çok önemlidir. İpliğin fiyatının da fevkalade mustakar olması lazım ki, tekstil ihracatımız devam edebilsin. Bu bakımdan, 1983 senesini 100 kabul edersek, 1984 yılında 153,5, 1985 yılında 138,7, 1986 yılında da 125 kabul edersek; enflasyon süratiyle çarptığımızda, 1983'te 100 olan rakam bugün 266 oluyor. Bu, şu anki fiilî enflasyon süratlerinin, birini diğeriyle çarpmak suretiyle bulduğumuz rakamdır. Görüyoruz ki, biz iktidara geldiğimiz zaman sıvı yağın fiyatı 240 lira idi, bugün Sanayi Bakanlığı olarak biz 340 liraya veriyoruz, artış yüzdesi yüzde 40 oluyor. Demek ki, yüzde 166'ya nazaran yüzde 40 dörttebiridir; yani mevcut enflasyon süratinin dörttebirinde yağ fiyatı durmuştur; tabiî dünya piyasalarında da fiyatın böyle düşük olması bu neticeye yardımcı olmuştur; ama bakanlığımızın tatbik ettiği politika, bu neticeyi istihsalde en büyük amil olmuştur.

Diğer taraftan, iplik konusunu arz edeyim : İktidara geldiğimiz zaman 20 numara ipliğin fiyatı (Bilen arkadaşlarımız var) 1 150 liraydı, -İngiliz 20 numarası- bugün Tariş'in iplik fiyatı 1 940 liradır, 1 920'de diğerleridir. Şimdi aradaki fark ise, yüzde 67'dir. Şu halde, yüzde 166'ya mukabil yüzde 67 gibi, bir fark vardır ve bu da, yine iplik fiyatlarında bakanlığımız tarafından takip edilen politika ile pamuk fiyatlarında tatbik edilen politika ile bu rakam elde edilmiştir. Önemli olduğu için arz ediyorum.

Diğer taraftan, büyük kuruluşumuz şeker fabrikaları, Konya Ereğli'si, Van Erciş fabrikalarının ihale teklifleri bugün ve yarın bitmiş oluyor, demek ki bir hafta veya on gün zarfında neticelenir.

Çorum'da arazi araştırması, zemin kontrolü yapılmaktadır, ondan sonra ihalesi yapılacaktır. Çankırı fabrikası etüt ve projeye alınmıştır. Kars ve Yüksekova'da fabrika etütleri programa alınmıştır. (ANAP sıralarından alkışlar)

Diğer taraftan, ASOK'a bağlı TAKSAN'ın iki tane fabrikası bu sene devreye girmiştir. TÜMOSAN motor fabrikasının motor kısmı tamamen bitmiştir. Asil Çelik yüzde 100'ün üzerinde kapasite ile çalışmaktadır. AKMOSAN Mersedes fabrikası bu sene devreye girmiştir. TESTAŞ, bildiğiniz, gibi takeometreleri yapıyordu, şimdi de elektronik takografı yapmaya başlamıştır.

Bu takografdan bahsederken şunu arz edeyim; takografı almak için lüzumlu 200 - 250 bin liralık krediyi, Halk Bankamız esnaf ve kefalet kooperatiflerine bağlı olan bütün şoförlere ödeyecektir. Aynı zamanda 1.1.1987'de başlayacak olan uygulamada, tatbikat dolayısıyla uzatılacaktır. Bunu da bilgilerinize arz ederim.

Makine Kimya Endüstrisine gelince; Çankırı'da bildiğiniz gibi, Oerlikon marka 20'lik ve 35'lik uçak-

savar top yapmak üzere fabrika bitmiş hizmete başlamıştır. Yeni mühimmat fabrikamız henüz açılmadı, ayın 15'inden itibaren mühimmat fabrikamız tecrübe imalatına başlamıştır. MP-5'i yapan makineli tabanca fabrikamız bu sene devreye girmiştir. Kinetik enerjili antitank mühimmat yeni yapılmaktadır. İstanbul'daki fişek fabrikamız Ankara'ya nakledilmiş ve iki misli kapasite ile o da devreye girmiştir.

Şimdi, muhterem milletvekillerimizin dokunmadığı konulara kısaca temastan sonra ve sayın konuşmacılara cevap vermeden önce, esas önemli konu olan radyasyon hususunda bilgi arz edeceğim. (ANAP sıralarından alkışlar)

Efendim, büyük Meclisimizin muhterem üyelerinin malumu olduğu üzere, 26 Nisan 1986 Çernobil hadisesinden sonra, 29 Nisan gecesi ve 30 Nisan sabahı Türkiye meseleyi öğrenmiş, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığınca evvela Trakya, İstanbul ve Kocaeli civarında 5 ayrı seyyar ekiple taramalar başlamış; 2 Mayıs tarihinde Kapıkule mevkiinde 4 X 12 kilometrelik bir şeritte radyasyonun yüksekliği tespit edilerek, Edirne ve civarında gerekli önlemleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu almış ve 5 ve 7 Mayıs günleri Atom Enerjisi Kurumu Sayın Başkanı televizyondan açıklamalar yapmış ve nihayet 26 Mayıs, yani hadiseden bir ay sonra, Sayın Başbakanımız özel bir komitenin kurulmasına karar vermişti ve böyle bir komiteyi de kurmada beni görevlendirmişti. Sayın Başbakanın verdiği yazılı talimat gereğince, Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı temsilcileri, Dışişleri Bakanlığı temsilcileri, İçişleri Bakanlığı temsilcileri, Genelkurmay Başkanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Çevre Genel Müdürlüğünün yüksek kademe elemanlarından teşekkül eden ilk toplantıyı, ben 29 Mayıs günü yaptım. O arada hemen karar aldık ve Türkiye'nin her tarafından Genelkurmayca ölçümlerin günde iki defa yapılması ve saat 18.00'de de bütün değerlerin bana intikali idi. Bunu bir ay müddetle devam ettirdik ve ondan sonra 3 Temmuz 1986 tarihinde aldığımız bilgileri değerlendirmek için çok önemli bir toplantı yaptık. Buna göre, ölçümlerin bir müddet daha devamına, aynı zamanda Radyasyon Erken Uyarı Sisteminin kurulmasına ve Radyasyon Güvenlik Planının hazırlanmasına ve ihraç edilecek gıda maddeleri için radyasyondan arî belgesinin aranmasına ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerinin çok yakından takip edilmesine karar verdik.

Ondan sonra da 25 Temmuz 1986 tarihinde, Devlet Planlama Teşkilatınca erken uyarı sistemi için lüzumlu 400 milyon Türk lirası ödenek uygun görülerek Hazineye bildirildi ve 2 Eylül 1986 da erken uyarı sisteminin yerleri özel ihtisas komisyonunca tespit edilerek bana sunuldu. Bende harita var, bu haritanın üzerinde bu yerler tespit edilmiştir ve neticede diğer hususlar burada 3 Temmuz tarihinde verdiğimiz karar çerçevesinde devam etmiş ve 17 Eylül 1986 tarihinde fındığa ait ilk tebliğ neşredilmiş, satışlar durdurularak tespite başlanmıştı. 29 Eylülde de gerek Maliye Bakanlığının, gerek bizim tarafımızdan yapılan tespitlerde 700 liradan mubayaa devam ettiği için ve ayrıca 100 lira da biliyorsunuz onlara fon veriyoruz, demek ki 800 liraya mubayaa ettik. Ondan sonra fındık orada verdiğimiz karar gereğince, İhracatçı Birlikleriyle beraber ve Odalar Birliğiyle müşterek yaptığımız toplantıda bir sistem kurduk ve fındık ihracatında tatbik edeceğimiz sistemi kararlaştırdık ve tatbike koydu. İşte, bugün de ancak 100 ton hatalı fındık ihraç edilmiş, onun dışında bir hata olmamıştır.

Ondan sonra 14 Ekim de Ali Mazhar Haznedar beyin ve 10 arkadaşının fındıkla ilgili Meclis araştırmasına cevap verirken, o gün soru olmadığı halde, ben çay konusunu Yüce Meclise arz etmiştim. Aynı zamanda 16 ekim tarihinde yine fındıkla ilgili olmasına rağmen, çay konusunda ve aynı zamanda da Karadenizin diğer ürünleri hakkında da bilgi arz etmiştim. Bilahara, 12 Kasım 1986 tarihinde Türkiye Radyosyon Güvenliği Planı, radyasyon tehlikelerine göre tatbik edilebilecek taslak, hazırlanarak komite başkanı olarak bana çalışma grubu tarafından sunuldu. 4 aralıkta televizyonda çayla ilgili olarak yazılı bir açıklama yaptım, 8 aralıkta basında, yine çay ve balık hakkında bazı bilgilerin çıkması üzerine, televizyonda, birinci haber olarak sunulan bir geniş açıklama yapmıştım; fakat ondan sonra 18 Aralıkta da bu hususta bildiğiniz gibi, hükümet bildirisi ilan edildi.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Bugünkü gazetelerde çay imhasıyla ilgili yazılar var.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, radyasyon; bir iyonlaştırıcı radyasyon...

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Radyasyon, radyasyon.

HÜSEYİN AVNİ SAĞESEN (Ordu) — Sayın Bakan, siz radyasyonda uzman oldunuz.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Evet efendim, müsaade buyurursanız, şimdi konu üzerinde artık hükümet üyesi olmaktan ziyade, bir uzman olarak konuşuyorum.

Radyasyon; bir iyonlaştırıcı radyasyon, bir de iyonlaştırmayıcı radyasyon vardır. İyonlaştırmayan radyasyonları söyleyeyim ultraviyole, enfraruj, lazer ışınları, aynı zamanda mikro veyv dediğimiz mikro dalgalar, radyo frekansları dalgaları, ultrases, aynı zamanda elektrik ve manyetik alan dalgaları ve bu alanlardaki şeyler tamamen iyonlaştırmayan radyasyondur. Öte tarafta, iyonlaştıran radyasyon, iyonlaştırmayı meydana getiren, yani hücrede veya maddede enerji yüklendiren, enerji artıran radyasyon ise; alfa ışınları, beta ışınları, gama ışınları, x (iks) ışınları, kozmik ışınlar ve nötron; bunlar normal iyonlaştırmayan değil, iyonlaştıran ışınlardır.

Şimdi bunu belirttikten sonra, şunu arz edeyim; Türkiye olarak biz, Dünya Atom Enerji Kurumunun bültenleri ve aynı zamanda devletlerden gelen bilgilere göre diğer ülkelerdeki durumları öğreniyoruz. Bu hadisede tabiatıyla Polonya, Çekoslavakya, Romanya'dakileri bilemiyoruz, onun dışındaki Avrupa devletlerinde en çok radyasyona maruz kalan ülke bizzat İsveç'in havadan yaptığı araştırma gereği bize gönderdiği şu haritadır. Bu haritada Stockholm'ün kuzeyinde bir metrekareye 120 bin beceürel radyasyon bombandırmanı olmuş, oraya yağmur veya rüzgâr olarak gelmiş, bazı yerde metrekareye 85 bin, bazı yerde 50 bin, bazı yerde 30 bin, 15 bin, 10 bin, 9 bin ve 3 bine kadar iniyor. Bunlara dair bilgileri derledikten sonra, bütün milletvekillerimize göndereceğiz bu haritayla birlikte.

Türkiye'de ise, bunların yanında fevkalade radyasyon oranı az, biraz evvel söylediğim gibi, 14 kilometre uzunluğunda ve 4 kilometre genişliğinde batıda ilk anlarda tespit ettiğimiz bir şeritte yüksek radyasyona maruz kalmış ve orada aşağı yukarı 8 bin beceurel metrekareye radyasyon olduğu tespit edilmişti ve dekontamine edilmiş. O zaman 26'sına kadar tabii biz bakmıyorduk ve o müddet zarfında Karadenizin o kıyılarında öyle zannediyorum ki sonradan bizim tespitlerimize göre, bu hadisenin vuku bulduğu sıralarda, yani tahminen 7'si, 8'i veya 9'unda herhalde Rize tarafına ve aynı zamanda Karadeniz'in, Samsun'un doğusunda yağdığı yerlerde, Çernobil'den de bir radyasyon getirmiş, bilahara tespit ettik; yani biz o zaman ayın 26 sında göreve başladık, bu hadise ondan evvel vuku buluyor. Çünkü, çaydaki birinci sürgün o zaman toplantığı için, öyle anlaşılıyorki o tarihten, 26 mayıstan evvel olması iktiza eder, yani fiilen; ama hangi gün olmuştur bilemiyoruz.

Şimdi bilahara fındıkta da radyasyon çıkınca, ondan evvel ben daha önceki Meclis toplantısında da arz ettiğim gibi, bizim Pazar'daki radar istasyonunda havadaki radyasyonda bir yükseklik tespit ettik. Bir türlü gitmiyor, nedenini araştırmak için Atom Enerjisi Kurumunun uzmanlarını gönderdik, Samsundan itibaren Rize'ye kadar bütün araziyi kontrol ettiler; havada ve aldıkları toprak numunelerinde bir şey çıkmadı. Bilahara fındıkta tespit edilir edilmez, çay, karalahana, mısır, ayçiçeği, balık ve Karadenizin doğusunda fasulye fazla yendiği için fasulyeyi derhal Atom Enerji Kurumuna sevk ettik. Bütün bu kontrollerde çok enterasan bir vaziyet müşahade ettik.

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Derenin bir yakasında var, diğer yakasında yok.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Ayın 14 ünde de arz ettiğim gibi, kısa köklü olanlar, yani lahana, karalahana, mısır, aynı zamanda fasulye gibi, kısa köklü olanlarda radyasyon bekran seviyesinde; fakat uzun köklü olan fındık, çay gibi bitkilerde yüksek. Şimdi, çayda fındıktan daha yüksek. Tabiî burada da arz etmiştim, her bitkinin kendi yapısı ve bünyesine göre kökten alıp yaprağa veya yemişine intikali her bitkinin kendi karakterine bağlıdır, yani şu bitki öyleyse yanındaki bitki illa aynı nispette alır, almaz diyemiyoruz; çünkü yapısına bağlıdır, o bitkinin kendi yapısına bağlı. Şimdi bu böyle olunca, biz tekrar adam gönderdik, giden uzmanlar toprakta bir şey bulamadılar, bulamayınca biz sesimizi çıkarmadık; fakat fındıkta çıkar çıkmaz, bu demin söylediğim mallar geldi, analizleri yapıldı ve analizlerde müşahede ettiğimiz şu oldu; çayda yüksek. Burada arz ettiğim gibi aldığımız numunelerde yüksek, 23 bin, 33 bin civarında becquerel görüldü. Hemen ilk yaptırdığımız tatbikat, bunun çaya geçen nispeti nedir? Acaba çaya geçiyor mu, geçmiyor mu? Çaya geçerse yüzde yüz imha etmek gerekir. Bunun üzerine yaptığımız tecrübelerde...

CAFER TAYYAR SADIKLAR (Çanakkale) — En son hangi tarihte Sayın Bakan?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, bunu mayıstan sonra yaptık.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Üsküdar'dan sonra.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Çünkü ben 26'sında görevi almıştım. Bunun üzerine bir de baktık ki çaya 0,89 ile yüzde 1,66 maksimum arasında geçiyor.

Şimdi, hesabı beraber yapacağız. Şimdi 0,89'u en azamisini alalım. Ona geçmeden evvel bir iki bilgi arz edeyim. Efendim, şimdi doğal radyasyon, devamlı olarak aldığımız radyasyondur. Bunu ise kozmik ışınlardan alırız, yerden alırız, yediğimiz gıda maddelerinden alırız, televizyondan alırız...

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Röntgenden alırız.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — O doğal değildir artık, röntgenden almamız doğal değil yapaydır. Röntgenden almamız, televizyondan almamız, diğer muhtelif modern cihazlardan almamız; mesela bir kompitürden almamız yapay radyasyondur. Şimdi doğal radyasyon, kozmik ışınlardan gelenler, yere göre, deniz seviyesinde memleketlere göre 10 milirem, yani bir yılda 10 miliremle 40 milirem arasında değişiyor. Şimdi evvela arz edeyim; bir insanın çok sağlıklı yaşayabilmesi, kadınların, çocukların ve insanların, 500 miliremden daha yukarı radyasyona maruz kalmamasına bağlı. Şimdi, bu rakamın lütfen hatırda tutulmasında fayda mülahaza ediyorum, bir yılda 500 milirem alınacak. Şimdi milirem nedir? Evvela şunu arz edeyim. Bir radyoaftik kaynak varsa, orada radyoaktivite vardır. Radyoaktivite birimi da becquereldir ya da küridir; becquerel kürinin asistanı; çünkü küri birimi çok büyük bir birimdir. Onun için becquerel onu 10 —7 bir rakamla küçültmüş ve 27 koymuş, yani becquerel, kürinin küçük bir birimidir. Demek ki, bir yerde aktivite varsa, orada radyasyon aktivitesi varsa, radyasyon aktivite birimi becquerel ve küridir. Tıpkı elektrikte volt, vat, amper olduğu gibi, bunun da farklı tarifleri var. Demek ki radyasyon aktivite birimi; becquerel ve küri. Radyasyon şiddet birimi; röntgen. Yani şiddeti bir röntgen olabilir, iki röntgen olabilir, 10 röntgen olabilir, 50 röntgen olabilir. Radyasyon mas etme birimi, yani karşımda bir röntgen şiddetinde bir kaynak bulunabilir; ama o kaynağın karşısında bir saat kaldığım takdirde, eğer ben bir röntgenle yükleniyorsam, o zaman ben bir remle yükleniyorum demektir. Rem de şu demek; röntgen equal on man - insana eş değer röntgen - yani bu kelimelerin baş harfleri.

Demek ki, mas etme birimi, absorbsiyon birimi remmiş. Onun için, şimdi 500 milirem dediğim zaman, bir remin yarısı. .

METİN GÜRDERE (Tokat) — Bu bilgilerden imtihan olacak mıyız?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CARİT ARAL (Devamla) — Efendim, rica ederim. Bunu söylüyorum, çünkü genel olarak bu hadise, Türkiye'de böyle asgarî bekran seviyesinde bir bilgiyi icap ettiriyor. Onun için lütfeder hatırınızda tutarsanız, memnun olurum.

Demek ki, 500 milirem, bir insanın bir yılda alacağı. Biz bunda iki sınır kabul etmişiz: 400 miliremi muhtelif yerlerden alırsınız; gökyüzünden alacaksınız, uçaktan alacaksınız, röntgenden alacaksınız, her yerden alacaksınız. 100 miliremi de gıda maddelerine ayırıyoruz. Demek ki, 500 miliremin tamamını gıda maddelerinden değil, 100 miliremini gıda maddelerinden alacağız, 400 miliremini de kozmik ışınlardan, yerden, uçaktan alacağız. Buradan uçağa bindik, New York'a gittik geldik; 15 milirem alırız. Pilotlar için 5 reme kadar yükselir. Yani sınır 5 bin miliremdir. Hostesler, pilotlar, röntgen mütehassısları ve nükleer santrallarda çalışan insanların limiti de 500 miliremin 10 katıdır. Onların limiti ayrı. Sebebi; onların riski var; ama ücretleri de ona göre. Yani o risk o ücret karşılığında. Diğer normal insan için limit 500' dür.

Gıda maddeleri için 100 rakamını hatırınızda tutun; 500 miliremin 100 miliremini buradan alıyoruz. Kozmik ışınlardan ne alırız; yerine göre değişiyor, deniz seviyesinde 10 ile 40 milirem alırız. Demek ki, bizim cetveldeki 500 rakamından 40 veya 10 rakamını düşeceğiz. Deniz seviyesinden 2 500 metre yukarıdaysak, 40 ile 100 milirem alırız. Demek ki, dağcılar daha fazla alıyor. Bir de yeryüzünden alıyoruz, ikisinin toplamı; Kozmik ışından aldığımız + yerden aldığımız; bir insanın bir yılda New York ve Londra için 100 miliremdir, Paris'te 120 miliremdir, Denver'de 125 miliremdir ve Hindistan'da deniz seviyesinden yüksekte bir şehir olan Kerala'da 400 miliremdir. Bu, kesin tespit edilmiştir. Demek ki, bu da tabiî olarak araziden, yerden ve gökten aldığımız.

Şunu da söyleyeyim; yerden alırken, eğer ev ahşapsa yerden aldığımız 30 ile 50 miliremdir; eğer ev tuğla ise, 50 ile 100 miliremdir; eğer ev betonarme ise 70 ile 100 miliremdir. Demek ki, ahşap bir binada

oturmamız bile, yer radyasyonundan daha az almamızı sağlayan bir önlem oluyor.

Bu bilgileri arz ettikten sonra, - sınırı da koydum, 500 milirem, 100 milirem - size bir de bunun becquerel ile ilişiğini söylemem lazım; çünkü bir taraftan becquerel diyeceğim, bir taraftan da rem diyeceğim, bunları birbirine karıştırmayalım.

Efendim, tersine dönerek, gıdalar için, bir insanın aldığı yıllık radyasyonun beşte birini kabul ettiğimize göre, şu halde azamî dozaj 200 bin becquerel olarak hesap edildiğinde, bir yılda alabileceğimiz azamî dozaj 200 bin becquerel'in 1/5'i olan 40 bin becquerel. Demek ki, becquerel cinsinden 40 bini geçmemesi lazım. Anlatabiliyor muyum; gıda maddelerinde, 40 binin olması gerekiyor.

Bu duruma göre, hesap ettiğimiz zaman, demek ki bir yıldaki 100 milireme mukabil, bir insan için günde 600 becquerel sınır olmasına rağmen, biz 100 becquerel sınırı kabul ediyoruz; bu sınır hamile kadınlar ve çocuklar içindir; biz bu limiti kabul ediyoruz.

Şu halde, günlük dozda 100 becquerelden daha fazla bir dozajı ben vatandaşıma komite başkanı olarak verdirmeyi kesinlikle uygun görmüyorum ve doğru da bulmuyorum.

Bunun üzerine yaptığımız tetkikin neticesini arz edeyim. Ben burada yüksek radyasyonun rakamını da yüce Meclise arz etmiştim; ama basın sanki bunu kendileri Berlin'e göndermişler, Berlin'de tespit etmişler ve biz de sanki bunu saklamışız gibi yazdı. Mesele o da değil; mesele, vatandaşımızın sağlığı yönünden bir tehlike varsa kusur bana ait; eğer yoksa, ben bunun hesabını her zaman vermeye hazırım. Çünkü, bunda kesinlikle bir hatamız yok.

Radyasyon aktivite birimini söyledim, remi anlattım; şimdi, becquerel radyasyon aktivite birimini açıklayayım: 100 gram çaydan - herkese sorup öğrenmeniz mümkün, çünkü en aşağı 30 yerde 30 kahvehaneden sordurdum - 60 ile 80 bardak çay yapılıyor. Biz bunun 60 bardağını aldık; yani, herkesin bildiği ordunun da tatbik ettiği sistem, 100 gramlık paketten hesap edildiğinde 60 bardak çay elde ediliyor.

1 kiloda 30 bin becquerel vardı. 100 gramda 3 bin becquerel olur. 3 binin yüzde 1,66'sı, azamî bu oluyor ya, 0,89 ile...

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Sayın Bakan, bir siyah tahta getireyim de ona yazın.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Söyleyeyim efendim; 100 gramda 3 bin becquerel olduğuna göre, bunu 1,66 ile çarptığım zaman 49 becquerel çaya geçmiş oluyor, azamî rakam bu; çünkü, 0,89 da buluyoruz, en azamî de 1,66 oluyor. O zaman 49 becquerel bulunuyor; 49 becquereli 60'a böldüğüm zaman, en yüksek radyasyon seviyesinde olan bir çayın bir bardakdaki miktarı 0.8 becquerel oluyor. Günde bir insan 20 bardak çay içerse, 0.8'i 20 ile çarparsam 16 becquerel yapıyor; 16 becquerel demek ki 16 milirem yapar, hani 100'e 100 tekabül ettirdim ya; 100 becquerele 100 milirem yıllık, 100 miliremde 16 milirem yapıyor. 16 milirem ne yapar biliyor musunuz? 16 milirem şudur: Buradan New York'a kadar gidiş gelişimizde 10 bin metre yükseklikte havada aldığımız radyasyona eşittir, bir; bir tek göğüs röntgeni çektirdiğimiz zaman, aşağı yukarı 30 milirem alırız, onun yarısıdır, iki; ondan sonra - burada sayın doktor arkadaşlarımız mevcuttur - karın röntgeni alıyorsak, karın röntgeninde eğer baryum kullanırsak, o takdirde 600 milirem alırız, baryum kullanmazsak 300 milirem alırız. Demek ki, tıbbî olarak, sunî olarak bu rakam fevkalade düşük.

Şimdi, biz buna 30'u da vermedik. Bunu tespit ettiğimizde zaten piyasada bildiğiniz gibi, daha 1985 ürünü piyasaya sürülüyordu, elimizdeki stok bitmemişti. Onun üzerine, verdiğimiz talimata göre, ben harman yaptırdım. Yani biz piyasaya, bugün aşağı yukarı onun altında bir rakamla piyasaya sürüyoruz. Hatta onlar harman yaparken hata yapmasın diye, ayrıca Atom Enerjisi Kurumunun uzmanları 3 tane paketleme tesisinde çalışmaktadırlar, harman ayarlamasıyla şimdi söylediğim rakamı üçte bire indirmişlerdir.

Demek oluyor ki, yılda 5 milirem veya 15 miliremden, vatandaşımızın günde 20 bardak çayı bir yıl boyunca içmesi halinde; eğer bunda bir kusur varsa; gerek kadın, gerekse çocuk, gerekse de hamile yönünden bir kusur varsa, bu benimdir. Böyle bir şey söz konusu değildir. Kesinlikle ifade ediyorum, verdiğim rakam zabıtlara geçti...

KÂZIM İPEK (Amasya) — Efendim, millet çay içmiyor, bunu ilan edin.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Geri gelen yeni çay ve fındıklar var, onlar ne oluyor?

BAŞKAN — Sayın Bakanım, süreniz 25 dakika kaldı.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun bitireyim.

Şimdi, bir profesör arkadaşımız, «Benim talebelerimden biri, herhangi bir cins radyasyon olursa, faydalıdır derse, kesinlikle sınıfını geçemez» diye ifade etmişti, gazetede yazıyor. Ben, şimdi sayın profesöre soruyorum : Evvela bitki nedir, hayvan nedir, tek hücreli bitki ve tek hücreli hayvan nedir? Tek hücreli bitkiyle tek hücreli hayvan veya çok hücreli bitkiyle çok hücreli hayvan arasında fark, hayvan tek hücreli de olsa gıdasını dışarıdan alır, ondan sonra, hazmettikten sonra bir dışkı bırakır; yani vizyudu bırakır; bitkiyse kendi gıdasını kendi yaratır. İster tek hücreli olsun, ister çok hücreli olsun, bitkinin bir dışkı bırakması söz konusu değildir.

Peki, bir bitkinin hayatını ne teşkil eder? Bir bitki şu : Bir yaprağı alalım, üzerinde klorofil var, hepimiz biliyoruz ve diyoruz ki, fotosentez. Peki muhterem milletvekilleri, fotosentez olayı (Eskiden okuduğumuz, biz öğrenciyken okuduğumuz bilgi) nedir, ben arz edeyim. Tamamen fotosentezin durumu şu : Gökyüzünden gelen güneş ışınları, yapraktaki, klorofildeki Karbon 14'ü aktivite eder, radyoaktif Karbon 14'e çevirir. Radyoaktif Karbon 14, o derece güçlüdür ki, kökten gelen sudan, havadaki azottan, karbondioksidi alır ve kökten getirdiği minerallerle birleştirir, gülün o güzelim rengini imal eder, güle gönderir; o güzelim kokuyu imal eder güle gönderir; aynı zamanda fındığın yüzde 62 yağı vardır, onu yapar oraya gönderir ve aynı zamanda kabuğu vardır, ona gönderir ve proteini yapar ona gönderir. Yediğimiz karpuzu da, salatalığı da hepsini de bu yaprak yapar. Yaprak bir fabrikadır ve bunu yapan da radyoaktif Karbon 14'dür, bunu yapan da güneşin radyasyonudur.

BAŞKAN — Sayın Bakan, 20 dakikanız kaldı efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Hay hay efendim.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Sayın Başkan, müsamaha edin, istifade ediyoruz.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun; ben sizleri dinledim, müsaade buyurun. Müsaade buyurun, zapta geçsin efendim benim söylediklerim; müsaade buyurun zapta geçsin.

Şimdi, burada flora... Demek oluyor ki, bir de şunu soruyorum : Bu bitki, ister tek hücreli ister çok hücreli, insanda flora var mıdır? Flora, fauna : Fauna hayvan, flora bitki. Sayın hocalarım da var, arkadaşlarım da var, vücutta flora var mıdır? İnsanda flora vardır; ağız florası, yani bitki örtüsü, göz florası, bağırsak florası. Antibiyotiği doktor arkadaşlarımız verdiği zaman, yanına B vitamin grubunu verir. Niçin veriyor? Bağırsaktaki öldürdüğü, o antibiyotiğin tahrip ettiğinin yeniden çoğalması için; ama o oraya, (İlaç olarak biz aldık zannediyoruz) tabiî nedir, oradaki bağırsak florası, bağırsak bitki örtüsü olduğu için, B vitamini onun için gübredir. Kesinlikle ifade ediyorum, gübredir; çünkü orası bitki örtüsüdür.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Vitamin olsun Sayın Bakan.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim, anlatacağım. Tabiî ölüm bağırsaktan başlar. 90 yaşındaki, 100 yaşındaki bir ihtiyar kalbi yoksa, şu yoksa, bu yoksa bir de bakarsınız ki, bağırsak peristaltiği bozulur ve bir anda bağırsak florası ölmeye başlar, ondan sonra kanda üre yükselir, o da beyni felç eder, gider. Zapta geçiyor, doktor arkadaşlarım bakarlar, hatalıysam söylerler.

A. AŞKIN TOKTAŞ (İzmir) — Sağlık Bakanı bunları bilmiyor.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Estağfurullah, bilmiyorum. Ben radyasyona ait bilgimi söylüyorum.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — İstifade ediyoruz Sayın Bakan.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) Şimdi soruyorum sayın profesöre, acaba bu bitki örtüsü vücuttaki hangi güçle yaşıyor? Yani ağız florasının, göz florasının, afedersiniz, hanımefendiler denize girdiği zaman bağırsak florası da dahil olmak üzere, bütün bunların yaşamını sağlayan nedir?

Sayın profesör, diğer taraftan rahatsız olanlara niçin madensuyu içiriliyor? Niçin vatandaşı kaplıcalara gönderiyorlar?

İSMAİL DAYI (Balıkesir) — Radyasyon var.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Çünkü muayyen miktar radyasyonun vücudun muayyen şeylerine iyi geldiğini bütün doktorlar da bilir, dedelerimiz de, babalarımız da bilir. 1 litre maden suyunda 75 pikokürit (Pcilt) radyasyon vardır. Bir tane maden suyu sodasını getirtin, tetkik ettiğiniz zaman bu rakamı bulacaksınız. Kaplıcalar öyledir; dağcıların sağlıklılığının sebebi odur.

Tıpta bugün gene radyasyonla teşhis yapılıyor; radyasyon ve radyoizotopla tümör tedavisi yapılıyor, sterilizasyon yapılıyor; faydası yok değil, muayyen

ölçü içerisinde kesinlikle faydalıdır; ama dünyada herkes şunda müttefiktir, radyasyonun fazlası kesinlikle zararlıdır.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Günde kaç bardak çay içilirse faydalıdır Sayın Bakan?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Sonra bir profesörümüz de «Çayı yıkayalım, ondan sonra kaynatalım» diyor. Radyasyonun, çayın yıkandıktan sonra kaynatılmasıyla geçmesi mümkün değil, çünkü çayın içerisinde bulunan radyoaktif komponentler çayı kaynattığımız zaman deme geçmiyor; çünkü suda eriyen birleşik değil. Bir kimyasal terkip suda ya erir veya erimez. Bu da erimeyen olduğuna göre, geçmiyor. O sebepten dolayı, radyasyon yaprağın üzerinde değil, bizzat çayın kendi iç bünyesinde olduğu için, yıkamakla da geçmesi söz konusu olamaz.

BAŞKAN — Sayın Bakan, süreniz azalıyor efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Hay hay efendim.

Şimdi burada şunu ifade edeyim : En yüksek seviyede radyasyonlu olan bir çaydan yapılan çayın...

TALÂT SARGIN (Tokat) — Karalahana yiyecek miyiz?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — 20 bardak içmek kaydıyla, bir insana hiçbir surette zararı olmadığını tekrar yüksek huzurlarınızda kesinlikle teyit ediyorum.

KÂZIM İPEK (Amasya) — Millete de ilan edin bunu.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Yalnız çayda yok Sayın Bakan.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Hayır efendim, bunu yazacağım ve zatı âlinizin ve bütün milletvekillerinin dolaplarına koyduracağım.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Nerede balık yiyebilecekler?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Sonra şunu arz edeyim, televizyonda da söylemiştik, balık yönünden de en ufak bir endişe yoktur. Çünkü Karadeniz...

TALÂT SARGIN (Tokat) — Karalahanada?..

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Karalahanada da söz konusu değil, demin arz ettim; kısa köklü olanların hiçbirinde bugün bir radyoaktivite yoktur.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Ne kadar fındık yiyebilecekler?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Teşekkür ederim sayın milletvekili, fındığı arz edeyim; fındığı da biz 600 becguerelin altında piyasaya sürüyoruz. Dünya sağlık teşkilatı 2 000'i kabul ettiği halde, hiçbir suret ve şekilde bugün aldığımız fındığın 1 kilosunda dahi 600 becguerelin üstünde değildir. Hatta şunu arz edeyim; dünya sağlık teşkilatının dışında, İsveç dahil, 96 ile 10 bin becguerel arasında limit var; önümde liste, listeden de okuyayım...

MUHİTTİN YILDIRIM (Edirne) — Geri gönderiyorlar ama.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Teşekkür ederim, onun da cevabını şimdi arz edeyim; çok önemli bir husus. Biz GATT'a müracaat edeceğiz. Sebebini söyleyeyim...

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Ticaret yapıyorlar.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Çünkü... Müsaade buyurun, İngilizcesi de yanımda, görüşmelerden sonra takdim edeyim.

Ayrıca, biz, limitler konusunda Ortak Pazarla müşterek karar verdik. Süt ve süt mamullerinde 370, kuru maddeler için 600 becguereli limit kabul etmişiz. İmzaladığımız aynı protokolda, - oradaki yönetmelikte - konsantre edilmiş ve kurutulmuş gıda maddelerinde radyasyon sınırı, sınır kontrollerinin, o maddenin kullanış tarzında hazırlandıktan sonra, radyasyon aktivitesi ölçülmesi esası getirilmiştir.

Şu halde, biz çayı konsinye olarak göndermişiz; çünkü 3 Temmuzdan itibaren Türkiye dışına, radyasyon güvenlik komitesi veya Atom Enerjisi Kurumu tarafından verilmiş bir belge - ihraç yönünde - yoktur ve biz şu an GATT'a müracaat edeceğiz; çünkü, biz gelen konsantre sütlerin (süt tozunun) ithalatını durdurduk; yüksek radyasyon vardır, 2 300 çıktı, olmaz dedik. On katı konsantre edildiği için, sulandırıldığı zaman 230'a düşüyor. Bu maddeye göre itiraz ettiler, biz süt tozunu almaya mecbur olduk, yani konsantresi yüksek; fakat süt tozunu sulandırdıktan sonra kullanacaksınız; demek ki, bu maddeye göre bizim çay da aynı durumda. Doğru, çayın üzerinde diyelim ki, 10 bin, 20 bin, 30 bin, 40 bin becguerel radyasyon var; ama demlenince ne oluyor? Nitekim, iki gün evvelki Hürriyet Gazetesi, Almanya'dan müjde!

Çünkü, filan laboratuvar - şayanı hayret - Türk çayının hazırlanma tertibinde radyasyonun deme geç-

mediğini tespit etmiştir diyor. Vah vah... Bunu bu yüce Meclise, siz muhterem milletvekillerine bundan tam 2,5 ay evvel bizzat ben arz ettim. (ANAP sıralarından alkışlar). Yanlış bir şey de söylemedim; sizlere şu dakika ne söyledimse, eski zabıtlara bakın, göreceksiniz; basın daha bu meseleyi ele almadan evvel, ben, bu derece önemli bir konuyu ilk defa olarak yüce Mecliste sundum.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Yani Hürriyet Gazetesini geçtiniz Sayın Bakan, tebrikler.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Evet, bunu yüce Meclise arz ettim, yüce Mecliste bu meselenin açılmasını en doğru hareket olarak düşündüm ve öyle yaptım, yani bundan evvel hiçbir yerde ben çayın radyasyona maruz kaldığını söylemedim, ilk defa yüce Mecliste, sizlere arz ettim sayın milletvekilleri. Eğer kaçınsaydım...

BAŞKAN — Sayın Bakan, bir şey arz edebilir miyim efendim? 12 dakikanız kaldı; diğer bahsedeceğiniz konularınız da olsa gerek, hatırlatıyorum.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Sayın Başkan, en önemli konu bu, sağdan soldan öğrenemeyiz, bu konuda bize bilgi versinler.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, gerekli diğer aydınlatmaları, radyo ve televizyon vasıtasıyla, broşürlerle, belki bir açık oturumla; sayın profesörlerimiz de gelir, hatta ben de...

METİN GÜRDERE (Tokat) — Bu konuşmadan sonra daha gelemezler.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Yok efendim, gelebilirler; bilemiyorum...

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, karşılıklı konuşmayalım efendim, lütfen.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Müsaade buyurursanız diğer konuya geçeyim efendim. Sayın milletvekillerimizin...

İSMAİL ÜĞDÜL (Edirne) — Sayın Bakan, biz yarım saat daha bekleriz efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Balıkta var mı?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Balıkta yok, onu arz edeyim; şöyle: Efendim, Türkiye 778 bin kilometrekaredir. Karadeniz 550 bin kilometrekaredir ve 2 kilometre de derinliği vardır. 2 kilometre x 500 bin kilometrekare olursa, 1 milyon kilometreküp yapar. 1 000 metre, 1 000 metre, 1 000 metre çarptığımız zaman 1 trilyar metreküp yapar.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Hesap makinası var Sayın Bakan, ister misiniz?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Hayır, lüzum yok; 1 trilyar metreküp yapar ve bu da 1 katrilyon litre su yapar. Şimdi, bir bardağa ben iki damla mürekkep damlattığım zaman bu boyanır; ama Ankara büyüklüğünde bir göle iki damla damlatırsan denir ki «O göle radyasyon damladı»; damladı, ama iki damla. Şimdi, biz, profesör arkadaşlarımızla beraber oturduk bir hesap yaptık. Yaptığımız hesapta şunu gördük: Değil kaza, 17 tane Çernobil'i fiilen 1 ay çalıştıracağız, onun oradaki radyasyonu, ancak Karadeniz'i insan sağlığı yönünden tehlikeli duruma sokuyor. Onun için müsterih olun; yani basında bazen yazıyor, yazık Karadeniz'deki vatandaşlarımızın rızklarıyla böyle yanlış haberlerle uğraşmamak lazım. (SHP ve DYP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen sayın milletvekilleri, lütfen efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Muhterem milletvekili arkadaşlarımın burada temas ettiği mühim hususlara cevap vermek istiyorum efendim.

Şimdi, Sayın Aşkın Toktaş Bey konuşması sırasında «Yüzde 50 sübvansiyon veriyorsunuz» dediler. Biz böyle bir rakamı vermiyoruz; aksine, her sene, iktidara geldikten sonra kademe kademe düşürdük. Yeni ilan ettiğimiz vergi ilan cetvelleri var; «O, 1, 2, 3, 4, 5, 6». Bundan daha yukarı ve bir de toplamlar üzerinden de cetveller var. Toplarsanız 6, 6 daha 12 eder; yani çok büyük bir ihracat yapacak, azamî miktarda alacak da... Böyle bir rakam yoktur. Genelini; yani ihraç edilen; fakat listelerde olmayan malları da düşündüğümüz takdirde, bu miktarın fevkalade azalmakta olduğunu göreceksiniz. Zaten sistemimiz bu; bundan kurtulalım ki, biraz önce sayın arkadaşlarımızın takıldığı gibi, hayalî ihracat meselesi de tamamen ortadan kalkmış olsun.

Kalkınma hızımız konusuna değinirken sayın milletvekilimiz işsiz sayısının arttığından bahsetti ve «Kalkınma hızımızın pek inandırıcı olmadığını» söylediler. Bu konuda ben iki rakam arz edeceğim.

Çimento tüketimi çok önemli bir faktördür. Biz iktidara geldiğimiz zaman 11 milyon 563 bin ton çimento tüketiyorduk. Bugün iç tüketim 20 milyon tonu

geçmiş, 21 milyon tona yaklaşmaktadr. Binaenaleyh, geçen seneye nazaran 5 milyon ton civarında çimento tüketimi artmıştır. Bu artışı nazara aldığımız zaman, 480 milyon yevmiyeye ihtiyacımız oluyor. Bunun için ya 1 milyon insanı 480 gün veya 1 milyon 200 bin insanı 360 gün çalıştırmanız gerekecek; demek ki, bu kadar çimento tüketimi 1 milyon 200 bin yeni istihdam yaratmıştır. Binaenaleyh, ben Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak, işsizlik sayısında azalma olduğunu söylüyorum; yani bu işsizliğin tamamen ortadan kalkması da henüz kesinlikle söz konusu olamaz, zaten öyle bir iddiada da değiliz; ama artması durmuştur, aşağıya inmeye başlamıştır, bunu arz ediyorum.

Diğer taraftan, elektrik tüketimi iktidara geldiğimiz zaman 28 milyar 500 milyon kilowattı, bu sene 40,5 milyar kilowat, bunun yarım milyar kilowatını Sovyet Rusya'dan alıyoruz; yani 40,5'u 28,5 milyar kilowatla mukayese ettiğimiz zaman korkunç bir ilerleme mevcut ve her sene sanayide de yüzde 12,4 ila 12,5 civarında artma var. Onun rakamlarına göre de zaten kalkınma süratinde yüzde 10,6 olarak görünüyor sanayideki kalkınma hızı; bu da o rakama paraleldir.

Şimdi, sanayideki gelişmenin gayri safi millî hâsıladaki payı 1983'te 28,5; 1984'te 29,5; 1985'te 31,6; 1986'da ise 33,4'tür. Demek ki, sanayideki gelişme bu bizim gayri safi millî hâsılada da kesinlikle tespit edilmektedir.

Sayın Bahçeci'nin küçük sanayi siteleri hakkındaki söylediklerine ve temennilerine kesinlikle iştirak ediyorum; kendileri «Doğu ve Güneydoğuya teşvik olmadığını» ifade ettiler. Öyle zannediyorum ki, bu konuda bizi daha da heveslendirmek için bunları söylüyorlar. Ben yalnız rakamı söyleyeyim : Doğu ve Güneydoğuda 1 trilyon liralık yatırımlarımız mevcuttur. Bu, eski senelerin beş - altı katı mertebesindedir. Bu bakımdan, öyle zannediyorum ki...

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Bu trilyonla, eski trilyonlar bir değil Sayın Bakan.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, onu da alalım, o rakamları da alalım.

İSMAİL DAYI (Balıkesir) — Senin memleketinde elektriksiz köy kaldı mı?

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Sonra «Organize sanayi bölgesindeki müteşebbisler heyetinin hukukî statüsü olmadığını buyurdular. Lütfen Sanayi Bakanlığı ile temas ederlerse, onun özel bir statüsü olduğunu müşahede edeceklerdir. «Küçük sanayi siteleri çoğaltılmalıdır», düşüncesi kesinlikle doğrudur, buna iştirak ediyoruz. Zaten hükümet politikamız da budur ve bu yönde de şu rakamı vereyim. Biz iktidara gelmeden evvelki rakam, 21 senede 24 bin 744 tane iken bugün ise bu rakama 18 800 tane ilave etmişiz, üç senede ve şu dakika İstanbul'da yapılanlar da dahil 80 bin tane işyeri, küçük sanayi sitesi inşa halindedir.

CEMAL ÖZDEMİR (Tokat) — Onların temeli herhalde 8 - 10 sene evvel atılmıştı Sayın Bakan.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Sonra işçi şirketleri hususunda söyledikleri doğrudur, ona da iştirak ediyorum; ama hastalık şurada, yani işçi şirketleri... Benim daima basında bir şeyim çıkıyor 3 K'dan bahsediyorum; kapital, kapasite, karakter. Yani o işe lüzumlu öz kaynak ve kredi, ikincisi o işe lüzumlu kapasitede idareciler, teknik elemanlar ve idarî elemanlar ve o elemanların da karakteri. Karakterde de dört tane zaafın bulunmaması lazım : Paraya karşı, kumara karşı, içkiye karşı ve kadına karşı. Bunlar maalesef olmayınca da o zaman 3 K'yı tamamlamazsanız, istediğiniz kadar işçi şirketine kredi yardımı yapın, bu işin yürümesi de mümkün değildir; fakat biz hükümet olarak, DESİYAB olarak bunu ayarlıyoruz, yüzlerce kişiyi yetiştirip, ihtiyacı olana veriyoruz ve aynı zamanda parasının büyük kısmını da biz ödüyoruz, parasının yüzde 75'ini de biz ödüyoruz. Bunu bilgi olarak arz edeyim.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Sayın Bakan DESİYAB ucuza alıyor.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — İthalat arttı, lüks geliyor. Hiç bundan korkmayalım. Gelen lüks mal benim buradaki kendi endüstrime fevkalade faydalı olmuştur ve bütün endüstriler kendisine çeki düzen vermiştir, her şeyi güzel yapmaya, daha güzel yapmaya, daha güzelin güzelini yapmanın gayreti içerisindeler. Üç senede Türkiye'deki endüstrideki tekâmülü bizzat sayın milletvekillerimiz, siz de her yerde müşahede etmektesiniz.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Doğrudur efendim, ekmek bulamayan pasta yesin.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Sayın Tirali destekleme fiyatlarının, hele bilhassa fındıkta çok fahiş, hatalı olduğunu ifade buyurdular. Ben fındık için rakam

vereyim. 1983'te 175 lira idi, bugün 700 + 100 = 800 liradır. 175'e böldüğüm zaman yüzde 457 demek ki, fındık müstahsili katiyen, endeks olarak 266 olduğuna göre enflasyon sürati, sureti katiyede böyle bir mağduriyeti söz konusu olamaz.

TURGUT SERA TİRALİ (Giresun) — Sayın Bakan dolar kaç liraydı o zaman?

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen toparlayınız efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Bitiriyorum efendim, hay hay.

Efendim, bütün o hesaplar bizim enflasyon süratimize girer.

Şimdi gelelim en mühim hususlardan birine. Sayın milletvekilimiz, Güneydoğu Birlikte olan suiistimalden ve yolsuzluktan bahsettiler. Benden soru soruyorlar, bu doğru mudur, değil midir?

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Onu sonra soracağım Sayın Bakan, bu konuda size bir sualim var.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Öyle mi, anlatmayayım mı şimdi? Peki.

Şimdi Sayın Cemal Özdemir Bey, tüketicinin korunmasına ait sorular sordular, başlangıçta ateşliydiler dedi. Haklılar. Şimdi şu kitap, tüketiciyi koruma mevzuatı olarak hazırlandı, basılacak, ayrıca da sizlere takdim edeceğiz. Bütününü topladık. Çünkü, bir anda tüketiciyi koruma kanunu şeklinde değil, evvela mevzuat olarak tamamladık. Onu kademe olarak, diğer kanunlarla beraber çıkaracağız. Ölçüler, tartılar kanunu, tröst ve kartel kanunu, patent kanunu; bütün bu kanunlar çıktıktan sonra, bu tamamen yeniden tekrar hazırlanmış olacak; ama bu hazırlandı takdim edeceğiz.

Halk Bankası kredi durumunda bir yanlışlık var. Onu zannediyorum Halk Bankası Genel Müdürümüz sundular.

CEMAL ÖZDEMİR (Tokat) — Sayın Bakan rakamda yanlışlık olmuş.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Tamam onun için ben tekrar ona temas etmiyorum.

Traktörde satışın düştüğünü ifade ettiler. Cemal Beyin dediği doğru, ondaki düşüklüğü biliyoruz. Bu traktördeki düşüklüğü telafi içinde, bu ayın sonuna kadar da fiyatlarında yüzde 5 veya 7 civarında bir iskonto yapmak üzere olduklarını, bana fabrikalar bildirmişlerdir, onu da arz edeyim.

Diğer taraftan, bir de «Personelimize bir iki milyon lira para ödediğimizi» buyurdular. Lütfetsinler, bana liste versinler, ben bakan olarak bundan haberdar değilim, ben böyle bir şey bilmiyorum.

Sayın Osmanlıoğlu, bankerlik olayına temas etti ve aynı zamanda, burada, ben Sayın Osmanlıoğlu'nun temas ettiği konuda en hassas noktayı eksperlerde bulmaktayım. Çünkü, söyledikleri şu sözler kesinlikle doğrudur : Bir banka dolandırılırken araç eksperdir. Şu halde, eksperlerin mesuliyetini tevlit eden yeni bir kanun çıkarmak mecburiyetindeyiz. Çünkü, 10 milyonluk bir araziye 1 milyar değer biçiyor, yönetim kuruluna geldiği zaman, yönetim kurulunun gidip onu görmesi mümkün değil, evrak üzerinde teminat tamam diyor, 700 milyon kredi veriyor; adam, Sayın Osmanlıoğlu'nun dedikleri gibi, Avrupa'ya kaçıyor, arsaya gidiyorsun ki, arsa 10 milyon bile etmiyor, 8 milyon lira değerinde taşlık bir arazi, sonra adamı da bulamıyorsun. Ekspere soruyorsun : «Neden bunu böyle yaptın?», «Benim takdirim o» diyor. Peki nedir bunun müeyyidesi? Yok...

Olmaz böyle şey, bu kesin bir boşluktur. Bankalar Birliğine yazdık, cevap vermediler. Bugün yine sayın müsteşarıma talimat verdim, yarın kesinlikle yine Bankalar Birliğine yazacağız, bu eksperler meselesini mutlaka ele alıp halletmemiz lazım. Dolandırmanın yegâne yolu buradan başlıyor. (ANAP sıralarından «Bravo Sayın Bakan» sesleri, alkışlar)

Uydurma şirketler meselesi çok önemli; bunlar da bunun manzumesi. Çünkü, uydurma bir şirket, ancak uydurma bir mesnede istinat edecek ki, yönetim kuruluna dalavereli bir evrak hazırlayıp gelsin de oradan para çıksın. Çünkü, banka müdürü eksperle anlaşıyor, adamla anlaştı mı üçlü bir kombinezon. Maalesef şu dakika öyle bir bankanın bizim bir müessesemize verdiği teminat mektubu da hatalı çıktı. Onlar da vurdular.

İLHAN AKÜZÜM (Kars) — Döner sermaye ile çalışıyorlar.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Devamla) — Efendim, çok önemli. Bir de şunu söyleyeyim : Batan müesseseler hususuna dikkat buyurursanız, 1980'den önce 1979'un sonunda yüksek faize tırmanmaya başladık. Yüksek faize geçtiğimiz zaman, bütün müesseseler tıraşlarını önlerine indirip, kendi dengelerini mutlaka sağlamak mecburiyetindeydiler. Yani özkaynak ile kredi arasındaki dengeyi mutlaka sağlamak mecburiyetindeler. Şöyle söyleyeyim : Bir un fabrikası bir yılda on defa ciro

yapabilir. 100 milyonunuz varsa, ayda bir çevirirsiniz, 1 milyon ciro yaparsınız. Demek ki, bir işletme sermayesini bir un fabrikasında on defa çevirirsiniz. Bir salça fabrikasında, bir çay fabrikasında yılda 1, 2; 1, 3 defa çevirirsiniz; çünkü, çayı bir defa alacaksın, o sırada sattığınla ve aldığın parayla 1, 3 olur, salçada da öyle olur. Bir tekstil fabrikasında üç veya dört defa olur, bir sunta fabrikasında beş veya altı defa olur. Şu halde işletme sermayesinin dönüş sürati + faiz, ondan sonra, «Benim eskiden efendim sermayem buydu, kredim buydu, ama yüzde 15 faizle alıyordum, şimdi yüzde 55, yüzde 60 oldu.» O zaman bu dengeyi sağlayıp ya borcunu düşürmesi lazım, ya sermayesini artırması lazım. Altı senedir bunda ısrar eden müesseseler, hepsine sahip olayım derken, işte o zaman hepsine sahip olmaları mümkün değil, bir gün felaket çanı çaydığı zaman da maalesef kurtarmak mümkün olmuyor. Bu dengeyi sağlamaları lazımdı. Hâlâ ısrar eden müesseseler mevcuttur. Ben öyle müesseseler biliyorum ki, bankalarını sattılar, tehlikede olan, dengesi bozuk olan müesseselerini dengeye getirdiler; şimdi devasa müesseseler yeniden de banka kurdular; ama bankayı satıp tehlikede olan beş, altı, yedi tane müessesesini kurtardıktan sonra, bu yola gittiler.

Şimdi demek oluyor ki, düşük faizi hayal etmek doğru değil, enflasyon süratinin 3, 5, 7, 10 gibi farklı puanda, faiz koymak mecburiyetindeyiz ki, bankaya para gelsin, Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak, bizim sanayi ve ticaret erbabımız için söylüyorum; enflasyon süratinin altında bir faiz beklemek mümkün değildir, böyle bir hayalin peşinden koşmak hatalıdır. Aynen 6 sene bekleyip de her şeyi elde tutayım derken; tehlikeye, hacze veya icraya uğrayan ve iflasla karşı karşıya kalan müesseselere yine öyle müesseseler eklenmiş olur. O bakımdan biz kesinlikle şunu tavsiye ediyoruz : Mutlaka özkaynak ile kredi arasında dengeyi; faiz + işletme sermayesinin dönüş sürati faktörünü nazarı itibara alarak dengelemek lazım. Türkiye'deki hastalık budur; altını 16 defa çiziyorum.

Sayın milletvekilleri, şimdi herhalde bütçemizin sorular kısmına geçeceğiz. Öyle zannediyorum yüksek heyetinize bir hayli malumat arz etmeye çalıştım; yüksek müsaadelerinizi rica eder, hepinize şükranlarımı arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Efendim, son söz milletvekilinindir kuralınca, Sayın Hayrettin Elmas, buyurun efendim.

Sayın Elmas, üzerinde konuşacaklardır efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkan, sorularımız var efendim.

BAŞKAN — Soruları biraz sonra alacağız efendim.

HAYRETTİN ELMAS (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bütçesi üzerinde görüşlerimi arz etmeden önce, heyetinizi en derin saygılarımla selamlarım. (ANAP sıralarından alkışlar) Sekiz sayfalık bir notum vardır, merak etmeyiniz çok uzun değildir. Bakanlık faaliyetlerinden olan; küçük sanayi siteleri, organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi kredilendirilmeleri, el sanatlarını geliştirme ve teşvik ile kooperatif kuruluşları denetimi, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığınca kredilendirilen yapı kooperatifleri hakkında kısa başlıklar ile bilgiler sunmak istiyorum. Ancak, gecenin bu saatinde Sayın Bakanımın fevkalade ve mükemmel konuşmasından sonra, hazırladığım bu notları Başkanlık Divanına teslim ediyor ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bütçesinin bakanlık yetkililerine ve memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Elmas.

Efendim sorular kısmına geçiyoruz.

Soru sormak isteyen sayın üyeleri tespit ediyorum : Sayın Ceylan, Sayın Sadıklar, Sayın Tirali, Sayın Turhagil, Sayın Arıkan, Sayın Özdemir, Sayın Nalbantoğlu, Sayın Sağlar, Sayın Çorapçıoğlu, Sayın İpek, Sayın Sevinç, Sayın Aydemir, Sayın Cengiz.

Soruları tespit işlemi bitmiştir.

Soru sormak için Ceylan, buyurun efendim.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Sayın Başkan, son aylarda üzerinde en çok konuşulan ve basında yer alan bir konu ile ilgili sorumu Sayın Bakan tarafından cevaplandırılması dileği ile sormak istiyorum.

Sayın Başkan, Gaziantep Güneydoğu Satış ve Kredi Kooperatifleri Birliğinde şikâyet ve yolsuzluğun yapıldığı iddia edilen dönemde :

1. İhraç edilmek üzere ve iç piyasada satmak üzere hangi şirketlerle bağlantı yapılmış? Bu şirketlerin isimleri ve ortakları kimlerdir? Şirket ortaklarının hisse oranları nedir?

2. İç piyasada satılmak üzere, hangi şirketlere ne kadar fıstık satılmış? Fıstık satış tutarı ne kadardır? Bu bedelden ne kadar ödenmiş, ne kadarı tahsil edilememiştir?

3. İhraç edilmek üzere hangi şirketlere satış bağlantısı yapılmış, bu şirketlere kaç ton fıstık teslimatı

yapılmış? Fıstık bedelinden ne kadarı tahsil edilmiş, tahsil edilemeyen miktar ne kadardır?

4. İhraç gayesiyle, birlikten alınan bu fıstıklar, gerçekten ihraç edilmiş midir, yoksa fıstık yerine hayal ihraç edilip, fıstıklar iç piyasaya mı satılmıştır?

5. Vadesinde tahsil edilemeyen bu alacaklar için birlik, bugüne kadar tahsil etmek için ne yapmıştır? Geciken bu alacağı için, birliğin ödemek mecburiyetinde kaldığı faiz ne kadardır? Birlik borçlu şirket veya şahıslardan faiz alacak mıdır, faiz alınacak ise uygulanacak faiz oranı ne olacaktır?

6. Birlik, ilgili şirketlere satış yaptığında, almış olduğu teminat var mıdır, varsa alınan teminat nedir, değeri ne kadardır?

7. Kusurlu olanlar, ihmali olanlar ve birliği dolandıran bu kişi veya şirketler hakkında nasıl bir işlem yapılmıştır veya ne yapmayı düşünüyorlar?

8. Sayın bakan, radyasyon konusunda çok veciz bir lisanla, lütfedip Meclise bilgi verdiler; istifade ettik, kendilerine teşekkür ediyoruz. Vatandaşlara da bu konuda bilgi vermek için, TRT'de basınla birlikte kamuoyuna bilgi vermeyi düşünüyorlar mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ceylan.

Sayın Sadıklar; buyurun efendim.

CAFER TAYYAR SADIKLAR (Çanakkale) — Sayın Başkanım, Sayın Bakandan, aşağıdaki suallerin cevaplandırılması için tavassutlarınızı rica edeceğim.

1. Yürürlükteki mevzuata göre, sanayinin geliştirilmesi ve yönlendirilmesi görevi Sanayi Bakanlığına verilmiştir. Hal böyle olmasına rağmen, Türkiye'de üretilen sanayi ürünlerinin ithal edilmesinde Sanayi Bakanlığı ne gibi rol oynamaktadır? Diğer bir deyimle, ithal listelerinin tanziminde veya uygulanan fonlarda, daha önceden Sanayi Bakanlığımızın görüşü alınmakta mıdır?

2. Batan fabrikaların - 1983 tarihinden sonra - kaçı işçi şirketidir, kaçı bunun dışındaki şirkettir? Bu batma olaylarından dolayı ne kadar işçi işsiz kalmıştır? Bu satış olaylarının sebeplerinin tahlili yapılmış mıdır? Faiz yüksekliğinden, yönetim bozukluğundan veya diğer sebeplerden mi ileri gelmiştir?

3. Tarım kooperatifleri, bilindiği üzere, iki bakanlık arasında bir anlamda bölüşülmüştür. Tarım satış kooperatifleriyle, tarım kredi kooperatifleri, hemen hemen aynı görevleri yapmakta olmalarına rağmen, iki bakanlığa bölünmesinin doğru olup olmadığını öğrenmek istiyoruz. Diğer bir deyimle, bu tarım satış kooperatifleriyle, tarım kredi kooperatiflerini bir çatı altında, mesela bu bakanlık çatısı altında toplamayı düşünüyorlar mı?

4. Naylon kooperatifler hakkında TRT'de de bir yayın seyrettik; bunlarla ilgili Sayın Başbakan Yardımcımız, «O kadar çok ki, denetleyemeyiz» dedi. Şimdi soruyoruz : Bunların denetimi, eldeki mevzuata göre ve bu bakanlığa ait olduğuna göre, bu konuda ne denli denetim yapılmıştır, ne kadar naylon kooperatif tespit edilmiştir ve bu naylon kooperatifler ne kadar kişinin parasını batırmıştır?

5. Çankırı İliyle ilgili sual soran arkadaşımız, altmış küsur yıl, bu ile hiçbir yatırım yapılmadığından şikâyetle, bir anlamda ekonomi tarihini inkâr etmiştir. Şimdi Sayın Bakandan soruyoruz : Burada yapılan savunma sanayii ile ilgili tesislerin ihalesi ve projesini yapanlar için Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından daha önce TRT'de teşekkürler ifade edilmişti; bu teşekkürler hangi döneme aitti, hangi ilgililere aitti? Acaba, bunların hepsi 1983'ten sonraki yöneticilere mi aittir? Gene, «1983'ten önce hiçbir sanayi tesisi yapılmadığı» şeklinde anladığımız bu ifadeye Sanayi Bakanlığı katılmakta mıdır?

Ayrıca, gene aynı arkadaşımız şeker fabrikasının yapılması konusunda, Sayın Başbakanın vermiş olduğu sözün gerçekleştiğini ifade etmiştir. Şeker fabrikalarının yapılması başbakanların sözüyle mi olmaktadır? (ANAP sıralarından «Evet, evet» sesleri) Hem de plancılık iddiasındasınız.

MEHMET KOCABAŞ (İçel) — O da Planlamadan geldi.

CAFER TAYYAR SADIKLAR (Çanakkale) — Diğer bir sorum Sayın Başkanım, dış ticaret hatlarıyla ilgili hesaplara başladılar mı? Bunların yayını ne zaman yapılacaktır?

Son sualimiz : Atom Enerjisi Kurumu Başkanı, bendenize bir mektup göndererek; «Türkiye'deki bütün gıdalar radyasyon açısından sağlığa mahzur teşkil etmemiştir ve etmemektedir» demiştir. Buna rağmen hükümet, Karadeniz Bölgesinde ambargo uygulamıştır. Bundan dolayı birçok vatandaşımız zarara uğramıştır.

Ayrıca, bugünkü çıkan gazetelerde, «Yüksek radyasyondan dolayı 10 bin ton sürgün çayın imhası için Atom Enerjisi Kurumunun 9 uzmanının talepte bulunduğu» ifade edilmektedir. Bu durum karşısında, Atom Enerjisi Kurumu Başkanının yazdığı bu mektup hakikatleri içeriyor mu? Eğer bu mektup hakikatse, Sayın Bakanın aldığı tedbirler doğru mudur?

Eğer hakikat değilse, Atom Enerjisi Kurumu Başkanı hakkında herhangi bir önlem düşünülüyor mu?

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sadıklar.

Sayın Tirali, buyurun efendim.

TURGUT SERA TİRALİ (Giresun) — Sayın Başkan, 1983 yılından sonra, fındık bölgesinde üreticiden tahsil edilmeye başlayan yüzde 7 stopajları vergi dairelerine yatırmayan yüzlerce hayalî tüccar ve şirketler türedi. Bunların fındık bölgesinde adedi 250'yi bulmuş durumdadır. Bu gibi sahtekârlara iyi niyetle fındık veren köylü, şimdi kilo başına iade edilen 100 liralarını alamamaktadır. Uygulama böyle devam eder, hükümet gereken tedbirleri almaz ise, zavallı üreticinin 100 lirasını devlet, yüzde 7'sini de hayalciler yiyecektir.

Şimdi sayın bakandan soruyorum :

1. Stopajları ödemeyen, dolayısıyla müstahsili ve devleti dolandıran hayalî tüccar ve kuruluşlara karşı ticaretten men, malî cezalar, başka müeyyideler düşünüyor musunuz?

2. Hayalî tüccara fındık veren masum köylünün 100 lirasını vermeyi düşünüyor musunuz?

3. Gelecek yıllarda üreticinin dolandırılmaması için ne gibi tedbirler düşünüyorsunuz?

4. Doğu Karadeniz Bölgesinde önce, «Radyasyon yok» dediniz, şimdi de aynı iddia içerisindesiniz. Öyleyse bölgeye niçin karantina koydunuz?

5. Üreticinin birçoğu, fındığını 400 - 500 liraya sattı. Üreticinin zararını telafi etmeyi düşünüyor musunuz?

6. Fındıktan fahiş olarak aldığınız, iç fındıkta 1 dolar, kabuklu fındıkta 50 sent'in 100 lirasını üreticiye takas tukas iade ediyorsunuz. Zulmün bitmesi için bu miktarı 300 liraya çıkartmayı düşünüyor musunuz?

7. 1983 yılında fındık fiyatı 175 lira olduğu doğrudur. O günkü dolar değeri ile, bugünkü 700 liralık fındık fiyatı karşısında dolar kaç liradır? Aradaki fark çiftçinin lehine midir, aleyhine midir?

Mümkünse, sorularımın cevaplarını yazılı olarak istiyorum.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tirali.

Sayın Turhangil, buyurunuz efendim.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Sayın Başkan, sorularımın Sayın Bakan tarafından açıklanmasını arz ederim efendim.

1. İlk sorum pamukta fon konusuyla ilgilidir. Eylül ayı başında fon kaldırıldı, eylül sonunda fon konuldu. Bu dönem içerisinde Tariş, Antbirlik ve Çukobirlik'te ne miktar aktif ihracat, ne miktar pasif ihracat yapılmıştır? Bunu alan firmalar kimlerdir?

2. Son günlerdeki iflaslardan dolayı, bazı bankaların muayyen firmaları tespit edip, bunları iflas ettirip aktiflerine geçirdiği bir vakıadır. Bunlar için acaba bakanlık bir tedbir düşünmekte midir?

Kooperatifler konusundaki sorularımı Sayın Sadıklar sordular.

3. Bu sorum da organize sanayi bölgeleriyle ilgilidir. Mükemmel organize sanayi bölgeleri yapılmakta ve yapılmış durumdadır.; fakat, bunların yöneticileri, babadan oğula geçer gibi yıllarca idarecilik yapmaktadırlar. Bu konuda bir tüzük, talimatname veya kanun çıkarılması acaba düşünülmekte midir?

4. Türk parasının konvertibl edilmesi... Sayın Bakan, iki yıl önce «Bir gün sabahleyin ansızın kalkacağız...» dedi ve «Türk parasının konvertibl edileceğini» ifade etti. Bunu Sayın Başbakan izledi ve «Hükümet programında da olduğunu» ifade etti ve göstergesinin de «2 milyar dolar döviz rezervi olduğunu» ifade etti. Biz, o tarihte bu rezervin fiktif olduğunu...

MALİYE VE GÜMRÜK BAKANI AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN (Bursa) — Suale gelin, suale...

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Soracağız efendim, müsaade ederseniz suali de soracağız Sayın Bakan.

MALİYE VE GÜMRÜK BAKANI AHMET KURTCEBE ALPTEMOÇİN (Bursa) — Sual açık ve net bir biçimde olacaktır.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Bu rezervin fiktif olduğunu, transfer mektupları olduğunu, yüksek faizli döviz tevdiat hesapları olduğunu ifade ettik. (ANAP sıralarından «Suale gelelim» sesleri)

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sorular açık ve net olacak, zabıttaki arkadaşlara yazık.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Şimdi, kesin ve açık olarak soruyorum - Sayın Bakan ve Maliye Bakanımız da buradalar - para...

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sorular net olacak...

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Soru net oluyor efendim, ama açıklamak mecburiyetindeyim.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayalım efendim.

Devam edin Sayın Turhangil.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Para Kredi Komitesi üyesi ve Yüksek Ekonomik Kurul Üyesi olduğuna göre açık se seçik olarak soruyorum : Türk Parası yakın zamanda konvertibl edilecek midir, edilmeyecek midir? (ANAP sıralarından «Hayda, bu ne biçim sual» sesleri)

Bir yeni sorum daha var : Sayın Bakanın radyasyon konusundaki 2,5 saatlik çok veciz, anlamlı ve bize büyük eğitimci olarak aktardığı bilgilere teşekkür ederiz.

BAŞKAN — Sayın Turhangil, lütfen sorunuzu sorunuz efendim.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Yalnız çok açık olarak şunu sormak istiyorum : Fındık olsun, çay olsun radyasyonlu ürünlerin olduğu bir vakıadır. Bu radyasyonlu ürünler vatandaşlara yedirilecek midir, yedirilmeyecek midir? Eğer yedirilmeyecekse, bunlar ne yapılacaktır?

BAŞKAN — Sayın Turhangil, lütfen efendim.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Yeni bir sorum, Halk Bankasının plasman hacmi ne kadardır? Bunun ne kadarı esnaf ve sanatkârlara dağıtılmaktadır? 1986 yılı için net olarak yatırım kredisi ne kadar verilmektedir? Ne kadarı işletme kredisi olarak verilmektedir?

Yeni bir sorum; işçi şirketlerinin kurduğu işletmeler son günlerde DESİYAB tarafından çok ucuza olarak kapatılmaktadır, bu hükümet politikası mıdır?

Yeni bir sorum, üzüm konusunda : Üzüm taban fiyatı, 10 numara için 400 lira ilan edildi; fakat, bugün 650 lirayı geçti. Bu konuda, TARİŞ, ortaklara risturn verecek midir? (ANAP sıralarından «Ne verecek mi?» sesleri)

BAŞKAN — Risturn.

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Yeni bir sorum, «Fındık ihracatının 228 milyon dolar olduğunu» ifade ettiler, soruyorum : Bu rakamın ne kadarı aktiftir, ne kadarı pasiftir? Eğer pasif ihracat var ise...

MEHMET KOCABAŞ (İçel) — Pasif ne yahu?

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Müsaade edin efendim, aktif pasifi bilen birisiniz.

BAŞKAN — Lütfen... Sayın Turhangil...

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Aktif ve pasif ihracat var ise, bunu yapan firmalar kimlerdir ve ne miktardır?

Şoför esnafına verilen dizel motorlar konusunda, şoför esnafın şiddetli şikâyetleri vardır ve bilhassa kontrolsüz bazı dizel motorlar getirilmiş ve bugün hepsi atılma noktasına gelmiştir; bakanlık olarak başka tedbirler alınacak mıdır?

Şimdi, son sorum bu, Sayın Bakan da burada, net olarak bir cevap istiyorum; 1987 yılında 1 dolar, Türk Lirası olarak ne kadar olacaktır?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Turhangil. Sayın Arıkan, buyurun efendim.

TÜRKÂN TURGUT ARIKAN (Edirne) — Sayın Başkan, gecenin bu saatinde zamanınızı alacağım için özür diliyorum; ama bizi sabahlara kadar çalışmaya ANAP iktidarı zorlamıştır. Bakıyorum kendileri pes ettiler, biz pes etmedik; sorularımızı soruyoruz. (ANAP sıralarından gürültüler)

NİHAT HARMANCI (Konya) — Sabaha kadar bekleriz.

BAŞKAN — Lütfen sorunuzu sorun Sayın Arıkan.

TÜRKÂN TURGUT ARIKAN (Edirne) — Birinci sorum : Hükümet programında, bütün tekellerin kaldırılması hedef alınmıştır. Liberal ekonomi uygulanan Amerika'da, Almanya'da ve diğer ülkelerde antitröst yasaları uygulanmaktadır. Liberal ekonomi uygulandığı ileri sürülen ülkemizde, KİT'lerin özelleştirilmesi düşünülüyor da, neden antitröst yasası getirilmiyor veya üç yıl sonra getirilmesi düşünülüyor?

İkinci sorum : Hükümet Programında, her çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilmesi, bunların iç ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi için, depolama ve muhafaza tesislerinin geliştirilmesi öngörülüyordu. Son haftaki basında, depolama tesisi olmadığı için zayi olan elmalara üzülerek baktım. Bu konuda üç yıl içinde neden yeterli depolama ve muhafaza tesisi kurulamamıştır? 1985 ve 1986 yıllarında depolama ve muhafaza tesislerinin eksikliği yüzünden, zayi olan ürünlerin miktarı ve değeri nedir?

Üçüncü sorum : Mevcut konut kooperatiflerinin, tarım satış kooperatiflerinin ve bakanlığa bağlı diğer kooperatiflerin son sayısı ayrı ayrı nedir? 1985 ve 1986 yıllarında bakanlığınız müfettişlerince denet-

lenen bu kooperatiflerin ayrı ayrı sayısı nedir? Denetleme sonuçları nedir?

Dördüncü sorum : Şirketlerin borç - özkaynak dengesini sağlamak amacıyla, yüksek faiz politikası yanında, neden üç yıldan beri tamamlayıcı diğer önlemler alınmamıştır; neden önlem getirmek için şirketlerin batması beklenmiştir?

Beşinci sorum : Edirne İlinde radyasyonlu çamurlar nasıl toplanmış; nasıl ve nerede yok edilmiştir?

Son sorum : Bakanlığınıza bağlı bütün fonlarda 1986 yılında ayrı ayrı ne kadar kaynak toplanmıştır; bunlardan ayrı ayrı ne kadar harcama yapılmıştır; bu fonların halen mevcut bakiyeleri ayrı ayrı nedir?

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Arıkan.

Sayın Özdemir'in sorusu yazılıdır, okutuyorum efendim.

Tokat Milletvekili Cemal Özdemir'in sorusu :

Atom Enerji Kurumu Başkanının «Hiçbir gıda maddesinde radyasyon yoktur» beyanı doğru mudur

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Nalbantoğlu.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkanım, iki tane salt soru, üç tane de şiirli soru soracağım.

BAŞKAN — Bu saltla, şiirli soruyu anlayamadım.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Şiirle soru soracağım.

Soru 1. Türkiye'de serbest piyasa ekonomisinin koşulları var mıdır? Mal ve hizmet fiyatlarının sonu ve isteğe göre teşekkül etmediği bir ortamda, serbest piyasa ekonomisinden bahsedilebilir mi?

Soru 2. Asil Çelik, 1981, 1982, 1983 yılların ne kadar zarar etmiştir? Bu şirketi zarar etmekte olmasına rağmen devlet satın almıştır. Bu şirketin 1984, 1985, 1986 yıllarında kârı olmuş mudur? kâr eden KİT'ler özel sektöre satılmak istendiğine göre, zarar eden özel sektör işletmeleri neden kamu tarafından alınmaktadır? Bu çelişki neden?, Kişilere veya şirketlere göre mi muamele olunmaktadır

Sayın Cahit Aral...

ŞÜKRÜ YÜRÜR (Ordu) — Lütfen, şiir olur mu? Ciddî olalım Beyefendi, burada bir bakanlık bütçesi görüşülüyor. Bu, bütçenin ciddîyetiyle bağdaşmaz.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Efendim sorudur bu.

BAŞKAN — Sayın Yürür, lütfen efendim o takdiri bize bırakın. (ANAP sıralarından gürültüler)

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Yahu sen böyle hiç yapmazdın, niye? Neşelendirmek için yapıyorum.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

ALAATTİN FIRAT (Muş) — Sanat ruhu olan insanlara saygı gösterelim.

BAŞKAN — Sorusunu görmedik ki, bilmiyoruz, ne olduğunu anlamadık ki, lütfen dinleyelim. Kabul edip etmemek takdiri bize bağlı.

Buyurun Sayın Nalbantoğlu.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Bu yıl da meşhur oldun radyasyonla,

Hiç de doğru bilgi vermedin bize,

Her şeyde kuşku duyduk bizler ondan,

İn midir, cin midir, malum mu size?..

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, bunu soru olarak kabul edemiyoruz, lütfen efendim başka sorunuz var mı?

MEHMET KOCABAŞ (İçel) — Olur mu Sayın Başkan?

ŞÜKRÜ YÜRÜR (Ordu) — Sayın Başkan, sözünü kesin.

BAŞKAN — Lütfen efendim,.. Sorunuz bitti, siz şiir okuyorsunuz. Lütfen...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Efendim, çok güzel...

BAŞKAN — Lütfen Nalbantoğlu, lütfen efendim,..

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Lütfen engel olmayın.

BAŞKAN — Lütfen, kabul edemeyeceğim.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Ben teşekkür ederim.

Sayın Sağlar, buyurun efendim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Sayın Başkanım, birinci sorum: Şirket kurtarma programı için devlet ne kadarlık vergi gelirinden vazgeçecektir?

İkinci sorum : Dünya Bankasından alınması düşünülen rahabilitasyon kredisi için, şirketlere kur garantisi sağlanacak mıdır? Sağlanacaksa bunun için gerekli olan kur farkı hangi kaynaklardan karşılanacaktır?

Üçüncü sorum : Kamu Ortaklığı Fonu şirket kurtarmada kullanılacak mıdır? Güneydoğu Tarım Satış Birliği Genel Müdürü Kürşat Solak hakkında

müfettiş raporları hazırlanarak, Gaziantep Savcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur; ama aradan aylar geçmesine karşın hiçbir işlem görmemiştir. Kim, «Ara seçimler öncesi bu konuyu hasır altı edin» diye emir vermiştir? Hayali ihracat yaptıklarından dolayı kaç firma hakkında kaç müfettiş raporu vardır? Bu firmalar ve haksız aldıkları vergi iadelerini açıklar mısınız? Bu firmalar hakkında bugüne kadar ne gibi işlem yapılmıştır, kaçına ne ceza verilmiştir?

Son sorum : Radyasyonla ilgili açıklama yapmak için niye Hollanda Sağlık Bakanlığının açıklamasını beklediniz? «Radyasyon denizde yok» dediniz, ancak Ankara'daki balıkçılar Hollanda'dan ithal edilen balık satmaktadır, radyasyondan dolayı. Böyle bir şey gerçekten var mıdır, ithal edilmiş midir? Yoksa, buna karşı ne önlem alacaksınız?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sağlar.

Buyurun Sayın Çorapçıoğlu.

MUSTAFA ÇORAPÇIOĞLU (Balıkesir) — Sayın Başkanım, malumlarınız olduğu üzere esnaf ve sanatkârlarımız kendi ufak sermayeleriyle kurdukları sınırlı sorumlu esnaf kefalet kooperatiflerine Türkiye Halk Bankası tarafından tahsis edilen plasmanları dağıtmak suretiyle, onların kredilerini nispeten temin etmeye çalışmaktadırlar. Bu kredilerin ödenmemesi halinde Halk Bankası esas kefalet kooperatifinin uğradığı kadar bir zarara uğramamaktadır. Çünkü kesilen teminatlarla bir miktarını esasen kendisi tahsil edebilmektedir.

Şimdi, 1983 senesinde vadesi geldiği halde ödenmeyen kredilerin umumî kredi hacmine göre miktarı ve nispeti nedir ve bunlardan kanunî takibata uğrayanlar miktar, adet, borçlu adedi, borç miktarı ve nispet olarak ne kadardır? Buna mukabil, aynı kredilerden, 1985 sonu itibariyle kooperatiflere dönmeyen kredilerin borçlu adetleri, borç miktarları ve 1983'e göre nispetleri ne kadardır? Bunların Sayın Bakan tarafından lütfen açıklanmasını istirham ediyoruz.

İkinci sualim : Geçen günlerde televizyonda da gösterildiği üzere Balıkesir'in Ayvalık İlçesinde, ihracat yapıyorum diye belge temin ettiği halde, hayalî ihracat yapma teşebbüsünde bulunduğu sırada yakalanan bir gemi vardır; bu gemiyi donatanlar, bu gemi için ihracat müsaadesi alanlar ve buna rağmen hayalî ihracata teşebbüs edenler hakkında yapılan muamele ne safhadadır? Bunun Sayın Bakanımız tarafından cevaplandırılmasını arz ve istirham ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çorapçıoğlu.

Buyurun Sayın İpek.

KÂZIM İPEK (Amasya) — Sayın Başkan, sayın bakandan soruyorum; Çarşamba'da, makineleri hariç, tamamlanmış bulunan şeker fabrikası hakkında hükümet olarak ne düşünülüyor? Devreye sokulacak mı, sokulacaksa ne zaman

İki : Bu milyarlık yatırım uzun bir zamandır hangi nedenlerle sürüncemede tutulmaktadır ve bu fabrikada halen kaç kişi görevli bulunmaktadır?

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İpek.

Buyurun Sayın Sevinç.

MÜNİR SEVİNÇ (Eskişehir) — Sayın Başkanım, Türkiye'de ulaşım için ne kadar, sanayi için ne kadar, tarım için ne kadar akaryakıt kullanılıyor?

Benzin dış satımımız varmı, dışsatım fiyatınız nedir

Türkiye'ye ticarî taksiler için ne kadar dizel motor ithal ettik ve bunlar için kaç dolar ödedik?

Yazılı rica ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sevinç.

Buyurun Sayın Aydemir.

HÜSEYİN AYDEMİR (İzmir) — Sayın Başkanım, birinci sualim elma ihracıyla ilgili : 20,25 yıllık elma bahçelerinin hâlâ sökümüne devam edildiği görülmektedir. Elma ihracını sağlamak için alınmış tedbirler nelerdir? Halen bugüne kadar ne miktar yetişmiş elma bahçesi sökülmüştür? MEPAŞ bu konuda bir çalışma yapmakta mıdır? Çünkü, yaş sebze ve meyvenin ihracı için kurulmuş merkezî pazarlama teşkilatıdır.

Ayrıca, eskiden olduğu gibi, TARİŞ'e destekleme alımları yaptırmak, yaş sebze ve meyveyi, özellikle elmayı, ihraçla görevlendirmek düşünülmekte midir? Birinci sualim bu.

İkinci sual : Bir yıl önce belirlenen destekleme alanlarına göre, pamuk üreticilerinin elindeki pamukların satılmasıyla ilgili birçok tecrübeler edinildi; önümüzdeki destekleme alım süresi içinde pamuk üreticisinin korunması, maliyetin üstünde satışların temini, özellikle üreticiden sanayie haksız kaynak transferine mani olmak maksadıyla, dünya piyasalarındaki pamuk fiyatlarının dalgalanması, ucuzlamasına karşı - korumak da dahil olmak üze-

re - ithalattan fon, ihracattan vergi iadesi, prim verilmek suretiyle - üreticinin önceden belirlenecek bilgisi dahilinde - değerlendirilmesi, korunması için tedbirler planlanmış mıdır?

Üçüncü sorum : Sayın Başkanım, 1978 yılından önce «Ağır sanayi hamle programı» başlatılmış ve bu arada, çok ortaklı işçi şirketleri tarafından, birçok sınai tesislerine teşebbüs edilmiştir. Teşebbüs edilen bu sınai tesislerinden, başlanılanların çoğu bitirilememiş, bitirilenlerin çoğu da işletmeye açılmamıştır. Bugün, bu çok ortaklı şirketlere ait 500 tane sanayi tesisine kilit vurulmuştur veya kilit vurulmak durumundadır; eskiden gelen bir uygulamadır bu. Bu kaynak israfına sebep olanlar, bu kaynak israfının sorumluları hakkında bir uygulama, cezaî bir müeyyide tatbiki düşünülmekte midir?

Ayrıca, bu kaynak israfı neticesi, kilit vurulan sınai tesislerinin değerlendirilmesi için bir çalışma yapılmakta mıdır, bakanlıkça?

Nihayet 4 üncü ve 5 inci suallerim de; umumiyetle bu yıl içerisinde, gazete manşetlerinde fazlasıyla okuduğumuz, iflaslar, fiileli iflaslar ve kooperatiflerdeki, yapı kooperatiflerindeki yolsuzluklarla ilgilidir. Ne kadar iflas - gerek özel kişilere ait, gerekse şirketlere ait - vuku bulmuştur, bir yıl içerisinde; bu iflasların kaçı hileli iflastır; kaç kişi mahkemeye verilip cezalandırılmıştır? Özellikle, iflas eden şirketlerin hissedarları şahsî mameleklerinden sorumlu olmadıkları, sadece şirkete koydukları sermayelerle sorumlu oldukları için, bunların iflas etmiş olmalarına rağmen - kendi yaşam şartlarını gayet iyi şekilde devam ettirdikleri görülmektedir. Bunları, şahsî mamelekleriyle de sorumlu tutmak için, Ticaret Kanununda bir değişiklik ve önlem düşünülmekte midir?

Halen memleketimizde kaç tane yapı kooperatifi vardır? Bunların kaçında yolsuzluk iddiasıyla bakanlığa ihbar yapılmıştır; ihbar yapılan bu şirketlerden kaçı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müfettişleri tarafından denetlenmiştir; kaçı mahkemeye verilmiş ve kaç kişi mahkûm edilmiştir? «Banker faciası» gibi büyük facialara sebep olabilecek, kooperatiflerdeki bu yolsuzlukların önlenmesi konusunda, gerek Ticaret Kanununda, gerekse Kooperatifler Kanununda yeni değişiklikler ve yeni müeyyideler getirilmesi, kooperatiflerin devletçe kontrol altına alınması düşünülmekte midir?

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aydemir. Buyurun Sayın Necati Cengiz.

ÖMER NECATİ CENGİZ (İstanbul) — Sayın Başkan, üç sorum var :

1. KİT'lerin üretimi, ihracatı özel sektörce ve en fazla da ENKA, Atilla Yurtçu ve İZDAŞ tarafından yapılmaktadır. KİT'lerin kendi gayreti ile pazar bulmasına karşın, ihracatın bu firmalarca yapılmasında amaç nedir? Yoksa ANAP'ın bu firmalara olan şükran borcunu ödemek midir?

2. Bu yolla devletin kesesinden milyonlar harcanmaktadır. İZDAŞ'ın hesapsız harcamalarıyla ilgili olarak, bir gün hesap sorulacağı hususunda ne düşünüyorsunuz?

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Nereden biliyorsunuz bunu yani; uyduruyorsunuz.

MEHMET ABDÜRREZAK CEYLAN (Siirt) — Size sormuyor; bakan cevaplandıracak.

ÖMER NECATİ CENGİZ (İstanbul) — 3. Çiftçiyi üretimde teşvik için, acaba motorin ve akaryakıta sübvansiyon düşünülüyor mu; çiftçi imkânsızlık içinde traktörünü çalıştıramamakta, mahsul noksan yetişmekte, üretimi teşvik gayesiyle, bu yolda yapılabilecek yardımlar acaba ne şekilde değerlendiriliyor?.

Üç tane sorumu saygılarımla arz ediyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Cengiz. Buyurun Sayın Fırat.

AYHAN FIRAT (Malatya) — Sayın Başalkn, sayın bakandan sorularımın yazılı olarak cevaplandırmasını rica ediyorum.

1. Ege zeytin üreticisi, ürününü «Sele üstü» dedikleri en değerli ürününü, 300 liraya satamamaktadır. Bu zeytinin, şehirlerde tüketici halk tarafından 1 500 ile 1 800 lira arasında alınmasını nasıl karşılıyorsunuz? Bu fark, kimlere nasıl veriliyor.

2. Sanayi kesiminde, maliyet enflasyonu var mıdır? Bakanlığınız, sınaî mamullerin fiyatlarının tespitinde etkili olabiliyor mu?

3. Gübre fiyatlarında, ara seçimden bir gün önce, yüzde 5'lik bir fiyat düşmesi sağladınız; bunu neye göre yaptınız? Diğer sınaî ürünlerin fiyatlarında neden böyle bir düşmeye lüzum görmediniz?

4. Türkiye'de, halen kapalı bulunan 480'in üzerindeki fabrikanın çalışır hale gelmesi için herhangi bir düşünceniz veya planınız var mıdır?

5. Bazı otomotiv sanayii ve traktör sanayiinde kapasite kullanımı yüzde 25'lere düşmüştür. Kapasite kullanımının bu derece düşmesini nasıl karşılıyorsunuz ve herhangi bir çözüm getirmeyi düşünüyor musunuz?

6. Otomobil fabrikalarının bahçe ve depoları otomobil dolu olduğu halde, bugün Türkiye'de çift fiyat teşekkül etmiş ve karaborsa satılır hale gelmiştir. Fabrikalar otomobil satmamaktadır. Bu durumu nasıl karşılıyorsunuz? Zamanınızda çift fiyat teşekkül etmeyeceğini söylemiştiniz, bu çift fiyatlar karşısında bakanlığınızın tutumu ne olacaktır?

7. Bu sene düşen narenciye ihracatının, eski senelerde olduğu gibi, artmasına mütedair bir çalışma veya bir önlem alacak mısınız?

Bu sorularımın cevaplarını yazılı olarak rica ediyorum, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Fırat.

Sorular alınmıştır, söz Sayın Bakanın.

Buyurun efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Sayın Başkan, yalnız Sayın Ceylan'ın sorduğu soruya sözlü cevap vereceğim, diğer sorular daha fazla malumat gerektirdiği için yazılı olarak takdim edeceğim. (ANAP sıralarından alkışlar)

Güneydoğu Birlikle ilgili hususa daha önceki konuşmada da temas edilmişti, orada iki ayrı olay var : Sayın Fikri Sağlar beyin sorduğu soruya da o yönde cevap vermiş olacağım. «Seçim sırasında neden bekletildi veya neden sonradan çıktı?» demişlerdir. Biz, ikinci hadiseyi, seçimin başlangıcından iki-üç gün evvel tespit ettik; ikinci olayı tespit edince, birinci olay için operasyon yapmayı doğru bulmadık ve bir heyeti Hong Kong'a gönderdik, orada tetkik yaptıktan sonra dönen heyet, benden aldığı talimat üzerine doğrudan doğruya Triyeste'ye gitti; fakat gördük ki, biraz sonra arz edeceğim, ikinci parti olarak gönderilen mal, sonra buraya döndü. Döndükten sonra bu sefer Türkiyede operasyon yapmamız gerekti; şimdi açıklayacağım operasyonlar dolayısıyla fiilen bir gecikme oldu. Çünkü, birinci hadiseyi tespit etmiştik, ikinci hadiseyi bilmiyorduk; ikinci de büyük bir hadise olduğu için, ister istemez sabretmek ve deliller ortadan kalkmasın diye...

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — İkincinin geleceğini biliyor muydunuz?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Hayır bilmiyordum ki, bilemem.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Birinci geldikten sonra hemen bir bağlantı kurulmuş.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Hayır, hayır; birinci geldi, gelir gelmez mahkemeye sevk ettik. Mahkemeye sevk ettikten sonra, o sırada başka bir ihbar vuku buldu.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Birinciyi hemen sevk ettiniz mi?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Derhal sevk ettik. Zannediyorum Haziranın 31'inde kesinlikle sevk edildi.

Efendim birinci durum Güneydoğu Satış Kooperatifleri Birliğiyle ilgili.

Şöyle bir ihbar aldık ve savcılığa bildirdik : 30.6.1986 gün ve 8 sayılı, Genel Müdür Kürşat Solak'ın, 528 milyon 382 bin 900 liralık çeşitli tür emtiayı gerekli teminat birlik lehine tesis edilmeden satışı gerçekleştirildiğinden, vazifeyi suiistimal suçu işlediği kanaatiyle cezalandırılması talebiyle savcılığa müracaat edildi.

Söz konusu olan şirketin adı Uluveli Şirketi ve maalesef o şirketin limited şirket olarak 500 bin lira kayıtlı sermayesi var; ama bizim kayıtlara göre fiilî ödenmiş kısmı, 125 bin lira görünüyor ve hiçbir suret ve şekilde kabili tecviz değil. Aynı zamanda kabul edilmesi mümkün olmayan ve benim bakan olarak verdiğim talimatlara ve emirlere kesinlikle aykırı hareket etmek suretiyle maalesef böyle bir tasarrufta bulunmuş. Şimdi hiçbir yetkisi yoktur ve üstelik yönetim kurulu kararı da yoktur; böyle bir şey de yapamaz ve verdiği malın bir kısmının Türkiye'nin içinde satıldığını endirekt olarak öğrendik, «Bir kısmı da ihraç edildi» denmiş; acaba nereye gitmiş; gemiden çıkmış, Türkiye'ye mi dönmüş; yoksa gitmiş mi? Onu da bilemiyoruz.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Kürşat Solak'a ne olmuş?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Kürşat Solak hakkında normal olarak, savcılık fevkalade süratle görevini yapması gerekir kanaatindeyim. Konu adliyeye intikal ettiği için benim üzerinde konuşmam doğru değil. Kürşat Solak'la beraber Ticaret Müdürünün de 40 milyon liralık fıstığı ihtilasen zimmetine geçirdiğinin tespiti nedeniyle, ayrıca onun hakkında da bir ihbar yapılmış.

Diğer bir ihbar ise, yine aynı gün savcılığa intikal ettirilmiş ve Uluveli Gıda Maddeleri Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi temsilcisi Doğan Uludağ'ın, birliği aldatma girişiminin emniyeti suiistimal suçu olarak değerlendirilmesi nedeniyle cezalandırılması talep edilmiş ve savcılığa intikal ettirilmiştir.

Şimdi esas itibariyle bu paranın maalesef bugüne kadar bize intikal eden miktarı 157 milyon liradır ve bunun gerisi yani alacağı faiziyle beraber 657 milyondur ve bu para alınacaktır, yani faiziyle birlikte istirdat edilecek para.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Nasıl alacaksınız efendim?

İSMET TURHANGİL (Manisa) — Aktifi var mı efendim?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Efendim, zaten mesele orada. Bu şirketin, Doğan Uludağ ile Abdülkadir Develi adındaki iki kişiden müteşekkil paravan bir şirket olduğunu tespit ettik. Yani, benim gönderdiğim elemanlar; sözde Antakya'da bir şirket görünüyor. Bizim kayıtlardan bulduk ve gizlice kontrol ettirerek, bir paravan şirket olduğunu gördük maalesef Sayın Kürşat'a sordum; böyle, maddî gücü olmayan bir şirkete, ben 2 milyon senden istesem, sen bana teminat mektupsuz verir misin veya bir şeysiz verir misin dedim, «Yok vermem» dedi. «Peki, siz devletin adına nasıl böyle bir şeyi yaparsınız?» dedim, buna cevap veremedi; ama «Ben güveniyorum bu parayı verecekler» dedi. Ne ile vereceklerini hâlâ bilemiyorum. Yalnız öteki mesele ise...

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Nasıl alacaksınız?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Evet, maalesef.

Zaten, sözüm ona, bu da ihraç için.

Şimdi, Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri Hong Kong'da faaliyet gösteren Dragon Spice firmasına toplam 1 milyon 680 bin dolar karşılığında -yani gönderdiği sıradaki değeri- 1 milyar 117 milyon 200 bin lira tutarında olan vesaik mukabili fıstık satış bağlantısı yapmış ve buna paralel olarak 16.4.1986'da 120 ton, 24.4.1986'da 60 ton, 28.5.1986'da 240 ton; toplam 420 ton ihraç etmiş. Bunun 120 tonunun bedeli ödenmeksizin, gümrükten Hong Kong'da çekildiğini öğrenmemiz üzerine, yani sahte konşimento ile gümrükten çekildiğini öğrenmemiz üzerine, buradan müfettişleri derhal gönderdim. Çünkü, «Para gelecek, para geliyor» deniyor. Oğlum, siz nereden, nasıl gönderdiniz bu parayı dedim. Buradaki genel müdür arkadaşlarım bilirler; bakan olarak kesinlikle verdiğim talimat şudur : Kesinlikle gayrî kabil-i rücu ve aynı zamanda da rambrusman yetkisi gelmemiş herhangi bir akreditif için sureti katiyede bir sevkiyat yapmayacaksınız. Yani, Presendation Of Shipment Documents, aynı zamanda da Opon The Payment, yani takdimde eğer rambrusman yetkisiyle buraya gelmiş ise, takdim ettiğiniz zaman parayı alırsınız. Rambrusman gelmemiş ise, o takdirde vesaik gidecek ve sonra para gelecek; çünkü, gayrî kabil-i rücu olsa bile tehlikelidir. Verdiğim talimat budur; arkadaşlarımız böyle çalışır. Bizim bu talimatımızın dışında maalesef bu ihracatı yapmışlar.

Bu 120 tonun, gümrükten sahte vesaik ile çekilmesini öğrenmemiz üzerine, bir heyet teşekkül ettirdik ve müfettiş arkadaşlarımız giderek, Hong Kong'daki bu Dragon Spice firmasını aradılar. Bir de baktık ki, bir köşede bir oda, bir büro, bir sekreteri bulunan acaip bir şirket çıktı.

ENERJİ VE TABİÎ KAYNAKLAR BAKANI SUDİ TÜREL (Antalya) — Sualinden vaz geçsin.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Müsaadenizle üretim konusu, fıstık konusu ihracat konusu bu.

MEHMET TOPAÇ (Uşak) — Teferruata geçmeyin efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Müsaade buyurun efendim.

Bunun üzerine emniyetle temas ettiler, emniyet ile temas ettikten sonra, oraya baskın yapıldı. Baskının neticesinde elimize geçen evrak suretlerinden, burada rölasyon temin eden Levent adında bir adamın Ankara'da oturduğu tespit edildi ve nihayet malî polise biz baskın yaptırdık. Levent yakalanınca, bu sefer Levent'in verdiği 25 milyon liralık bir çeki...

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Toplam kaç lira efendim?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Peki efendim, bu bitsin şimdi bildiriyorum.

Maalesef, 25 milyon liralık bir çekin ticaret müdürü adına tanzim edilmiş olduğunu gördük. Şu anda hapiste iki adam mevcuttur. Ticaret müdürünü henüz yakalayamadık; ama aranıyor. Yalnız, o giden 120 tonun 60 tonunun 30 tonu bozulmuş; ama 30 tonunun Türkiye'ye dönmesini sağladık; Türkiye'ye geldiğini zannediyorum.

Bu 240 ton da, maalesef, Triyeste'den bir ikinci emirle İspanya'ya, Valencia'ya gitmiş durumda. Tabiatıyla bunu gönderen adamı yakaladılar; şimdi içeride. Nasıl gönderilmiş?. Esasen, ticaret müdürünü yakalamadan meseleyi tam aydınlatmak mümkün değil. Yalnız, sayın milletvekillerine, kısmen bize intikal

eden, henüz daha üzerine yürünen olayın, maalesef iyi olmayan tablosunu sunmak mecburiyetinde kaldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — O para ne olacak?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Bu 1 milyar 117 milyon lira...

BAŞKAN — Lütfen efendim karşılıklı konuşmayalım.

Sayın Bakan, bitti mi efendim? (ANAP sıralarından gürültüler)

İLHAN AŞKIN (Bursa) — Yazılı olarak verin Sayın Bakan.

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Milletin meseleleriyle işte bu kadar ilgilenir bunlar. Milletin 1,5 milyar lira parası kaybolmuş, biz onu konuşuyoruz burada.

BAŞKAN — Sayın Bakan, bitti mi efendim? (Gürültüle.) Lütfen efendim lütfen.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Efendim, diğer sorulara yazılı cevap vereceğim. (ANAP sıralarından alkışlar)

MEHMET ABDURREZAK CEYLAN (Siirt) — Radyasyon konusunda TRT'den bir açıklama yapacak mısınız?

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Yok efendim, yok. Yazılı cevap vereceğim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, bitti mi efendim.

SANAYİ VE TİCARET BAKANI HÜSEYİN CAHİT ARAL (Ankara) — Evet Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinin bölümlerine geçilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutup, ayrı ayrı oylarınıza sunacağım :

1. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1987 Mali Yılı Bütçesi

A — CETVELİ

Prog. Kodu	Açıklama	Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	2 153 524 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Sanayi ve Küçük Sanatları Koruma Geliştirme ve Araştırma Hizmetleri	39 205 587 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
112	Sanayi İç Ticaret ve Teşkilatlandırmanın Düzenlenmesi ve Geliştirilmesi Hizmetleri	2 510 889 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler	497 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
	TOPLAM	44 367 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesinin bölümleri kabul edilmiştir.

2. — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1985 Malî Yılı Kesinhesabı

BAŞKAN — Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1985 malî yılı kesinhesabının bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri okutup, ayrı ayrı oylarınıza sunacağım.

A — CETVELİ

Prog.	Ödeneğin Çeşidi	Ödenek Lira	Gider Lira	İptal edilen ödenek Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1 293 483 000	1 061 580 752	231 902 248
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
111	Sanayi ve Küçük Sanatları Koruma, Geliştirme ve Araştırma Hizmetleri	21 859 397 000	19 341 736 300	2 517 660 700
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
112	Sanayi, İç Ticaret ve Teşkilatlandırmanın Düzenlenmesi ve Geliştirilmesi Hizmetleri	1 677 120 000	1 508 271 491	168 848 509
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
900	Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler	355 965 718	347 953 803	8 011 915
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			
	TOPLAM	25 185 965 718	22 259 542 346	2 926 423 372
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.			

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1985 malî yılı kesinhesabının bölümleri kabul edilmiştir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının bütçesi ve kesinhesabı kabul edilmiştir; hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederim.

Sayın milletvekilleri, günlük program tamamlanmıştır.

Maliye ve Gümrük Bakanlığının bütçesi ve kesinhesabıyla Gelir Bütçesini görüşmek için 23 Aralık 1986 Salı günü, yani bugün saat 10.00'da toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 00.05

IV. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, Erzurum İlindeki yeminli bürolara ve çalışmalarına ilişkin sorusu ve Bayındırlık ve İskân Bakanı İsmail Safa Giray'ın yazılı cevabı (7/1378) (1)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın, Bayındırlık ve İskân Bakanı tarafından yazılı olarak yanıtlanmasına aracılığınızı arz ve rica ederim.

Saygılarımla.

Hilmi Nalbantoğlu
Erzurum

Soru 1. Erzurum ve ilçelerinde yeminli büro olarak, kaç özel veya tüzelkişiye belge verildi? (yerleri ve firma ya da kişi adları)

Soru 2. Bu yeminli büroların yapmakta olduğu muamele dosya adetleri ne kadardır? (İldeki ve ilçelerdekiler ayrı ayrı, yeminli büro ve belediyeler kayıtlarına uygun ve karşılaştırmalı olarak)

Soru 3. Bu yeminli bürolardan, işlerini sonuçlandıranların, sonuçlama adet ve yüzdeleri ne olmuştur?

Soru 4. Bu yeminli bürolardan, vatandaştan para alıp muamele dosyası açmış ve fakat bir süre sonra ortadan kayıp olmuş olanlar var mı? Kimlerdir? Var ise böyleleri hakkında ne muamele yapılmaktadır? Böyleleri için yasada bir müeyyide (yaptırım) var mı?

---

(1) NOT : T.B.M.M. 11.11.1986 tarihli 23 üncü Birleşim Tutanak Dergisinde yayımlanan cevaba ek cevaptır (7/1378)

T.C.
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
Teknik Araştırma ve Uygulama
Genel Müdürlüğü 19.12.1986
Sayı : 1-07/İmar Uyg. Dai.
Bşk/250193014
3752 - 26902

Konu : Soru Önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 1. 9.10.1986 gün, 7/1378/6911/27423 sayılı yazınız ve eki
Hilmi Nalbantoğlu'nun yazılı soru önergesi.
2. 10.11.1986 gün, 23910 sayılı yazınız.
3. Erzurum Valiliğinin (Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü) 21.11.1986 gün, 8672 sayılı yazısı ve ekleri.

İlgi (1) yazınız ekinde Bakanlığımıza iletilen soru önergesinin Erzurum Valiliğine gönderildiği ilgi (2) yazımız ile Başkanlığınıza bildirilmişti.

Konu, Valilikten (Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü) alınan ilgi (3) yazı ve Bakanlığımız kayıtları üzerinden incelenmiş ve soru önergesinde yer alan hususlar aşağıda açıklanmıştır.

1. Bakanlığımızca Erzurum İli adresine kayıtla 19 adet (G) grubu Y.Ö.T.B. belgesi verilmiştir.

Erzurum Valiliğince verilen (H) grubu Y.Ö.T.B. belgesinin 6 adet olduğu ilgi (3) yazıda belirtilmektedir. (Ek : 1)

2,3. Söz konusu Y.Ö.T.'larca işleme alınan ve sonuçlanan dosya sayıları ile bunların oranlarına ait bilgi Valilik yazısı eki çizelgelerde yer almaktadır. (Ek : 2)

4. Erzurum İli dahilinde, şahıslardan ücret alıp, dosyaları tamamlanmadan kaybolan Y.Ö.T.B. bulunmadığı Valilik yazısında belirtilmektedir.

Konuya ilişkin belgeler yazımız ekinde gönderilmektedir.

Arz ederim.

İ. Safa Giray
Bayındırlık ve İskân Bakanı

EK - 1

ERZURUM İLİ DAHİLİNDE FAALİYET GÖSTEREN Y. O. T. BÜROLARIN İSİM VE ADRESLERİ
(1. SORU CEVABI)

a) Bakanlıktan Kararname Alanlar :

Sıra No.	Adı Soyadı	Adresi		Açıklama
1	Namık Ural	Belediye İşhanı No. : 210	Erzurum	
2	Canip Dişli	İstasyon Cad. Mindivanlı İşhanı No. : 1/2	Erzurum	
3	M. Ali Ünal	İstasyon Cad. Mindivanlı İşhanı No. : 1/3	Erzurum	
4	Muharrem Turhan	İstasyon Cad. Mindivanlı İşhanı	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
5	M. Sıtkı Günemre	Vakıf İşhanı No. : 1/3	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
6	Hür. Bil. İnş. ve Tic. Lim. Şrk.	Sosyal Sigortalar Rant Tesisleri	Erzurum	
7	Mehmet Köseoğlu	Yoncalık Mah. Şahbender Sok. No : 2/4	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
8	Kemal Öztürk	Ayazpaşa Cad. Yunusoğlu İşhanı No. : 1/2	Erzurum	
9	Osman Kutlu Çehreli	Semih Kobalat Cad. No. : 5/6	Erzurum	
10	Abbas Kumbasaroğlu	Cumhuriyet Cad. Çağın Lokantası	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
11	Sıtkı Şeker	Belediye İşhanı No. : 2/213	Erzurum	
12	Süreyya Polat	Aliravi Cad. No. : 74	Erzurum	
13	Muzaffer Dönmez	Kâzımkarabekir Cad. No. : 45	Erzurum	
14	Münir Tufan	Sosyal Sigortalar Rant Tesisi	Erzurum	
15	Ahmet Polat	Belediye İşhanı No. : 6	Erzurum	
16	Necdet Aydın	Belediye İşhanı No. : 1/209	Erzurum	
17	İhsan Özdemir	Sosyal Sigortalar Rant Tesisi	Erzurum	
18	Talat Dündar	P. K. 224	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
19	Necip Günaçar	İstanbul'a Naklihane ettiği öğrenilmiştir.		Araştırma sonucu herhangi bir faaliyete rastlanmamıştır.

b) Valiliğimizce H. Grubu Belge Verilen Y. Ö. T. Bürolar :

Sıra No.	Adı Soyadı	Adresi		Açıklama
1	Cemal Çakıcı	A. Gazi Mah. Sudeposu Yolu No. : 27/B	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
2	Davut Taş	Cumhuriyet Cad. Yurttaş İşhanı No. : 38/16	Erzurum	
3	Kâzım Öreün	Cumhuriyet Cad. II. Vakıf İşhanı No. : 38/16	Erzurum	
4	Niyazi Katkat	Bakırcılar Mah. Cennet Çeşmesi Sok. No. : 38	Erzurum	
5	Sebahattin Toraman	Belediye Evler III. Blok No. : 1/2	Erzurum	Faaliyet göstermemiştir.
6	Hanifi Polikli	Kâmilağa Sok. Kuloğlu Mah. Pınar Mühendislik	Erzurum	5.11.1986 tarihinde Valiliğimizce karne verilmiştir.

EK - 2

2981 ve 3290 SAYILI İMAR AFFINA GÖRE MERKEZ VE İLÇELERE AİT ÇİZELGE
(2 ve 3. SORU CEVABI)

Sıra No.	Belediyenin Adı	Müracaat Sayısı	İşlemi Bitmiş Dosya Sayısı	İşlemi Devam Eden Dosya Sayısı	Müracaata Göre Yapılan İşin Yüzdesi
1	ERZURUM	9 234	4 985	4 249	% 54
2	TEKMAN	65	44	21	% 89
3	HINIS	80	70	10	% 88
4	OLUR	100	85	15	% 85
5	KARAYAZI	175	155	45	% 51
6	PASİNLER	254	108	146	% 43
7	HORASAN	52	19	33	% 37
8	AŞKALE	85	13	72	% 15
9	DUMLU	44	7	37	% 16
10	TORTUM	67	3	64	% 5
11	NARMAN	25	—	25	—
12	OLTU	572	211	368	% 36
13	UZUNDERE	37	—	37	—

NOT : 1. Narman Belediyesine 25 adet müracaat olmuş, Y. Ö. T. Bürolarına müracaat yapılmamıştır.
2. İspir, Şenkaya, Çat, Pazaryolu, Çamlıkaya, Uncular, Bağbaşı, Karaçoban, Köprüköy Kandilli, Kopal, Yağan, İlçe ve Kasabalarında Belediyelerine ve Y. Ö. T. Bürolarına müracaat olmamıştır.

EK - 2

YEMİNLİ ÖZEL TEKNİK BÜROLARIN İL VE İLÇELERDE YAPTIKLARI ÇALIŞMAYI GÖSTERİR LİSTE (2 nci ve 3 üncü SORU CEVABI)

Sıra No.	Y. Ö. T. B. İsmi		Erzurum	Oltu	Tortum
1	Davut TAŞ	Müracaat Dosya Sayısı	3 350	60	32
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	2 651	20	3
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 79	% 30	% 9
2	M. Ali ÜNAL	Müracaat Dosya Sayısı	1 300	—	2
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	900	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 69	—	—
3	Namık URAL	Müracaat Dosya Sayısı	1 817	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	1 127	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 62	—	—
4	Ahmet POLAT	Müracaat Dosya Sayısı	23	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	23	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
5	Kemal ÖZTÜRK	Müracaat Dosya Sayısı	52	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	52	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
6	Osman KUTLUÇEHRELİ	Müracaat Dosya Sayısı	17	235	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	17	151	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	% 44	—
7	Münir TURAN	Müracaat Dosya Sayısı	141	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	74	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 53	—	—
8	Muzaffer DÖNMEZ	Müracaat Dosya Sayısı	15	120	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	15	40	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	% 33	—
9	Niyazi KATKAT	Müracaat Dosya Sayısı	—	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	—	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	—	—	—
10	Necdet AYDIN	Müracaat Dosya Sayısı	19	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	19	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
11	Canip DİŞLİ	Müracaat Dosya Sayısı	200	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	200	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
12	Hür. Bil. İnş. ve Tic. Lim. Şrk.	Müracaat Dosya Sayısı	4	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	4	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—

Uzundere	Tekman	Pasinler	Hınıs	Olur	Karayazı	Dumlu	Aşkale	Horasan
—	74	38	—	—	—	—	33	—
—	60	—	—	—	—	—	17	—
—	% 81	—	—	—	—	—	% 52	—
24	—	159	—	—	—	—	—	—
—	—	108	—	—	—	—	—	—
—	—	% 70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	80	—	—	—	—	52
—	—	—	70	—	—	—	—	19
—	—	—	% 88	—	—	—	—	% 37
—	—	—	—	107	—	13	—	—
—	—	—	—	87	—	11	—	—
—	—	—	—	% 81	—	% 85	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	165	—	—	—
—	—	—	—	—	155	—	—	—
—	—	—	—	—	% 94	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sıra No.	Y. Ö. T. B. İsmi		Erzurum	Oltu	Tortum
13	Sıtkı ŞEKER	Müracaat Dosya Sayısı	8	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	8	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
14	Sureyya POLAT	Müracaat Dosya Sayısı	11	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	11	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
15	Kâzım ÖRTÜN	Müracaat Dosya Sayısı	35	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	35	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—
16	İhsan ÖZDEMİR	Müracaat Dosya Sayısı	3	—	—
		Sonuçlanan Dosya Sayısı	3	—	—
		Sonuçlanan İşlerin Yüzdesi	% 100	—	—

Uzundere	Tekman	Pasinler	Hınıs	Olur	Karayazı	Dumlu	Aşkale	Horasan
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—

2. — Hatay Milletvekili Mustafa Murat Sökmenoğlu'nun, Suriye Devletinin Hatay İlimiz ile ilgili politikasına karşı ne gibi tedbir alındığına ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Hasan Celâl Güzel'in yazılı cevabı (7/1460)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Suriye Enfromasyon Bakanının Hatay üzerindeki emellerini hayasızca itiraf etmesi hakkında, aşağıdaki sorularımın Devlet Bakanı Sayın Hasan Celâl Güzel tarafından yazılı olarak cevaplandırılması hususunda delaletinizi saygı ile rica ederim.

M. Murat Sökmenğolu
Hatay

1. Suriye Enformasyon Bakanı Yassin Ragouh'un, Milliyet Gazetesiyle yaptığı mülakat neticesi, tekrar Suriye'nin Hatay hayalinin gündeme getirilmesini nasıl karşılıyorsunuz? Nasıl bir tedbir aldınız?

2. Akdeniz oyunları için bastırılan haritada, Hatay'ın topraklarımız dışında gösterilmesi, harita inadının ötesinde tecacüzkâr bir politikanın ıspatıdır. Bu politikaya karşı ne gibi bir tedbir aldınız?

3. Eşsiz ATATÜRK'ün milletine son armağanı Hatay'ın üzerinde oynanan oyunların tekrar gündeme gelmesi, Suriye'nin uluslararası terörizmde suçüstü yakalandığı bir tarihe rastlaması karşısında, Cumhuriyet Hükümetimiz ne gibi tedbir almaktadır? Suriye'nin hayalî ve hayasızlığına nasıl bir cevap verilmiştir? Suskun politika tercihi devam edecek mi? Bu hususlarda ne gibi tedbir alınmıştır?

T.C.
Devlet Bakanlığı 22 . 12 . 1986
Sayı : 00102
Konu : Yazılı soru önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığının 20 Kasım - 12 Aralık 1986 tarih ve 7/1460/3726/28702 sayılı yazıları.

İlgi yazılarınız ekinde yer alan, Hatay Milletvekili Sayın M. Murat Sökmenoğlu'nun Hatay mevzuuna müstenit 17.11.1986 tarihli, tarafıma tevcih edilen yazılı soru önergesine ait cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

1. Hatay İlimiz hakkındaki Suriye iddiaları şüphesiz Türkiye - Suriye münasebetlerine tesir eden menfi unsurlar arasında yer almaktadır.

Tarafımızdan, her vesile ile ve her seviyede, Hatay'ın Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası olduğu hatırlatılarak, böyle hayalî iddialar ve taleplerin iki ülke arasında gelişmesi temenni edilen münasebetlere zarar verdiği önemle belirtilmektedir.

Suriye Başbakanı El - Kassem'in Mart 1986'da memleketimizi ziyareti vesilesiyle yapılan temaslarda, Sayın Başbakanımız tarafından bu konu üzerinde özellikle durulmuştur. Bu konuyu hassasiyetle takip etmeye devam ediyoruz.

2. 1987 Eylülde Lazkiye'de yapılacak Akdeniz Oyunları için bastırılan broşürün ekindeki haritada Hatay'ın Suriye sınırları içinde gösterilmesi üzerine, tarafımızdan yapılan teşebbüslerde haritanın gerçek durumu göstercek şekilde değiştirilmesi istenmiş, aksi takdirde Akdeniz Oyunlarına katılmayacağımız kesin bir şekilde belirtilmiştir. Bunun üzerine, Suriye Enformasyon Bakanlığı tarafından basılan yeni broşürde yer alan haritalarda Hatay'ın gerçeğe uygun şekilde Türkiye sınırları içinde gösterildiği müşahede edilmiştir.

Suriye yöneticilerinin, Türk - Suriye sınırlarını haritalarında gerçeklere aykırı şekilde göstermesinin Türkiye ile olan münasebetleri zedelemekten başka bir gayeye hizmet etmediğini artık anlamış bulunduklarını ümit ediyoruz.

3. Türkiye'nin dostluğunu arzu edenlerin her şeyden önce onun toprak bütünlüğüne, güvenliğine ve menfaatlerine saygı göstermeleri gerekir. Bu konudaki görüşlerimizi her vesileyle açıkça ifade ediyoruz. Esasen Suriye'nin de Türkiye ile dostluk ve işbirliği içinde bulunmasının kendi menfaatlerine hizmet edeceği anlayışını benimsediğini gösteren işaretler mevcuttur.

Netice olarak gerek Hatay mevzuunda, gerekse Türkiye'ye müteveccih herhangi bir tavır ve hareket hususunda son derece dikkatliyiz. Bu konularda hiçbir taviz vermemiz bahis konusu değildir. Her türlü tedbirin alındığından emin olabilirsiniz.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Hasan Celâl Güzel
Devlet Bakanı

3. — Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın, Kayseri bölgesindeki pancar üreticilerinin, pancar söküm izninin geciktirilmesinden doğan zararlarının tazminine ilişkin sorusu ve Sanayi ve Ticaret Bakanı Hüseyin Cahit Aral'ın yazılı cevabı (7/1466)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın, Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Cahit Aral tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı arz ederim.

Saygılarımla.

Muzaffer Yıldırım
Kayseri

Kayseri bölgesi pancar üreticilerine ait 40 000 dönüm civarında pancar sökülemediğinden kar altında kalmış olup, üreticiler perişan olmuşlardır. Buna sebep; Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü tarafından bölgeye söküm izninin geç tarihlere verilmesidir. Bu durum karşısında aşağıda maddeler halinde sıralayacağım, üreticilerimizin zararlarına sebep olan durumların tazmin edilmesi hususunda Bakanlığınız ne düşünmektedir?

1. Pancar söküm işçisi soğuk, kar ve çamur dolayısıyla işçiliğe zam yaparak, normal fiyatın çok üzerinde işçilik talep etmektedir.

2. Alım merkezinde çamurlu pancara fire oranı yüksek tutulmaktadır. Bu oran % 50'ye kadar varmaktadır.

3. Üretici pancarını sökmüş olsaydı, bu alana buğday ekecekti. Ekimi yapamadı.

T.C.
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 22 . 12 . 1986
Basın ve Halkla İlişkiler
Müşavirliği
Sayı : 5/MM - 442
Konu : Soru önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : T.B.M.M. Genel Sekreterliğinin 24.11.1986 tarih ve 7/1466 - 7288/28776 sayılı yazınız.

Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın, Kayseri bölgesindeki pancar üreticilerinin pancar söküm izninin geciktirilmesinden doğan zararların tazminine ilişkin yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız ekte takdim edilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

H. Cahit Aral
Sanayi ve Ticaret Bakanı

Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın yazılı sorularına cevaplarımız :

Kayseri bölgesi pancar üreticilerine ait 40 000 dönüm civarında pancar sökülmediğinden kar altında kalmış olup üreticiler perişan olmuşlardır. Buna sebep; Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü tarafından bölgeye söküm izninin geç tarihlere verilmesidir. Bu durum karşısında aşağıda maddeler halinde sıralayacağım, üreticilerimizin zararlarına sebep olan durumların tazmin edilmesi hususunda Bakanlığınız ne düşünmektedir?

Soru 1. Pancar söküm işçisi soğuk, kar ve çamur dolayısıyla işçiliğe zam yaparak normal fiaytın çok üzerinde işçilik talep etmektedir.

Soru 2. Alım merkezinde çamurlu pancara fire oranı yüksek tutulmaktadır. Bu oran % 50'ye kadar varmaktadır.

Soru 3. Üretici pancarını sökmüş olsaydı bu alana buğday ekecekti. Ekimi yapamadı.

Cevap 1. 1986 Yılında Kayseri Şeker Fabrikasına bağlı 363 köyde 20 983 ekiciye 216 601 dekâr saha pancar ektirilmiştir. Bu sahadan 710 000 ton mahsulün teselüm edileceği tahmin edilmiştir.

T. Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Müdürlüğü ile ekiciler arasında akdedilen «Şeker Pancarı Yetiştirme Sözleşmesi»nin 26 ncı maddesine göre; iklim özellikleri ekimin seyri, rekolte, pancarların olgunlaşma durumu ve teknolojik vasıfları ile fabrikanın işleme kapasitesi dikkate alınarak Kayseri Şeker Fabrikasının 1986 yılı kampanyasına 15 Eylül tarihinde başlanması ve 15 Aralık tarihine kadar da çiftçi pancarlarının teselümü kararlaştırılmıştır. Teselüm işleri, kampanyanın başladığı tarihten bu güne kadar bir program dahilinde aksatılmadan yürütülmüştür. Bütün çiftçilere pancarlarını söküp teslim etmeleri için 25 Ekim 1986 tarihinde ekli matbu örneğe göre genel söküm bildirisi yapılmıştır. Nitekim 1.12.1986 tarihine kadar 213 895 dekâr pancar söktürülerek 690 000 ton pancarın teselümü sağlanmıştır. Ancak bu tarihe kadar sadece 2 706 dekâr pancar sahasının sökümü yapılamamıştır. Sökümü yetiştirilemeyen bu pancarlarında kısa zamanda söktürülerek teselümü yapılacaktır.

Cevap 2. Kayseri Şeker Fabrikasının teselüm kantarlarında fire tespitleri pancarların tamamının analizleri yapılarak belirlenmektedir. Analizlerde pancarlar tartılarak fireleri tespit edildiğinden firelerin yüksek tutulması mevzubahis olamaz. Nitekim bu güne kadar yapılan teselümlerde çiftçilerden kesilen fire ortalaması % 8,45'dir.

Cevap 3. Kayseri Şeker Fabrikası pancar ekim sahalarında 25 Ekim 1986 tarihinden itibaren süratli bir şekilde genel söküm ve silolama işlemlerine başlanmıştır. Bu tarihten itibaren pancarlarını söken çiftçilerimiz kışlık mahsullerini ekme imkânlarına sahiptir.

..... ŞEKER FABRİKASI Tarih : .....

..... Ziraat Bölge Şefliği

GENEL SÖKÜM BİLDİRİSİ

..... Köyü ..... No. lu Grup Vekili

Kış mevsiminin yaklaşması ve hava şartlarının pancar hasat ve naklini zorlaştırması ihtimalinin belirmesi karşısında geçen yıllarda olduğu gibi ..... tarihinden itibaren genel pancar sökümüne başlanması, fabrikamızca uygun görülmüştür.

Buna göre pancarların sökülerek sözleşmeye uygun şekilde başlarının kesilip topraklarının temizlenmesi ve tesellüm kantarına her türlü hava şartlarında kolaylıkla taşınabilecek yerlerde bir zayiata meydan vermeyecek şekilde silo edilmesi gerekmektedir.

Sökülerek silo edilen pancarlar, Ziraat Bölge Şefliğimizce tespit edilecek bir program dahilinde, mümkün olan kısa bir devrede kantarlarımızda tesellüm edilecektir.

Genel pancar sökümünün yukarıda belirtildiği gibi yerine getirilmesini ve bildiriye uymayan çiftçilerin uğrayacağı bir nevi zarardan Şirketimizin sorumlu olmayacağının çiftçilere duyurulmasını önemle rica ederim.

ZİRAAT BÖLGE ŞEFLİĞİ

Gereği için örneği yukarıya çıkarılmış
Genel söküm bildirini aldım.

..... Grup Vekili

Türkiye Büyük Millet Meclisi

GÜNDEMİ

49 UNCU BİRLEŞİM

22 . 12 . 1986 Pazartesi

Saat : 10,00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

1. — 1987 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/798) (S. Sayısı : 499) (Dağıtma tarihi : 2.12.1986)

2. — 1985 Malî Yılı Genel Bütçeye Dahil Dairelerin Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1985 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/1150, 1/791) (S. Sayısı : 510) (Dağıtma tarihi : 3.12.1986)

3. — Katma Bütçeli Kuruluşların 1987 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/799) (S. Sayısı : 500) (Dağıtma tarihi : 2.12.1986)

4. — 1985 Malî Yılı Katma Bütçeli İdarelerin Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ile 1985 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/1151, 1/792) (S. Sayısı : 509) (Dağıtma tarihi : 3.12.1986)

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

6

SÖZLÜ SORULAR

1. — İstanbul Milletvekili Günseli Özkaya'nın, Türkiye'de şeriatçılığa karşı ne gibi önlemler alındığına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/596)

2. — Diyarbakır Milletvekili Kadir Narin'in bazı vatandaşların işkence sonucunda sakat kaldığı ve öldüğü iddialarına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/598)

3. — Diyarbakır Milletvekili Kadir Narin'in, Diyarbakır İlinde işkence sonucu meydana geldiği iddia edilen iki ölüm olayına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/610)

4. — Trabzon Milletvekili Osman Bahadır'ın, bir vatandaşı işkence ile öldürdükleri iddia edilen emniyet görevlilerine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/702) (1)

5. — Tokat Milletvekili Enver Özcan'ın, Sivas İli Gemerek İlçesindeki TUĞSAN Fabrikasına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/631)

6. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Bavyera Televizyonunda gösterilen bir filme ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/696)

7. — İstanbul Milletvekili İbrahim Ural'ın, Avrupa güreş şampiyonasından önce Bolu kampında cereyan eden olaylara ve Güreş Federasyonu Başkanına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/742)

8. — İçel Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, işkence sonucunda öldüğü iddia edilen bir vatandaşın ölümüyle ilgili olarak yapılan işlemlere ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/826) (1)

9. — Tokat Milletvekili Enver Özcan'ın, davası devam eden bir gazete hakkındaki beyanına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/767)

10. — Erzurum Milletvekili Hilmi Nalbantoğlu'nun, 1986 yılı Mart, Nisan ve Mayıs aylarında yurt dışına giden üst düzey görevlilerine ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/833) (1)

11. — İstanbul Milletvekili Günseli Özkaya'nın, yaşama ve yasal çalışma haklarını tehlikeye sokan odaklaşma iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/778)

---

(1) İçtüzüğün 96 ncı maddesi uyarınca sözlü soruya çevrilmiştir.

12. — Siirt Milletvekili Mehmet Abdürrezak Ceylan'ın, Gaziantep Güneydoğu Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri Birliğinin EMAK A.Ş.'ndeki alacağına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/781)

13. — Sinop Milletvekili Barış Can'ın, çay üreticilerinin AKFA Firmasından alacağına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/868) (1)

14. — Denizli Milletvekili Halil İbrahim Şahin'in Uşak Valisi tarafından bir öğretmenin görevinden alınma nedenine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/784)

15. — Tekirdağ Milletvekili Salih Alcan'ın, Tekirdağ İlinde kaçak ve ruhsata aykırı olarak yapıldığı iddia edilen bazı inşaatlara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/789)

16. — Kayseri Milletvekili Mehmet Üner'in, Yol-İş Sendikası Kayseri Şubesinin olağan genel kuruluna katılan bazı misafirlerin kongreden çıkarılmaya davet edildikleri iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/797)

17. — Konya Milletvekili Salim Erel'in, Türk kadınını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfı tarafından düzenlenen baloya ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/798)

18. — Tunceli Milletvekili Musa Ateş'in, suçlu bir vatandaşı yakalamak için uygulandığı iddia edilen yönteme ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/799)

19. — Denizli Milletvekili Halil İbrahim Şahin'in, yurdumuzdaki okullara ve öğretmenlere ilişkin Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanından sözlü soru önergesi (6/800)

20. — Tunceli Milletvekili Ali Rıdvan Yıldırım'ın, Tunceli İlinde meydana geldiği iddia edilen bazı olaylara ve sorumlularına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/876) (1)

21. — Kırklareli Milletvekili Erol Ağagil'in, YİBİTAŞ Holding Anonim Şirketinde bazı yolsuzluklar olduğu iddiasına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/810)

22. — İstanbul Milletvekili Günseli Özkaya'nın, Kırkpınar güreşlerindeki kemer takma olayına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/812)

23. — Hakkâri Milletvekili Mehmet Sait Erol'un, sosyo ekonomik nedenlerle intihar olaylarının arttığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/813)

24. — Hakkâri Milletvekili Mehmet Sait Erol'un, gecekondu kiralarına ve asgarî ücretle çalışanların durumlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/814)

25. — Hakkâri Milletvekili Mehmet Sait Erol'un, güvenlik soruşturmaları sistemine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/817)

26. — İstanbul Milletvekili Günseli Özkaya'nın, GAP gezisinde kullandığı bazı sözcüklere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/821)

27. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Turan Bayezit'in, Onur İşhanında çıkan yangının sebebine ve bu nedenle Hazine aleyhine açılan davalara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/824)

28. — Kayseri Milletvekili Mehmet Üner'in, belediyelerce yapılan yaya yolu ve trotuar çalışmalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/888) (1)

29. — Konya Milletvekili Salim Erel'in, ara seçimlerde yapıldığı iddia edilen bir propagandaya ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/827)

30. — Balıkesir Milletvekil Davut Abacıgil'in, Balıkesir İli ve çevresindeki bazı sanayi kuruluşlarının çevre sağlığını olumsuz yönde etkilediği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/835)

31. — Tekirdağ Milletvekili Salih Alcan'ın, Çerkezköy Endüstri Meslek Lisesi inşaatına ilişkin Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanından sözlü soru önergesi (6/838)

32. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Turan Bayezit'in, Kahramanmaraş - Afşin İlçesi Arıtaş Kasabası Çatakderesi Göletinin fizibilite ve proje çalışmalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/842)

33. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Turan Bayezit'in, Kahramanmaraş İlinde kaliteli pamuk yetiştirilebilmesi için alınacak tedbirlere ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/844)

34. — Zonguldak Milletvekili Muhteşem Vasıf Yücel'in, Zonguldak Kömür Havzasında 1986 yılında meydana gelen iş kazalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/845)

35. — Zonguldak Milletvekili Muhteşem Vasıf Yücel'in, Zonguldak - Bartın özel tip cezaevindeki mahkûmlarla ilgili bazı uygulamalara ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/847)

36. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Turan Bayezit'in, Kahramanmaraş - Andırın Orman İşletme Müdürlüğü sahasından elde edilen odunların üretici köylüye ve müteahhitlere tahsisine ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/879)

37. — İstanbul Milletvekili İbrahim Ural'ın, terör olaylarına karıştığı iddia edilen bazı örgüt ve elçiliklere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/881)

38. — Kayseri Milletvekili Muzaffer Yıldırım'ın, Kayseri İlinde yapılması düşünülen raylı sistem için Devlet Planlama Teşkilatınca teşvik belgesi verilip verilmediğine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/883)

39. — Denizli Milletvekili Halil İbrahim Şahin'in, Denizli - Tavas İlçesi Kızılcabölük Kasabasındaki kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği Pansiyonu ile ülkemizdeki bu tip diğer pansiyonların faaliyetlerine ve denetimlerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/885)

40. — Adana Milletvekili Coşkun Bayram'ın, ÇUKOBİRLİK Genel Müdürlüğü ile ilgili olarak bazı basın organlarında yer alan haberlerin tahkikine ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/886)

41. — Adana Milletvekili Coşkun Bayram'ın, Mersin ve Adana kapalı cezaevlerindeki hükümlü ve tutuklularla ilgili uygulamalara dair bölge basınında yer alan haberlere ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/887)

42. — Diyarbakır Milletvekili Mahmud Altunakar'ın olgunlaştırma enstitülerine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanından sözlü soru önergesi. (6/890)

43. — Diyarbakır Milletvekili Mahmud Altunakar'ın, Diyarbakır İlinde turizmin geliştirilmesi için ne gibi çalışmalar yapıldığına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanından sözlü soru önergesi. (6/891)

44. — Sinop Milletvekili Barış Can'ın, Devlet Planlama Teşkilatı Koordinasyon Dairesinde görevli bir uzmanın şeriatçı faaliyetlerde bulunduğu iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/892)

45. — Diyarbakır Milletvekili Kadir Narin'in, Diyarbakır İlinde faaliyet gösteren yabancı bir firmada çalışan işçilerin iş akitlerinin feshedildiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/893)

46. — Şanlıurfa Milletvekili Vecihi Ataklı'nın, Mardin İli İdil İlçesi Jandarma Bölük Komutanı ile Belediye Başkanının bazı vatandaşlara baskı yaptıkları iddiasına ilişkin İçişleri Bakanınadn sözlü soru önergesi (6/894)

47. — Şanlıurfa Milletvekili Vecihi Ataklı'nın, Şanlıurfa İline bağlı köylerin yol sorununa ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/895)

7

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — Giresun Milletvekili Burhan Kara ve 22 Arkadaşının; 5.5.1983 Tarih ve 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 28 . 8 . 1983 tarih ve 2882 sayılı Kanunla Değişik 60 ıncı Maddesinin 1 inci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/327) (S. Sayısı : 459) (Dağıtma tarihi : 28 . 5 . 1986)

2. — Erzurum Milletvekili Sabahattin Aras, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Kahramanmaraş Milletvekili Rıfat Bayazıt, Afyon Milletvekili Metin Balıbey, Sivas Milletvekili Mustafa Kemal Palaoğlu ve Balıkesir Milletvekili Fenni İslimyeli'nin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü Teklifi ve Çorum Milletvekili İhsan Tombuş'un, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/191, 2/203) (S. Sayısı : 344 ve 344'e 1 inci Ek) (Dağıtma tarihleri : 11.6.1985 - 21.11.1986)

3. — Ankara Milletvekili Alpaslan Pehlivanlı'nın, 26.4.1961 Günlü ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 11, 12, 52, 64, 65 ve 66 ncı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna İki Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/382) (S. Sayısı : 513) (Dağıtma tarihi : 19.12.1986)